

Teleki Béla

LÜKTETŐ ÉLET

Családi alapközösségek kézikönyve

Prugg Verlag
Eisenstadt 1989

Teleki Béla

LÜKTETŐ ÉLET

Családi alapközösségek kézikönyve

Prugg Verlag

1989

Egyházi jóváhagyással. – Druck: Eisenstädter Graphische GesmbH,
Eisenstadt, Österreich.

BEVEZETŐ

Rendezvények és kiadványok sorozata foglalkozik a keresztyén családdal. Korunk "égető kérdései" között elsőként a családot említi a II. Vatikáni Zsinat (Lumen Gentium, 48-52. p.).

Az egyik Római Püspöki Szinódus (1980.IX.26-X.25-ig) témája: A keresztyén család feladatai a mai világban. II. János Pál pápa Apostoli buzdítást adott ki a keresztyén családhoz, 1981. nov. 22-én (Szent István Társulat, Budapest 1982). Részletesen tárgyalja a családi élet kérdéseit és egy sor javaslattal áll elő: Dolgozza ki a Szentszék a Családi Joggyűjteményt (Jóváhagyták 1983. nov. 24-én). A püspökök pedig készítsék el a családpassztoráció és a családkatekézis direktóriumait. Tervbe vette a Szentatya a családdal foglalkozó Pápai Tanács megújítását. Elhatározta, hogy Pápai Családi Intézetet létesít a Lateráni Egyetemen...

Miért e sokrétű és átfogó gondoskodás a családról?

II. János Pál mondta az Európai Püspökök Szimpozionján (1985. okt. 11.): "A családtól függ jórészt a társadalom és az Egyház jövője Európában". Majd hangsúlyozta földrészünk újraevangelizálásának szükségességét, amiben elsődleges szerep jut a családnak. Síkra szállt ezért már elődje, VI. Pál: "A család is, miként az Egyház, az evangelizálás területe, ahol továbbadják az evangéliumot, s ahonnan az evangélium szétszűrődik... Az ilyen család sok más családra és egész környezetére is kiárasztja az evangéliumot" (Evangelii nuntiandi, 71. p.).

Korunk értékrendszere megingott alapjaiban és elbizonytalanodott. Képtelenek ugyanis megteremteni a békét és biztonságot. A boldogabb élet és az erőteljesebb keresztyénység szinte egyedüli reménysugara a családból árad. Sokszor "a család mint 'család-egyház' marad az egyetlen hely, ahol a gyermekek és a fiatalok hozzájuthatnak a hiteles katekézishez" (II. János Pál: Catechesi tradendae, 68. p.). Joggal mondhatta a Szentatya a Keresztyén Családi Tanácsadók Szövetsége tagjainak: "A világ és az Egyház jövője a családok által alakul" (Róma, 1980. nov. 29.).

Honnan a család rendkívüli ereje?

Földünk – talán legkínzóbb – betegsége: a keresztyén lelkiülettől átitott emberi kapcsolatok hiánya. Ugyanakkor – hangsúlyozza a pápa 1981-ben – "a családban a kapcsolatok egész sorozata valósul meg... Ezek révén minden ember csatlakozik az 'emberiség családjához' és 'Isten családjához', az Egyházhoz" (Familiaris consortio, 15. p.). De már a II. Vatikáni Zsinat nyíltan kimondotta, hogy "a társadalom első és éltető sejtje" és az Egyház "házi szentélye" a család (Apostolicam actuositatem, 11. p.).

Mégsem lehetünk alvajárók. Hisz a társadalmi problémák súlyos teherként gyötrik az emberi és keresztyén sejtközösséget; kikezdik a családot. Annyira elmeresítik helyzetét, hogy egyes szakemberek a

vészharang kötele után nyúlnak. David Cooper pl. már könyvének is a "Család halála" elrettentő címet adta (London 1971).

Bizonyos, hogy az atomkorban családjaink is atomizálódtak: segély és támasz nélkül maradtak. A sejt- és magcsalád gyöngye ahhoz, hogy visszaállítsa a helyére egyensúlyát veszített hatalmas világszerkezetünket. Hatványozottan kell ezért figyelni a zsinati intésre: "A mai viszonylatok között pedig nagyon szükséges, hogy megerősödjék az apostolkodás közösségi és szervezett formája, mert csak az erők szoros összefogásával érhető el a mai apostolkodás minden célja" (Apostolicam actuositatem, 18. p.)!

Kétségtelen, hogy minden egészséges család erőt képvisel mind a társadalomban, mind az Egyházban. Egységben az erő! – hirdeti a népi bölcsesség. De hogyan valósulhat meg a családi erők "szoros összefogása"?

Jelen pillanatban főképp úgy, ha a családok erőit egyesítik a családi csoportok. Azaz: ha plébániáink keretében keresztény családi alapközösségeket létesítünk. A Zsinat is dicséri ezt a törekvést: "Jól teszik a családok, ha valamilyen szövetségbe tömörülnek!" (Apostolicam actuositatem, 11. p.). Ezekben a "szövetségekben", családi csoportokban válhat hatékonyá, lendületessé és lüktetővé a sejtcsalád ereje. A magcsalád akkor nyújthat támaszt az egyedeknek, valamint a társadalomnak és az Egyháznak, ha maga is a családi alapközösségekben talál gyámolítást, itt fokozza hatóképességét.

Könyvünk célja: elősegíteni a lüktető és megújulást sugalló családi életet. Olyan kézikönyvnek készült, amely irányelveket és gyakorlati eligazításokat ad a családi csoportok tevékenységéhez. Ezért tárgyalunk az alapközösségek elméletéről (I. rész), majd részletesen bemutatjuk egyes családi csoportok születését, életét és munkáját (II. rész).

Minden felvetődő kérdésre nem térhetünk ki, mert a család és a családi csoportok élete annyira gazdag és sokrétű.

A szerző feltételezi, hogy a Sürgetű feladat, Családpedagógiai gondolatok c. könyveinek (Eisenstadt 1985) tartalma ismert. Ugyanakkor szükséges, hogy a magcsalád és a családi csoport minden tagja, valamint a lelkipásztorkodásban működő papok és világiak éljenek saját karizmáikkal, hallgassanak a Lélek ösztönzésére. Csak útmutatásként használják könyvünk anyagát a keresztény családi alapközösségek létrehozásánál és életük egyengetésénél. Alkalmazzák a mondottakat saját körülményeikre és újítsák meg helyi egyházukat.

Reméljük, hogy a keresztény alapközösségekbe tömörülő család-sejteken lüktetni fog a keresztény élet. Elérkezhet általuk földünkre az "igazságosság és a szeretet Országá" (Krisztus Király ünnepi pref.)!

A szerző

I. RÉSZ

KÖZÖSSÉGBEN ÉL AZ EGYHÁZ

Keresztény alapközösségek elmélete

1. AZ EGYHÁZ ÚJ ALAPSEJTJEI

Könyvünkben a szociálpszichológus szemével vizsgáljuk a közösséget. Emberi csoportra gondolunk tehát a szó használatakor, melynek áttekinthető létszámú tagsága erős és pozitív érzelmi kapcsolatokat ápol, s egymást támogatva igyekszik élni keresztény hitünket és megvalósítani értékrendünket, de úgy, hogy közben egyházi szervezeteknek alapsejtjévé válik. A közösség ilyenyszerű meghatározásával nem vitatjuk el az egyház-kommunio teológiai létjogosultságát és az egyházi szervezetek (püspökség, plébánia, Katolikus Akció stb.) építő szerepét. Keresztény alapközösségeknek nevezzük a mi csoportjainkat, hogy ezzel megkülönböztessük az egyéb közösségfogalmaktól, és kifejezzük meggyőződésünket, miszerint az egyház-kommunio és szervezetei akkor lesznek eredményesek, ha a szociálpszichológia értelmezése szerinti alapközösségekre építenek.

"A keresztényeknek meg kell találniuk annak módját, hogy közösségekben éljenek" – mondják a latin-amerikai püspökök a Medellini Okmányban (Kolumbia, 1969). Az ilyen "közösségek" szerintük a bázisközösségek, amelyek Dél-Amerika földjén születtek és onnan indultak világhódító útjukra. Ezek a keresztény alapközösségek: "a hit, remény és szeretet közösségei", "az Egyház alapsejtjei" és "az egyházi szervezet alappillérei" (10. p.).

VI. Pál pápa is így nyilatkozik róluk: "Az ilyen közösségek valóban az evangelizálás területei, és jelentős szolgálatot tesznek a nagyobb egyházi egységeknek, főleg a helyi egyházaknak" (Evangélii nuntianti, 58. p.).

Nem csoda, hisz a keresztények kisközösségeiben megismétlődik az evangéliumi esemény, amit Lukács az emmauszi tanítványokról mond el (Lk 24,13-35). A történesek terhe alatt összetörve bandukolt a két tanítvány. Jézus csatlakozik hozzájuk és szemükre veti hitetlenségüket. Megmagyarázza, hogy mindennek így kellett történnie. Szenvedését és halálát előre megmondták a próféták.

A két tanítvány így vall erről a hitoktatásról: "Lángolt a szívünk, amikor beszélt az úton és kifejtette az Írásokat". Majd az asztalnál "megnyílt a szemük és felismerték" a feltámadt Jézust. Erre visszasiettek Jeruzsálembe és "beszámoltak az úton történekről".

A keresztény alapközösség jellemzői: 1. Föllángol szívünkben az Isten- és emberszeretet; 2. Megnyílnak szemeink a hit- és erkölcsi igazságokra; ezt a tapasztalatunkat azután sietünk közölni másokkal is.

A szakemberek vastkos kötetekben (R.J. Kleiner 1976, M. Delespesse 1969, S.B. Clark 1972, E. Klinger-R. Zeffass 1984) tárgyalnak az egyházi kisközösségek jelentőségéről. Anyanyelvünkön a Teológia (1977/VI, 1980/III.), a Vigilia (1981/3, a Szolgálat (1984/62) stb. közölnek tanulmányokat a bázisközösségekről és a családi kiscsoportokról. Alapvető munkának tekinthetjük a TKK sorozatban megjelent Kereszténység és közösség, Róma 1981 c. füzetet.

Az egyházi alapközösségek tárgyalásánál sokat kölcsönzünk Kleiner és Clark műveiből. Látni fogjuk, hogy Egyházunkban szociológiailag a környezet és a közösség fontosabb, mint a szervezet, ezek vezetnek ugyanis a vallási megújulás felé. Éppen emiatt a bázisközösségek lényegesek az Egyház életében. Vezetőik stílusában is valami új jelenik meg: a természetes tekintély. Így a modern lelkipásztori erőfeszítések fő célja: olyan közösségeket képezni, amelyek erőteljesen segítik a hívek keresztény életét. Ezért Egyházunknak is mindinkább át kell állnia alapközösségek képzésére. Ezek középpontja pedig Jézus Krisztus személye.

1. Egyházunk új lehetőségei: a közösségek

A lelkipásztorkodás válfajai közül hármat emelünk ki. A teljesítményre irányult (activities oriented) eljárás a misék, épületjavítások, hitoktatás elvégzésére, lektorok megszervezésére összpontosít.

Elve: Minél több az egyházközségi program, annál jobb a plébánia! A papok képzését is ez kormányozza: olyan készségeket biztosítani számukra, hogy az előttük álló teljesítmény-követelménynek megfelelhessenek.

Hogyan vonhatjuk be a hívek tömegeit a szentmisébe? Hogyan oldjuk meg a lelkipásztorkodást, ha kevesebb a pap? Hogyan szervezhetjük meg eredményesebben a hitoktatást napjainkban? Ilyen és hasonló kérdésekkel foglalkozik a problémára irányult (problem oriented) lelkipásztorkodás. A papi képzés rugói is a feladatkörök: Belvárosi lelkipásztorkodás, hitoktatás, tekintély és szervezet...

Lehetséges azonban teljeségre irányult (holistic) lelkipásztorkodás is. Foglalkozik ugyan a tevékenységekkel és a problémákkal is, de nem emeli ki egyiket sem. Ehelyett hangsúlyozza a célt és ideált, illetve az egészet: azzá formálni az Egyházat vagy legalább egy részét, amivé lennie kell.

Jót cselekszik a két első változat is, de az egyiket agyonnyomhatja a sok kezdeményezés és tevékenység, a másik pedig beleveszhet a problémák bogozgatásába. Márpedig a plébánia fő célja: Alkosson olyan közösségeket, melyek lehetővé teszik, hogy a hívek keresztény módra éljenek! "Minden ember hivatása – a Zsinat szerint – egy és ugyanazon cél: MAGA AZ ISTEN!" (GS 24) Vagy Szent

Pál alapján: 1. Istennek meg van a célja a teremtéssel és megváltással. Ha ezt a célt eltévesztjük, minden más hiába van. 2. Isten szándéka: az Isten és az ember egységének megvalósítása. 3. Az ember célja viszont: Isten dicsősége (vö. Ef 1,9-12; 2,19-22). Eszerint a lelkipásztorkodás központjában áll Krisztus testének építése: Segíteni a hívő népet, hogy Istennek élhessen. Más szóval: KÉPEZZÜNK KERESZTÉNY ALAPKÖZÖSSÉGEKET!

Hogyan jutottunk el ehhez a tételhez? – Foglaljuk címszavakba, majd fénycsóvát irányítunk rájuk.

a) Minden ember társadalmi lény. Ezért hitét, célkitűzéseit, értékrendszerét és viselkedés-formáit nagymértékben környezete diktálja. Így minden személynek szüksége van keresztény környezetre, ha keresztény életet óhajt élni.

b) Keresztény szervezeteink szükségesek. De az alapközösség a szervezetet alappillére, ezért a lelkipásztorkodás egyik elsődleges célja a keresztény alapközösségek létesítése.

c) Sehol sem keresztény az egész társadalom. Ezért teremtsünk mindeütt keresztény környezetet, közösséget. A környezet ugyanis az emberek csoportja, akik kapcsolatban vannak egymással és rendszeresen együttműködnek. A buszon utazók csoportja nem közösség és – ebben az értelemben – nem is környezet, mert hiányzik a kapcsolat is, meg a közös cselekvés is.

Részletezzük megállapításainkat:

a) Érték- és hitvilágunkat a környezet formálja

Mekkora hatással van reánk környezetünk. Gondoljunk csak pl. a divat szinte kényszerítő mivoltára. Vagy az egyke-ragályra: Másnak is csak egy van, miért lenne nekem több? Nemritkán halljuk: Nem mehetek templomba, mert az utcából senki se jár misére.

A környezet hatását persze c s ö k k e n t e n i is lehet. - Hogyan? Mindenképpen kevés a környezet befolyásoló ereje, ha az illető személy n e m s z e r e t i környezetét. A józan ember pl. tartózkodik a részeket társaságától.

Annak a környezetnek is silánya a hatása, amelyik k a p c s o l a t a i b a n gyöngö . Ilyen pl. a kórházi környezet. Nem igen lelkesedünk érte.

Egyébként nagyon nehéz megóvnia magát az embernek a környezet befolyásától. Manapság különösen, mert olyan erős a vándorlás és a kommunikációs eszközök hatása. A megszokott környezetéből kiszakadt ember érzékenyebb és sebezhetőbb. Ezért történik meg olyan gyakran, hogy pl. a városba beköltözött egyén meginog hitében vagy erkölcsi magatartásában. Mondogatja is: Azt sem tudom, hol a templom. Meg, tudja, olyan idegen vagyok itt. Senkim sincs. Mindenki csak bambán bámul rám!

A kommunikációs eszközök hatását ki ne ismerné. Akasztást láttak a gyerekek a tévében, s felakasztották ők is a társukat. De a felnőtt ember sem mentes: Tudom én – panaszolja az egyik bajszos öreg – hogy van Isten,

hogyne lenne. Dehát akkor miért írja az újság, hogy nincs Isten?! - Bizony, kétféle támadhat lelkében.

Ha tehát igazán csökkenteni akarjuk a környezet befolyását, olyan légkör szükséges, amely ellensúlyozza a rossz hatást. Más szóval: keresztény környezetet, keresztény alapközösséget kell alkotnunk.

Mikor lesz egy csoport keresztény környezetté? - Csakis akkor, ha a csoport tagjai kereszténymód vannak kapcsolatban egymással. Így pl. ha két katolikus ember sakkozik és még vagy tíz drukkol nekik, ez nem keresztény környezet. Ha viszont a család közösen imádkozik, együtt járnak misére, olvassák a Szentírást..., ez már lehet keresztény környezet.

Mi a keresztény környezet feltétele? - Benne a keresztény hit elfogadott, világosan kimondott és minden körülmény közepette megélt! Ha hiányzik az ilyen keresztény környezet: keresztény életünk nem fejlődik, sőt gyöngül, esetleg meg is hal.

b) A közösség a szervezet alappillére

A magújulás elsődleges célkitűzése az alapközösségek létrehozása. A Zsinat utáni Egyház hangsúlyt helyez a szervezeti egységek (plébánia, tanácsok, nevelési intézmények...) átszervezésére. A törekvés jó, de nem elégséges. Szervezeteink és intézményeink, mint az iskolák, plébániák, a Katolikus Akció, karitatív művek, mind emberi csoportokat jelentenek valamilyen cél elérésére. Közvetlenül magának az embernek a megújulását szolgálják az alapközösségek.

Az indiai keresztények (Tamás-keresztények!) hithűek maradtak évszázadokon keresztül papok, plébániák és egyéb szervezetek nélkül. A koreai hithirdetés (18. sz.) papok és szervezetek nélkül lendült virágzásba tisztán "baráti" alapon! Hogyan lehetséges ez? - A kisebb közösségek – első sorban a családok – adták tovább a hit fáklyáját.

Előfordulhat az is, hogy bizonyos szempontból egybeesnek az intézmények és a környezetet formáló alapközösségek, de mégis különbözőek. Más a tagok közötti kapcsolat módja és ennek a kapcsolatnak mások a törvényei az egyikben és mások a másikban. Az intézmény célja egy meghatározott munka vagy feladat elvégzése. Így pl. a plébánia liturgiát szervez, rendezvényekkel színezi a hívek életét... A környezetet formáló kiscsoport tagjai egymást támogatják, hogy jól végezhessék feladataikat, keresztényként élhessenek. Az alapközösségek tehát támaszrendszerként alkotnak.

Az intézmény tagjait főképp a közös munka fűzi össze, míg a környezetet alkotó alapközösségekben a személyes kapcsolat uralkodik.

Az sem ritkaság, hogy az intézmények és a kisközösségek teljesen elkülönülnek. Semmi kapcsolatuk sincs egymással. Ilyen pl. a baráti közösség, amely nem fűz bennünket semmiféle intézményhez.

Általában van valami kapcsolat az alapközösségek és az intézmények között. Egy üzemben (intézmény) több baráti kör is kialakul. A munkásokat összetartja az üzemi munka és a baráti közösség szála is.

Néha nehéz különbséget tenni intézmény és környezetet formáló kisközösség között. A plébánia lehet pl. igazi közösség is, de megmaradhat a vallásos szervezet szintjén, amely csak bizonyos szolgálatokat tesz tagjainak (miséket mond, gyónási lehetőséget nyújt, betegeket látogat...).

Különböznek az intézmények és az alapközösségek a t a g s á g szempontjából is. Az intézménybe bekényszerítették az embereket (rabok a börtönben), vagy azért vannak ott, mert fizetik érte (munkás), vagy éppen azon a területen laknak (plébánia). Ritkábban válsztja maga a személy a tagságot egy intézményben (pl. önkéntes tűzoltó). A kiscsoportok tagságát viszont főképp az önkéntesség és jószándék toborozza.

A lényeges különbség az intézmények és alapközösségek között talán mégis az é r t é k r e n d s z e r b e n van. Az intézmény nem változtatja meg tulajdonképpen az értékrendszert. Legalábbis rövid idő alatt nem. Még mindig erősen hatnak egyes római viselkedésminták és rendszabályok, pedig számtalan uralkodási rendszer változott és évszázadok múltak el azóta Európában. Vagy: Hittant tanulnak diákjaink a katolikus iskolákban. Ugyanakkor ott is uralkodik az iskolán kívüli közvélemény.

Az alapközösség ellenben megváltoztatja az ember hit- és értékvilágát. Gondoljunk pl. serdülő fiataljaink baráti körére. A negatív környezet kapcsán a jólnevelt fiatal könnyen hitét veszti és elzúllik. Szerencsére ellnpéldáink is vannak: Teljesen vallástalan családok gyermekei a keresztyén alapközösségekben csodálatos személyiségekké lesznek. Említsük meg pl. D. Wilkerson Teen Challenge feliratú házát Brooklynban (New York), ahol a halál küszöbén álló kábítószerélvező fiatalok térnek vissza az életbe és lesznek mélyen vallásos emberekké a ház baráti légkörének hatására, legtöbbször minden gyógyszer nélkül. Így pl. a tizenhatéves Roberto, aki marihuanával kezdte, de két éve heroint fogyaszt. Négyyszer került már börtönbe utcai verekedések miatt. Gyógyulásáról így nyilatkozik:

"Valami érthetetlen történt velem. Csak azt mondhatom, hogy Jézus kigyógyított. Nem érzem magam elhagyottnak és magányosnak. Egyáltalán nem kívánom a kábítószer. Életemben először: mindenkit szeretek!" (D. Wilkerson 1967)

Egy szóval: a nevelés elsődleges tényezője a környezet illetve alapközösség. Csak másodlagos az intézmény. Helyes, ha modernizáljuk intézményeinket, de ne feledkezzünk meg az alapközösségek létesítéséről sem.

c) Nem várhatjuk el, hogy az egész társadalom keresztyén legyen

Mindig furcsa érzés fog el, ha "keresztyén társadalomról" beszélünk. Nem tudom, mit jelent ez. Attól félek, hogy ilyen soha sem létezett és nem is lehetséges.

A portugál és spanyol királyok egyike-másika a "Krisztus-rend Nagymestere" címet viselte. Mindent megtettek, hogy Dél-Amerika "keresztény társadalommá" váljon. S törekvéseik gyümölcse? Majdnem teljesen kiirtották az indiánokat, Afrikából rabszolgákat telepítettek be. Ezeket ugyan mind leöntötték keresztvízzel, de megmaradtak rabszolgának és magatartásukban is maradt a pogányszokásrend. Igaz, hogy Dél-Amerika lakossága szinte százszázalékban katolikusnak keresztelt.. Ebből a szempontból ma a világ legkatolikusabb földrésze. És a valóságban? Igazán katolikus az a társadalom, ahol a kisebb rész dőzsöl, míg a nép legnagyobb része nyomorog?

Úgy vélem, hogy egyetlen társadalmat sem tehetünk kereszténnyé felülről. Lehetséges ez talán úgy, hogy a keresztény intézmények (plébániák, iskolák, sajtó...) mint valami kovász áthatják az egész társadalmat? Elvileg igen. Sokan vallják ezt a tételt.

Vegyük példának a plébániákat. Igen jól szervezett katolikus intézmények. De mikor arra gondolunk, mekkora széthúzás, pártoskodás, egyenetlenség uralkodik egyes plébániákon és a plébániák között, bizony elszorul az ember szíve és kételkedik abban, hogy ez az intézmény kereszténnyé teheti a nagy társadalmat.

Vitán felüli, hogy szükségünk van intézményekre és mozgalmakra. A mozgalmak mindig a megújulást tűzik ki célul. Mekkora lelki megújulás indult meg a középkori Európában szent Ferencel és mozgalmával. – A "metodizmus" is az újjáalakulást tűzte ki célul Anglia egyházában. Végül is intézménnyé, önálló egyházzá alakult (metodista egyház). Kútba esett a megújulás!

Félő, hogy sem a társadalom, sem az intézmények vagy mozgalmak nem elégségesek a keresztény környezet megteremtéséhez. Mi marad hátra? Keresztény közösségeket kell formálnunk intézményeinken és mozgalmainkon belül. Ezzel visszatérünk az őskeresztény gyakorlathoz. Egy bizonyos: ha a hívek keresztény közösségekre támaszkodhatnak, akkor keresztényként is élhetnek. Igazolható ez az állítás?

Jézus nem álomlító. Ha már kimondotta: Menjetek, tegyétek tanítványommá mind a népeket! (Mt 28,19), akkor ennek lehetségesnek is kell lennie. Példaként szolgálhat Egyházunk első háromszáz éve. Az őskeresztények támogatták egymást a keresztény életben. Kisközösségeik erős szociális kapcsolatot és rendíthetetlen erkölcsi támaszt nyújtottak. Sőt ezek az eleven közösségek vonzották a gondolkodó és kereső embert. Ezért terjedhetett erőteljesen a kereszténység az üldöztetés ellenére. Mit ír erről a Szentírás egyik okmánya?

"A hívek állhatatosan kitartottak az apostolok tanításában és közösségében, a kenyértörésben és az igazságban... Mind összetartottak, és közös volt mindenük. Birtokaikat és javaikat eladták, s az árát szétosztották azok közt, akik szűkséget szenvedtek... Az Úr pedig naponként vezetett hozzájuk olyanokat, akik hagyták, hogy megmentsék őket" (ApCsel 2,42-47).

Később az Egyház és az állam szétválásával a hívek támasz nélkül maradtak. A nagy társadalmi intézmény nem támogatja többé vallási értékeiket, de az Egyházon belül sem alakultak még ki teljesen a támaszrendszerek, kisközösségek. Ezért történhet meg, hogy a támasz nélküli ember meginog hitében vagy el is veszti azt a többi vallási és erkölcsi értékkel együtt. Nem egyedül profanizálódott: az elvállaltalanodott és erkölcsében lezüllött világ a hibás ezért. De ne csak ott keressük a baj gyökerét! Az első három században is pogány volt a nagy többség és a keresztény erkölccsel ellentétes elvek szerint élt. A keresztények mégsem veszítették el hitüket és nem zuhlott le erkölcsük pogány szintre. Mi tartotta meg őket a keresztény hit magaslatán? Keresztény kisközösségekben éltek! Ezek az alapközösségek hordozták azon értékeket, amelyekkel a társadalom nem rendelkezett.

Magyarországi viszonylatban találó a szociológus, Tomka Miklós megállapítása az elkötelezetten vallásosokról (Forrás, 1/1981. 42-46. o.). Szerinte a keresztények két dologban másak: 1. Életigenlés és 2. közösségigény. Közöttük az életöröm, az élet továbbadásának igénye, a gyermek és a nagycsalád szeretete eleven. Az öngyilkosság ebben a körben jóformán ismeretlen. Elvük: A másokért végzett tevékenység ad értelmet életünknek.

Meglepő, hisz a közszellem teljesen életidegen: az öngyilkosságok számában Magyarország vezet Európában. A kb. hárommillió családi közösségből egymillióban egyetlen gyermek sincs és kb. egymillióban csak egy gyermek él. A felnőttek között túlteng az önzés (vö. Fekete Gyula: Élünk magunknak? Budapest 1979).

A keresztény közösség tehát képesít arra, hogy a hívő "ússzon az ár ellen!". Az egyházi intézménytől kaphatunk hittudást és gazdagodhat általa erkölcsi ismeretünk, de elsősorban a közösség támogat hitünkben és erkölcsi életünkben.

Az alapközösségek tehát új lehetőségeket nyújtanak Egyházunk kibontakozásához!

2. A keresztény alapközösségek mibenléte

Ha megfigyeljük Jézus működését, észrevevessük, hogy kisebb (12 apostol), nagyobb (72 tanítvány) közösségeket létesített acélból, hogy tanúi és örömhírének továbbadói legyenek. Elsősorban azzal, hogy őt követik.

Eszerint az Egyház elsődleges feladata is az olyan közösségek létrehozása, amelyek segítik az embereket a krisztusi életben.

Másképp a Szentírás és a társadalomtudomány is arról tanúskodik, hogy senki sem teljes önmagában. Rászorulunk Istenre és egymásra. A meleg közösség támogatja az embert Istennel és embertársaival való kapcsolatának kiépítésében, illetve az elkötelezetten vallásos életben.

Itt azonban aggaszt a fogás kérdés: **H o g y a n l é t e s í t h e t ű n k** olyan keresztény közösségeket, amelyek a modern életkörülmények között is kielégítik a keresztény életre törekvők igényeit?

Elvben a plébánia lenne a keresztény alapközösség, de a gyakorlatban legtöbb plébánia nem nevezhető közösségnek. Részben tagságának nagy száma, másrészt szerkezete miatt. Már láttuk, hogy a plébániáknál kísért a gondolat: szervezni, teljesíteni! A modern pasztorálteológusok (pl. R. Courrier 1971, Y. Congar 1969) által felvázolt egyház- vagy plébánia-modellek is inkább szervezetek és intézmények, mint közösségek. Érvényes ez az általam ismertetett (Szolgálat 1984/63) modern plébánia-modellekre is. A plébániák intézményes mintája kifejezetten az egyházközségi szervezetet tartja szem előtt. A kériugmatikus modell a hithirdetés, a diakóniai modell a szolgálat, a misszionárius modell pedig a hiterjesztés feladatának teljesítését tűzi ki céljául. Talán kivételt képez mégis három plébánia-minta: a közösségi, a szentségi és az eszkatologikus.

A közösségi plébánia - modell célja Krisztus testének és Isten népének kialakítása a bibliai elképzelés szerint (Róm 12 és 1Kor 12). Egyházunknak is ez az eszményi elképzelése (LG 8). Az ilyen plébániának konkrét alakja a láthatatlan és misztikus, de ugyanakkor látható közösség. A plébánia azonban úgy lehet közösség, ha sok kis, keresztény alapközösséget egyesít.

A plébánia szentségi modellje Lubac, Rahner és Congar egyházteológiáját (az összszentségről) próbálja megélni egyházközségi keretben. Gyakorlatilag tehát a hívek szentségi életét szorgalmazza. A szentségek tényleg adhatnak közösségi élményt, lelki síkon összehozhatják az embereket, de ezt támassza alá az emberi közösség megfogható mibenléte is. Valósítsuk meg a kisközösségek által felkínált "támaszt"! Így lelkezzük pl. az egyik hívót a torontói Szent Erzsébet templom szentelése után: Olyan volt, mint egy kis pápai mise. Csodálatos ének, orgonaszó."

Az eszkatologikus modell a plébániát úgy képzei el, mint Isten születésben levő népét (Róm 8,23), amely azonban a mennyi dicsőségben éri el teljességét (LG 48). Eszerint most zárándokolunk Isten dicsősége felé, ami "odaát" "kinyilvánul teljes fényességében" (DV 8). Pompájában akkor bontakozik ki, "amikor az Úr visszatér" (PO 36). De tüzelhet-e bennünket a jövő reménye a jelen szorongatásai közepette? Esetleg akkor igen, ha a reménykedők keresztény alapközösségekben élnek.

Nem látunk más utat, mint a keresztény környezetet alakító közösséget. A szociológusok inkább a szervezetek és intézmények szerkezetét és működését tanulmányozzák a "célszerű ügyvitel" érdekében. A pszichológusok viszont figyelmüket főleg a spontán és teljesen szervezetlen közösségekre irányítják, mint a baráti közösségek, gangok stb. Minket itt a szervezett vagy legalábbis szervezhető keresztény alapközösségek érdekelnek.

Kleiner is csoportokat elemez, és nem közösségeket. Négy negatív, inkább romboló csoportot vizsgál (reakciós, elvben ellenzéki, üdvígérő ellenzéki és kultúraellenes csoport). Ezekkel igazán nem sokat kezdetünk. Nem állíthatjuk magunk elé ideálnak.

A misztikusan zárt csoport sem nekünk való, mert vallását túlzottan egyedi síkon éli és visszavonul a társadalmi élettől. Olyannyira, hogy még a hivatalos liturgikus formákat is megveti. Semmiképpen sem válhat tehát keresztény alapközösséggé.

A szektásan zárt csoport önmagát elitnek tartja, ragaszkodik az etikai elvekhez és – a szektákra jellemző módon – megvet minden "kívülállót". Ez a magatartás alapján véve nem keresztényi.

A vallási szent csoportot a népi vallásosság jellemzi. Hű a hagyományokhoz, de nem rugalmas, és lázad minden változás ellen. A múltat ugyan magasztalja, de elzárkózik a jelen elől. Pedig nekünk, keresztényeknek a jelenben kell kereszténymód élnünk!

Talán Kleiner két csoportja mégis számításba jöhetne. Ezek:

A misztikusan nyitott csoport, amely szorgalmazza a tagok emberi jó kapcsolatait. Komolyan veszi az evilági értékeket. Nyitott az isteni és emberi előtt egyaránt. Vallási tapasztalatait is igyekszik beágyazni az egyházi tanításba.

A kritikus csoport nyitott minden közreműködésre és nagylelkű. Nem szereti ugyan a változásokat, de ha azok megalapozottak, elfogadja. Alaphangja is a keresztény optimizmust sugározza.

Kérdésünk csak az, hogyan jöhetnek létre az ilyen csoportok és képesek lesznek-e közösségekké válni, amelyek keresztény értékeinket hordozzák és gyakorlásukat segítik. Nekünk ugyanis olyan közösségek kellenének, mint az első keresztényeké, amely az apostoli tanításon, a szentmisén és egymás kölcsönös támogatásán áll (vö. ApCsel 2). Vagy olyan alapközösségekre lenne szükségünk, amelyek megfelelnek az Egyháznak kicsiben. Az egy, szent, katolikus és apostoli jegyet ápolják és virágoztatják.

Hogy tisztábban lássunk, vizsgáljunk meg három kérdést: a) Mi a különbség a keresztény alapközösség és az egyéb csoportok vagy csoportosulások között? b) Milyen legyen a keresztény alapközösség szerkezete? c) Hogyan alapíthatunk keresztény alapközösségeket?

a) Mi a különbség a keresztény alapközösségek és egyéb csoportok között?

A közösségek szerkezetének ismeretét megnehezíti: 1. Egyáltalán nincs vagy nagyon silány a tapasztalatunk a keresztény alapközösségekről. 2. Annyi mindent nevezünk "közösségnek", aminek kevés köze van az általunk körülírt keresztény alapközösségekhez (pl. plébániaközösség, családi közösség, nyugdíjasok közössége, szerzetesi közösség, rendházi közösség, egyházmegyei közösség, faluközösség...).

Szakkifejezésként a keresztény alapközösséget használjuk, de nevezhetnénk családi kisközösségnek, családok közösségének stb. Könyvünk második részében a családi csoport és a családok közössége felel meg a keresztény alapközösségnek: a különböző családi csoportok a keresztény alapközösségek változatai.

A plébánia és a keresztény alapközösség viszonya

A plébánia, a hívek szempontjából szemlélve, a családok vagy háztartások igen nagy száma (pl. 1.500 család) egy összefüggő területen. Rendelkezésükre áll például a hat hétköznapi és három vasárnapi mise, többszöri gyónási lehetőség. Ha emellett még különböző rendezvényeket (gyermekkatekézis, felnőttoktatás, házassági előkészítő, ifjúsági bibliakör stb.) is szolgáltat, akkor nevezzük jó, modern plébániának.

Hetente mit vesz igénybe mindebből egy-egy család? Legtöbb esetben semmit. Kisebb része (10-20 százaléka) igényli a vasárnapi misét és gyermekei hitoktatását, és egy-két százaléka tartja fontosnak a hétköznapi miséket és a gyakori gyónást-áldozást. Közben a hívó nem ismeri azt, aki a templomban mellette ül. Akit véletlenül mégis ismer a misehallgatók közül, azért tud róla, mert a szomszédja, üzemi munkatársa..., kevésbé azért, mert ugyanazon plébánia tagja. Ezenkívül szinte semmi kapcsolat sincs a jelenlevők között. Egyszóval: sok plébánia általában szolgáltatási állomás: misét, szentségeket és hitismeretet biztosít az igénylőknek.

Még egy réteget meg kell említenünk, éspedig a rendszeres híveket. Nehéz pontosan meghatározni, mit jelent ez a fogalom. Rendszeres hívek azok, akik mindennap járnak misére, vagy azok, akik minden vasárnap ott vannak, illetve akik egy-egy rendezvényt látogatnak rendszeresen? Egy bizonyos: ezek az emberek részt vesznek a plébánia életében. Legtöbbször ismerik is egymást. Valamilyen felismerhető közösséget alkotnak. Közösségük azonban gyakran gyenge és kevés támaszt nyújt a keresztény életéhez. Kapcsolataik is bizonytalanok. Sokszor az elveik, amelyek elhozzák őket a közös rendezvényekre, vitathatóak: Itt csak jót hallok! Ezzel senkinek sem ártok!

A keresztény alapközösség tagsága: kb. 20-40 ember, akik rendszeresen összejönnek, ezek tehát közösséggé formálhatók. Ismerik egymást, nemcsak látásból, névszerint is. Méghozzá a csoportban ismerkedtek össze. Összejöveleteiket igényeikhez szabják. Így közösségük fejlődik. Kommunikálnak egymással, kölcsönösen támogatják és segítik egymást. Anyagilag és szellemileg egyaránt. Azaz: minden résztvevő tevékeny!

A vezetői stílus "természetes". Egyes csoporttagok ugyanis természetüknél fogva képesek teljesíteni bizonyos feladatokat a csoportban. A közösség igénye, hogy ezek legyenek vezetőik. Lehet ugyan az illető pap is, de nem a felszentelés és idehelyezés címén kerül a közösség élére, hanem azért, mert a csoport elfogadta őt, megegyeztek abban, hogy ő lesz egy területen előjárójuk.

Világos tehát, hogy a plébánia és a keresztény alapközösség legtöbbször nem azonos; különböznek egymástól. A keresztény alapközösségben lényeges a személyes kapcsolat, központi "rendezvényük" az összejövetel. A közösségi kapcsolatok természetes szerkezetei tartják össze. Vezetőségük is az emberi kapcsolatokból fakad. Ezzel szemben a plébánia programok (szolgáltatások) teljesítésére létesített intézmény, leginkább mélyebb

személyes kapcsolatok nélkül. Vezetősége "kijelölt", méghozzá előképzés alapján.

A kisebb csoportok és a keresztény alapközösségek összehasonlítása

A kisebb csoportok a szervezetlen közösségek rokonai. A természetadta csoportok közül ide sorolhatjuk a családot és a baráti együtteseket. Egyébként ide tartoznak még általában a vitacsoportok, imacsoportok, karitatív csoportok, bibliakörök stb. Jellemzőségük: a személyes kapcsolat, baráti melegség, ahol mindenki elfogadott és elismert.

Minden ember igénye: közösséghez tartozni! Ezért minden keresztény közösségnek (az Egyháznak és a plébániának is!) szüksége van ilyen kisközösségekre. A kisebb csoportok önmagukban mégsem elégségesek. Tartalmukban sokszor bizonytalanok, de értékrendszerükben is megerősítésre szorulnak. Szinte csak akkor virulhatnak, ha egy nagyobb keresztény alapközösség tagjai. Ez ad nekik lendületet, egyensúlyt. A nagyobb közösségekben könnyebb a kölcsönös segítség, tanácsadás és a közös tevékenység.

A keresztény alapközösségek tagjait összetartja a közös ügy iránti buzgalom, egymásra támaszkodnak, egymásért élnek, ugyanazon testhez tartoznak. Az ilyen csoport kb. 20-40 személyt számlál, esetenként többet, vagy kevesebbet. Az alapközösségekben jobban hatnak egymásra a tagok, de a csoport összetétele (férfiak, nők, fiatalok, idősebbek) is színesítheti az életüket.

Összegezeként elmondhatjuk, hogy a kisebb közösségek (pl. a család, szerzetesház) nélkülözhetetlenek, de önmagukban gyakran gyengék, rásszorulnak a nagyobb közösség (családi csoport, szerzetesrend) támaszára. A nagyobb közösség támasza lehet a kisebb csoportnak!

Egyéb közösségi csoportok és a keresztény alapközösség

Az egyéb közösségek gyűjtőfogalma jelenti pl. az egyházmegyét, szerzetesrendeket, társadalmi csoportokat...

Teológiailag ugyan az egyházmegye lenne a tökéletes keresztény alapközösség, hisz a püspöknek van teljes papi hatalma. Ismereteink szerint az őskeresztények korában egy-egy egyházmegye valóban keresztény alapközösség is volt, egy város kislétszámú közössége tartozott a püspökhöz. Hívei szeretetében élt, mindenki ismerte, és ő is ismert mindenkit. Hogy milyen erős volt ez a közösség, kiviláglik pl. abból, hogy amikor Pétert börtönbe vetették, "az egyház állandóan imádkozott érte az Istenhez" (ApCsel 12). Amikor Péter csodálatos módon kiszabadult, felkereste híveit. Zörgetésére Rodé, a szolgáló jött ki a kapuhoz. Még a szolgáló is "megismerte Péter hangját".

Ma az egyházmegye hatalmas, egész vidéket felölelő néptömeg. Egy-egy bérnálaskor, plébániai ünnepelskor jelenhet meg a keresztény közösség élménye a hívek szívében püspökük körül.

Ez persze nem jelenti azt, hogy fel kell számolni az egyházmegyéket, mint alkalmatlan mammutintézményeket. Egy bizonyos, az egyházmegyék ma nem lehetnek keresztény alapközösségek.

Áll ez a szerzetesrendekre is. Ha egy rendnek pl. 10 országban van 5.000 tagja, hogyan lehet ez alapközösség? Tíz ország, beláthatatlan terület, és áttekinthetetlen tömeg. Emellett hiányzik belőle a keresztények sokszínűsége is. A rendben vagy férfiak vagy csak nők élnek...

A társadalmi csoportok között kiemelkedő helyet foglal el a faluközösség. Ez sem keresztény alapközösség. Már azért sem, mert a falu lakói nem mind keresztények. Azonkívül kevesen választották szabadon éppen ezt a falut vagy városnegyedet lakóhelyül.

b) Mi tehát a keresztény alapközösség?

Könnyebb azt kifejezni, mi nem. Láttuk, hogy a keresztény alapközösség nem plébánia, nem szervezetlen közösség, nem kisebb csoport, nem egyházmegye, nem szerzetesrend, nem társadalmi csoportosulás... Clark alapján (70.o.) így alkothatnánk róla fogalmat: A keresztény alapközösség a keresztény élet legkisebb önfenntartó egysége, amely keresztény környezetet alkot és támogatja tagjait, hogy úgy élhessenek, mint keresztények!

A keresztény alapközösség lényeges jellemzői tehát:

Minden benne élő személy és a közösség minden ténykedése **k e r e s z t é n y!**

Tagjai olyan kapcsolatban állnak egymással, hogy keresztény környezetet, keresztény légkört, keresztény életteret alkotnak.

Ilyen értelemben önfenntartó egység, bizonyos fokig szervezett, ami garantálja az egyének együttműködését.

Tagjai alapigényeit úgy elégítheti ki, ha elég nagy, azaz nem kis csoport.

Szükséges, hogy a személyek közel éljenek egymáshoz, s ezzel biztosítva legyen rendszeres kapcsolatuk.

A közösség teljességet igényel, azaz általában nem szakosított egy nép-reteg vagy kérdéskörre, hanem nyitott minden keresztény számára és a keresztény élet egész területe előtt.

A keresztény alapközösség végső egységének alapja – Jézus. Kiegészítésként vizsgáljunk meg röviden három pontot, éspedig: a tagok számát, a közösség összejövetelét és teljességét.

A tagok száma

Nem lehet olyan alacsony, mint a kisebb csoportoké (10-20 személy), legalább 20-40 között legyen a létszám. Így jelenhet meg a közösségi dinamika. Ha viszont túl népes lenne a csoport, könnyen széthullana, alcsoportok alakulnának és a tagok elveszthetnék a közösségi érzést. Más szóval, annyi embert számlálhat, hogy egyszerre és egy helyen összejöhessen, működhessen az egész csoport.

Nagysága szempontjából fontos tényező az összetétel: a családokból álló csoportok lehetnek népesebbek is, mert a családi szerkezet biztosíték az egységre. A csak felnőttekből összetett csoport létszáma legyen

alacsonyabb, különben a felnőttek pártoskodni kezdenének, és elvész a közösség. A szerkezet is hozzájárul a csoport elevenségéhez. Ha a vezetőség jól működik, a tagok elkötelezettsége kifejezettebb, vagy a csoport-szerkezet biztonságos, akkor a keresztyén alapközösség tagságának létszáma lehet magasabb.

Szerintem elképzelhető, hogy a keresztyén alapközösségen belül egyszemélyes kis csoportok élnek és ez mégsem veszélyezteti a nagycsoport egységét. Például az 5-10 családot összefogó csoportban megalakulhat a gyerekek, az asszonyok, a férfiak, esetleg a nagyszülők kiscsoportja, és a közösség mégis ép marad.

A keresztyén alapközösség összejövetele

Nem létezhet keresztyén alapközösség összejövetel nélkül. Még hozzá rendszeres találkozásokra van szükség, mert éppen ez teszi a közösséget egységgé.

Az összejövetel fontos pontja az istentisztelet: tanítás és eukarisztia.

A nagygyűlésen (legalább havonta!) kívül ajánlatos az alapközösségek gyakori összejövetele (hetente!). Itt ápolják a tagok az elsődleges személyi kapcsolatokat. A családi csoport havonta összejön teljes létszámban. Hetente viszont összeülnek a családjegységek, az egyes családok, vagy hetente találkozik a gyerekek, asszonyok stb. kiscsoportja. Csak egy havi összejövetel valószínűleg nem képes megtartani az alapközösség egységét, legalábbis nem nyújthat kellő támaszt a tagság keresztyén életéhez.

A vezetők a közösség egységének kulcsszemélyei. Vezető stílusuk parlamentáris és demokratikus. A hatalmat megosszák azzal, hogy több vezetőjük van. Életstílusukat is beszéljék meg a közösség tagjaival, illetve legyenek a vezetők állandóan személyes kapcsolatban a közösséggel.

A keresztyén alapközösség teljessége

A teljesség feltételezi, hogy a csoportok nem megosztottak sem nemre (férfiak, nők), sem korra (gyerekek, felnőttek, öregek) való tekintettel. Igaz, a csoport nyitott mindenki számára, aki keresztyén életet akar élni.

Ugyancsak szükséges a nyitottság a teljes keresztyén tan és az egész keresztyén élet előtt.

A teljesség megköveteli azt is, hogy a tagok lehetőleg mindent (lelkiség ápolása, gondoskodás az anyagi alapokról, nevelés és önévelés stb.) közösen végezzenek.

c) Hogyan alakíthatunk keresztyén alapközösségeket?

A keresztyén alapközösségek létesítésének három útjára utalunk: felosztani a plébániákat, közösségeket gyűjteni és alapközösségeket képezni.

Feloszthatjuk a plébániákat kisebb egységekre úgy, hogy meghatározzuk minden alapközösség életterét a plébánia szervezetében. Ez tulajdonképpen a plébánia-intézmény átszervezése.

Példa a Mont Vernon-i Jó Pásztor plébánia kezdeményezése. 15-15 családból álló közösségeket alakítottak. Akarata ellenére senki sem maradt ki ezen közösségekből. Tizenkét plébánián megvalósult már ez az átszervezés Virginiában. Persze nem kell olyan messzire menni (USA), Olaszországban is vannak szép számban, kb. 5.000-es plébániák, amelyeket alapközösségekre osztottak.

Összegyűjthetjük mindazokat a híveket, akik keresztény közösséget igényelnek, függetlenül a plébánia-rendszertől és a plébánia határaitól.

Példa az M. Sawin-féle Családfürtök (Family Cluster, lásd könyvünk II. részének 1. fejezetét!), amit 1970-ben kezdeményeztek Rochesterben (New York állam), és igen elterjedt az USA-ban, különösen a nem katolikus hitközségekben.

Képezhetünk keresztény alapközösségeket az adott plébánia területén és ennek szárnya alatt. Így ezek a közösségek szerves részeivé válnának a plébánia intézményének. Lassan szaporodhatnak úgy, hogy a végén minden hívő megtalálhatja helyét valamelyik alapközösségben a saját plébániáján belül. Talán ez lehetne számunkra a legalkalmasabb út.

Példa a San Miguelito-i kísérlet, ami elterjedt Panamában (Közép-Amerika). A lakosság szinte teljes létszámban katolikus. Papjaik a már meglevő természetes csoportokat (nagycsaládok) formálták keresztény alapközösségekké. Ide sorolhatjuk a braziliai (Dél-Amerika) bázisközösségek nagy részét.

3. A keresztény alapközösségek célkitűzései

Az alapközösségek célja mindig a megújulás és elmélyülés a keresztény életben. Ezzel segítik a hívek lüktetőbb életét és az Egyház, illetve helyi egyház kibontakozását. Eleven keresztény alapközösségek akkor létesülhetnek, ha Krisztusra, hitbeli megújulásra összpontosítanak. Nem veszhetnek tehát bele az adott problémák végeláthatatlan vitáiba, mint pl. az Egyház szervezeti kérdései, a papság számának megfogytatkozása, a helyi egyház anyagi nehézségei stb. Nem, nem vonulhatunk vissza felhőbe épített toronyba, de először oldjuk meg a legfontosabbat: újuljunk meg hitünkben, Isten és emberszeretetünkben. Jézus is ezt sürgette: "Beteljesedett az idő, és már közel van az Isten országa. Tartsatok bűnbánatot, és higgyetek az evangéliumban" (Mk 1,15).

Ennek elérésében irányjelző az Egyház. Más szóval, a keresztény alapközösségek lényeges ismertető jegye, hogy egyházasak, egyházhűek.: 1. Az eligazítást mindig Isten szavában keressék, nem pedig politikai vagy divatos eszmékben, 2. Kerüljék a lázadás és kritizálás kísértését, 3. Hűségesen ragaszkodjanak helyi egyházukhoz és az egyetemes Egyházhoz, 4. Órizzék az őszinte közösséget püspökeikkel és papjaikkal, s az egyházi Tanítóhivatallal, 5. Ne gondolják, hogy az evangélium csak nekik szól, vagy hogy az evangéliumot kizárólag ők értelmezik helyesen. Bízzanak Egyházuk irányításában, 6. Növekedjék felelősség tudatuk, kötelezettség vállalásuk és

missziós szellemük, 7. Ne szűküljenek be szektásan, hanem legyenek minden vonatkozásban egyetemesek (vö. Evangélii nuntiandi, 58. p.).

Hogy a keresztény alapközösségek célját jobban megértsük, vizsgáljuk meg: a) A közösség elevensége és céltudatossága közötti kapcsolatot, b) A kereszténység egyedi célja és az Egyház elevensége közötti viszonyt, c) Azt az utat, ahogy megvalósulhat a megújulás és d) Hogyan építhetjük be az alapközösséget Egyházunk életébe?

a) A keresztény alapközösség elevensége és céltudatossága közötti kapcsolat

Próbáljuk címszavakba foglalni, mit jelent: Eleven közösség?

Először is tevékeny, tele van lendülettel, kezdeményező készséggel: él és élni akar.

Csak akkor lesz az alapközösség eleven, ha növekszik. Egy-egy közösség növekszik szellemileg, s lelkileg gazdagodnak a tagok: fokozódik életkedvük, Isten és emberszeretetük. Másrészt a növekedés megnyilvánul abban is, hogy eszmeviláguk terjed: a közösségek szaporodnak.

Az eleven közösség tevékenységei hatásosak, tulajdonképpen az egész plébánia felvirágzik általuk: valláserkölcslileg előrehalad, de anyagilag is biztonságosabb lesz a hívek élete.

A tagok a közösségbe időt, energiát, pénzt fektetnek be. Gyűléseiken megszűnik az idő nyomása. Rohanó világunkban a keresztény alapközösségek tagjai "nem sietnek", van idejük Istenre és egymásra.

Az alapközösségek sokszor megoldják problémáikat. Gondoltunk-e arra, hogy miért van aránylag jóval több papi hivatás a keresztény alapközösségek vagy kiscsoportok, az egyházi megújulást szorgalmazó mozgalmak soraiból? A papi hivatást vállalók alacsony számának kérdése sokrétű: kevés a gyerek, hiányos a propaganda; a közvélemény nem kedvez, mert kikezdte a pap tekintélyét, sőt becsületét is; kedvezőtlenek a pap "munkafeltételei"... De a legsúlyosabb ok: vallásosságunk általában nem eleven, nem vagyunk képesek áldozatot hozni hitünkért. A papi élet pedig eléggé komoly áldozattal jár. Nem egyszer döböntem erre rá, amikor nagyon jó, templomjáró családok fiai "tüzet fogtak", és komolyan érdeklődtek a papi hivatás után. A család mindent megtett azonban, hogy eloltsa a tüzet! Az egyik édesanya pl. ezt mondta: Inkább lássam a fiamat a ravatalon, mint az oltárnál! A kiscsoportok készségesebbek az áldozatvállalásban, ezért könnyebben megoldhatnak minden nehézséget! S ezzel már el is érkeztünk másik kérdésünkhöz: Mi a c é l t u d a t o s s á g szerepe a keresztény alapközösségek elevenségénél?

Céltudatosság nélkül a keresztény alapközösség halott: aktivitása elhervad, mint ősszel a virág. Hatástalan, ereje fogy, mint a holdvilág. Képtelen komolyan befektetni, és belehal problémáiba.

A közös cél életerőt ad. A tagok lelkesek Egyházuk ügyéért, de még az evilági dolgaiért is. Nem elgondolkodtató-e, hogy a családi

alapközösségekben aránylag több a gyermek? Családonként 4-5 is. Tudatosan vállalják. Igen, mert élni akarnak a jövőben is!

A céltudatosság erősíti a közös ideálokat, és általuk vallási, erkölcsi és anyagi jólétet teremt. Elég, ha az őskeresztények életére gondolunk. Mekkora valláserkölcsei erejük és milyen áldozatosak az anyagi javak elosztásában, hogy senki se szenvedjen szűkséget (vö. ApCsel 2,42-47).

b) A keresztény alapközösség célja és az Egyház elevensége közötti kapcsolat

A keresztény alapközösségek célja: jónak lenni! Azaz: legyünk igazságosak mindenkivel és éljünk feddhetetlen erkölcsben, szeressünk mindenkit tevékenyen (karitatív tevékenység!)... Ezeket a célkitűzéseket követheti azonban az is, aki nem keresztény. Legalábbis törekednie kellene megvalósítani őket, mert vele jár az emberséggel, vagy mondjuk: humanizmussal. De mi a kereszténység többlete? A válasz: Jézus Krisztus!

Ha valami fontos, annak időt szentelünk. Az a jelentősebb életünkben, amire több erőfeszítést fordítunk, amiért többet áldozunk. Tegyük fel magunknak egy szinte istenkáromló kérdést (összehasonlítás végett): Mi a fontosabb számomra, a fogmosás vagy Jézus Krisztus? Ha több időt szentelek a fogmosásra mint Jézus Krisztusnak, akkor – attól félek – ott valami baj van a kereszténységemmel.

Az alapközösség sajátos keresztény célja: Élni Jézus Krisztussal (úgy, mint ő), és élni Jézus Krisztusért!

Bizony, zsákutcát jelentene, ha a kereszténységet Krisztus nélkülivé tennénk, mert akkor a pusztahumanizmus szintjén maradnánk. Nem furcsa az, hogy sok katolikus többet tesz a béke ügyéért, mint hitéért vagy plébániájáért?

Veszélyeztethet minket az is, hogy leértékeljük keresztény fogalmakat. Például: Kik az Isten népe? A Krisztus-hívók, vagyis az Egyház tagjai. Azok, akik Krisztus mellett komolyan elkötelezték magukat. Ennek ellenére hányszor találkozunk pongyola megfogalmazással még teológusoknál is, ami így hangzik: Az Isten népe mindenki, minden ember.

Will Herberg számos előadást tartott amerikai katolikus iskolákban a hitről. Kedvenc kérdése volt: "Mik vagytok? Katolikus amerikaiak vagy amerikai katolikusok? Sokan nem értették a kérdést. Pedig nem mindegy, mire helyezzük a hangsúlyt életünkben! A keresztény alapközösség hangsúlyozottan elkötelezi magát hitének és Egyházának.

c) A megújulás útja

A keresztény alapközösségek által szorgalmazott megújulás útja nem az oktatás vagy nevelés átszervezése, nem szociális reformok beindítása. Hanem? Maga Jézus Krisztus! Tamás kérdésére: Hogyan ismerhetnénk az utat? Jézus ezzel válaszol: "Én vagyok az út, az igazság és

az élet" (Jn 14,5). Alapközösségeink tagjainak célja: jobban megismerni Jézust, és naponta elkötelezni magunkat neki és határozottan felzárkózni mögéje.

Ezt a Jézus-követést egyesek félreértik és megpróbálják megreformálni a vallásos nevelést illetve hitoktatást: átírják a könyveket, új módszerekkel kísérleteznek. Áruló lennék, ha ezt a törekvést ellenezném. Minden fejlődés mellé oda kell állnunk, de az bizonyos, hogy csupán a hitoktatás módjának megújítása nem fogja meghozni azt az eredményt, amit tőle várunk. Miért? Mert a hitoktatás célja szinte mindig: tanítás Krisztusról. Márpedig a megújulást nem a pusztá tudás hozza, hanem a teljes elkötelezettség Krisztus mellett. A vallásos nevelésnek is ebbe az irányba kellene hatnia.

Az elkötelezettség megvalósításában szükségünk van közösségekre. A legjobb hitoktató keresztény alapközösség az, amely tanúságtételével, konkrét elkötelezettségével nevel. Ezért öröndetes, hogy nagyon sok plébánián (Dél- és Észak-Amerikában, de már Európában is) a hivatásos hitoktatók a családokat szervezik át keresztény kisközösséggé, és a családok, családi közösségek végzik gyermekeik (és felnőtt tagjaik) felkészítését pl. a szentáldozásra vagy a Szentléleknek való önelkötelezésre (bérmálás). Így volt ez egyébként az őskeresztényeknél is. Mindenki, az egész közösség adta tovább a hitet, mert ez több mint "hitoktatás", több mint tudásátadás. Életformálás és elkötelezettség Krisztus mellett.

Rendelkezésünkre áll a megtérés és állandó megújulás útja. Képtelenek vagyunk megtanulni, ezt csak élni lehet. Az élet ugyanis állandóan újabb helyzetekbe sodor. Mindennap ismételten el kell magamat köteleznem Jézus mellett. Ami úgy lehetséges, ha minden körülmény közepette kérdezem: Jézus mit vár el tőlem? Mit tenne Jézus most az én helyemben?

Nem elég az, ha elköteleztem magam az eszmének vagy értéknek. Keresztény alapközösségeink élő, eleven, velük élő személynek kötelezik el magukat: Jézus által az Atyának a Szentlélekben.

d) Hogyan építhetjük be a keresztény alapközösségeket Egyházunk életébe?

Tegyük fel, hogy egy nagylelkű plébános elhatározta: átszervezi plébániáját, családi, keresztény alapközösségeket létesít. Távlati tervet készít magának: évente létrehoz 5-10 közösséget, húsz év múlva teljesen megújul a plébánia, az őskeresztények életstílusa valósul meg.

Igen ám, de ez nem megy zavartalanul. Két gyökérből is jelentkezhetnek problémák.

A nehézségek első oka az, hogy a keresztény alapközösségek megújulást, tehát változást sürgetnek. Az emberek nagy része ellenállhat, mert a nehézkesség megbénítja őket. Kisebb hányaduk azért ellenzi a módosulást, mert nem egyezik az elvvel, nem látja szükségesnek az átalakulást.

Vegyük pl. a II. Vatikáni Zsinatot. Többek között napirendre tűzte a liturgia megújítását. Nincs megújulás változás nélkül. A h í v e k egy része erősen ellenezte már a külső átalakításokat is a liturgikus térben: Tönkretették azt a gyönyörű oltárt! (Téglából volt, művészi érték nélkül!) Mindent lerombolnak, amit őseink építettek! – tiltakoztak. Mások hátat is fordítottak a helyi egyháznak és magukba zárkóztak vagy szektához csatlakoztak. (Értelmetlen: Ott is temérdek újjal találkoztak, de ez nem zavarta őket!) Azok is tiltakoztak a változás ellen, akik kihúzták magukat az átépítési munkából: Mit bánom én, csináljanak, amit akarnak! – kifogással.

Nem hasonló itt-ott a helyzet a papokkal is? Néhány lelkész még mindig nem békélt meg a liturgikus újításokkal. Húsz évvel a Zsinat után. Azokról itt nem beszélünk, akik a Zsinatot is az ördög művének minősítették. Egyes egyházhí papokról szólunk, akik még mindig találnak kifogást, miért nem oldották meg a liturgikus tér átszervezését: Nálunk ez lehetetlen, mert nincs helyünk! Nem sietem el. Ha nem tudom művészien megoldani, akkor inkább maradjon így! Ilyen és hasonló kifogásokkal leplezik saját idegenkedésüket az újítástól.

Papjaink másik csoportja engedelmesen megszervezte a külső változásokat: igazolja a márvány- vagy faragott oltárt. De az istentisztelet régi szelleme sértetlenül maradt az új bútorok ellenére. Bizonyítja a lelkész tiltakozását a megújulás ellen. Plébániai kisegítők (asszisztensek), felolvasók (lektorok), liturgia felelősök nincsenek. A hívek könyörgését is maga olvasa, felajánlási körmenetet nem tart. Ne is beszéljünk a bevonulási vagy kivonulási körmenetről. Mentegetőzés akad bőven: Az én plébániámon ezt nem lehet megcsinálni! Híveim úgy sem értenék meg! Senki sem jelentkezett felolvasónak!

Azok viszont, akik nem egyeznek a megújulás elvével sem, másképp reagálnak: Jobb volt a régi istentisztelet! Sokkal többet fejezett az ki! Az új mise csak sok munkát jelent a papnak, de senkinek semmi haszna belőle!

Bizony, a keresztény alapközösségek megjelenése a plébánián sokak ellenkezésébe ütközhet, egyszerűen azért, mert nem szeretik az újításokat.

Ezek nyomában jár a másik nehézség: a lelkes közösségek kitűnnek és ösztönzik a megújulást. Ezek kiváltják az ellenzéket, akik védelmezik az eddigi állapotot. Megjelenik a s z a k a d á s a plébánia hívei között.

Mit kellene tenni, hogyan lehet ezt o r v o s o l n i ?

Talán az első, amit tehetünk: változtassuk meg a problémát kiváltó légkört, t e r e m t s ü n k p o z i t í v k ö z v é l e m é n y t. Ha pl. az a baj, hogy nem ismerjük az alapközösségeket és fontos szerepüket, beszéljünk róluk hívő közösségünknek. Ha plébániánk túl merev, s z e r v e z z ü n k z a r á n d o k l a t o k a t e l e v e n e b b p l é b á n i á k r a, h a d d l á s s á k h í v e i n k a l ü k t e t ő b b é l e t e t. Ha a hívek gyanakodva nézik az alapközösségeket, o s z l a s s u k s z é t g y a n ú j u k a t a z z a l, h o g y s z e m ü k é l é t á r j u k a z a l p k ö z ö s s é g e k h a s z n o s s á g á t.

Amit még tehetünk, k e d v e l t e s s ü k m e g p l é b á n i á n k k a l a k ö z ö s s é g i é l e t e t. Legtöbb probléma és ellenszegülés mélyén az

az önző elzárkózás húzódik meg. Hogyan gyógyíthatjuk ezt ki? "Kutya szóréval a kutyaharapást" - mondás alapján úgy, hogy föltárjuk a közösségi élet szépségét a gyakorlatban. Azaz: közösségeket formálunk!

Végül sok problémát okozhat az összehangolás hiánya a plébánián. Szervezzük meg és fűzzük össze alapközösségeink munkáját! Azaz építsük be a keresztény alapközösségeket a plébánia és az Egyház életébe.

Képzeliük el: megjelenik egy keresztény alapközösség a plébánia területén. Tagjai azt hiszik, sokat lendíthetnek a megújuláson. A plébániának szüksége van rájuk. Mint hideg tus éri őket az ellenzék, ami elítéli az alapközösség munkáját, talán tagjait is kipellengérezi személyenként. Ha még valamelyik pap is az ellenzékhez áll, nem csoda, ha a közösség idegennek érzi magát a helyi egyházban. Válaszút elé kerülnek: Szakadjanak el a plébániától és "füttyöt hányna az egészre" működjenek tovább? (Megmaradhatnak-e így keresztény alapközösségeknek?!) Vagy válasszanak egy másik utat és titkos, "földalatti" csoportként tengessék életüket? (Ez sem keresztény magatartás!) A harmadik negatív lehetőség, hogy az alapközösség nem bírja ki az ellenzék vádjait és összeroppan, megszűnik. (Senkinek sem tesz jót!)

A helyes megoldás, amikor a lelkészek a keresztény alapközösségekkel együtt keresik a kiváltott illetve megjelent feszültségek okát a plébánián és közösen dolgozzák ki a megoldás változatait. Úgy, hogy közelebb hozzák az alapközösséget és az ellenzéket egymáshoz. Vagy esetleg leépítik az ellenvetések és kifogásokat, megvilágítják a keresztény alapközösség hasznosságát stb. Mindenképpen adjunk helyet az alapközösségnek a plébánia életében. Csak így építhetjük be őket Egyházunk életébe.

4. A keresztény alapközösségek vezetősége

Minden intézménynek (Egyház, plébánia...) és minden emberi közösségnek (kisközösség, alapközösség stb.) szüksége van vezetőkre. Sajnos mi, papok megszoktuk, hogy a közösségeket készen kapjuk, egyszerűen reánk bízzák a plébánia vezetését. Azt is elfogadjuk, hogy a közösségek közreműködésünk nélkül "maguktól" jönnek létre. Az igazság viszont az, hogy a közösségeket meg kell alkotni, létre kell hívni.

"A bázisközösségek vezetői és irányítói – mondják a latin-amerikai püspökök a Medellini Okmányban (Kolumbia 1969) – a közösségek létezésének lényeges elemei. Lehetnek papok, diakónusok, szerzetesek, vagy laikusok. Kíváncsok, hogy ahhoz a közösséghez tartozzanak, amit vezetnek" (12.p.).

Ahhoz, hogy megértsük a keresztény alapközösségek vezetőinek szerepét, vizsgáljuk felül: a) a keresztény alapközösségek munkastílusát, b) a tevékenységformák és az alapközösségek kölcsönhatását, c) milyen a megfelelő vezető? d) hogyan képezzünk vezetőket?

a) Keresztény alapközösségek és a vezetéstílus

Számtalanszor tapasztaltam, hogy amikor egy ügyet igyekszünk elintézní, teljesen elvakítja az embereket az intézményesítés kísértése. Mit tesszünk? Bizottságot alakítunk: elnököt, titkárt, jegyzőkönyvvezetőt és pénztárost választunk. A bizottság kidolgozza saját szabályzatát. És? Az alkotó munka gyakorta ezzel már véget is ért. Ezután a bizottság már csak "van".

Ne értsenek félre. Nem állok azok oldalán, akik hangosan hirdetik: Nincs szükség szervezetekre! De szeretném érzékeltetni, hogy a szervezet nem elégséges ügyeink jó elintézéséhez. Csak a vélemény alátámasztására.

Húsz év alatt minden egyházmegyében szinte kivétel nélkül megalakultak a Zsinat által ajánlott bizottságok. Céljuk a zsinati megújulás megvalósítása. Minden egyházmegyében "van" tehát liturgikus, kateketikai, családi bizottság és papi tanács. Ezek rendkívül fontos szervezetek, testületek. Az eredmény? Megtörtént-e a Zsinat által előrelátott liturgikus megújulás? Felvirágozott-e a kateketikai tevékenység? Fölpezdült-e családjainkban a keresztény élet? Eltöltötte-e papjainkat az "új pünkösöd" szelleme? A válasz: Itt-ott igen! Nem azért marad el az eredmény, mert a bizottságok tagjai nem ismerik a zsinati rendelkezéseket vagy képtelenek megérteni azokat. Nem azért meddő a munkájuk, mert nem csinálnak semmit és tervezni sem képesek... Egyszerűen nem lehet a megújulást csak "megszervezni". Szükségesek az alapközösségek!

Különböző módon állhatunk munkához. Nézzünk meg három lehetőséget: a státus, az alkalmasság és a környezetteremtés vezetéstílusait.

A státus vezetéstílus alapja: születés, hatalom és akadémiai fokozat. Valaki azért király, mert királyi ágyban született, a másik azért intézkedhet, mert hatalmat kapott erre, a harmadik pedig azért végezheti munkáját, mert megvannak hozzá a papírai. Ha a király félkegyelmű, akkor is ő a király! Ha az okleveles tanár csapnivalóan tanít, tanár marad, mert megvan a képesítése.

Ez csak a régi világ csökevénye!? Lehet, de tény, hogy széles körben alkalmazza a társadalom és az Egyház is ezt a vezetéstílust.

Vegyük pl. a papokat. Ki lehet pap? Ennek egyik feltétele a papi életforma begyakorlása. Ezért él kb. hat évig a szemináriumban. Közben tanul, majd megkapja a hatalmat: fölszenteli a püspök.

Mindez nem alaptalan. A papnak Isten emberének kell lennie. Ebben segíthet neki a szemináriumi élet. Emellett szükséges a megfelelő tudás. Biztosítja a teológiai tanulmány.

Abban a világban, ahol a státus vezetői stílus uralkodik, a hangsúly a renden, fegyelmen és állandóságon van. Számtalan szertartás ünnepli a státust és szentesíti is azt: királlyá koronázás, kutyabőrre írt diploma osztás. A hagyományok is erősek az ilyen légkörben.

Annál meglepőbb, hogy korunkban, amikor elhatalmasodik a bizonytalanság és rendetlenség, fűttyöt hányunk a hagyományokra, mégis olyan erősen tartja magát a státus vezetőstílus, bár néha új címkével ékeskedik.

Szüksége van az embernek hagyományaira, hisz kultúránk hordozója. Rend és fegyelem nélkül pedig keserű az emberi közösségek élete. Vitán felüli, hogy a státus vezetőstílus kedvez a hagyománynak és a külső rendnek. Nagy hátrány viszont, hogy olyan emberek is vezető állásba kerülhetnek, akik nem alkalmasak a nép irányítására.

Az alkalmasság vezetőstílusa feladatok elvégzésére összpontosít és a teljesítményt szorgalmazza. Azaz: a személy tekintélye attól függ, mire alkalmas, mit ér el. Nem lehet valaki az ország feje, ha nem képes uralkodni. Nem lehet professzor az, aki nem képes tudását továbbadni...

Ezt a stílust tehát erősen vonzza a cél, és mindent arra irányít.

Modern egyházunk életében is mindjobban helyet kap e szemlélet. A Szentatya igyekszik alkalmas embereket kinevezni püspököknek. Papi ruhát viselnek a lelkészek, ha az alkalmas és hasznos.

A környezetteremtés vezetőstílusa a közreműködést és értékrendszert részesíti előnyben. Fontosabbnak tartja még a teljesítménynél is. Meghatározott értékek köré hozza össze az embereket. Segíti a kapcsolat és a személyi értékek növekedését. Közösséget igyekszik teremteni azzal, hogy összehozza az embereket, személyes kötelekeiket egyengeti, meghatározott értékrendszert kínál föl a közösségnek.

A környezetteremtés szempontjából nem az a tekintély, aki felszentelt, aki sokat tud vagy nagy eredményeket ér el, hanem olyan egyén, akinek természetes adottsága van csoportvezetéshez, és akit a közösség ezzel megbíz.

Végezetül megállapíthatjuk, hogy a plébániát vezethetjük a státus stílusban vagy az alkalmasság elve szerint. A gazdaságot talán legeredményesebben irányítjuk az alkalmassági elv alapján, de néha szükség lesz a státus stílusra is. A státus vezetőstílus szilárdságot adhat, az alkalmassági vezetőstílus ütőképességet biztosít, a környezetteremtés vezetőstílusa pedig melegséget és növekedést garantál a közösségnek.

Ugyanaz a személy is váltogathatja ezeket a vezetőstílusokat. Így pl. a pap püspökkel szembeni kapcsolata alakulhat a státuselv szerint, a plébániája irányításában alkalmazhatja az alkalmassági vezetőstílust, a keresztény alapközösségeket pedig a környezeti elv alapján vezetheti.

Mondhatnánk, hogy minden vezetőstílusnak megvan az előnye egyes területeken. A gazdaság irányításában az alkalmassági, a politikában a státus, a közösségben pedig a környezetteremtés vezetőstílusa előnyösebb.

b) Tevékenységformák és az alapközösségek kölcsönhatása

Közösséget é r t é k r e , i d e á l r a építhetünk. Természetesen sokféle érték van, eszerint sokrétűek a közösségek is. Minket a keresztény alapközösségek foglalkoztatnak. Hitigazságaink nagyon is alkalmasak arra, hogy az embereket közösségbe gyűjtsék. Egyébként is a kereszténység közösségi jelleggel bír. Látszik ez már a főparancsból: "Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből... Szeresd embertársadat, mint saját magadat" (Mt 23, 37-39). Aprólékosan jelentkezik az utolsó ítélet bemutatásában: "Aztán ígyszól a király a jobbján állókhoz: Gyertek, Atyám áldottai, vegyétek birtokba a világ kezdetétől nektek készített országot! Éhes voltam és adtatok ennem. Szomjas voltam és adtatok innom. Idegen voltam és befogadtatok. Nem volt ruhám és felruháztatok. Beteg voltam és meglátogattatok. Börtönben voltam és fölkerestetek... Bizony mondom nektek, amit e legkisebb testvéreim közül eggyel is tettetek, velem tettétek" (Mt 25,34-40).

A keresztény idaálok tehát közösségek. Értéküket még növeli az, hogy a hívő személy minden cselekedetét a Jézus iránti szeretet mozgatja.

Így épülnek közösségeink e g y ü t t e s c s e l e k v é s r e , ami vonzza és az idaálokért lelkesíti. A gyűléseken, összejöveteleken érnek be ezek a cselekedetek, de közös cselekedeteink jeles helye a l i t u r g i a , amely a vezetés szempontjából is változott.

A zsinat előtti liturgia a státus vezetőstílust követte: minden meg volt határozva, méghozzá nagyon szigorúan. A pap felolvashatta a szöveget, de semmilyen módosítást sem eszközölhetett. A résztvevők között szinte semmilyen személyes kapcsolat nem volt. Kizárólag a felszentelt pap vezethette még az ún. paraliturgikus cselekményeket is, mint a litániák vagy keresztúti ájtatosságok.

Ma a liturgia inkább az alkalmassági elvet követi. Több a pap szabadsága, nagyobb a kölcsönösség lehetősége. De az igazat meg kell vallani: liturgiánk általában még most sem teremt közösséget.

Teljesen más a kiscsoportok istentisztelete vagy pl. a karizmatikusok liturgikus összejövetele. Itt fölmelegszenek a résztvevők.

Mondhatjuk tehát, hogy a tevékenységformák és az alapközösségek összefonódva, kéz a kézben járnak. A cselekvés vonzza az embereket. Ezért sok szolgálat és szociális tevékenység a közösség ölen születik meg.

c) A keresztény alapközösségek megfelelő vezetője

A keresztény alapközösség vezetőinek sokrétű a feladata.

Először is megtestesítve b e m u t a t j á k a k e r e s t s t é n y i d e á l o k a t , illetve magát Krisztust. Ezután ö s s z e v o n j á k a t a g s á g o t Krisztus körül. De bizonyos s z e r v e z e t t s é g e t is kell biztosítaniuk. A g y a k o r l a t b a n tehát: 1. Krisztushoz vezetik az embereket 2.

Megértetik a keresztény életet. 3. Segítik a közösség tagjait, hogy elkötelezzék magukat Krisztusnak. 4. Felelősségre ösztönöznek.

A z ő s k e r e s z t é n y v e z e t ő k e t "véneknek" hívták, ami annyit jelentett, hogy érettek és bölcssek a keresztény életben. Ilyen lenne a mai papi vagy laikus vezető arcéle is.

A gyakorlatban az alapközösséget nem egy személy, hanem vezető-csoport (legkevesebb két ember!) irányítja. Ha felszentelt egyén is tagja a vezető testületnek, ő képviselje a hivatalos Egyházat és legyen az egység záloga. Ez felel meg papi mivoltának. Habár nem a fölszentelés címén van jelen, hanem a közösség szabad választása révén. De talán ez is őskérsztény gyakorlat. A szentelő püspök egyébként "megkérdezi" a híveket egyházzserte a szentelés előtt, a szertartás keretében, hogy alkalmasnak és méltónak tartják-e a papjelöltet a papi szolgálatra. Miután a "nép" válasza "igen", folytatja a szertartást. Talán ősi szokás maradványa ez, ahol nemcsak névleg jelölték ki a hívek papjukat, hanem a valóságban is.

d) Hogyan képezünk vezetőket?

A felszentelt papoknak semmi köze tehát a keresztény alapközösségek vezetőinek formálásához? – kérdezheti joggal valaki. Valóban úgy tűnik. A tagság jelöli ki saját vezetőit. Igaz, de a gyakorlatban, ha nem előtte, akkor utólag, a vezetői szerep elnyerése után, világszerte mégis nyernek bizonyos képzést katolikus közösségeink laikus vezetői is. Ez természetesen nem történhet a papok nélkül.

Itt néhány lehetőségre mutatunk rá a vezetők képzése terén.

- Vezetőképző kurzusok

Sok egyházmegye vezetőképző kurzusokat rendez a világiak számára. Tervezésében és levezetésében fontos a papok szerepe, de világiak is képezik a vezetőket, nemcsak lelkipásztorok.

A brazil püspöki kar pl. legkevesebb hatnapos kurzust írt elő a bázisközösségek vezetőinek. Szigorúan biblikus, minden témát a Szentírás sugall. Váza a következő: 1. nap: Az evangéliumról (Mi az evangélium?: Mt 4,23-35, Helye életünkben: Mt 7,21-23, Mire szolgál?: Mt 13,15-17). 2. nap: Az evangelizáció (Mibenléte: Lk 4,16-22, Célja: 1Kor 1,17-25, Módja: Jn 4,1-26). 3. nap: Megtérés az Ószövetségben (Zsidók: Róm 9,4-8, A nép tévútjai: Mk 7,6-17, A próféták szerint: Iz 58,5-8). 4. nap: Megtérés az Újszövetségben (Megtérés: Lk 15,11-32, Bűnbánat: Mt 22,34-40, A megtérés hirdetői: Keresztelő János, Jézus, Pál, az apostolok...). 5. nap: Az apostolkodás (Az üzenet: 1Jn 1,1-8, A módszer: Jn 8,1-11, Apostolok a Mester műhelyében: Lk 24,13-35). 6. nap: A közösségi élet (Mibenléte: Jn 15,1-8, Eredete: Ef 4,16, Bázisközösségek: 1Kor 12,4-11).

Ezek a kurzusok igen alkalmasak. Néhol az egyházmegyei központban szervezik, másutt az előadó csoport utazik vidékre, hogy megtartsa a vezetőképzőt.

Könyvünk szempontjából az ilyen vezetőképzőt kiegészíthetnénk pedagógiailag. Elégséges anyagot szolgáltat a Sűrgető feladat című könyv (Eisenstadt 1985),

– Vezetőképző lelkigyakorlatok és hétvégek

A lelkigyakorlatokról olvashatunk a Lelkigyakorlatos segédkönyv c. kiadványban (OMC, Bécs 1985) valamint könyvünk második részében.

A hétvégek lényegét ismertetjük könyvünk II. részének 3/2. pontjában.

– Vezetőképző kerekasztal megbeszéléssel

Ennek a típusnak két változatát gyakoroltuk:

Az első válfaja a m e g b e s z é l é s - s o r o z a t . Minden héten egy kerekasztal megbeszélést tartottunk azokkal a házaspárokkal, akik alkalmasnak bizonyultak alapközösségek vezetésére. A képzés ugyan két hónap leforgása alatt befejeződött, de a vezető párok kérésére a heti összejövetelek magmaradtak, mint a vezető házaspárok továbbképzése.

A vezetőképző során bibliai témákat beszéltünk meg a családról, családi életéről és a keresztény életéről (nevelésről) a családban. Azért összpontosítottunk a családra, mert a vezetők feladata családi csoportok irányítása.

A vezetőképző kerekasztal típusának másik változatát h e l y s z í n i m e g b e s z é l é s n e k nevezhetjük. A levezetése következőképpen történt:

Sikerült találunk néhány vezetésre születtett orvos- és mérnök-házaspárt. Nem volt könnyű őket egyszerre egy helyen összehozni. Ezért összegyűjtöttem a megfelelő irodalmat és minden párt külön meglátogattam otthonában. Elbeszélgettünk a reájuk váró munkáról, majd megegyeztünk egy időpontban, amikor ismét felkeresem őket. Akkorra a kezükbe adott anyag egy részét átdolgozzák és megbeszéljük. Következő látogatásomkor tehát részletesen megtárgyaltuk ezt az anyagrészt.

Így ment ez tovább, míg teljesen kikristályosodott bennünk a vezető jelentősége, az alapközösség célja, élete és feladatai valamint a csoport vezetésének módszere. Ez a képzés szintén néhány hónapig tartott.

A kerekasztal megbeszélések utóbbi módja családias, nagyon hatásos, de a képzést irányító személy számára sokkal fárasztóbb, mint a plébánia épületében levezetett megbeszélés-sorozat. Ennél viszont arra kellett vigyázni, hogy betartsuk a csoportmunka módszerét, nehogy a plébánia intézményes légköre az iskola szintjére süllyessze a képzést.

A feldolgozás anyaga a keresztény alapközösség rendeltetésétől függ. Ha a családi csoportok vezetőit képezzük jelen írásunk mellett felhasználhatjuk: 1. Kereszténység és közösség, TKK, Róma 1981. 2. Alszeghy Zoltán: A házasság, TKK, Róma 1982 3. Gyökössy Endre; Együtt a szeretetben, Budapest 1981.

Tanulságos lehet még a keresztény alapközösség vezetőinek k o m b i n á l t k é p z é s e . Itt a kurzus- és kerekasztal-módszerek keverednek. Példaként említeném a chilei (Dél-Amerika) "katekéta-mamák" és "előkészítők" képzését.

A katekétá-mamák olyan asszonyok, akik kiképzésük után megpróbálnak közösségeket létesíteni a gyermekek vallásos képzésére. Azaz: az elsődolgozás előtt gyermekek szüleik szervezik kisközösségbe, őket képezik gyermekeik vallásos nevelésére, majd a "hitoktatást" egyengetik.

Az előkészítők olyan laikusok, akik a házasság előtt állókat gyűjtik össze és "oktatják", valamint azokkal a szülőkkel foglalkoznak, kiknek gyermekei kereszteleés előtt állnak.

Hogyan folyik ezek képzése Chilében?

Az egyházmegyei központban "katekétaképző" tanfolyam létezik. Résztvevői általában a katekétá-mamák és az előkészítők. Ezt követi a helyi képzés, amelynek két formája van. Igénybe vehetik az egyiket vagy mind a kettőt.

Az egyik forma az ún. népmisszió. A plébánián népmissziót szerveznek, de vezetőképzővel összekötve. Az egész misszió ideje alatt a vezetőjelöltek főlváltva gyűlnek össze ebben vagy abban a családban: előadást hallgatnak, énekelnek, imádkoznak és kicserélik tapasztalataikat.

Ugyanez a napirendje a második helyi képzésnek, a negyedévenkénti képző-délutánnak. A vezetők az előadáson énekelnek, eszmecserén és liturgián gyarapszanak.

Ennek a chilei módszernek nagy előnye, hogy a katekétá-mamák és előkészítők alapközösségei természetesen megalakulnak. A saját alapközösségeikben élnek és fejlődnek a vezetők. Alkalmi kiscsoportokat alakíthatnak, s ezekben serkenthetik főképp – katekétikai megújódással – az eleven keresztyén életet.

2. KERESZTYÉN CSALÁDI ALAPKÖZÖSSÉGEK

A keresztyén családi alapközösségek, illetve a családmentés mozgalma Európában vette kezdetét. A francia Abbé Caffarel, 1938-ban létesíti az Equipes Notre Dame családcsoporthat Párizsban. 1942-ben Dachauban, a koncentrációs táborban jön létre a Schönstatt Familien Josef Kentenich sugallatára. Chiara Lubich is a háború alatt (1943) alapítja meg a Focolarini mozgalmat Olaszországban.

Az első keresztyén családi alapközösségek, az ún. Cana Conferences (1944) Amerika földjén keletkeztek. David Mace, Leon Smith és Otto Herbert 1961 és 1965 között dolgozták ki saját programjaikat a családi élet gazdagítására. Az amerikai nevén ismert Marriage Encounter 1967-ben került át Spanyolországból az USA-ba és onnan indult világhódító útjára.

Nem esünk túlzásba, ha azt állítjuk, hogy a keresztyén családi alapközösségek elterjedtek az egész világon. Az említett családmozgalmak mind nemzetközi, kinőttek szülőhazájukból.

Az Equipes Notre Dame (Miasszonyunk Csoportjai) kb. 30.000 családot gyűjt alapközösségekbe negyven országban. A Focolarini (Tüzececs) a keresztény szeretet tüzét gyújtogatja Európában továbbá Chilében, Koreában, Paraguayban, USA-ban, a Fülöp-szigeteken, Ausztráliában stb. A Schönstatt Familien (Schönstatti Családok) jellegzetes kis kápolnáit megtaláljuk földrészünk legtöbb országában, de az óceánon túl is pl. Argentínában, Brazíliában stb. Miután Gabriel Calvo, 1965-ben Barcelonában megalakítja a Hitvesek-találkozója nevű mozgalmat, ez – átültetve Amerikába – az USA-ból indul Kanadába, Dél-Amerikába, Ausztráliába, Indiába és vissza Európába (Németország, Olaszország, Jugoszlávia stb.) Családtalálkozó (Marriage and Family Encounter) néven.

Látjuk azt is, hogy a keresztény családi alapközösségek nem igazodnak a szakmai terminológiához és nem nevezik magukat feltétlenül KERESZTÉNY CSALÁDI ALAPKÖZÖSSÉG-nek, hanem számtalan más névvel fejezik ki azonosságukat. Egyesek Családi Csoport-nak (Family Group), mások a Család Növekedési Csoportjá-nak (Family Growth Group), vagy éppen Schönstatti Családok néven határozzák meg magukat. Könyvünk második részében három családi alapközösség életstílusát és munkamódszerét ismertetjük részletesen. Ezek: 1. Családfürt, 2. Családjólét-modell, 3. Családtalálkozó.

Életünk nem követ előregyártott mintát. Így a családi közösségek életét sem lehet és nem is szabad egy szintre hozni. Tiszteletben kell tartanunk azt, hogy családi csoportjaink különböznek nemcsak nagy mozgalmak szerint, hanem egy-egy mozgalmon belül is. Szinte minden családi csoport más és más. Lényegük azonban egy, amit három pontban sűríthetnénk:

1. A keresztény családi alapközösségek lehetővé teszik, hogy minden családi egység, minden egyes család részt vegyen a sajátos keresztény családi, és közösségi tapasztalatokban és tapasztalatcserében.

2. A keresztény családi alapközösségek támaszhálózatot biztosítanak a tagcsaládok javára, amely segítségével erősödik minden család hite és családrendszere (A családrendszerről I. Teleki B. 1985).

3. A keresztény családi alapközösségek szerkezeti változásokat, érzelmi, szellemi és erkölcsi növekedést biztosítanak a tagcsaládoknak.

Egyszóval: A keresztény családi alapközösségek segítik a családok s ezzel a plébániák és az egész Egyház megújulását!

Az alábbiakban áttekintést nyújtunk a családi kiscsoportokról, ismertetjük a családok helyzetét valamint szerepét az ember egyensúlyának megteremtésében. Végül két kísérletre mutatunk rá.

1. A családi alapközösségek áttekintése

Hálátlan és lehetetlen feladatra vállalkozunk. Áttekinteni a keresztény családok alapközösségeit képtelenség. Talán eléggé világos lesz ez, ha a száraz adata utalunk: Csak az USA-ban több mint 2.000 fajta családmozgalom, családi csoportosulás van.

Mégis kíséreljük meg a lehetetlent, azzal a tudattal, hogy beszámolónk csak felületes és felszínes lehet. De talán ez is igazolja, mennyire szükséges a családi közösségek illetve a családok közösségeinek életre hívása a mi helyi egyházunkban is.

A könnyebb áttekinthetőség kedvéért külön szólnunk az európai majd az amerikai családi csoportokról, s utalunk módszereikre.

a) Európai családi alapközösségek

Európai keresztény családi közösségeknek azért nevezzük a családok csoportjait, mert ezek Európában keletkeztek és szerkezetük is az európai helyzetből fakad. Ebből esetleg az is következhetne, hogy valószínűleg jobban megfelelnek a mi földrészünkön élő családoknak, mint más, "behozatali" áru. Ennek a tételnek az igazságában nem vagyok meggyőződve. Az ugyanis az észrevételem, hogy a modern család nehézségei és betegségei többé-kevésbé azonosak az Óceánon innen és az óceánon túl. De ezt hagyjuk a következő fejezetre.

Az európai alapközösségeket még, tudomásom szerint, nem ismertette egy szerző sem egy egységes műben. Mégis bőséges irodalom áll rendelkezésünkre (J.A. Hardegger 1966, Ehegruppen END, C. Lubich 1977). Számtalan apróbb ismertetéssel és cikkel találkozhatunk külföldi nyelveken, de itt-ott rábukkanunk egy-két rövidleíregetett fejtegetésre anyanyelvünkön is, mint pl. a Házi-szentély (OMC, Bécs 1984).

Szinte címszavakban utalunk néhány európai keresztény családi alapközösség-modellre.

- Plébániai családi csoportoknak nevezhetnénk pl. a különféle családi köröket és közösségeket, melyeket a plébánia szervezete gyűjt össze különböző oktatási célokkal: felnőttoktatás címén, bibliaelemzés kapcsán, gyermeknevelés ürügyén stb.

Ahhoz, hogy egyáltalán alapközösségről beszélhessünk, bizonyos föltételeket kell szemünk előtt tartanunk. Nem minden bibliakör vagy felnőttoktatás családi kisközösség. Még akkor sem, ha a résztvevők családtagok, esetleg kizárólag házaspárok gyermekeikkel. A családi alapközösségnek megvan a saját kerete. Rendszeresen találkozik (legritkábban havonta) legtöbb 10-30 család. Céljuk sem a részmegújulás, hanem a család teljes átforgalmazása a keresztény hitben. Az ilyen családi kiscsoportok rendszerint valamilyen nagyobb családmozgalomhoz tartoznak.

- A családi mozgalmak csoportjai között jelentékenyek a már említettek: Focolare (olasz), Equipes Notre Dame (francia), Házasságok találkozója (spanyol), Schönstatt Familien (német). Ezenkívül megemlíthetjük még a Kana Kongregációt (osztrák) stb.

Jellemző vonásaikat az előző pontban kiemeltük. Annyit viszont még hozzáfűzhetünk a mondottakhoz, hogy ezeknek a nagy családmozgalomnak a csoportjai tevékenykedhetnek plébánia szinten is. Gyakori viszont a plébániai közti szint. Amikor ugyanazon csoport tagjai nem laknak

szükségszerűen egyazon plébánia területén. Ezenkívül ezeknél a csoportoknál igen hangsúlyozott a szentségi élet. A tagok nemcsak egyénileg, hanem többször "testületileg" is szentáldozáshoz járulnak. Minden összejövetelüknek van liturgikus jellege is: együtt imádkoznak, énekelnek, közös misével zárják (esetleg kezdik) összejöveteleiket.

- A különböző korú gyermekek családjainak csoportjai is ismeretesek Európában. Ide sorolhatnánk a cserkészszülők csoportjait, a táborozó gyerekek és a különböző ifjúsági szervezetek tagjainak családjait. Ezekre a családi csoportokra jellemző az ideiglenes jelleg. Hosszabb-rövidebb időtartamú ennek a családi csoportnak az élete. Talán csak a gyermekek közös táborozása idején vannak együtt a családok, vagy csak a cserkészgyűlések idején találkoznak. Abban is eltérnek más családi csoportoktól, hogy célkitűzéseik kihangsúlyozottan a gyermekekre vagy az ifjúságra irányulnak, nem pedig az egész családra, minden családtagra.

- Hasonlóan ideiglenesek és gyermekközpontúak az ún. Családi katekizis csoportjai (W. Saris 1980). Az elképzelés Hollandiában született meg, de ma már világra szóló mozgalom. Dél-Afrikában is elevenek az ilyen családi közösségek.

Olyan gyermekek szüleit gyűjtik eleven közösségbe, akik egy bizonyos szentség (elszentáldozás, bérmlás) felvétele előtt állnak. Az előkészületi idő alatt együtt "készül" az egész család, sőt 5-10 család – gyermekeikkel együtt – a szentségre.

Wim Saris kötelességének tartotta, hogy a hitoktatásnak új formát adjon, ami lényegesen más és hatásosabb nevelést ad, mint a hagyományos hittan. Nem elégedhetünk meg ugyanis azzal a hitoktatással, aminek eredménye az, hogy bérmlákozónk a liturgikus ünnep után elmaradnak az egyházi közösségtől és esetleg majd a házasságkötés előtt látjuk őket ismét.

A családi katekizis csoportjai visszahelyezik a hitre való nevelést természetes környezetébe, a családba. Sőt igyekeznek vallásos légkört, hívő keresztény környezetet és keresztény baráti kört biztosítani gyermekeiknek. El akarják érni az egész család liturgikus megújulását legalább az adott szentséggel kapcsolatban, amire a gyermek vagy fiatal készül.

Előfordul, hogy a családok az előkészület hónapjai során annyira összelegednek, hogy miután ünnepélyesen megölték a szentség felvételét, a családok közössége nem hull szét, hanem tovább él és működik. Ez azonban nem célkitűzése, csak hasznos mellékterméke ezen családi csoportoknak. Lényegük tehát az, hogy az egész család, sőt a családok közössége készíti elő gyermekeiket a szentségek felvételére.

- Említsünk meg még egy szokásos családi csoporttípust: a S z a b a d c s a l á d i c s o p o r t o k a t. Ebben az esetben ugyanis a szülők teljesen szabad elhatározásból és függetlenül a plébániától vagy valamilyen családi mozgalomtól csoportosulnak. Belátják, hogy a család élete és keresztény mivolta veszélyeztetett a környezetükben, és támaszt keresnek hasonlóan gondolkodó családoknál.

Az ilyen családi csoportosulásnak rendszerint vérségi vagy helyrajzi ke-
rete van. Más szóval a családi közösség a rokonok között létesül, vagy a
szomszédság körében jön létre. A rokonságot értelmezhetjük a vérrokon-
ság vagy sógorság, komaság viszonylatban, de elképzelhető, hogy a legény-
kori és leánykori barátok családjai képeznek egy szabad családi csoportot
családegységeik valláserkölcsei és anyagi erősítésére.

b) Amerikai családi alapközösségek

Az amerikai család helyzete (W.J. Good 1964) sem virágos. Tépázza a
modern élet stílusa és feszültsége. Éppen ezért siet az egyház – északon és
délen egyaránt – a keresztény családok segítségére (T.M. Martin 1984,
D.M. Thomas 1979). Ennek következtében számtalan keresztény családi
alap-közösség létesült. Ezeket tanulmányozták a szakemberek és általános
képet rajzoltak az egyes amerikai családi alapközösségekről (H. Otto 1976,
N. Stinnett 1982), de a sajátos csoporttípusokat is bemutatták (M. Sawin
1983, A. Bosco 1972).

Az alábbiakban négy csoporttípust sorolunk fel.

- A családok fejlődési csoportjai előmozdítják a
családegységen belüli kapcsolatok fejlődését, de ápolják a családok közötti
kapcsolatokat is. A II. rész 1. pontjában a Családfürtöket elemezzük,
de ide sorolhatjuk az európai származású Családtalálkozót (II. rész,
3. p.) is. Mindkettő a családok és családtagok keresztény és emberi fejlő-
dését szolgálja. Nem akar megállni félúton, a krisztusi teljesség felé irányít.

A családok fejlődési csoportjai közé soroljuk a Családtudatosí-
tásának modelljét, amelynek külön ereje: segíti a családokat, hogy
megértsék és megoldják mindennapi életük feszültségeit. A családfel-
lelésző hétévűek szépen kiemelik a családtagok érdemeit és értékeit
az egész család fejlődése érdekében. A Család-tábor eredményes
hatékony szervez, ahol a hitvesek kölcsönös kapcsolatának mélyítésével
próbál-já emelni a család melegségének fokát. A csoport érdekessége az is,
hogy munkájuk táborban zajlik le, ami sajátos légkört teremt és bal-
szamként hat az elbizonytalanodott hitvesi kapcsolatra is.

E csoporttípus sajátossága még az is, hogy a rendszeres összejövetelek
mellett egyéb csoportfoglalkozásokat is szervez. Ezeket rekollekcióknak,
alkalmi bemelegítéseknek, fölfrissítéseknek nevezhetnénk. Külön említést
érdemel az ún. Laboratórium (Care Lab), ami nem más, mint 12 órás
fokozott munka, ahol a szülők illetve családok tapasztalataikon keresztül
tanulják az egymásról való gondoskodást T. Gordon nagyszerű
módszereivel (T. Gordon 1982). Ezért szorgalmazzuk a család este-
ket. Egy-egy családi estén (hetente tartják) összeül a családegység, hogy
kapcsolataikat rendezzék.

- A családi ügyességek mintái biztosítják egyes készségek
begyakorlását, amelyek nélkülözhetetlenek a családrendszer életéhez.
Ilyen eljárás pl. az Embertörmálás családkommunikáció-
val (Peoplemaking Through Family Communication), amit V. Satir

dolgozott ki Kaliforniában. Célja: megtanítani a családtagokat, hogy felszabadultan beszélgessenek minden közös ügyről és családi problémáról.

Ennek a "családnak" tagja a C s a l á d j ó l é t - m i n t a, amit könyvünkben részletesen ismertettünk (vö. II. rész 2. p.).

Hasznos segédeszközei e családi csoporttípusnak pl. az ún. közösségi családi munkaülés (Community Family Workshop) és a család ellenőrzése (Family Check-up) (vö. M. Sawin 1983). Az utóbbival L. Roy kb. 12 munkaülést tervezett szülőknek gyermekeknek, illetve olyan személyeknek, akik szeretnék világosan látni: Hol vagyok, mi a helyem családomban? Hova jutok, ha így fejlődnek tovább családi kapcsolataim? Mit kell tennem, hogy családom élete igazán emberi és keresztény legyen?

Különösen ajánlatos ez a segédeszköz azon családoknak, ahol valami kilátástalanság vagy megoldhatatlannak tűnő probléma uralkodik, mint pl. a veszekedések, alkoholizmus stb.

Dawn Simon ellenőrzési összejevetelt dolgozott ki Washingtonban családok számára. Négy-öt család jelentkezik. Az ülés kezdetén kérdőívet töltenek ki, amely azt hivatott visszajelteni, mekkora a család összetartó ereje, esetleg milyen változásokat kellene beiktatni a nagyobb határfok érdekében. Ezután gyakorolják az egymásról való gondoskodást és kommunikációt, végül ismét kitöltik a kérdőívet. Ezzel két tükröt kapnak: az elsőben feltűnik a család mostani helyzete, a második megmutatja a haladás útját.

- A v a l l á s o k t a t á s m i n t á i a c s a l á d b a n összpontosítanak a családtagok vallásismeretére és ezt hivatottak elmélyíteni. Léteznek hosszútávú és alkalmi programok (M. Sawin 1983).

A hosszútávú programok között említjük a c s a l á d r a ö s s z p o n t o s í t o t t munkaterveket és az ún. C s a l á d o k kezdeményezést.

A Glenmary Misszionáriusok Háza (Nashville, USA) munkatervet dolgozott ki, amit a családokra alkalmaz. Az anyagot átszövi a teológia és a liturgia. A liturgikus időnek megfelelő (advent, nagyböjt, pünkösd stb.) témaköröket világít meg a Biblia és a történelem fényszórójával. Minden témakör 6-12 összejevetelt igényel. A témák azonban olyanok, hogy egy-egy családegység is átveheti saját otthonában, vagy a családi közösség együtt dolgozza fel az anyagot. Előnye tehát, hogy az alkalmilag foglalt családok sem esnek ki a csoport tevékenységéből, mert ha nem is vehettek részt a közönsben, "ugyanazt" átélhetik otthonukban. Egy-egy tárgykör segédanyaga egy kézikönyv és diasorozat.

Családok (Families) néven ismeretes M. Gallahger munkaterve (Green Bay, USA). Anyagát öt évre tervezte, illetve ötször egy-egy éves sorozat. Évi témákba dolgozza fel a katolikus hit igazságait, kézikönyv és diasorozat segítségével. Egy-egy összejevetel két órát igényel. Külön foglalkoznak az anyaggal a gyerekek, fiatalok és felnőttek. Ezután plénumbeszélés következik, ahol mindenki elmondja észrevételeit és tapasztalatait. Összejevetelüket szentmisével zárják.

Az alkalmi munkatervek közül példának emeljük ki a *Családterv* nevű elgondolást, amit John és Milly Youngberg házaspár dolgozott ki az USA-ban. Témája: a keresztény család szükségai, hite, értékei és életstílusa. Kézikönyvüket úgy készítették el, hogy teljesen a csoportvezetőtől függ, hogyan dolgozza fel a felkínált anyagot: egy-egy család keretében, a családokkal közösen vagy pedig felosztja a résztvevőket, megalkotva a szülők csoportját, a gyermekek pedig korosztályonként foglalatосkodnak.

- Sajátságosan amerikaiak a *családi csoportok üdülő min-tái*. Szórakozáson keresztül igyekeznek erősíteni és támogatni keresztény tagjaikat. Például szolgáljon a *Kiterjedt család* névre hallgató csoport.

Santa Barbara-i kezdeményezés (Kalifornia). Minden családi csoport teljesen önállóan határozza meg összejöveteleinek színhelyét, a reá szánt idő hosszát, azt a témát vagy szórakozásmódot, amivel a rendelkezésre álló időjüket kitöltik.

A lényeg: Minden egyes alkalommal, amikor összejönnek, valami szórakoztatónak kell történie. Ez lehet táborozás, batyubál, zárándoklás, hajóút, vasúti utazás stb. Elvük: legyenek együtt a családok, szerezzenek minél több és minél örömeztetőbb élményt. Közben persze csináljanak valami "okosat" is; imádkozzanak, beszélgessenek egy családi vagy vallási témáról, ünnepeljék a liturgiát stb.

c) A keresztény családok alapközösségeinek munkamódszere

Vitathatatlan, hogy inkább a keresztény családi alapközösségek életközösségéről kellene beszélnünk. Tényleg arról is szólunk, amikor munkamódszert emlegetünk. Ezt a szakkifejezést alkalmazzuk azzal a tudattal, hogy ezen közösségekben egy sajátos élet lüktet, amit a munkamódszer nem fejezhet ki megfelelően. Különösen azért nem, mert itt vallásos emberek csoportjáról, még hozzá családokból álló csoportról beszélünk. Emellett különböző családi alapközösségek állnak előttünk, amelyeket nem szoríthatunk rá semmilyen munkamódszer vagy munkamódszerek kaptafájára.

Vessünk egy pillantást két kérdésre: Mi a keresztény családi csoport?

Milyen munkamódszerek érvényesülhetnek a családi alapközösségek életében?

- Mi a keresztény családi csoport?

Tulajdonképpen már szoltunk arról, mit jelent kereszténynek lenni. Csak az lehet keresztény, aki életének központjába helyezte Jézus Krisztust, az emberré lett Istent, aki tanítónk, megváltónk és bírónk. Talán kissé megváltoztathatjuk ezt a megfogalmazást s mégsem leszünk eretnekek, ha azt állítjuk, hogy keresztény az, aki *igyekszik* életének középpontjába helyezni Jézust.

Ennek alapján azt mondhatjuk, hogy keresztény család az a természetes emberi közösség, amely igyekszik tagjai életének középpontjába állítani

Krisztust. De mi is tulajdonképpen a család? Fogas kérdés. Talán mégis joggal mondhatjuk: A család társas rendszer, amelyben a személyeket összeláncolják érzelmeik és történelmük, miközben állandóan hatnak egymásra, egymás iránti felelősséggel (vö. Teleki B. 1985).

A keresztény család tehát a krisztusi életre (legalább) őszintén törekvők rendszere. Azaz olyan személyek alkotják, akik kölcsönhatásban állnak. Állandóan segítik egymást a krisztusi élet tökéletesedésében. Önálló személyek, egyedek, de mégis teljesen egy rendszert, szervezetet alkotnak, amelyben mindenkinek lényeges szerep, feladat jut. Valahogy úgy, mint ahogyan testünk is egy rendszer, szerveink rendezett összege. Épségünk függ minden egyes tag épségétől. Ha bármelyik tag felmondja szolgálatát, beteg az egész test. Ha egyetlen családtag megszűnik törekedni a keresztény életcélra, beteg lesz a család kereszténysége. Éppen ezért mindenki felel mindenkiért. Ahogy nem mondhatja a fej: "Mit törődöm én a lábbal!", úgy nem mondhatja egyik családtag sem: "Nem érdekel a másik." Közös törekvésükön áll vagy bukik családjuk keresztény mivolta és boldogsága.

Mi viszont nemcsak egyetlen családra, családegységre gondolunk: a családok csoportjaival foglalkozunk. És mi a csoport?

Csoport a személyek olyan egysége, akik kölcsönös személyközi kapcsolatban vannak egymással, egységet alkotnak, de úgy, hogy a közösség tagjai mégis különböznek egymástól (vö. E. Eubank 1932).

A családok csoportja tehát több olyan családegység együttese, ahol különböző családok s családtagok személyes és kölcsönös kapcsolatban állnak egymással úgy, hogy egységet alkotnak, de ugyanakkor minden család és minden családtag megőrzi egyediségét. Ha keresztény családok közösségéről van szó, akkor keresztény családi közösségről, csoportról beszélhetünk.

A közvetlen kérdés az, hány család alkotja a keresztény családi alapközösséget, csoportot. Vannak szakemberek, akik általánosságban fogalmaznak és azt mondják: "A csoport tagságának létszáma legyen áttekinthető" (Rasch-Bauer 1956). Mások talán túl szűkre szabják a családok létszámát: "Legtöbb négy-öt pár képezhet egy családi csoportot" (Hollander-Hegreness 1955). Talán legjobb, ha maga a családi csoport határozza meg létszámát. Az bizonyos, hogy a túlságosan nagy csoport osztódik. A nagyon kis csoport pedig elszigetelődik. Szerintem 5-20 család alkothat közösséget aszerint, hány tagja van egy-egy családegységnek. Ha a családtagok száma családonként alacsonyabb, több család kerülhet egy csoportba. Ha viszont népesebbek családjaink, kevesebb családegység alkot családi csoportot.

Lényeges viszont, hogy a családok és a családtagok személyes kapcsolatban állhassanak egymással. Ez a kapcsolat különböző irányú:

1. Kölcsönös viszony jöhet létre a csoportvezetők és a csoporttagok között.
2. Más a kapcsolat a csoporttagok között.
3. Ismét más szint kap egy tag köteléke az egész csoporttal.
4. Természetesen sajátos minden csoporttag összekötetése saját családjával.
5. Ismét más a csoportban a

felnőttek és a gyermekek egymásközi kapcsolata. 6. Végül egyedi a csoportvezetők fűződése a csoporthoz (vö. H. Schiller 1963).

A személyek kapcsolata a csoportmunkában illetve a csoport életében valósul meg. Mit nevezünk csoportmunkának?

"Csoportmunkáról beszélünk, amikor több személy összejön, hogy elvégezzen egy közös feladatot, vagy a csoportvezető segítségével elérjen egy közös célt" (R.G. Hinkley 1954). Más szóval: "A csoportmunka egy olyan módszer, amellyel a csoportvezető képesíti a különböző csoportokat, hogy célszerűen működjenek. Méghozzá úgy, hogy a tagok kölcsönös kapcsolata és közös munkássága programszerűen előbbre vigye a közösség növekedését és érését" (vö. H. Lathe 1955).

A keresztyén családok célkitűzései és munkássága magán viseli a keresztyén címszót és jelleget, azaz Krisztus-központú.

Ezzel tehát el is érkezünk második kérdésünkhöz:

- Milyen munkamódszerek érvényesüljenek családi közösségeink életében?

Könyvünk második részében aprólékosan bemutatjuk egyes keresztyén családi csoportok életét, munkamódszerét. Kifejezzük, hogy nehéz előre megrajzolt életstílust javasolni a keresztyén családi alapközösségeknek, mert ez attól függ, milyen összetételű a csoport, de a közösség munkaterve is meghatározza munkamódszereiket.

Minden csoportban vannak tervek, amelyek a közösség élete során megvalósulnak, és amelyek segítik az alapközösség fejlődését. Többek között a következő munkamódszerekkel foglalkozhatnak csoportjaink:

A házasság és család kérdéseinek megvitatása, közös elmélkedés, Szentírás-elemzés, együtt-imádkozás, részvétel a liturgián, zenélés, éneklés, táncolás, közös kézimunkázás, vándorlás, együtt-játszás, jó film megtekintése, tévéadás meghallgatása, színielőadás élvezése, közös lelkigyakorlatozás, vitatkozás a szakemberekkel, segélyakciók szervezése és megvalósítása.

A számtalan munkamódszer közül a következőket vázoljuk:

Egyest lefolyása: 30-45 perces beszámoló után 15 perces szünet, amit komoly vita és megbeszélés követ.

Impulzus módszer nevet adhatnánk annak az eljárásnak, amikor 15 perces előadást vita, majd ezt ismét 15 perces előadás és újabb vita követ. Helyesebben, a téma minden jelentősebb része után megállunk és az elhangzottakat megbeszéljük, majd folytatjuk a következő jelentős pont kifejtését, amit ismét a kérdések megválaszolása és hozzászólási lehetőség követ.

66-os módszer leginkább nagyobb létszámú csoportoknál alkalmazunk. Abban áll, hogy a bevezető előadás után a jelenlévőket kisebb csoportokra osztjuk. Megtörténhet ez pl. témakörök szerinti csoportosítással vagy korosztályokra való felosztással stb. Miután a csoportok elvégezték a tervezett megbeszélést, minden kisebb egységből beszámol –

az alapközösség előtt – az előre kijelölt személy munkájuk eredményeiről. Ezt hozzászólás és kérdés-felelet zárja.

A z e l ő a d á s o k a t é s e l ő a d á s s o r o z a t o k a t levezetheti egy előadó vagy az előadók csoportja (team).

Minden előadónak joga, hogy meg sz a k í t o t t e l ő a d á s i m ó d s z e r t alkalmazzon. Már beszámolója kezdetén közli a közösséggel, hogy bármikor kérdezhetnek. Ha valakinek kérdése támad, közbeszól, és kérdésre feleletet kap. Ugyancsak kérhetnek bővebb magyarázatot egyes pontokkal kapcsolatban, de véleményeiket is azonnal közölhetik. Nem kell megvárni az előadás végét.

Egy-egy előadássorozat vagy témakör befejeztével külön v i t a e s t e t tarthatunk. Ebben az esetben ajánlatos, hogy álljon a közösség rendelkezésére papír és ceruza, már az előadások során feljegyzik kérdéseiket s ezeket dobozban összegyűjtik a sorozat végéig. Előnye, hogy az előadót nem érheti készületlenül a kérdés. Megválaszolására felkészülhet.

P ó d i u m v i t á n a k nevezhetjük azt a munkamódszert, amikor a közösség előtt vitatkoznak egymás között a meghívott szakemberek úgy, hogy ezáltal világosabb lehet a jelenlévők előtt a meghatározott téma.

A fenti lehetőségek közül leggyakrabban az impulzus módszer szerepelhet közösségeinknél. Ez biztosít ugyanis leginkább komoly részvételt illetve tényleges közreműködést a csoport tagjai között.

Természetesen szükségük van csoportjainknak előadásokra is, de ha állandóan csak előadásokat hallgatnak, ezzel elszegényedhet a csoport, a tagok önállótlanokká lehetnek. Ezért az előadásokat csökkenteni kell a lehető legkisebb számra. Különböző hátrányosak még azért is, mert mi családi csoportokról beszélünk. A gyerekek megcsömörölhetnek az előadásoktól. 15-20 perc múlva már a legfegyelmesebb kisiskolás is izegni-mozogni kezd. Képtelen feszülten figyelni. Elvben családi csoportjaink számára az előadások 15 percesek. Illetve ajánlatosabb azoknak a munkamódszereknek a bevezetése, ahol mindenki előadó és ugyanakkor hallgató is. Az ilyen munkamódszerek közül most kettőt említünk:

T a n á c s k o z á s n a k nevezem azt, amikor a meghívott szakember a közösség kérdéseit várja és azokra válaszolgat. Ha nem indulna be azonnal a kérdések áradata, néhány percet beszél, azzal a szándékkal, hogy kiváltsa a csoport kérdéseit.

Talán a legideálisabb munkamódszer ilyenkor a c s o p o r t m u n k a , amit kerekasztal-megbeszélésnek is hívhatunk, miközben minden jelenlevő közli saját elképzeléseit és tapasztalatait a felvetett kérdéssel kapcsolatban. Ennek a módszernek előfeltétele, hogy a tagság száma ne legyen túlzottan magas (20-40 személy!) és a csoportvezetők ügyesen egyengessék a hozzászólásokat, hogy a munka ne jusson zsákutcába; ne fulladjon szalmacséplésbe, ne fajuljon kritizálássá stb.

Keresztény alapközösségeink munkamódszere még a közös S z e n t í r á s o l v a s á s lesz. Ennél szívleljük meg a következő tanácsokat (W. Egger 1978):

Kezdjük a könnyebb szövegekkel. Semmiképpen sem szükséges tankönyvként az elején kezdeni a Bibliát. Keressünk ki egyszerűbb és érthetőbb szövegeket. Ilyenek pl.: Ter 12,25; Kivonulás könyve, 1Kir, Mk 1-3, Mt 8-9, Lk 5-11, ApCsel, 1Tessz, Fil. Olvasásra ajánlhatók a válogatott bibliai szövegek, mint pl. a Képes Biblia vagy Miskolc olvasmányai.

Tallózzunk csoportunk érdeklődési körének megfelelően. A témák lelőhelyeit megtaláljuk a Biblia (Budapest 1976) név- és tárgymutatójában. Ajánlatos, hogy a kiszemelt témák hivatalos magyarázatait is megkeressük pl. a Stuttgarter bibliai kislexikonban (Eisenstadt 1973) vagy a Biblikus teológiai szótárban (Róma 1976). Rendkívül érdekes és tanulságos lehet az ilyen válogatás.

Nehézebb szövegekkel mindig használjunk segédeszközöket vagy hívjunk meg összejöveteleinkre szakembereket. Az ilyen helyeket ugyanis többször el kell olvasnunk, és tépelődnünk felettük. Sokat segíthet a fent említett kislexikon és szótár mellett a Kiskommentár az Újszövethoz (Bécs 1973).

A helyes bibliaolvasás lényeges feltétele: engedjük, hogy hozza a szöveg az Istent. Tudatosítsa mindenki önmagában és figyelmeztessük egymást: Nekünk beszél az Isten a Bibliából! Csak így lehet magatartásunk olvasás közben tiszteletteljes: "Beszélj, Uram, szolgád figyel!" (1Sám 3,9), ami engedelmisséggel jár: "Menj és tégy te is hasonlóképpen" (Lk 10,37). Eszerint a Biblia olvasást, megfontolást, elmélkedést és cselekvést követel.

Természetesen az is fontos, hogy családjaink és családi közösségeink a bibliaolvasás során keressék a sajátos szempontokat. Azt pl., hogy mit mondott Jézus a gazdagságról? Mit tanít Jézus az emberről? Mi Urunk elképzelése a családról? Milyennek gondolta ő az emberközi kapcsolatokat? Milyen nehézségekkel bírkózott az őskeresztény közösség (1Tessz 1. és 2Kor, Fil)? Mit követelt Jézus tanítványaitól (Mk 8,27-10,52)?

Okosan tesszük, ha szövegcsoportokat olvasunk. Nagyobb betekintést nyerünk a keresztény lelkületbe és hitvilágba, ha folyamatosan átvesszük a hasonló műfajú szentírási részeket, pl. a példabeszédeket (Mt 13, Mk 4), csodák leírásait (Mt 8-9, Mk 1), a beszámolókat Jézus szenvedéséről és haláláról (Mk 14-16) stb.

Igen jelentős eredményt kapunk, ha összehasonlítjuk a bibliai leírást egy mai eseménnyel. Közben segíthetnek ezen kérdések: Vannak-e hasonló helyzetek vagy esetek ma? Tapasztaltam-e ilyesmit életemben? Hogyan alkalmazhatom az adott szöveget önmagamra és családomra? Milyen az én viszonyom ehhez a szentírási tanításhoz? Mit öhajjt Jézus nekem mondani ezzel a szöveggel? Milyen utat mutat a Biblia problémái(nk) megoldására? Hogyan valósíthatjuk meg a családban, a közösségben Jézus szavait?...

Ideális, ha a Szentírás szövegét a csoporttagok vagy családjaink eseményeihez mérjük, olyan részleteket keresünk, amelyek

különösen alkalmazhatók helyzetünkre. A szöveg kiválasztása előtt feltezzük a kérdést: Mely események ragadtak minket magukkal? Egy találkozás, beszélgetés, csatlódás, döntés, öröm? Jézus melyik mondása jut eszünkbe jellegzetes történeteinknél? Mit fejez ki a szentírási szöveg?...

2. A család szerepe az ember egyensúlyának megteremtésében

Bőséges irodalom áll rendelkezésünkre (G. Leville 1972, V. Satir 1976, A. Greeley 1980), amely egyértelműen kimutatja, hogy az új generáció lelki egyensúlyának megteremtése és ápolása a család eltulajdoníthatatlan és nélkülözhetetlen szerepköre. Az is bebizonyított, hogy a felnőtt ember életének összhangját is elsősorban a családtól kapja, a többi társadalmi és szociális tényezők másodrangúak.

Anyanyelvünkön is számos cikket találunk témánkkal kapcsolatban, de jeles szakkönyvek is részletesen kitérnek a család egyensúlybiztosító szerepére. Talán az ismertebbek: Fekete Gy.: Élünk magunknak? (Budapest 1979), Család és házasság a mai magyar társadalomban (Budapest 1969), A társadalmi beilleszkedési zavarok Magyarországon (Budapest 1984) stb.

Néhány sorban mutatunk rá a család egyensúlyozó szerepére gyermekeinknél és a felnőttek között, végül a család jogaira utalunk.

a) Egyensúlyt biztosít a család gyermekeinknek

Csak a család főbb funkcióit (szerepeit) vizsgáljuk, amelyek segítik a gyermek szocializálódását, beépülését a társadalomba és a keresztény közösségbe, az Egyházba, Isten népébe. Ebben az értelemben:

1. A család megteremti a gyermek születésének a l a p f e l t é t e l e i t, "megveti ágyát", és elvégzi életbenmaradásához a szükséges tennivalókat: táplálja és ápolja. Bár a gyermek megszülethet családon kívül is és fel is nevelkedhet a család védelmet biztosító burka nélkül. A család hiánya azonban mindenképpen károsítja őt, mert emberréválásunk, helyesebben: boldog emberréválásunk egyik lényeges alapfeltétele a családi kör melege és támasza.

2. A z a n y a - g y e r m e k k a p c s o l a t megfelelő határfoka a személyiségfejlődés érzelmi alapja. Ez a pszichológiai tétel mintha ellenkezne előbbi állításunkkal. Ha már az anyával való kapcsolat érzelmi egyensúlyunk alapja, miért szükséges akkor a teljes család? Egyszerűen azért, mert szinte lehetetlen a kiegyensúlyozott kapcsolat anya és gyermeke között, ha az anyát nem erősíti a családi kör biztonságot nyújtó jelenléte.

Másképp az anyát lehet pótolni is. De a tejpótló sohasem tej. A pótmama szinte sohasem lesz képes teljesen megadni a gyermeknek mindazt, amire érzelmi szükség van. Látjuk, hogy ilyen kapcsolat kialakítása még a nagymamának is ritkán sikerül, pedig őt vérségi szálak kötik unokájához.

3. A család tanítja meg az anyanyelvet. Ebből a megállapításunkból még több bonyodalom származik. Vitathatatlan ugyanis, hogy az óvónéni vagy

egy nyelvész nevelő "sokkal tökéletesebb" munkát végezhet. Fülcsiklandozóan cseng a magyar szó a gyermekek ajkán kezük nyomán. Csak mi többre gondolunk, mint anyanyelvünk szabályainak gyakorlati ismeretére. A család megadja a hovatartozás érzetét, a nyelv szerkezetét, az azonos-ságot a nyelvcsaláddal. Ez nagyon ritkán sikerül a nevelőknek. Beszélhetek szabályosan németül, angolul, horvátul, franciául, de az a nyelv, amit anyámtól lestem el, sokkalta melegebb, teljesen más. Különösen tapasztaljuk ezt a külföldre szakadt magyaroknál. Akik nagyon könnyen elvesztik nyelvi azonosságukat és beolvadnak a befogadó nemzetbe, azok-nál leginkább már az otthoni, családi körben is zavarok voltak. Az anyanyelv elsajátítása sem volt zavartalan.

4. A család biztosítja a vallási és társadalmi szokásokat és viselkedésformákat. Ismerünk nagyszerű szakembereket és magasan képzett egyéneket, akik a legkisebb meghűléskor visszaesnek gyermekkorukba és idegesítően szívják orrukat, vagy érzelmi feszültségeik hatására orrukat piszkálják. Nagyon jól megtanulták egyébként, a kb. húszévi iskoláztatás során, hogy ez a magatartás társadalmilag nem elfogadható. - Vagy pl. hittanosaink betéve tudják a tízparancsot, de akkor élnek aszerint, ha a család is erre neveli őket. A vizsgán világos előttük: Minden vasárnap kell misére járni! De akkor lesznek képesek ezt gyakorolni, ha a család misére jár. Világos, kivételek mindig adódnak.

5. A család biztonságos interakciós tér, ahol a gyermek ismerkedik a világgal és kipróbálja emberségét. Bizonyos, hogy gyermekeink más helyeken is bontogatják szárnyaikat, de szükségük van a biztonságos családi térre, ahova bármikor "hazaszaladhatnak". Már csecsemőknél megállapították hogy azok, akik érzik szüleik közelségét, ritkábban sírnak, általában biztonságosabban viselkednek, sőt jobban fejlődnek testileg is. Ha viszont nincs meg a családi terület, a gyermek kiszolgáltatott. Minél jobban sikerül megteremteniük a nevelőknek a "családi légkört" neveltjeik számára, a gyerekek annál kevésbé bizonytalanok, annál magabiztosabbak a világgal való ismerkedésükben.

A családi tér sokat segít kísérlező hajlamunkon. Könnyebben megismerjük és még könnyebben megszeretjük világunkat (legyen az a természet, a társadalom, a vallás stb. világa), ha családjunk biztonságos interakciós tér, amely szabad kezét ad a kísérletezéshez, sőt támogat is ebben.

Hányszor találkozunk olyan emberekkel, akiknek alapbeállítottsága a pesszimizmus, a feketén látás. Számukra minden rossz, minden bizonytalan, minden veszélyes ebben a világban. Természetesen nem hibáztathatjuk kizárólag gyermekkoruk családi körét. Sok genetikai és egyéb tényező játszhat közre. De a család is nagy súly a mérlegen! A világnak örülni tudó ember sokat köszönhet családi körének, hisz szülei karján tanulta meg csodálni a naplementét, a tarka bárányfelhőket, a ragyogó csillagokat, a rózsa illatát.

6. Istenhez és a másik emberhez való viszonyulást is a családban gyakoroljuk be, helyesen vagy hiányosan. Közismert tétel,

hogy a családban állandósuló meleg emberközi kapcsolat a biztosítéka az Istennel és emberekkel való kapcsolatunknak.

A hitoktatáson mindenki tanulja, hogy Isten szerető Atyánk, aki értünk illetve velünk van mindig (Jahvé), gondoskodik rólunk stb. Hogyan lehetséges, hogy a keresztények jelentős részénél az istenkép mégis hamis: szigorú uralkodó, aki minden kis csintalanságunkat megtorolja és az örök kárhozatba vet? Teljesen összeegyeztethetetlen a bibliai istenképpel: "Szeretteim, szeressük egymást, mert a szeretet Istentől van. Mindaz, aki szeret, Istentől született és ismeri az Istent, mert az Isten szeretet. Isten szeretete abban nyilvánult meg, hogy egyszülött Fiát küldte a világra, hogy általa éljünk. A szeretet abban mutatkozik meg; Nem mi szerettük Istent, hanem ő szeretett minket, és elküldte Fiát engesztelő áldozatul bűneinkért. Szeretteim, ha Isten így szeretett minket, nekünk is szeretnünk kell egymást" (1Jn 4,7-12).

Andrew Greeley hatalmas felmérést végzett ezen a téren. Többek között megállapította, hogy azok a gyerekek, akik rideg családi körben nevelkednek, megtanulják ugyan, hogy az "Isten szeretet", de életükben nem képesek meleg kapcsolatra Istennel és az embertárssal. A családi kör ridegsége megbélyegezte és befagyasztotta érzelmi világukat. Bizonyos kettősség feszíti őket. Az értelem belátja: Szeretni kell Istent, és szeretnünk kell egymást, de teljesen megvalósítani érzelmileg képtelenek. Egyszóval, a család meleg emberi légköre alapfeltétele annak, hogy meghitt kapcsolatot alakíthassunk ki Istennel és az emberekkel (A.M. Greeley 1981).

7. A család biztosítja gyermekeinknek és ifjúságunknak a szerepmintákat és viselkedési sémákat. Mit jelent ez?

Életünkben nagyon fontos, hogy megfelelően viselkedjünk, amihez a példát elsősorban a szülők és testvérek szolgáltatják. Zsenge gyermekkorunkban átéljük, látjuk és tapasztaljuk: Hogyan kell viselkednie a férfinak, nőnek, fiúnak, leánynak? Milyen a helyes anyai, apai, testvéri magatartás? Hogyan bánjunk pajtásainkkal, a felnőttekkel és az idősekkel stb.? Ezek a különböző "szerepek", viselkedési módok. Bemutathatja őket a család helyesen, de torzítva is, s ekkor a fiatal generációnak mindig baja lesz viselkedésével.

A család nélkül nevelkedett fiataljaink egyik jelentős életproblémája is az, hogy nem voltak és nincsenek elsődleges példaképeik, viselkedésmintáik, amelyeket a családban szerezhetek volna.

8. A család sajátos légköre segíti a m o t i v á c i ó k é s n o r m á k b e p ü l é s é t az illető egyéniségébe. Ez annyit jelent: a jó keresztény családban növekedett embernek igénye, hogy jót tegyen, másokon segítsen, áldozatot hozzon a közösségért. Mivel ez a szellemiség beépült lelki világába, nem szükséges figyelmeztetni őt kötelességeire. Különösebb odafigyelés nélkül, szinte ösztönösen teszi a jót. Számára valóság: Csak jónak lenni jó! A vallási és társadalmi normák betartása sem okoz neki nagyobb nehézséget, hisz ez "a vérében van"; a normák tiszteletben tartása a legtermészetesebb tehát.

Az igaz, hogy a normákat és motivációkat beépítheti lelkivilágunkba más, nevelő intézmény is. Sajnos, azt kell azonban mondanunk, hogy nem ugyanazon eredménnyel teszik. Gondoljunk például árvaházainkra és az onnan kikerülő fiatalokra. Nevelőintézményeinknek is vannak érdemeik és nagyszerű eredményeik, de ki merné összehasonlítani illetve kiegyenlíteni a jó nevelő intézetet egy igazán jó családi körrel?

9. A család feladata, hogy bizonyítsa a kiegyensúlyozott pszichoszexuális identitást, azonosságot. Más szóval a kislány a családban tanulja meg elsősorban, mit jelent nőnek lenni, milyen viselkedés felel meg kultúrkörünkben a nőnek. A fiú első tanítója is a család: itt ismeri meg a férfias viselkedést. Az első példakép az anya és az apa. Az első hitvesi minta is a családban rajzolódik ki a szülők kölcsönös kapcsolatából. Vitathatatlan, hogy szexuális magatartásunk ösztönszerű is. Ez azonban egyáltalán nem kisebbiti, sőt növeli a család szerepének fontosságát: Az ösztön csak akkor lesz emberi, ha az beépül személyiségünk egészébe. A nyers ösztönök szelídítése az, amit nagyszerűen végezhet a család.

Ebből a szempontból is lényeges követelmény, hogy a feleség igazi nő, valóságos hitves, szívvel-lélekkel anya legyen a családban. A férfiaktól pedig joggal várja el hitünk és társadalmunk is, hogy férfiak legyenek a javából, mintahitvesként éljenek, és példás apákká váljanak. Ez ugyanis a zavartalan útja gyermekeink férfivá-nővé, hitvessé és szülővé fejlődésének. Ha a család nem szolgáltat példaképet (a szülőikben), a következő nemzedék szexuális azonossága is hiányos lesz. Hányszor válik a gyerek emiatt homoszexuálissá, és követi a rossz példákat: az elvált szülők gyermekei is hajlamosabbak a válásra, nagyobb lehet a hűtlenségi arányuk, békétlenebb a házasságuk. Rideg szülők gyermekei magukévá teszik a zord magatartást, a szabados szülők féktelenségét is hányszor de hányszor követik gyermekeik már zsenge koruktól!

10. Végül a család az ember általános önazonosságának egyik fontos tényezője. Milyen fokon éljük át örömeinket, csalódásainkat és bánatunkat, hogyan fejezzük ki mindezt? Hogyan tekintünk önmagunkra: túlbecsüljük, becsüljük vagy esetleg lebecsüljük képességeinket, adottságainkat? A tények vagy a fantáziánk világában élünk? Mindezt, a velünk született adottságaink mellett, lényegesen meghatározza az a kör és légkör, amiben felnevelkedtünk. Vagyis az a kérdés: Ki vagyok? részben választ kap születésem családi köréről. Nem mindegy, milyen "térben" éltem eddigi életemet. Az viszont bizonyos: A pozitív családi kör nem változtat természetes adottságaimon annyit, mint a negatív, illetve a megfelelő fejlődési tér hiánya.

A meleg családi kör elérheti, hogy a genetikailag szélsőséges gyermekből olyan hirtelen reagáló személy legyen, aki ura természetes indulatának, hirtelenségének. Az erőszakosságra hajló alkat, éppen a családi légkör hatására, nem kegyetlenkedik környezetével. Viszont a negatív családi kör, illetve a megfelelően fejlesztő "tér" hiánya következtében a természet-szerűen nyílt egyéniség teljesen zárt személyiséggé válhat, vagy pedig a higgadt genetikai alkat a kegyetlen erőszakosság szintjére süllyedhet.

Itt vetődik fel a kérdés: Nem túl nagy pszichológiai teher, ha tudják mindezt a mai nehéz körülmények között élő szülők? Látják, hogy nem tudják megvalósítani a célokat, mert kettőjük közössége gyöngé? Hisz életük nem "természetes", a technika, az életritmus és életstílus mesterkeltté tette. A sok válás, egymás elhanyagolása, kapcsolataik szegénysége mindmennyi vészjel: életképtelen a család!

Ez igaz, de csak részben!

"Nélkülem semmit sem tehettek!" – mondotta az Úr. Ha ez így igaz, akkor az ellenkezője is állhat: Velem mindent megtehettek. Amit Isten nélkül, emberileg képtelenek lennénk megvalósítani, arra az Alkotó képesít minket. Péterrel illetve Péterként járhatunk a hullámokon Jézussal (Mt 14,22-33). Csak ne essünk kétségbe, és ne veszítsük el bizalmunkat. Különböztet minket is megfedd Jézus, mint a viharban hányódó kétségbeesett tanítványokat: "Mit féltetek, ti kicsinyhitűek!" (Mt 8,23-27) Ne adjunk helyet az egyébként jogosnak tűnő szorongásnak: lépünk ki a hullámokra, evezünk bátran a viharban, nem vagyunk egyedül. Jézus, az Isten velünk van, akkor is, ha nekünk úgy tűnik: alszik. Tegyük meg azt, amit megtehetünk, hogy családjunkban megfelelő légkör uralkodjon, a többit bízunk az Úrra!

A népi bölcsesség szerint összefogásban az erő! Amit nem képes megvalósítani egy elmagányosodott családtag, azt megteheti a családok összefogása, a családi csoport, a keresztény családi alapközösség. A magányos fát, bármilyen erős is legyen a gyökere, törzse, könnyen kicsavarja a vihar, de ellenállnak a csoportban levő fák akkor is, ha sokkal hitványabbak. Alkossunk tehát családi közösségeket!

És mi történik akkor, ha a család nem képes megadni és biztosítani gyermekeink fejlődéséhez azt a teret, amit a fenti tíz pontban kiemeltünk? Egyszerűen és röviden fogalmazva: Ennek hiánya, sőt már a hiányossága is lelki zavarokat idézhet elő a gyermekben.

A skizofrénia egyik alapja pl. az anya-gyermek kapcsolatban vagy a családi viszonyok zavaraiiban kereshető. A pszichopata (indulatait képtelen fékezni) magatartás gyökereiben ott van az interakciós tér hiánya, a másik emberrel való kapcsolat fogyatékos kialakulása és az elemi kondicionálás (mondjuk megszokás) tökéletlensége. A neurózisok (tünetei: fejfájás, álmatlanság, szorongás) egyik alapja is a személyiségfejlődés zavara. A szexuális deviációk (homoszexualitás, transzvestitizmus stb.) valamint a szexuális élet fogyatékosai (kielégületlenség, merevedési nehézségek) gyakran hiányos pszichoszexuális azonosság tünetei. Az öngyilkosságban is közrejátszik a személy képtelensége, hogy meleg emberi kapcsolatokat alakítson ki és tartson meg. Az alkoholizmus részben a gyermekkor szocializációs hibáira épül (éretlen személyiség, az önzonosság vagy szexuális identitás zavarai). A bűnözés a másik emberhez való szociális viselkedésben fejletlen személyre mutat.

Úgy tűnhet, mintha igazságtalanok lennénk az intézményekkel és az ott áldozatosan működő nevelő személyzettel szemben. Éppen ezért meg kell

vizsgálunk az intézményes nevelés hátrányait a család és maga az intézmény szempontjából:

- A család szempontjából hátrányos az intézményes nevelés (már a kisdóvoda és napközi is!): 1. A család szerepe egészségtelenül leszűkül szinte a reggeli kapkodásra (Siess, el ne késsünk!) és az esti átvételre (No, mi volt ma az oviban? Kaptál-e büntetést? Mi a feladatod?). Ehhez járul a hétvége, amit még együtt tölthet a család. 2. Az intézményben nevelkedő gyermek fejlődésének egyéni folyamatát a szülők gyakran nem is ismerik. Az első fogakat, szavakat, lépéseket... nem ők észlelik. Gyermekük érzelmi világa is távoli sziget számukra. 3. Sokszor már idegesek és fáradtak, amikor gyermekeikkel foglalkozhatnak, s képtelenek példaképpül szolgálni. Kölcsönös kapcsolatukat is torzíva raktározza el magában a gyermek. A vele való kapcsolatukban is eluralkodik a ridegen kimondott parancs és rendreutasítás a "Pofa be!" szellemében. 4. Esetleg nem nevelik gyermekeiket akkor sem, amikor odahaza tartózkodnak, mert "kifizették a díjat", a gyerekek az otthonban vannak. 5. A gyermek úgy éli meg helyzetét, mintha szülei menekülnének tőle. Állapotát úgy könyvelheti el, hogy neki senkije sincs, ő senkinek sem kell! 6. Bár van családja, még sincs, mert szülei éjszakai megőrzésre veszik át gyermeküket, de fejlődését nem képesek kísérni és szabályozni.

- Az intézményes nevelés hátrányai számottevőek, bár esetenként ellensúlyozhat a kiváló és önfeláldozó nevelő: 1. Általában sok a gyermek, alig végezhető egyéni nevelés. Ezért eleve arra törekszik, hogy a gyerek engedjen az intézmény követelményeinek, azaz: nevelési módszere autokratikus. Ami erőszakos magatartást eredményezhet. 2. Az intézetben korlátolt a spontán kezdeményezés lehetősége, ezért a gyermek érzelmi fejlődését is gátolhatja. Túl sok a szabály, a korlát, ami béníthat. 3. A közösségi szellem helyett inkább valami kollektívizmus alakul ki, a tömegszellem uralkodik el, ami sem a társadalomnak, sem az Egyháznak nem hoz érett gyümölcsöket. 4. Éppen ezért a gyermek inkább "beprogramozott", mint nevelt. 5. Az intézeti tekintélyi nevelésmód kedvez az indulatok elfojtásának vagy éppen a kirobbanásának; irracionális és mágikus légkört teremthet, kinevelheti a "kedvenceket", fejlesztheti a gyermetegséget és az árulkodást... 6. A gyermekcsoport és a nevelők arányszáma sokszor nincs összhangban, de az intézet helyiségei sem mindig otthonosak. 7. A fiúk mozgékony természetét a pedagógusok elnőiesedett köre könnyen "rossznak" minősíti, míg a leányok valamivel szelidebb természetét állítja példaképpül. Ez komoly fejlődési zavarokat idézhet elő.

b) A családi kör szerepe a felnőttek támogatásában

Itt elsősorban nem az idős emberek támogatására gondolunk. Arra utalunk, hogy a család alkalmas a felnőttek, szülők egyensúlyának megőrzésére. Mit ad tehát a családi kör a szülőknek?

1. Érzelmi b i z t o n s á g o t nyújt azzal, hogy tapasztalhatja nap nap után: családja tagjai, elsősorban hitvese és gyermekei, szeretik és elfogadják őt hibái és fogyatékságai ellenére.

2. A család értelmet, legalábbis evilági és i d e i g l e n e s é r t e l m e t biztosít életünknek. Van miért és kikért élnem. Családi valóságom gyarapodása és a gyerekek növekedése megelégedéssel tölthet el: Érdemes dolgoznom, gürcölnöm!

3. Segíti az egyént ö n a z o n o s s á g á n a k megőrzésében. A családban éppen reá van szükség; a férfi viselkedjen férfimód, a nő nőiesen. Alapvető szexuális igényei is kielégítő és megnyugtató módon érvényesülhetnek.

4. V é d e l m e t biztosíthat a család a társadalmi és környezeti nehézségekkel szemben. Ebben az esetben tényleg az "Én házam, az én váram!" A munkahelyi zavarok, társadalmi sikertelenségek elől ide "menekülhetem", és megértésre, meghallgatásra találhatok hitvesemben és nagyobb gyermekeimben. De kicsinyeim puha kezecskéi is sok ráncot kismítanak homlokomon.

És ha ez a támasz nem valósul meg? A család könnyen széthullik. Nem, ez nem megoldás. Csak csúszás lefelé, az elbizonytalanodás és céltalanság lejtőjén. Erre figyelmeztet pl. az öngyilkosok, idegbetegek, alkoholisták és elítéltek összehasonlító számaránya. (Család és házasság a mai magyar társadalomban, Bp. 1969)

1. Elgondolkodtató az ö n g y i l k o s o k aránszáma (100.000 lakosra): 124,3 elvált férfi és 34,5 elvált nő lesz öngyilkos. Valamivel jobb a magányos személyek sorsa: közülük 75,4 férfi és 29,2 nő követi el ugyanezt. Lényegesen más a helyzet a házasoknál: mindössze 47 férfi és 16 nő követ el öngyilkosságot azok közül, akik házasságban élnek. Sőt ez az arány még kedvezőbb az élet javára, ha meggondoljuk, hogy közülük is sokan azért lettek öngyilkosság áldozatai, mert válás előtt álltak, vagy valami súlyos családi tragédia zavarta meg életüket.

Ebből a kimutatásból is világos, hogy a családi kör életkedvet és biztonságot ad. Az elváltak léte veszélyeztetettebb még a magányos személyekénél is.

2. Ugyanezt láthatjuk az i d e g b e t e g e k statisztikájából is (1.000 személyre): 5,1 magányos férfi és 3,9 magányos nő idegbeteg. Az elváltaknál megugrik a szám: 16,9 férfi és 21,5 nő esik e betegség áldozatául. A legalacsonyabb az idegbetegek száma a házasságban élőknel: 3,9 férfi és 4,1 nő.

Az idegbetegségek jelentős kiváltó oka a menekülés az élet nehézségeitől. A sors terhe alatt roppannak össze legkönnyebben az emberek. Azt viszont láttuk, hogy az elváltak élete ebben a vonatkozásban is sokkal terheltebb, mint pl. a magányosaké.

3. Hasonlóan nyilatkozhatunk az e l í t é l t e k r ől a statisztika fényében (100.000 emberre): 14,5 nőtlen, 13 elvált és csak 7,3 a házasságban élő személy!

Jelentős megállapítás, hogy még az érzelmileg ingatag a l k o h o l i s t á k a t is erősen támogatja a házasság. Természetesen itt nem beszélhetünk

teljes értékű házasságról, mert az alkoholizmus jelzi a család betegségét és beteggé teszi a családi életet. De az ilyen házasság is támaszt nyújt: A házias alkoholisták 49 százaléka már öt éve ugyanazon a helyen képes dolgozni, és 84 százalékuk még egyáltalán nem kapott börtönbüntetést. Jóval rosszabb a magányos alkoholisták helyzete: 23 százalékuk dolgozik ugyanazon a helyen, és 71 százalékuk nem büntetett. Sajnos nincs felmérésünk azzal kapcsolatban, hogy ezen a téren hogyan állnak az elváltak.

Statistikailag is kimutatható tehát, hogy a családi élet jelentős támaszt nyújt a felnőtt személyeknek, még olyan esetekben is, amikor valami más okból (pl. alkoholizmus) a személy egyénisége vagy a család szerkezete sérült. A család segítségével biztonságosabb az ember élete. Hatványozottan érvényes ez az egészséges családra vonatkoztatva. De mit jelent az, hogy e g é s z s é g e s család, illetve mikor nevezhetjük egészségesnek a családot?

Dolores Curran hatalmas felmérést végzett ebben a kérdésben. Eredményeit 15 pontban sűrítethetnénk (D. Curran 1983):

1. Egészséges a család, ahol a tagok e l e v e n k a p c s o l a t b a n vannak egymással és meghallgatják egymást. Az ilyen családban a hitvesek kölcsönös "hőfoka" magas, a tévére szánt idő kevés, a családtagok sokat beszélgetnek: kérdezik egymást és válaszolgatnak. Figyelnek a szónélküli üzenetre is: szemrebbenésre, arcrándulásra, homlokráncolásra. Elfogadják a másik érzelmeit, sőt az önálló gondolkodást is szorgalmazzák. Fejlett a "kibékülés-módjuk".

2. Az egészséges családban a tagok e r ő s í t i k és t á m o g a t j á k egymást. A szülők öntudatosak, mindenkitől elvárják, hogy erősítse és támogassa a többieket. Az általános hangulat pozitív, vidám.

3. Az egészséges család f i g y e l m e s s é g r e nevel. Tiszteletben tartja az egyéni különbségeket. Nem akarja, hogy mindenki egyforma legyen. Óvja a személyek szabadságát, elhatározási jogát. Megbeszéli a családon kívüli dolgait is.

4. Az egészséges család b i z a l m a t k e l t. A férjet és feleséget ez fűzi egymáshoz, gyermekeiket is kölcsönös bizalomra nevelik. Annak azonban tudatában vannak, hogy a bizalmatlanság gyógyítható. Irányuk: bizalmat gerjeszteni, bizalmat előlegezni és bizalmat kiérdemelni!

5. Az egészséges család j á t é k o s és s z e l l e m e s. Gyakran együtt játszanak, s ezzel feszültségeiket levezetik és kapcsolataikat felmelegítik. A humort életük sójának tartják, és alkalmazzák is.

6. A k ö l c s ö n ö s f e l l ő s s é g lelkülete erős az egészséges családba. A felelősségtudatot is beépítik a tagok öntudatába. De ezt a személyek képességeihez mérik, jelentkezését elismeréssel nyugtázzák.

7. A j ó és r o s s z m e g k ü l ö n b ö z t e t é s é r e nevel az életképes család. Főképp azzal, hogy a szülők érdekei egyeznek, gyermekeiknek világos és határozott irányelveket mutatnak a jó, illetve a rossz feltárásához. A gyermekek felelősek saját magatartásukért. Mindenki ügyel arra, hogy mi volt szándékos és mi történt véletlenül. A szülők példája is erkölcsös magatartásra buzdít.

8. Kifejezett c s a l á d t u d a t t a l rendelkeznek, amit erősítenek a családi hagyományok és családi szertartások: igyekeznek minél gyakrabban együtt lenni. Őseiket tisztelik és szeretik a gyermekáldást.

9. Az egészséges család ő r z i e g y e n s ú l y á t. Örökdik afölött, hogy a munka, a hajsza ne álljon a családtagok közé; jusson idejükből minden nap egymásra is. Nem szívlelik a pártoskodást a családtagok között.

10. Közös v a l l á s i gyökerekkel rendelkeznek. Az Istenbe vetett hit komoly szerepet kap a család mindennapi életében: ima, Szentírás-olvasás, valláserkölcsi élet... Ez a lelkület erősíti a családrendszert. A szülők komoly kötelezettségüknek érzik, hogy vallásos meggyőződésükkel gazdagítsák gyermekeiket.

11. Az egészséges család helyet biztosít minden tagja ö n á l l ó s á g á n a k. Így készül föl a "kiválás" éveire, amikor a gyermekek önállósodva kiszakadnak a családból, megalkotják saját családi körüket. Ezért a gyermekek növekedésével a szülői szerep helyébe lép a közös felelősség légköre. Tiszteli tagjai baráti körét, s megengedi, hogy a serdülő "saját" ügyeit intézhesse. Nem láncolja magához a gyermeket: készítse őket a "kirepülésre".

12. Az egészséges család s e g í t másokon értékeivel. Azaz: alapvetően önzetlen és önfeláldozó. Általában vendégszerető, önkéntesen is segítségére siet a rászorulóknak vagy ismerős családoknak.

13. Nagyra é r t é k e l i a c s a l á d i a s z t a l összekötő szerepét. A közös étkezés napjuk fénypontja. Az asztal szolgálja a beszélgetést is. Minden nap bizonyos időt körülötte töltenek, társalogva egymással.

14. A jó család együtt s z ó r a k o z i k. Mindent megtesznek, hogy szabad óráikat közösen tölthessék. Tervszerűen hasznosítják idejüket. A tévé ellenőrzés alatt áll. Gyakori eset, hogy két-két családtag beszélgetve tölti el estéit.

15. Az egészséges család elfogadja a p r o b l é m á k a t, azzal a tudattal, hogy nincs élet nehézség nélkül. Ugyanakkor közösen fáradoznak azon, hogy megoldják nehézségeiket.

c) A család jogai

A jogok világát éljük. Könyvtárakat tölthetünk meg jogi rendszabályozásokkal. Küzdünk már az állatokért is. 1985 november végén komoly viták folytak Svájcban az állatok jogairól. Népszavazásra bocsátották a kérdést: Nem kellene-e betiltani a kísérletezéseket állatokon. Hisz azoknak is joguk van az élethez!

Küzd-e korunk legalább ilyen lelkiismeretesen a család jogaiért? Milyen jogai vannak a családnak? Vagy a családnak nincsenek jogai? Nincs joga talán az élethez sem?

1980-ban összejöttek szinódusra a püspökök Rómában. Témájuk: A keresztény család szerepe a modern világban. II. János Pál okmányban foglalta össze a püspöki szinódus eredményeit "Apostoli buzdítás a keresztény

családokhoz" címmel (Bp., 1982). A püspökök azonban arra is rámutattak, hogy világunkból hiányzik a család jogainak gyűjteménye. Kérték tehát, hogy a Szentatya bízza meg a szakembereket ezen családi alkotmány elkészítésével. A Család jogainak gyűjteményét 1983. november 24-én hagyta jóvá II. János Pál, majd szétküldte az országok vezetőinek. Ismerkedjünk meg ezzel az okmánnyal.

A bevezető kifejti, hogy a család elsődleges közösség, természetadta jogai vannak, s ezek elidegeníthetetlenek. Minden ország és minden nemzetközi szervezet kötelessége védelmezni a családot. Sajnos ez nem valósul meg mindenütt. Éppen ezért hirdeti ki a Szentszék a püspöki szinódus ajánlatára a családok jogait és kéri az országok kormányait, oltalmazzák a családot.

Ezután következik a "jogok" 12 cikelye.

1. Hangsúlyozza minden férfi és minden nő jogát, hogy házasságot köthessen. A társadalom köteles biztosítani a megfontolt és felelősségteljes házassághoz az erkölcsi, nevelésügyi, szociális és gazdasági feltételeket. Természetesen nem hozható egy szintre a házasságkötéssel azok együttélése, akik nem kötöttek házasságot.

2. A házasság szabadon és teljes beleegyezéssel keletkezzék. Senki sem kényszeríthet házasságra senkit. Természetesen a jegyesek vallásos meggyőződését sem szabad elvitatni. Ugyanakkor a hitveseknek, férjnek és feleségnek egyforma jogai vannak.

3. A családalapítás tehát elvitatatlan jog az embernek. Gyermekeik számáról a hitvesek döntenek, megfontolva önmaguk, születendő gyermekeik, családjuk és a társadalom iránti kötelességüket, de az abortusz, a magtalanítás és a fogamzásgátlás kizárásával. A társadalom kötelessége, hogy segítsen a családoknak gyermekeik felnevelésében.

4. Kötelességünk védelmezni az emberi életet a fogamzás pillanatától. A gyermekek joga, hogy oltalmazzuk őket a születés előtt és után. Érvényes ez a házasságon kívül született gyermekekre is. Ugyancsak óvni kell az anyákat. Különleges kötelességünk védeni az árvákat. A sérült gyermekeknek is joguk van fejlődésük biztosítására.

5. A szülők joga gyermekeik neveléséhez elvitathatatlan. Gyermekeik első és legfontosabb nevelői ők. Joguk van vallási felfogásuknak megfelelően nevelni; az iskolákat is szabadon választhatják. Joguk goromba megsértése az, ha gyermekeik vallásos nevelését és oktatását nem valósíthatják meg. Gyermekeik képzését a szülőkkel teljes összhangban végezzék a tanítók és más iskolai előjárók. A család jogosan várja el, hogy a tájékoztatási eszközök támogassák alapvető értékeit.

6. A család joga, hogy létezzen és fejlődjön, mint család. Ezt veszélyezteti a válás.

7. Minden család joga, hogy vallásos életet éljen a saját keretein belül és a szülők irányításával. Joga van hitét nyilvánosan is megvallani, és azt terjeszteni. Joga van részt venni a nyilvános istentiszteleten

és a szabadon választott vallásoktatáson. Emiatt nem válhat igazságtalan megkülönböztetés tárgyává.

8. Joggal gyakorolhatja szociális és politikai feladatait. Testvéri családi közösségeket (társulatokat) alakíthat. Intézményeket hívhat létre joga védelmére és feladatai megkönnyébbítésére.

9. Joga, hogy m é l t ó b á n á s m ó d b a n részesüljön a hivatalos szervek részéről. Ezek kötelessége az anyagi alap megteremtése a család jólétéhez. Különös védelmet élvez a család, ha szerencsétlenség éri valamelyik szülő halálesetével, vagy ha a gyermekek bármelyike sérült. Jo-gaik élvezzenek törvényes védelmet!

10. Joguk van szociális és gazdasági rendre, amely biztosítja a megfelelő fizetést a család megélhetéséhez, olyannyira, hogy az anyák ne kényszerüljenek munkavállalásra. Az anyák munkáját a családban és a családért elismerni és tisztelni kell.

11. A családnak joga van méltó és megfelelő l a k á s r a.

12. A b e v á n d o r l ó k családjai ugyanolyan jogokat élvezzenek, mint a bennszülöttek. Ezenkívül joguk van saját kultúrájuk ápolására. A menekültek is joggal várhatják el, hogy a társadalom gondoskodjon családjuk egységéről.

A "családi jogok" természetesen nem új találmány; a zsinati okmányok és egyéb egyházi iratok alapján készült. Helyszűke miatt kivonatosan ismertettük, tartalma azonban gazdagabb. Talán egy mondatban így fejzhetnénk ki a család jogait: A családnak joga van arra, hogy f e l a d a t a i t szabadon és zavartalanul vé g e z h e s s e, s élvezze ebben az állam és az egyház hathatós támogatását!

3. A család konkrét helyzete

Úgy tűnik, hogy a család világszerte válságba került. Ez természetes is, hisz olyan nagy és rohamos változások mennek végbe az emberiség történetében, hogy hullámai becsapnak a legvédettebb családi otthonba is. Nemcsak a gazdasági válságokra gondolunk. Ide kell sorolnunk az élet értelmének megkérdőjelezését, az emberiség továbbélésének bizonytalanságait, a szabados eszmei áramlatokat stb. Mindez gyökereiben rendíti meg a család életét és biztonságát. Amint már említettük, világszerte "mentési" akciókat rendeznek. Komoly szakemberek foglalkoznak a család kérdésével (G. Leville 1972, Durka-Smith 1980, N. Stinnett 1982). Szaktudománnyá fejlődött a családterápia (S. Jones 1980, S. Box all. 1981, Neil-Knistern 1982). Anyanyelvünkön is számtalan kötet jelent meg a család védelmére (II. János Pál 1982, Teleki B. 1985, 1988, Szabó és t. 1988). Mindennek célja: segítsünk magunkon azzal, hogy segítünk a családon.

A család helyzetének egyes szempontjait emeljük ki azért, hogy jobban megértsük a családi alapközösségek (csoportok) létesítésének égető szükségességét. Ezért beszélünk a) a család típusváltozásairól és az időhiány

jelenségről, b) a versengésről a nemek között és c) a válságok kiváltó okairól.

a) A család típusváltozásai és az időhiány jelensége

T é t e l ü n k: Világszerte szaporodott az érzelmileg kiürült, csak formálisan létező, úgynevezett "kagyló-házasságok" száma. Ezt igazolja az a tény is, hogy az "érzelmi tőkével", szerelemből kötött házasságok teszik ki az 1980-ban elváltak 41,6 százalékát (vö. Lőcsei P. 1983).

Mi lehet a család ezen betegségének oka? A kérdés sokoldalú választ igényelne. Mi a családok típusának megváltozására és az elhatalmasodó időhiányra mutatunk rá.

A magántulajdonhoz kötött **h a g y o m á n y o s c s a l á d t í p u s** századunk elejétől kezdődően létszámában fogy. A század közepén a családok majdnem 50 százaléka ebbe a típusba tartozott, de napjainkig csaknem teljesen megváltozott és nagyrészt érzelmileg kiürült, csak formailag létező családtípussá alakult, ami a modern családok egyik bántó jellemzője.

A hagyományos családtípus anyagi alapja a "biztos" magántulajdon: föld, állatállomány, gazdasági felszerelés, kisipari gépek, szerszámok, műhely és árukészlet, kereskedelmi berendezés. Az ilyen család a társadalom jelentékeny szolgáltató és termelő eszköze volt. A munkahely és az otthon, a foglalkozás és a magánélet többé-kevésbé fedték egymást. A hitvesek szinte mindig, de gyakran a gyermekek is szüleikkel együtt dolgoztak. Rendkívüli gazdag volt a család közös tevékenysége: együtt étkezett, együtt tanult, együtt szórakozott, a családi eseményeket együtt ünnepelték. A család összetartó erői még megvoltak: a vallásosság és a vallásgyakorlás, rokonság, szomszédság stb. Jelentősek a családok találkozási: névnapok, keresztelők, házassági évfordulók, disznótorok, esküvők.

A család még népes volt. A szülőkön kívül a nagyszülők is a családhoz tartoztak, esetleg valamelyik nagynéni vagy nagybácsi is. A gyermekek létszáma legkevesebb négy-öt.

A hagyományos családtípust jellemezte az erős szervezettség, a komoly fegyelem, belső egység és kiemelkedő közösségi szellem. Mindennapi együttműködésről, szoros összetartozásról és egymás áldozatos támogatásáról tanúskodott. Hatóerő, összetartozó és nevelő egység volt. A családhoz tartozó különböző életkorú és bölcsességű felnőttek (szülők, nagyszülők, rokonok) képviselték az egész társadalmat. A gyermekek a család sorsából tanulhattak. Összehasonlíthatták például a bohém nagybácsit a szorgalmas nagyapával, a rejrélyes nyagynénit a szentéletű keresztanyával.

És mi történt ezzel a családtípussal?

S e j t c s a l á d d á zsugorodott: két szülő (esetleg csak egy!) és 1-2 gyerek. Ahányan vannak, annyifelé töltik idejüket: üzemekben, iskolában. Talán napok is elmúlnak úgy, hogy igazán nem is találkoznak. A közös étkezés, a közös munka ritka, mint a fehér holló. Az ilyen család kiszolgáltatott,

nincs támasza. Nem képez közösséget, nem mintáz társadalmat, a gyerekek otthon nem szerezhetnek élettapasztalatot (nincs kitől!). A szülőknek nincs komoly életcéljuk, nincs mit szembeállítaniuk gyermekük természetes önzésével. Így a család nem képes nevelni mások tiszteletére, mély barátságra, szerelemre; képtelen felkészíteni az életre, a házasságra... Gyakran kijátszák a szülők gyermekeiket önmaguk és egymás ellen. Nincs igazi érzelmi töltés és nincs komoly tartás az ilyen családban.

Gondoljunk arra, melyek serdülő korú gyermekeink leggyakoribb panaszai szüleiük ellen. Gerinctelenek, nincs egyéniségük! – mondják. Lázadásuk: a nihil, az élet értelmetlenségének, céltalanságának vallása, társas létünk tagadása és a nem-alkalmazkodás.

Csoda az ilyen magatartás? Mit tanuljanak? Hol vannak a vallási és kulturális elvek? Nem azért lohol a mai felnőtt, hogy minden elérhető "jóval" ellássa magát? Nem csak hamubasült pogácsa a családi szeretet? A lelki éhhalál ellen ugyan megvéd, de a gyerek emberi tartását nem alakítja ki. Hol vannak az ideálok és a példaképek? Nem tűntek el ezek a szentképekkel együtt a családokból?

Mi rejlik a típusváltozás mélyén? Kétségtelenül a társadalmi változások. A kisbirtokos családokat megfojtja a mintagazdaság. A kisiparosokat és kiskereskedőket felszippantotta a gyáripar és mammutkereskedés. A művi vetélés törvényesítése hirtelen visszaszorította a gyermekek számát. A szülők kénytelenek házon kívül keresni kenyerüket, sokszor más helységekben, távol a családtól. A család gyakori helyváltozásai, a költözködések szétszaggatják a rokoni és szomszédi szálakat, és ismétlődő beilleszkedésre kényszerítenek. Emellett a vallás is háttérbe szorult, közösségalkotó és elveket biztosító szerepével együtt. Az anyák is kiszakadnak a családból és munkába kényszerülnek...

Egyszóval: Kénytelen-kelletlen bekövetkezik a család típusának megváltozása, aminek a gyümölcsei: A hitvesi kapcsolat lazulása, a szülő-gyermek kapcsolat gyökeres zavara, a termékenység és az átlagos gyermeklétszám csökkenése. Azaz: létrejön a kagylóhéj-család.

Családjaink elbizonytalanodásának és érzelmi elszegényedésének másik oka a modern "időhiány" betegség. Nincs a családnak ideje a tagok kapcsolatainak ápolására és fejlesztésére.

Mellbevágó tény: A h o g y z s u g o r o d i k a z o t t h o n t ö l t ö t t i d ő, ú g y n ö a v á l á s o k s z á m a r á n y a! Azokban az országokban, ahol több időt töltenek a hitvesek családjukban, kevesebb a válás, és fordítva. Például: az otthon töltött idő Peruban 82,4 perc, Jugoszláviában 67,2, Belgiumban 50,1, NDK-ban 26,3, az USA-ban 22,4, Magyarországon 20,3 a napi átlag. Ezzel párhuzamosan a válások száma (1000 lakosra!): Peruban 1, Belgiumban 2, NDK-ban 5, Jugoszláviában 7, Magyarországon 10, USA-ban 11.

Egyértelmű tehát, hogy ha a hitvesek kevesebb időt töltenek együtt, biztosan elidegenednek egymástól. Érzelmi töltésük kihül, lassan megtűrt "idegenek" lesznek, vagy egyenesen taszítónak érzik egymást.

Meggondolkodtató a gyermekekkel töltött idő aránya is: Az apák átlagban kb. 20 percet töltenek gyermekekkel. Ebből kb. 6 percet fizikai gondozásukra, 14 percet nevelésükre. Az anyák 100 percet töltenek naponta gyermekekkel. Ebből több mint egy órát fordítanak testi gondozásukra (kb. 65 %), gyermekek nevelésére marad átlagban 35 percük.

Ha azt állítjuk, hogy ami fontos, arra időt és energiát szentelünk, akkor kérdezzük meg magunktól: Fontosak-e gyermekeink számunkra? Egyszerűbben: Hajlandók vagyunk-e gyermekeinknek időt szentelni?

Statisztikailag igazolt tény: gyermekeink egyre veszélyeztetettebbek! Növekszik körükben a bűnözés, az alkoholizmus, kábítószeresedés, öngyilkosság. Csodálkozhatunk-e ezen, miután tudjuk, hogy az apák naponta 14 percet, az anyák pedig napi 35 percet nevelik gyermekeiket? Lehet az ilyen rövidre szabott nevelés eredményes? Szabad-e azzal vádolni a felnövekvő nemzedéket, hogy neveletlen? És mit teszünk neveletlenségük ellensúlyozására? Kialakulhat-e meleg kapcsolat szülők és gyermekek között, ha egy röpké pillanatot töltenek csak együtt? Lehetnek-e gyermekeink érzelmileg gazdagok, kapcsolataikban erősek, elveikben edzettek, ha érzelmileg szegényes légkörben, csenevész kapcsolatok között és vérszegény elvek légkörében nevelkednek a családban?

Az érzelmileg kiürült és időszegény házasságokat, családokat fel kell tölteni! Erre hivatottak többek között a keresztény családi alapközösségek, a családi csoportok.

b) Versengés, vagy szeretet a nemek között?

T é t e l ü n k: A modern emberre jellemző, hogy menekül az élet természetes válsághelyezetei elől. Ahelyett, hogy szembenéznénk a családban, a párkapcsolatban megjelenő nehézségekkel, – struccmódra – idegbetegségbe, válásba, alkoholizmusba, öngyilkosságba, enyhébb esetekben szerelmi kalandokba bújunk előlük.

Az idegbetegség, alkoholizmus és öngyilkosság statisztikájára már utaltunk, itt említsük meg a válás vésszesen fenyegető tényét és kapcsolataink szegénységének, betegségének egyik jelét, a nemzetpusztító gyermektelenséget.

Sajnos, világszerte terjed a válás, mint valami ragályos betegség. Hazánkban 1960-ban 150.000 elvált családi állapotú élt. 1980-ban már 400.000. Az elváltak száma tehát rövid húsz év alatt 270 százalékkal emelkedett és évente csak nálunk 30.000 gyermeket károsít (vö. Fekete Gy. 1982). Ha még ehhez hozzáadnánk a nem bíróságilag elváltakat, a különélőket, a helyzet még rémítőbb képet mutatna.

Az említett szociológus, de mások szerint is lakosságunk 1981-ben már fogyott, 2020-ig 1.300.000-rel kevesebben leszünk, ha továbbra is ilyen kevés gyerek születik. Mekkora szegénységi bizonyítványa ez családjainknak!

Mi ennek az oka? Miért menekülünk a válásba és a gyermektelenségbe?

A kérdés bonyolult. Nézzünk meg néhány választ a számtalan lehetséges közül.

A szerelem és a szeretet helyett eluralkodott családjainkban a tudatos vagy nem tudatos *vetélkedés* a hitvesek között! A házasság sztrájkol a "férfiuralom" ellen, de valójában inkább ássa a meghitt szerelem, az önfeledt párkapcsolat sírját, és sokhelyütt kiebrudalja a családból a szeretet légkörét, ami nélkül sem a felnőtt, sem a gyermek nem fejlődhet boldogan. Még a szülők gyermekük iránti szeretete is "hatalmi harc" egymással, amivel lerombolják mindkettőjük annyira szükséges tekintélyét, s ezzel gyermekük lába alól húzzák ki a biztonságot nyújtó és önbizalmat adó családi légkör talaját. A nők és férfiak alkotó ereje a családban nem működik helyénvalóan, inkább rombolóvá válik. Idézzük Gáspár Judith pszichológusnőt:

"Az emancipáció elvét (a nők) kizárólag férfitársukon érvényesítik, elveszítve ezzel kapcsolatuk szeretetbázisát... Jó férjet akar faragni házastársából, aki munka után hazarohan: mos, főz, takarít, vásárol, gyereket nevel... A férfiek büntudatosak lesznek, mert nem tudják jól ellátni az otthonteremtő női funkciókat... Pszichés potenciazavarokkal küzdenek, alkoholizmussal, szerelmi kalandokkal láznak, ami újabb büntudatot szül. Az asszonyok az ősi női feladatok, szerepek betöltését – a szeretet, a megértés, a melegség, a harmonikus otthon kialakítása – elhárítják... Mintha soha sem hallottak volna arról, hogy kedvességgel, figyelmességgel, jó légkörrel otthon tartható a férj. A frigeditás újabban a nő hamis emancipációs, hatalomra törekvő attitűdjéből is jön... A nők hallatlan fölénybe kerültek. Biztosak abban, hogy ők bármit megtehetnek, a társadalom mindenképp mellettük áll. A közvélemény is, a bíróság is... Konstruktív tevékenység helyett (a férfiaknak) alkalmazkodniuk kell, nehogy lesüllyedjenek az albérlők, a tartásdíj fizetők közé, nehogy megfosszák őket gyermeküktől... A válaszok zömét nők kezdeményezik" (Mozgó Világ, 4/1983. 87-88. o.).

Attól szeretném megóvni olvasóimat, nehogy egyoldalúan értelmezzék ezt az idézetet. Teljesen hibás lenne az a következtetés, hogy a családjainkban dívó *vetélkedésért* és a szeretet hiányáért kizárólag az emancipációs mozgalom és közszellem a felelős. Szövegünk csak azt szolgálhatja, hogy mind a férfiak, mind a nők gondolkodjanak azon, mivel járulhatnak hozzá a szeretetgazdag légkör megteremtéséhez a családban.

- Világszerte eluralkodott a *p á n s z e x u á l i s s z e l l e m*. Mintha egyedüli emberi értékünk és boldogságunk kizárólagos forrása a szexualitásunk lenne. Publikációk, filmek és színielőadások féktelen szexuális kiélésre ingerelnek. A közvélemény is mételyzett, hisz szerelmi jelenetek színtere már az utca is. Mintha a szexuális ösztön fékentartása szégyenletes valami lenne. Ha a kereskedők jó üzletet szeretnének kötni, áruikat szexuális jelképekkel reklámozzák. Mindennek következtében azután fiataljaink szenvedélyes szeretetre vágyanak. Ha ebben nehézségeik vannak, már menekülnek is, gyakran a válásba. Mások a gyermeket szabados szexuális igényeik gátjának tekintik, ezért tartózkodnak a "gyermekáldástól".

Ilyen alapon veszélyes vizekre tévedhet a házasság. A "szenvedélyes szerelem" általában jelen van szinte minden házasság kezdetén. De ez törékeny cipőben jár. Nagy ellensége a megszokás. Így már az első 2-3 évben fakul a szexuális függőség hatása, majd az élet delelőjén 35-50 életév) már semmiképpen sem lesz elégséges ahhoz, hogy egymaga tartsa össze a hitveseket. Addigra más tartóerőket kell beiktatni a család életébe. A szexualitás ugyan megmarad a sírig, de nem mint "szenvedélyes szerelem", hanem átalakul szeretetté, vonzalomná, egymás támogatásává stb.

Ki segíthet ebben a kérdésben?

A pap és pszichológus mindenképpen, de elsősorban maguk a hitvesek. Ahhoz, hogy erre képesek legyenek, szükségük van alapvető életelvekre és erkölcsi motívumokra. Azonkívül példaképekre és családi muntákra. A családok csoportjai ebben a vonatkozásban is kiutat jelentenek.

- Gubi Magda elgondolkodtató f e l m é r é s i e r e d m é n y e k r ő l tudósít (Mozgó Világ, 11/1982. 86-92. o.). A vitatható szöveg csattanója: A "dolgozó nő" megváltoztatta a szexuális erkölcsöt és "férifogyasztóvá" vált!

Miért lenne vitatható ez az eredmény?

Először is, a nő mindig "dolgozó" volt, mindig részt vett az alkotó és termelő munkában: közvetve, közvetlenül. Közvetve azzal, hogy férjének elsőrangú támasza volt. Talán egyetlen nagy eredmény sem értek el a férfiak, hogy ne lett volna mögöttük a nő: anya vagy feleség. Esetleg a háborús események képezhetnek kivételt. Ebből sokszor kimaradtak az asszonyok, bár a harctéren küzdők célja számtalanszor hitvesük és családjuk védelme.

Másképp az sem bizonyított, hogy a "dolgozó nő" változtatott a szexuális erkölcsön. Az is kérdéses, hogy a ténylegesen bekövetkezett változás egyértelműen pozitív e? S végül, ha igaz, hogy a "dolgozó nő" valóban "férifogyasztóvá" lett, az valószínűleg visszafejlődés minden téren.

Köztudomású, és a szóbanforgó felmérés is ezt igazolja, hogy a nők e l ő n y b e kerültek napjainkban. Bizonyos, hogy a nők szinte minden tekintetben helyettesíthetik a férfit, de a férfi nem képes gyermeket szülni. A gyermekek nevelésében is a "fontosabb tényező" az anya. Sokszor férjétől csak a gazdasági hozzájárulást várja el, mást nem is engedélyez férjének a nevelés terén. A nő olyan mértékben kötheti magához gyermekét, ahogy ez érzelmeinek megfelel, de a férfi csak annyira maradhat "a családban", amennyiben ezt a nő megengedi. A nő, jogai szerint, világszerre előnyben van, míg a férfi jogai nincsenek mindig kellő képpen védelmezve (Gondoljunk a válóperekre!).

A válaszok kiértékelésekor f o n á k m e g á l l a p í t á s o k születtek Gubi Magda tanulmányában: 1. Az anyák birtokosként viszonyulnak gyermekeikhez, elsősorban szeretetet akarnak kapni és nem nyújtani. A gyermek pedig, aki kevés időt tölt a családban, a gyöngédségért bálványozással fizet. Az apák is növekvő érdeklődéssel fordulnak gyermekeikhez, s tartósabb érzelmi kapcsolatot remélnék tőlük, mint amit feleségük biztosít. 2. A fiatal anyák hajlamosak elverni gyermekeiket, ha

azok valamit eltörnek vagy bepiszkolnak, de amikor az apa erősebb hangot használ, főként fenyegetnek. 3. A társadalom megszabadítja a nőt a családi béklyóktól, megadja gazdasági függetlenségét, mentesíti a nevelési terhek nagy részétől. Fizetik is ennek az árát, mert az otthon nem védi, a nevelés nem tölti el őket boldogsággal, sőt a munkasíktól terhei ingatag idegállapotba és erőszakos megnyilvánulásokba sodorják. Sajnos az erőszakosság gyakran a családban sül ki. 4. Maradt a férfi hagyományos szerepe: ő végzi a munkaidő utáni túlórázást a család anyagi igényei szerint. Érdekes, hogy míg a nők pihenési szükségletéről és ennek hiányáról sok szó esik, az interjúalanyok meg sem említik, mikor pihen a férfi, vagy van-e szüksége pihenésre. 5. Az természetes, hogy nehezebb munkákat a férfi végzi: építi a házat, költöztet, szerel, berendez. Ezután kikapcsolódik a házimunkában: mosogat, gyereket fürdet, sétáltat. Végül elmehet egy kicsit maszkolni. 6. Megdöbbenő, hogy a kérdezett apák mindig megbecsüléssel beszéltek asszonyaik munkájáról, míg fordítva ritkán fordult elő.

- Világszerte megszaporodtak a szocializáció különféle zavarai (vö. A társadalmi beilleszkedés zavarok Magyarországon II. Háttéranyagok. Budapest, 1984. 116-128. o.). Baj van a normákat, értékeket és szabályokat átörökítő felnőttek személyiség-dinamikájával, azonosságtudatával és társas szerepeikkel. Ezért mind gyakrabban bomlanak fel a családok. Ezen kívül a tágabb rokonság, a lakóhelyi, baráti és iskolai közösségek szocializáló szerepe is lényegesen gyengült. Végül a társadalmi értékrend is teljesen megingott. Nem csodálkozhatunk tehát, hogy a válás terjed, családjaink elgyermektelenednek, a családi és partnerkapcsolati zavarok napirendre kerülnek, gyakori az elmagányosodás, a munkahelyi problémák is halmozódnak stb. Egyszóval: bomlik a családi közösség és elvész a szeretet.

Mindezek gyökereit a következőkben összegezhetjük Berki Sándor nyomán:

1. Jelentkezett a családjainkban a kompetencia hiánya. Nem tudni, "ki iszik, és ki fizet"? Ez a gyermekes dac melegágya még a felnőttek világában is. A család világos tekintély-rendszerének összeomlásával eltűntek a biztonságot nyújtó támpontok. Az apa és az anya illetékességének kétségsbe vonása ráneveli a gyermeket a kétszínűsége: az egyikkel szemben mindig támaszkodhat a másikra, még hozzá az engedékenyebbre. Így a gyermek nem tanul meg szeretni. A szülők is teljesen elbizonytalanodhatnak hitvesi és szülői minőségükben. Ez ismét torzítja a gyermeket, mert a bizonytalan minták nem követhetők.

2. Jogalkotásuk a nők hagyományos kiszolgáltatottsága ellen a férfiak kiszolgáltatottságával védekezik. Ezzel aztán nagy feszültség keletkezik a családban, amit bizonytalanság, versengés, a szeretet elfojtása követ.

3. Tulajdonképpen illúziókat táplálunk a szerelmi házassággal kapcsolatban. A szerelem viszont túl gyöngé ahhoz, hogy két embert tartósan összekössön. Jó szolgálatot tehet addig, amíg a hosszútávra érvényesülő kötelékek (szeretet, családi vonzalom és légkör, gyermek és

gyermeknevelés, közös ideálok és célok) kialakulnak (vö. Mozgó Világ, 1/1983, 96-101).

c) A családi válságok okai

T é t e l ü n k: A család válságtünetei kisebb részét a családi és mindennapi élet feszültségeinek növekedése okozza, nagy része viszont másfajta válságok lecsapódásai.

A családi és mindennapi élet *f e s z ü l t s é g e i* nem vonulhatnak el veszélytelenül a család felett. Megzavarják a szeretet légkörét. A családi kapcsolatok átalakultak úgy, hogy megnövekedett a hitvesek *e g y m á s i - r á n t i e l v á r á s a*. Ezek az elvárások viszont készületlenül érték a házasságra lépő fiatalokat. Emiatt kapcsolataik nem zavartalanok, illetve hatványozottan feszültek.

Általában nagyot változott az *é r t é k r e n d* és az *é l e t m ó d*, amit nem vagyunk képesek teljesen követni. Emiatt nézeteltérések jelentkeznek a hitvesek, de még inkább a szülők és a gyermekek között. Az eredmény: a családtagok eltávolodnak egymástól, ami semmiképpen sem kedvezhet a szeretet légkörének.

A családon belüli *g y e r m e k l é t s z á m c s ö k k e n é s e* csakis a családi kör szűkülését eredményezheti. Kevesebb a családtag, kevesebb embert szerethet. Kevesebb a létszáma, ridegebb, üresebb és színtelenebb lehet a család. Mivel háttérbe szorultak a közös családi, kisparaszti és kisiparosi munkák, sokkal kevesebb időt szentelnek egymásnak a családtagok. A közös gond, a közös tervezés és közös munka sem köti őket össze. Így szinte nincsenek közös sikereik, melyek melegágyul szolgálhatnának szeretetüknek.

Az *é l e t s z í n v o n a l n ö v e k e d é s e* és annak fékevesztett vágya is a feszültségek forrása nemcsak a munkahelyen, hanem a családban is. Ez a vágy hajtja el a családtól a pénzkereső szülőt, ez a vágy ad okot a számtalan családi vitára, nemritkán a válásra is.

- Fekete Gyula nyomán (Mozgó Világ, 10/1983. 3-10. o.) a következőkben fejezhetjük ki azokat a *c s a l á d o n k í v ü l i v á l s á g o k a t*, amelyek a család életében csapódnak le: 1. Általánossá vált a *n ő k f o g l a l k o z t a t á s a*. Így pl. 1980-ban a szülők 92 %-a "dolgozó". Ez a munkaidővel és utazással kb. 10-11 óra távollétet jelent a családtól. A szabadidő nem elegendő tehát a család zavartalan ellátásához még akkor sem, ha arányos a tehermegosztás a férj és a feleség között. Az állandó kapkodás, időhiány és stresszhelyzet megannyi súrlódási lehetőség hitvessel és gyermekkel. 2. Felgyorsult a *v á r o s i a s o d á s*. A lakosság 60 százaléka élt még falvakon 1949-ben. 1981-ben már csak 45 százaléka. A sok hurcolkodás, elgyökértelenedés, lakáshiány növelik a válás és szeretetlenség lehetőségeit. 3. Csökkent a *v a l l á s i é s n e m z e t i s é g i e l k ü l ö n ü l é s*. A házasságok igen vegyesek a vallás és a népcsoportok szempontjából is. A vallási vagy nemzeti különbségek komoly viták és összetűzések forrásai lehetnek a családon belül. 4. Társadalmi és *g a z d a*

s á g i v á l t o z á s o k is gyöngítik a családot. A gazdasági élet nem tartja többé össze. A család szinte nem képez gazdasági erőt társadalmainkban. A családi munka sem társadalmi elvárás többé, mert mindent a nagygazdaságok és nagyüzemek bonyolítanak le. Így azután csökkent a családtagok egymásra utaltsága. Ezt fokozza a "nemek harca". Végül elsorvadt a gyermekvállalást motiváló munkás-szükséglet is a családban. 5. Az e m e l k e d ő é l e t s z í n v o n a l elérhetővé tette a fogyasztási javak nagy mennyiségét, de a fogyasztói vágy és mohóság sok családban háttérbe szorítja a családalapítást és gyermeknevelést, mint pénz- és időigényes terhet. Emellett a többgyermekes családok hátrányban vannak a gyermektelen vagy egygyermekes családokkal szemben. 6. A családra vonatkozó é l e t s z e m l é l e t változott. Valamikor komoly életcél, az egész község öröme volt a házasságkötés, de még a keresztelő is. Ma családjért élni – általában – nem számít értéknek. Modern értékeink ellenkezőleg olyan tényezők, amelyek megzavarhatják a család békéjét: utazni, sportolni, szórakozni, tanulni, kulturálódni... 7. A g y e r m e k sem jelent családi értéket, inkább anyagi teher, amiért az önző ember nem hoz áldozatot. Gyermekünket felnevelni nem kitüntetés, mint a régi világban. Sőt, a közvélemény nyomására, szégyen, ha egy családban több gyerek van. 8. A vallás és a hagyományok nagy támaszt jelentettek mindig a családnak, de napjainkban világszerte m e l l ő z i k a v a l l á s i é s h a g y o m á n y o s é r t é k e k e t. Ezért a családok elbizonytalanodnak. Elvesztették és hiányolják mindazon értékeket, amelyeket a vallás és a hagyományok biztosítottak: elvek, normák, viselkedési irányok. 9. A v á l á s gyakorisága a közvéleményt elfásította a házasság felbonthatatlanságával szemben, de a családok életébe is beköltözött egy rejtett félelem a válástól, ami elég sok feszültségnek lesz az alapja. A kisgyermek lelkét is beárnyékolja, és ha viszályt tapasztal szülei között, rettegve várja, hogy vajon elváljanak-e. 10. Korunk egyik terhe, hogy az e m b e r i k a p c s o l a t o k általában e l s e k é l y e s e d t e k. Mind ritkább az igazi barátság és az önzetlen szeretet. Érvényes ez a családra is. Hallatlan az anyagiasság és az önző haszonlesés. Egymásnak nem adni akarunk, hanem igyekszünk kapni, még hozzá minél többet, a másiktól, legyen az hitves vagy a gyermekünk. 11. A családot komolyan veszélyezteti az, hogy gyermekeink k e t t ő s n e v e l t e t é s t kapnak. Ha a szülők mégis próbálnák nevelni gyermekeiket a vallási normák és elvek alapján, a közszellem (utcán, iskolában) ezen lényeges irányelvek ellen hangolja őket. Másrészt a gyermekek már kiskoruktól úgy érzik, hogy nem kellenek szüleiknek, hisz fontosabb számukra a munka és kereset, mint ők, a gyermekek. Ugyanakkor a szülők mindentől óvják gyermekeiket, s úgy nevelik őket, mint a virágházi növényeket. Ezen kontúrosság hatására ifjúságunk infantilis lehet és éretlen a házasságra. 12. A fontosság szempontjából nem utolsó helyen áll az a tény, hogy a g y e r m e k n e v e l é s i i s m e r e t e k á l t a l á b a n s i l á n y a k. A baj még nagyobb, ha arra gondolunk, hogy ez a kitétel gyakran érvényes pedagógusainkra is. Ezért védekeznek kézzel-lábbal: Mi nem nevelünk, mi csak oktatunk. A szülők tehát, még ha akarnának is, akkor sem támaszkodhatnak gyermekeik

"nevelőire". Sokszor az ellenszenves érzületek szakadékot is képeznek szülők és nevelők közé.

Ezek után szinte önkéntelenül kérdezzük: Van-e jövője a házasságnak és családnak? A válasz egyszerű: Van! Hogyan maradhat fenn, hiszen annyi veszélyre rámutattunk? Nem feledhetjük el, hogy a házasság és a család Isten műve. Ezért "természetes" állapot. Illetve magában véve jó! Sőt nem vagyunk képesek élni nélküle. Szükségünk van a családra, hogy emberek és keresztény emberek lehessünk. Ez persze nem jelenti azt, hogy ha már a család jövője biztos, ne tegyünk érdekében semmit. Mert amennyire értékeljük a családot, és amennyire fáradozunk jólétéért, annyiban lesz a család élete boldogabb.

Mit tehetünk a család helyzetének javulásáért addig is, míg a jogi és adminisztratív intézkedések meg nem jelennek? Fordítsuk visszafelé az idő kerekét? Képtelenség. Amit megtehetünk az, hogy keresztény alapközösségekbe gyűjtjük a családokat, azaz csoportokat létesítsünk, amelyekben erőre kap a család.

4. Kísérletek a család jólétéért

A család és házasság védelmére világszerte mozgosítják az erőket. Már az elemiben igyekeznek komoly megfontolást árgyává tenni a családot. A középiskolában még nagyobb hangsúlyt kap a családi élet szépsége és fontossága. A házasság előtt állami és egyházi részről jegyesképzés ép z s t szerveznek. A Szent István Társulat is kiadott egy könyvet jegyesképzés céljából: Szeretetben – boldogan. Felkészülés a keresztény házasságra (Budapest 1980). Az első részben tárgyal az élet nagy kérdéseiről, mint az életcél, Isten, megváltás, Egyház, megszentelés és szeretet. A második rész rámutat arra, hogy a keresztény házasság szentség, felbonthatatlan és a hitvesek szeretetére épül. Szóvá teszi a kölcsönös lelki és anyagi támogatást, hangsúlyozza a figyelem és fegyelem fontosságát a családban. A gyermekáldás is jelentős helyet kap a könyvben. A harmadik részben fejtegetik a szerzők a keresztény családi élet lényegét: munka, ima, szeretet gyakorlása, nevelés...

Világszerte családi tanácsadóirodákat állítanak fel, ahol vagy személyesen vagy telefonon jelentkezhetnek a fiatalok, máskor meg a családoso k kérdéseikkel. Egyes egyházmegyé kben már minden plébánián működik ilyen tanácsadó iroda, ahol keresztény orvosok, pszichológusok, jogászok és nevelők teljesítenek, rendszerint önkéntes szolgálatot.

Ugyancsak szerte a nagyvilágban működnek családterápiák ö z p o n t o k. A család megoldhatatlannak látszó problémáival keresik fel a hitvesek, máskor az egész család a szakembereket, s irányításuk alatt igénylik a kigyógyulást, problémáik megoldását. Komolyan veszik ezt a munkát. Több mint tíz terápiás eljárást dolgoztak ki a családszakértők, hogy minél hathatósabb segítséget nyújthassanak a családoknak (vö. A. Jones 1980).

Példaként és bátorításként két sajátos kísérletre mutatunk rá. Az egyik a Házassági és családügyi osztály, a másik a Családi klub.

a) A Házasság- és családügyi osztály

Létesíthetünk vagy városi vagy kerületi családi és házassági ügyekkel foglalkozó osztályokat. Céljuk sokrétű. Címzavakban így foglalhatjuk össze:

1. A dolgozó nők szakmai és családi szerepének összehangolása, 2. a gyermekek számának növelése a családokban, 3. a család nevelő hatásúgarának erősítése, 4. az egyedülállók segítése a családalapításban, 5. az ifjúság felkészítése a házasságra, 6. iskolán kívüli előadások a házasság higi-
éniájáról, a családtagok kölcsönös kapcsolatáról, 7. tanácsadás fiataloknak, 8. klubok létesítése fiatal házasoknak, ahol eligazítást nyerhetnek a szexua-
litás biológiájáról, a nemi élet zavarairól, a konfliktusok megoldásáról... (vö. A társadalmi beilleszkedési zavarok Magyarországon, II. Háttéranyagok. Bp., 1984. 108-112. o.).

b) A Családi klub

A 2-15 évi esettanulmányok eredménye: A családok társas együttélésre vágyanak. A felmérés érdekessége az, hogy kb. 5.000 lakosú falvakban végezték, tehát olyan községekben, ahol a családok helyzete még jobb, mint városban. De már itt is egészen világos: szükség van családi csoportokra. A települések mind Magyarországon vannak: Alsóörs, Bakonyszentkirály, Bodony, Mátraszentimre, Medgyesháza, Rákóczi falva.

A családi alapközösségeket családi kluboknak nevezték. Az elképzelés az volt, hogy a családok férjestül, feleségestül, gyermekestül jöjjenek össze. A szervezőket buzdította az a tény, hogy már sokfelé alakultak családi klubok.

Mi volt az elvárás ezektől a kluboktól? Egyszerűen: a családi kötelék meg-
erősítése. Azaz: anyagi önellátás, erkölcsi-szellemi-esztétikai hasznosság, a családi konfliktusok csökkentése és a társas együttlét.

A létrehozott klubok szinte községenként változtak, ami egészen normális jelenség, hisz a családdegységek igényeit kell kielégíteni. Így pl. Alsóörsön öngazgatási klub létesült, ahol a gyermekek szüleikkel ugyan-
azon teremben dolgoztak.

Bakonyszentkirályon minden családdegység maga dolgozik saját művelő-
désén, és csak havonta jönnek össze, hogy kicseréljék tapasztalataikat a többi családdal. Az ilyen eljárást konzultációs jellegű klubnak nevezhetjük.

Bodonyban kötött programú klub létesült, melynek témája a gyermek-
nevelés. Mátraszentimre tematikus klubot hívott létre, ahol minden megha-
tározott: a téma, a fórumjelleg a véleménynyilvánításban, a résztvevők

száma, az összejövetelek gyakorisága, időtartama és a gyermekek foglalkoztatási témája is.

Medgyesháza klubja interakciós, ahol csak a házaspárok jelentek meg. A témákat teljesen szabadon vetették fel és így is tárgyalták. Mik kerültek napirendre? Például: családi légkör, szexuális élet, serdülőkori problémák, házasságon kívüli kapcsolatok.

Rákóczipfalva klubja a tehetségeket karolta fel. A családok felnőtt tagjai művészi alkotásaikat mutatták be. Közben a gyermekek közösen rajzoltak, babáztak, énekeltek vagy zenéltek. Egy-egy klubülés 2-2,5 óra.

A munka nem volt zökkenőmentes. A szervezéskor bonyolult feladat a családok összeválogatása, mert egy-egy csoportba hasonló szintű érdeklődésűeknek kellene kerülniük. De a megfelelő helyiség előállítása sem volt könnyű. A levezetésnél ügyelni kellett a vezetők kiválasztására, a szakemberek meghívására. Az időtartam kérdései: Mennyi ideig életképes a családi klub? Miképpen óvhatjuk meg a családokat a belefáradástól?

Hogyan történt a mozgósítás? Háromféleképpen: 1. Személyes látogatással, 2. írásbeli meghívóval, 3. írásbeli meghívás személyes kézbesítéssel.

Csoportdinamikai megfigyelések: 1. Mindenki a vezetőtől várja a célkitűzést, míg fel nem oldódnak. 2. A téma legyen rugalmas és közérdekű, s kíváncsán legyen helyettesíthető az éppen felvetődővel. 3. A feldolgozás módja legyen közösségi, mindenki működjön közre. 4. Nagyon fontos a közös tervezés és közös kiértékelés. 5. Nélkülözhetetlenek a tárgyi kellékek: megfelelő terem, bútor, tábla, papír, ceruzák, vetítő...

Jelentős a módszerbeli kérdés a témafeldolgozási mód. Ezek a klubok a következőket alkalmazták: 1. Irányított beszélgetés közben a témát nyitottan, a kétségek feltárásával tárgyaljuk úgy, hogy mindenkit érdekeljen, s nem pusztán a téma, hanem a másik véleménye és gyakorlata is. Indulhat a tevékenység nyitott témaelőadással, a támogatás kapcsolatos könyvek lapozgatásával, megfelelő képek körbeadásával, esetismertetéssel. Persze, hogy mindenkinek hozzá kell szólnia a témához, de hiba lenne, ha összejövetelünket csevegéssé süllyesztenénk. 2. Lépcsőzetes feldolgozásnál egyes részterületek ismertetését munka követi, majd újabb részre térünk rá, amit megvitatunk stb. Alkalmas módszer, ha a témák a hétköznapiakhoz kötődnek. Az is hasznos, ha közben ellenvélemények is megjelennek, mert ilyenkor fokozódik az érdeklődés és a témát jobban elmélyítjük. Hiba, persze, ha unalmassá válna a rövid előterjesztés, vagy iskolás kioktatássá, békéltetéssé zsugorodna. 3. Érdekes módszer, amikor az animátor kérdez a családoktól. Csak olyan témáknál lehetséges, ahol a jelenlevő családok képesek válaszolni. Ilyenek pl. a szakmai vagy élettapasztalati kérdések. Persze attól óvakodjunk, nehogy az egész vizsgáztatásnak tűnjék. 4. Meghökkenés is lehet bevált módszer. Gyermeknevelési kérdésben pl. rosszul ítéljük meg (szándékosan!) a serdülő szemtelenségét. Felugrik a hallgatóság! Viszont ne alkalmazzunk teljesen mesterkélt és életidegen meghökkenést. 5.

Élvezetes módszer a szülők és gyermekek közös játéka. Ilyenkor mindenki jól érzi magát. Kifejezésre jutnak a szülő-gyermekek kapcsolat mintái, s javulnak is közben. Viszont az is szükséges, hogy a végén kiértékeljük a játékot: Mi volt helyes? Mi volt helytelen? 6. A v e t é l k e d ő ajánlatos színező elemként. Alkalmazhatjuk kiránduláson, de külön is megrendezhetjük.

A legtöbb résztvevő Rákóczi falván volt: 36 felnőtt és 20 gyerek (vö. Sz. Bodor Katalin 1979).

Ha elhatároznánk, hogy ezen kísérletek bármelyikét átültetjük plébániánkba, alkalmazzuk azt mindig helyi körülményeinkhez. Az se tartson vissza bennünket, hogy nincs megfelelő helyiségünk. Próbálkozhatunk a bakony-szentkirályi mintával, ahol a témákat minden család saját otthonában dolgozza fel, és csak tapasztalatcserére gyűltek össze. A tapasztalatcsere viszont megtörténhet a templomban is.

II. RÉSZ

EGYHÁZUNK ÉLETÉNEK LÜKTETÉSE

Családi alapközösségek a gyakorlatban

1. CSALÁDFÜRTÖK

A hatvanas évek közepén családi kisközösségek keletkeztek a világ különböző tájain. Egyik típusát családfürtöknak nevezhetnénk.

Szerencsére a családfürtök napjaink elterjedt jelenségei. Keresztények és zsidók, katolikusok és nem katolikusok is élvezik hatását. Így pl. csak az USA-ban 1.000 unitáriánus egyházközség épít családfürtökre (Otto 1976).

Természetesen r e n d k í v ü l k ü l ö n b ö z ő e k a családfürtök.

Peggy Papp, a New York-i családterapeuta, 1972-ben kezdeményezte a családfürtöt "jól álló családok" számára. Terápiás eljárásokat is alkalmaz, mint pl. a dramatizálás. Egy-egy család megjeleníti a családszerkezet állapotát. Ha pl. az a kérdés foglalkoztatja a családokat, hogyan viszonyulnak tagjaik egymáshoz, felsorakozik a család olyan helyzetben, ahogy érzik: ki kihez áll közelebb érzelmileg. A szoba közepén egy érdekes kép tárul a családfürt tagjai elé. Sokkal mélyebben megismerik az illető családot. Kitérhet esetleg, hogy nem az apa és az anya állnak egymás oldalán, hanem köztük furakodott valamelyik gyerek. Máskor az apa a kislányával és az anya a kisfiával elkülönülnek. Ismét máskor a serdülő fiatal teljesen kiválik a családból és magára marad, senkivel sem érez meleg kapcsolatot a családtagok közül.

Egy-egy ilyen dramatizálás után következhet egy szakelőadás, majd komoly tárgyalás és megbeszélés a csoportdinamika hatásugarában.

E sorok írója is létesített ilyen családfürtöt Becsén 1975-ben. Ebben különösen a szakelőadások és a családtagok hozzászólásai igyekeztek megerősíteni a keresztény családok szerkezetét, hitét és erkölcsét.

Herbert Otto családszakértő La Jollában, Kaliforniában olyan családfürtöket létesített, amelyeknek nincsen szükségük kívülálló vezetőre. Ezek a családi csoportok a z e g y é n e k é s a c s a l á d o k b e l s ő e r e j é r e összpontosítanak: önellátóak és önkormányzatúak. Az egyenjogúság, a kölcsönös tehervállalás és a teljes egymásra hagyatkozás jellemzi őket. A családi csoport életét kizárólag tagsága szabályozza. Minden ténykedésüket az egyes családok vagy az egész családfürt igénye szabta meg.

Jonathan Clarc pszichiáter sajtósági programot dolgozott ki a meleg- vagy problémákkal küszködő családfürtök létrehozására Bostonban, 1971-ben. A családok terheik szerint csoportosulnak. Így jönnek létre pl. a testi fogyatékkal rendelkező gyermekek, a szellemileg fogyatékos gyermekek családfürtjei, de az alkoholista, kábítószeres stb. egyének családjai is kisközösségbe tömörülhetnek.

Margaret Sawin, a rochesteri baptista közösség nevelésügyi felelőse kidolgozta a keresztény nevelés családfürt-modelljét 1970-ben (Sawin 1983). Az alábbiakban az ő elképzelései alapján ismertetjük a családfürtöt.

1. A családfürt célja és mibenléte

a) A családfürt célja

Közismert, hogy az egyén fejlődését leghatásosabban a családszerkezet és a családban uralkodó légkör, hangulat határozza meg. Az olyan családból, ahol a kölcsönös figyelmesség és szeretet uralkodik, rendszerint egészséges lelkű gyermekek kerülnek ki. Iszákos szülők gyermekei nehezen alkalmazkodnak a vallási vagy társadalmi rendszabályokhoz. Persze a felnőttekre is jó hatással van a meleg családi légkör és a rugalmas családszerkezet. Egyszóval itt terem, növekszik és él a boldog ember és jó keresztény.

Ha egyes személyeket: gyermekeket vagy felnőtteket szeretnénk megváltoztatni, megjavítani, a család és a családfürt a járható út. Ha ugyanis a család összefog, kölcsönös erővel és törekvéssel igyekszik segíteni egyik családtagot a zsákutcából, az eredménye valószínűbb.

A családfürt felhasználja a családok lappangó és ki nem aknázott erejét. Nemcsak a gyermekek nevelése kap szárnyra, a családok csoportja neveli a felnőtt tagokat is. Emellett itt nem pusztá oktatásról van szó, a családfürtök élete nevel, minden élethelyzet és minden élettapasztalat vallási színezetet nyer.

b) A családfürt fogalma

A családfürt 3-4 család közössége. Kölcsönös megegyezés alapján rendszeresen összejönnek egy előre meghatározott ideig. Céljuk a nevelés, amelyben nemcsak a gyermekek emberi és keresztény formálása a tét, hanem a hitvesek egymás iránti melegségének kibontakoztatása is. A nevelés technikája: tanulás tapasztalattal.

András, az egyik családfürt tagja (38 éves mérnök) így nyilatkozik saját csoportja összetételéről:

"Plébánosunk igen tevékeny pap. Csoportunk megalakulása előtt három éven keresztül találkoztunk a plébánián "Házastársak estéje" címen hetente. Itt ismerkedtünk össze. Lassan megérett bennünk az az

elhatározás, hogy egymás támogatására családi alapközösséget alkotunk. A heti összejöveteleken ugyan most is szinte rendszeresen megjelenünk, de mi ennél is többre vágyunk. Havonta összejön ez a négy család, egyszer az egyikünk, máskor a másikunk lakásán. Ilonka és én vagyunk a felelős pár. Kötelességünk az összejövetelek témáit megtervezni. Az esetleges vendég-előadót vagy vendégházaspárt is mi hajtjuk fel. A család viszont, akinek a lakása egy-egy délutánra otthonunkká válik, gondoskodik helyről, szórakozásról és valamilyen szerény táplálékról. Egyébként két házaspár mérnök, kettő középiskolai végzettséggel rendelkezik, de nagyon jól megértjük egymást. Nem azért mondom, mert mi vagyunk a felelős házaspár: jobban összetartunk, mintha testvérek lennénk. Közöttünk melegebb kapcsolat alakult ki."

Természetesen vannak nagyobb családfürtök is, mint az András közössége. De arra ügyelni kellene, hogy a gyerekekkel együtt ne legyenek 25-40 személynél többen. A túl népes csoportokban szürkül a személyes kapcsolat és csökken hatóereje.

A többgyermekes családok nagyszerű támaszai lehetnek egymásnak. Orvosok, mérnökök, mezőgazdasági munkások, üzemi dolgozók alkothatnak egy-egy családi kisközösséget. Elképzelhető olyan családfürt is, ahol a családtagok különböző társadalmi réteghez tartoznak.

c) A családfürt témakörei

A családfürt témaköreiről vallja Emese, egy háziasszony:

"Három évvel ezelőtt azzal a céllal társult öt család, hogy elsőáldozó gyermekeinket minél jobban előkészítsük az Úr Jézus fogadására. Minden héten összejöttünk mi szülők, és megtárgyaltuk a heti hitoktatási anyagot, úgy ahogy azt az elsőáldozók hittankönyve előírja: Fontosnak tartottuk megvitatni, hogyan érthetik meg gyermekeink legkönnyebben ezen n agasztos hitigazságokat. Bevallom, gyakran tanácstalanok voltunk. Ilyenkor a káplán úr húzott ki minket a csávából. Persze azt is megtárgyaltuk, hogyan válik egész családi életünk az előkészület támaszává. Megegyeztük tehát abban, hogy az eukarisztia jelképévé tesszük a kenyeret asztalunkon. Összegyűjtöttük a megfelelő imádságokat, hogy minden napra jusson egy 'csemege'. Ennél sokat segítettek a gymamák.

Az öt elsőáldozásra kerülő gyerek hetente mindig más családnál találkozott. A templomi hittannal párhuzamosan ez a családtagok egészítette ki gyermekeink tudását, és pótolta hiányzó élményvilágát az adott anyaggal kapcsolatban. Az egész család 'hitoktatott': a szülők és idősebb gyermekek egyaránt. Ha nem untatom, elmondanám, hogyan ünnepeltük meg a mi családunkban az utolsó vacsora leckét. Ekkor ugyanis rajtunk volt a sor.

A gyerekek szombaton 3-ra érkeztek meg. Kis autóbuszunk már útra készen állt a ház előtt. A kellékek bepakolva. Kihajtottunk víkendházunkba, a tópartra. Itt félóra 'szabadvásár' következett. A gyerekek kihancúrozták magukat a tóparton. Ezután Gábor, a középiskolás fiúnk, betelerelte a

'barikákat'. Felolvastam az utolsó vacsora történetét a Szentírásból (Mt 26,17-26). Ezután a párom vette át a szót és nagyon izgalmasan elmagyarázta az egész utolsó vacsorát. Közben-közben visszakérdezte a gyermekektől: Mit mondott Jézus? Mit tett Jézus? Mit válaszoltak az apostolok? stb. Ezután szereposztásban lejátsszodtuk az utolsó vacsora eseményét. Férjem volt Jézus, mi többiek az apostolok. A gyermekek szabadon választhattak, ki melyik apostol akar lenni. Mindenki nagyon élvezte a jelenetet."

Természetesen nemcsak a szentségekre: elsőgyónás, elsőáldozás és bér-málkozásra való előkészület a családfürt témaköre. A vallás mélyebb megélése, egyes hitigazságok (Szentlélek, Szeplőtelen Fogantatás, túlvilági élet) elmélyítése és megtapasztalása is ide sorolható. De a családok és családtagok közötti szeretetkapcsolat elevenebbé tétele, a nagyobb összhang megteremtése, az együttműködés begyakorlása szintén feladata a családfürtnek.

Gyakran ajánlatos, hogy a családok heti vagy havi találkozóin egy szakember (teológus, pedagógus, pszichológus, szociológus) is legyen jelen, mint tanácsadó. Arra azonban vigyázniuk kell a szakembereknek, hogy ne változtassák a családfürtöt iskolává, ahol a tanulók kötelesek végighallgatni az előadásokat. A cél semmiképpen sem az előadás. A családfürt munkamódszere – tanulás a tapasztalatokon. A szakemberek kötelessége és hivatása, hogy segítse a családokat és az egyes családegységek tagjait: szerezenek tapasztalatot, gyakoroljanak élményeket az adott, beütemezett témával kapcsolatban.

d) A családfürt munkamódszere

Ezt így ismerteti egy házaspár:

G i z e l l a: "Családi közösségünkben nemcsak minden család, hanem minden egyes személy egyenrangú. Érvényes ez a gyerekekre is. A közösség alakulása kezdetén sok bajunk volt ezzel. Erős kísértéseink voltak, hogy mi felnőttek vigyük a szót. Sőt egyik házaspár is háttérbe szorult, hallgatott. Szólongattuk őket: Beszéljetek, szóljatok hozzá! Most már (félévi munka eredményeként) elértük, hogy egy nagy testvéri közösség vagyunk. Mindenki nyílt, közlékeny, s ami a legfontosabb, apraja-nagyja egyenértékű. Hogyan értük el ezt? Ismertesse a párom."

Z s o l t: "Megalakulásunkkor kiválasztottuk a felelős családot. Ezek vagyunk mi. Kötelességünk többek között az is, hogy csoportunk életét lendületesebbé tegyük, előre vigyük. Elhatároztuk tehát, hogy minden együtt töltött délután végén visszapillantunk az elvégzett munkára és munkamódszerünkre. Ilyenkor elmondjuk, mivel vagyunk megelégedve, s mit hiányolunk. Ha valaki sokat beszélt, vagy valaki nem szólt meg, ha lekezelte a másikat, fiatalokat, gyerekeket, terítékre kerül. Eleinte nagyon óvatosan közöltük megjegyzéseinket. Ma már egészen nyíltan szóvá tehetjük kifogásainkat. Senki sem sértődik meg, hisz egy családba tartozunk."

A jó közreműködés céljából és a növekedés előfeltételeként el kell érnie a családfürtnek, már az első hónapoktól, a következőket:

1. Meleg kapcsolat a családtagok és az egyes korosztályok között.
2. Sarkallja a családi csoport a tagok növekedését általában, de hitbéli fejlődését is a kölcsönösség szellemében.
3. Nyújtson a csoport támaszt a szülőknek gyermekeik nevelésében. Különösen elősegítheti ezt a többi szülővel és más családok gyermekeivel való baráti ismeretség és kapcsolat.
4. A gyermekek egymás közti jó viszonya és a többi szülővel kialakuló barátsága mélyítse viszonyukat saját szüleikhez.
5. Minden résztvevő tapasztalatokkal gazdagodik. Élhesse át saját személyi értékeit, családtag-szerepét, érvényesülhessen a csoportban is mint ember és mint a vallási közösség értékes tagja.
6. A családfürt alakuljon példaképpé és gyakorlótérre. Különösen segítse a kapcsolat elmélyülését a családrendszerben, a döntéseket és a fegyelmezést.
7. A csoport támasz- és értékrendszer, ahol a tagok közös tapasztalatokra tehetnek szert, a felnőttek vállalva fejthetik ki önnevelő és szülői gondoskodásukat, de a gyermekek és fiatalok tapasztalatait is a megerősítő csoport színezi.
8. A családfürt segítse a családokat és tagjait, hogy felfedezzék és fejlesszék lehetőségeiket, mint pl. az alkotókészség, szeretet, gondoskodás, öröm.
9. Számptalan lehetőség kínálkozhat, hogy a családrendszer helyzetét, beállítottságát, szokásait sőt felépítését is módosíthassa a csoport.
10. A családfürt nagy lehetőséget biztosít arra, hogy a családok osztozzanak szellemi és anyagi javaikban, szellemiekben és anyagiakban egymás segítségére legyenek.

Itt megjegyzem, hogy mindig családfürről beszélünk. Ennek ellenére lehetséges az is, hogy egyik-másik csoportnak nemcsak családok a tagjai. Befogadhatnak magányos személyeket is. Sawin hangsúlyozza azt a lélektani tételt, miszerint minden embernek szüksége van családi közösségre. Így a családfürtben a magányos személyek megtalálhatják a nagycsalád éltető és boldogító melegét; megtapasztalhatják, hogy ők is elfogadottak és tartoznak "valahová".

Második megjegyzésem: A családfürt lehet ideiglenes, de állandó közösség is. Az ideiglenes családfürt egy-egy sajátos feladat elvégzésére alakul, mint pl. a szentségek vétele és a gyermek felkészítése egy-egy szentségre. Az állandó családfürt évtizedekig is baráti közösségként segíti az egyes családokat életük legkülönbözőbb szakaszain át. Különösen a családok krízishelyzeteiben (Teleki 1985) tapasztalják meg a nagycsoport jótékony voltát.

2. A családfürt keletkezése és ténykedése

a) A családfürt keletkezése

Hogyan keletkezik a családfürt? Grounds így mondja el, hogyan alkotta meg plébániáján a családcsoportokat:

"Plébániám területén igen jelentősek a családi problémák: válás, parázs viták, gyermeknevelési zavarok stb. Számtalan beszélgetés vége: Atya, valamit kellene csinálni, menteni kell a családot, mert nagy bajok lesznek! Néhány jó hívővel tervezgetni kezdtünk. Utána néztünk, mit tesznek más plébániákon a családapostolkodás terén. Beláttuk, hogy a családmentés egyik jelentős lehetősége a családfürtök létrehozása. A vasárnapi szentmisek után elkezdtük hirdetni: Jelentkezzenek azok a családok, amelyek szívesen alkotnának családcsoportot egymás kölcsönös segítésére és a gyermeknevelés céljából. Kezdeményezésünket nem korlátozhattuk kizárólag a templomi hirdetésekre. Munkatársaimmal összeírtuk a jobb keresztény családok névsorát. Nyakunkba vettük a községet, meglátogattuk a családokat. Mindenütt ismertettük tervünket. Általában szívélyes fogadtatásra találtunk. Hat hét leforgása négy családfürtöt termett."

Szerintem az egyházközség minden lehetőségét meg kell ragadni, hogy a plébániához tartozó keresztény családok "baráti családi körökbe tömörüljenek" – ahogy figyelmeztet bennünket a Zsinat (GS 52). Nagyobb diákjaink hitoktatása során is ismertessük a családfürtök jelentőségét. A szülőértekezletek egyik jelentős témáját is képezze ez. A szülőknak szervezett rendezvények is jó alkalmak a családfürtök beindítására. A bibliaórákat is felhasználhatjuk. Az ifjúsági oktatás vagy a jegyesoktatás is alkalmat kínál, hogy szóvá tegyünk a családi csoportok üdvös szerepét. Minden templomi összejövetel vagy egyházközségi rendezvény szolgálhat kiindulópontként a családfürt létesítéséhez.

Szinte halljuk lelkészeink kesergését: Igen ám, de honnét vegyek annyit, hogy a plébániámon élő családokat családfürtökbe gyűjtsem?

Talán igazságtalanok is lennénk papjainkhoz, ha mindezt kizárólag az ő nyakukba igyekeznénk varrni. Persze, ha ő kivonja magát teljesen ebből a munkából, nehezen fog menni a dolog! Tőle várjuk a kezdeményezést, sőt a csoportok megalakulását is legalább "félszemmel" kísérje. A tényleges intézkedésben viszont segítenie kell minden tudatos keresztény családnak, de sajtóságos módon kivehetik részüket: az Egyházközségi Képviselő Testület, a Kateketikai Bizottság, a Családi Szakosztály tagjai. Elsősorban ők látják a családok igényeit és gondjait. Elkészíthetik a tervet, kidolgozzák a legmegfelelőbbnek tűnő munkamódszert. Mivel a híveket néha jobban ismerik, mint a plébános, ők sugallhatják a tényleges csoportokba verődést: mely családok működjenek együtt. A családfürt ideiglenes és kezdeti munkatervét s élettartamát is ők irányozhatják elő. Mindezt persze megbeszélhetik a helyi lelkésszel.

A j á n l a t o s , hogy a nagyobb plébániák valamilyen osztályozás szerint csoportosítsák a családokat. Egy tízezer lelket számláló kisvárosi plébános így számol be erről:

"Fontos, hogy a családi csoportok kielégítsék az egyes családok igényeit és szükségait. Ezért plébániám családi szakosztályának tagjaival arra törekedtünk, hogy megfeleljünk ezen igényeknek. Úgy csoportosítottuk a családokat, hogy a házaspárok iskolai végzettsége, érdeklődési köre, társadalmi szintje egy-egy családfürtben ne legyen eltérő. Ezzel elértük, hogy a csoportok sokkal melegebb kapcsolatban élnek, azaz a tagcsaládok közötti barátság mélyebb és alkotóbb, közös témáik is gazdagabbak."

Az iskolai végzettségen és a családok érdeklődési körén kívül hasznos, ha más szempontokat is szemügyre veszünk. Baráti közösség alakulhat ki olyan családok között, ahol kb. egyforma korú gyermekek élnek. A többgyermekes családok is alkothatnak külön csoportot. Áll ez a gyermektelen családokra is. Esetenként az elvált és újraraházasodott családokat is tömöríthetjük egyazon csoportba. Arról szólnunk sem kell, hogy a csak anyával, csupám apával rendelkező csonka családok is jobban érezhetik magukat olyan csoportban, ahol a többi családok szerkezete azonos. Sajátosabb segítséget és támaszt nyújthatnak egymásnak, mert az ellenérv: "Könnyű neki, van férje! Könnyen beszél ő, hiszen ott a felesége"! nem kísért.

Hallgassuk meg az özvegy nyilatkozatát:

"Családi közösségünk nagyon nagy támaszt jelent özvegy életemben és gyermekeim helyes nevelésében. Különösen az utóbbit tartom fontosnak. Szüleim és megboldogult uram szülei vidéken élnek. Két évvel férjem halála előtt jöttünk fel a városba. Még nem sikerült baráti kört teremteni magunknak, amikor Miskám szerencsétlenül járt. Elhatároztam, hogy neki ígért hűségemet ezután is megtartom. Egyedül maradok. Attól viszont félttem, hogy gyermekeim egyéniségének fejlődése kárt szenved apa nélkül. Hogyan alakul ki két kislányomban a helyes férfikép, amikor jó apjuk már a sírban nyugszik? Gabikám férfi jellemének fejlődését is féltettem. Túl sokba kerülne, ha minden hétvégét valamelyik nagyszülőnél töltenénk, meg nem is varrhatjuk megunkat az ő nyakukba. Nagyon boldog voltam, amikor megtudtam, hogy plébániánk családi csoportja, amelyikbe eddig tartoztunk, férjem halála után is szívesen lát bennünket. Így van néhány nagyon rendes férfi és családapa, akiket gyermekeim apjuk helyett szerethetnek és feltekinthetnek rájuk, tanulhatnak tőlük. Az is nagyon jó, hogy családi csoportunk gyermekei összetartoznak, barátkoznak. Öszintén örülök, amikor gyermekeim szabad délutánjaik egy részét valamelyik "rokoncsalád" otthonában töltik. Viszont őszintén be kell vallanom, hogy néha elfog az irigység: Milyen jó ezeknek az asszonyoknak, ott áll mellettük minden gondjukban a jó férj mint támasz, erőforrás és vigasz. No, ez nagyon pogányul hangzott. Tudom én, hogy nem szűnhetek hálálkodni az Úrnak. Tényleg minden nap érzem, hogy velem van és erősít. Nélküle nem bírnám sem özvegyi, sem anyai életemet. De mégis annyiszor felötlik bennem, különösen, ha valamelyik asszonytársam arról számol be, hogyan oldják meg ezt vagy azt a problémát, ilyenkor felvillan agyamban: Könnyű neked! Arra is

gondoltam már, hogy talán jobb lenne, ha plébániánk létesítene családi csoportot, ahol csak gyermekes özvegy anyák társulnának. Közöttük talán jobban érezném magamat."

A családi csoportok létrehozásánál a családok idejét is szem előtt kell tartanunk. Külön csoportot képezhetnek azok a családok, akik hetente együtt tölthetnek egy-egy délutánt, és más csoportba társulnak azok, akik kéthetente vagy csupán havonta tarthatnak összejövetelt.

Nem egy lelkipásztortól hallottam a panaszt: Megpróbáltam megalapítani a családfürtöt, de nem megy, süket fülekre találtam!

S z á m í t a n u n k k e l l bizonyos idegenkedésre. Különösen akkor, ha a családi csoportok megalakulását nem a családok igénye "kényszeríti ki", nem a családok kezdeményezéséből fakad, hanem fölülről irányítja a lelkész. A hívekben meglehet a kételkedés: Mit akar a tisztelendő, nem ért ő a családi problémákhoz. Ezért előnyösebb, ha a plébános igénybe veszi a családok közreműködését a családi csoportok alakulásánál is. Illetve: Már a kezdetétől végezzük a családpasztorációt a családokkal a családokért! (Vö. Teleki 1988)

Az is valószínű, hogy egyes családok beállítottságuk, szerkezetük vagy a hitvesek lelki alkata miatt a l k a l m a t l a n o k a szokványos csoportmunkára, nem társulhatnak az átlagos családokhoz. L' Abate (Sawin 1983) pl. megállapította: 1. Azok a családok, akik szélsőséges krízishelyzetben vannak, képtelenek a családfürtben való aktív részvételre. 2. A kaotikus, belső szerkezetükben és rendszerükben teljesen zavart és rendezetlen családok sem jöhetnek számításba a csoportmunkánál. 3. Egyes családok olyan egyénekből állnak, akik nem képesek, legjobb akaratuk ellenére sem, közreműködni másokkal: önközpontúak, ridegek, túlságosan zárkóztak, haragtartóak, viharos érzelműek stb. 4. Bizonyos családoknak teljesen idegen és elidegenítő tüneteik vannak: lelkületük elütő, szokásformáik és magatartásuk teljesen más, mint az átlagé, valamilyen idegbetegség gyötri őket stb.

b) A családfürt működési szintjei

A családfürt m ű k ö d é s é n e k különböző szintjei vannak.

Az első lépés az úgynevezett a l a k u l á s. Az egyik lelkész így számol be erről:

"Plébániám családfürtjeit azzal indítottam be, hogy amikor megvolt az egy csoportra való 4-5 család, meglátogattam külön-külön is mindegyiket. Megbeszéltük valamelyik családfővel, mikor lesz minden családtag odahaza. Fontosnak tartom, hogy a legkisebb gyerek is értesüljön a történésről, sőt örömmel fogadja a családi csoport beindulását. Meglátogatom tehát az illető családot és elbeszélgetünk. Először is tisztázzuk: Mi a családfürt jelentősége? Mit vár el a család a csoporttól? Mivel járul hozzá a csoport életéhez? Milyen magatartást igényel ez a család a többitől, és hogyan fognak ők viselkedni a csoportban, milyen jelentősége lesz a csoportnak az ő életükben, de milyen hatást fognak ők is gyakorolni a csoportra?"

Tisztáztuk tehát a jogokat és a kötelességeket. Ezután megvilágítjuk a családfürt életének 'játékszabályait': egyenjogúság, bekapcsolódás minden eszmecserébe és közös munkába, függetlenül korra és nemre. Igyekszem az adott családfürt konkrét célját is meghatározni: családi szálak megerősítése, gyermeknevelés, a gyermekek és a családok felkészítése valamelyik családtag elsőáldozására, bér málkozására, esküvőjére...

Megbeszéljük a 'gyűlések' időpontját és menetét. Amikor látom, hogy minden családtag előtt a családfürt célja, szerkezete, munkamódszere és munkamenete világos és kész örömmel csatlakoznak, akkor elmondják az alakuló 'f o g a d a l m i i m á t'. Ez a fogadalom nem egy végleges szöveg elrebegése. A szöveget mindig az adott családhoz szabom. Meghatározza azt a családfürt célja, szerkezete és munkamódszere is. Ha tetszik, példaként, közrebocsátok egyet: 'Teljes Szentháromság, Istenünk! Köszönjük gondoskodó szeretetedet. Köszönjük, hogy meghívsz minket: legyünk ezen családi csoportnak alkotó tagjaivá. Ez a közösség biztosan sugározza a Te szereteted irántunk. Ebben a csoportban igyekszünk jobban megfelelni isteni akaratomnak. Szeretni akarjuk a csoport minden egyes tagját. Igyekszünk segíteni mindenkin, hogy a kölcsönös szeretet növekedjen minden családban. Ígérjük, hogy erre a szándékra imádkozunk minden nap. Rendszeresen járunk családi csoportunk összejöveteleire, s minden résztvevőt Krisztusban testvérünknek tekintünk, legyen idősebb vagy fiatalabb, férfi vagy nő. Hogy szándékunkat és ígéretünket hűségesen betartsuk, kérjük segítségedet, Krisztus, a mi Urunk által. Ámen.'

Következő lépésként m e g k e z d j ü k a fürtgyűléseket. Az első három alkalommal részletesen ismertetjük a családfürt célját, munkamódszerét az egybegyűlt családokkal. Ezzel készülnek fel közös ígéret- vagy fogadalomtételre. A családfürt ténylegesen a "fogadalmi ima" közös elmondásával indul be. Az egyik pár ezekkel a szavakkal ismerteti csoportjuk alakuló ülését:

C s a b a: "Feleségemmel úgy egyeztünk meg, hogy én ismertetném az előkészítő ülések technikai és formai részét. Először azt tárgyaltuk meg tehát, hogy mi célból jött létre családi csoportunk. Ez ugyanis gyermekeink eredményesebb felkészítése a bűnbánat szentségére. Különös hangsúlyt kapott a béke Istennel és egymással, valamint a kiengesztelődés, megbocsátás fontossága a család egységeken belül is. Azt is meghatároztuk, mire van szüksége csoportunknak, hogy feladatát (egy éves) szakavatottabban kivetelezz. A családokban minden este lelkiismeretvizsgálatot tartunk. Gyermekeink lelkiismeretének kibontakozására hatványozottan ügyelünk. A szülők igyekeznek érzékenyen válaszolni a saját szeretetlenségükre, és bocsánatkéréssel javítanak. Ha a gyerekek előtt bántották meg a másikat, előttük is kérnek bocsánatot. Figyelemmel kísérik gyermekeik szeretetlenségeit, s mindig megkövetelik a bocsánatkérést és megbocsátást. Szeretnénk, ha csoportunk összejövetelein mindig jelen lenne lelkészeink közül valaki. Témaink ugyanis nemcsak józanságot, hanem szakismeretet is igényelnek. Szükségünk lesz tehát tanácsaikra. Abban is megegyeztünk, hogy a cél elérésére hetente minden szombat du. 3-7 óráig együtt leszünk.

Találkozóink színhelye, legalábbis egyelőre, a plébánia tanácsterme. Ez egy tágas helyiség. Csuklófallal két szobát is csinálhatunk belőle, ha munkánk menete úgy diktálná. A mellékhelyiségek is alkalmasak népesebb összejövetelek esetleges igényeire. Az öt tagcsalád összlétszáma ugyanis 25 személy. Végül megválasztottuk a felelős családot, amely biztosítja a családok kapcsolatát egymással és a lelkészekkel."

I b o l y a: "Szeretném kiegészíteni azt, amit férjem mondott. Az előkészítő három délután során ugyanis mindenki előterjesztette igényeit és elvárásait. Sok lenne, ha mindeniket megemlíteném. Nagyon édes volt a hároméves Tibike, amikor közölte, hogy ő is mindig eljön, de csak ő ülhet anyukája ölébe. Csoportunknak négy tizenévese van. Kérték, hogy ők az ülések idején a szőnyegre telepedhessenek, mégpedig oda, ahol éppen a legjobban tetszik nekik. Egyik zenész fiatalunk kifejezte igényét, hogy ha nem is minden alkalommal, de néha énekeljünk és daloljunk is. Mindannyian egyetértettünk abban, hogy megbeszéléseink során nincs senkinek sem elsőbbsége. A tisztelendő úr is egy tag, olyan, mint a többi. Sőt nem várjuk el, hogy a férfiak udvariaskodjanak: hallgassanak vagy előnyben részesítsenek minket a beszédben. Az egyik férj meg is jegyezte mindannyiunk vidulására, hogy ő egyébként eleget hallgat otthon. Egyszer, abban a sorrendben kap szót mindenki, ahogy jelentkezett. Csak egyre ügyelünk, illetve ügyel a felelős pár, hogy mindenki megszólalhasson. Vítás kérdésekben, amit az Egyház is nyitva hagy még, szavazással döntünk: kézfelnújítással. A lelkipásztor vagy a felelős házaspár se határozzon a csoport nevében. Ha nagyon fontos ügyről van szó, amit nem tárgyalhattunk meg, és a következő összejövetel előtt véglegesíteni kell, a felelős házaspár dönthet, de csak akkor, ha határozatukat elfogadja valamelyik lelkész, aki kapcsolatban áll családfürtünkkel. Ha egy elhatározásunk csődöt mondana, végrehajtását elnapolhatja az adott családegység, és a következő héten újra terítékre kerül az ügy. Előző döntésünket csupán megbeszélés alapján változtatjuk meg."

A negyedik vagy ötödik héten, illetve összejövetelkor a "fogadalmat" ünnepli a családfürt. Ennek módját is megbeszélik a családok. Összeköthetjük szentmisével, amely alatt a családtagok – akik tehetik – szentáldozáshoz járulnak. A miseszöveget is az alkalomnak megfelelően (családokért, hit terjedéséért, szükségben) választjuk ki. Hívek könyörgéseként minden jelenlevő kimondja háláját vagy kérését. Az evangélium után rövid homíliát tartunk, s következhet a fogadalomtétel. Esetleg az áldozás után is végezhetjük. Persze mise nélkül is megrendezhetjük ezt az ünnepséget. Ha nincs jelen a pap, a felelős család megszervezi az igeliturgiát vagy valamilyen más ájtatosságot, s ennek keretében végzik a családok felajánlását, s a családtagok leteszik fogadalmukat.

Csak helyeseltethjük, ha a fogadalmi ünnepélyt összekapcsoljuk a fiatalok által előadott szavalatokkal, rövidebb színi jelenetekkel, énekszövekkel, zenedarabokkal. Kérdezhetjük, mi legyen a f o g a d a l o m s z ö v e g e? Talán legokosabb, ha a szöveget is maga a csoport készíti el. Mintaképpen álljon itt egy ima:

!Én,...(Mindenki bemondja a nevét), ígérem, hogy hűséges és tevételes tagja leszek a ... (pl. Boldogasszony, Szent Imre stb.) családfürtnek. Mindent megteszek, hogy családi csoportunk elérje célját ... (Itt bemondjuk az adott és megbeszélte célt: Családjaink lelkiülete elmélyüljön, v. Családjaink tagjainak hitét elmélyítsük, v. Gyermekeinket komolyan felkészítsük az első gyónásra stb.) Ennek érdekében minden összejövetelünkön részt veszek, s igyekszem családomban megvalósítani mindazt a jót, amit közösen elhatározzunk. Mindezt üdvösségem és boldogságom reményében teszem, Isten kegyelméből és a mi Urunk Jézus Krisztus által. Ehhez kérem minden nap teljes szívémből Isten bőséges kegyelmét, mert magamtól semmit sem tehetek."

A családfürt működésének következő szakasza a f o l y a m a t o s munka.

A tervezett időn belül (egy, két, három stb. évig) hetente, legalább havonta összejönnek a családok, legkevesebb két órányira, de lehetőleg egy délutánt (kb. 6 órát) igénylő munkára. Egyik asszony, Mária, így ismerteti "n a p i r e n d j ü k" k e r e t é t:

Családi csoportunk hetente két órára jön össze, s pontosan három órákor kezdünk. Tizenöt perc a bemelegítés. Ilyenkor, főképp a fiatalok, játszanak, a férfiak beszélgetnek vagy segítkeznek, mi pedig eleséget készítenk elő a falatozáshoz. Ezután harminc perces étkezés. Hideg ételt tálalunk, amit a megbeszélés szerint vagy otthonról hoztunk magunkkal, vagy pedig a helyszínen készítettünk. Az uzsonna után húsz perc ének, dalolás. Ekkor következik egy negyvenöt perces komoly program: előadás, megbeszélés, vita az előrelátott témáról. Közös délutánunkat tíz perces visszapillantással, illetve kiértékeléssel zárjuk. Miután megbeszéltük a következő heti találkozónk színhelyét: hol, kinél rendezzük meg össze-jövetelünket, otthonainkba vonulunk vissza."

Szerintem ez az időbeosztás túlságosan szoros, a családok is kevésnek találják az együtt töltött időt. Ezért ajánlatosabb, ha a családfürt ülései egy egész délutánt, fél napot vesznek igénybe. Ilyen esetben is tartunk egy rövid bemelegítőt, uzsonnát. Kétszer hatvan perces témafeldolgozás lehet a találkozás veleje; köztük félórás szórakozás, közös játék, vallásos rövidfilm megtekintése stb. Néha három tanulmányi órát is tarthatunk. Természetesen nem szabad kisajtolni a résztvevők erejét, s túl hosszú időre sem szabad nyújtani a napirendi pontokat. Megengedhetjük magunknak, hogy egyes délutánokat közös szórakozásban töltsenek a családok, úgy, hogy mindössze egy órára zsugorítsuk a tanulmányi anyagot. Világos azonban, hogy nem válhat a családfürt pusztán a szórakozás eszközévé, különösen akkor nem, ha tanulmányi céllal alakult meg.

A beiktatott s z ó r a k o z á s i p o n t o k viszont szükségesek. Megrendezhetjük őket a szabadban vagy zárt helyiségben. Mivel töltjük ki az erre tervezett időt? A helyi szokásoktól függ. Olyan szórakozásokat ajánlok, amelyekben tömegesen vehetünk részt és kevés időt igényelnek. A sakk mint páros, a futball mint időigényes szórakozás nem nagyon felel meg. Viszont a kötélhúzás, a futás, kerékpározás, vagy a zárthelyi játékok közül

a "Ki tud többet?" vagy egyéb tudásversenyek, tánc stb. hasznosak lehetnek. A szórakozás megválasztásánál arra is ügyeljünk, hogy a gyermekek is bekapcsolódhassanak, lehetőleg senki se maradjon ki belőle.

Megjegyezhetjük, hogy a családfürt összejöveleit kezdhethük vagy végezhetjük szentmisével, esetenként más vallási ájtatossággal: igeliturgia, litánia. Ha a csoport célja a gyermekek alapos felkészítése valamelyik szentségre, ilyenkor szinte mindig ajánlatos a szentmise. Egyébként legalább havonta egyszer ünnepeljenek a családfürt tagjai közösen szentmisét.

c) A családfürt működésének kiértékelése

A kiértékelés és b e r e k e s z t é s fontos része az egyes összejöveleknek, de a családfürt főbb szakaszais élettartamának legvégén is ez legyen a pont. A kiértékelés és berekesztés módja különböző. Saját családfürtjük gyakorlatáról ezt mondja a tizenéves Apor:

"Bevallom, hogy legjobban élvezem családi csoportunk összejöveleinek végét. Ekkor mindenki két perc alatt elmondja, hogyan élte át a délutánt: minek örül, mit kifogásol. Ilyenkor klassz mondatokat hall az ember. Először azt hittem, hogy csak a 'nagyok' okoskodnak. Látom, tévedtem. Nyugodtan elmondhatom véleményemet: mi tetszett és mi nem, s nem mondják a megszokott nótát: Ne pimaszkodj! Hát nem rendes dolog ez? Volt már olyan eset is, amikor úgy voltam vele, hogy kimondott véleményem laposra sikerült. Jól esett azonban, amikor láttam, hogy komolyan vesznek. Amikor mindenki nyilatkozott, megállapodtunk abban, mit kellene változtatni a következő alkalommal. Már egy éve rendezzük ezeket a heti találkozókat, de eddig még mindenki megelégedetten távozott."

Praktikusnak tűnhet, hogy az egyes találkozók berekesztéseként szóbelileg értékeljük ki az összejövetelt. Térjünk ki a napirend minden pontjára, a szórakozás és a liturgia valamint a tanulmányi idő minőségére is. Egy-egy nagyobb tanulmányi egység végére viszont írásbeli kiértékelést ajánlok. Ennek előnye a nagyobb kötetlenség.

Mi lenne az az egység? A csoport határozza meg. Ha pl. gyermekeinket elsőgyónásra készítjük, akkor az Isten ellen elkövetett bűnök, a felebarát elleni vétkek, a szentségi gyónás kiértékelése, a gyónás módja stb. mind-megannyi tanulmányi egység. Amikor tehát befejeztük az Isten elleni hibáink tanulmányozását, készítsünk írásos visszapillantást.

Mi lesz a kiértékelő íven? Ismét tőlünk függ. Ajánlhatjuk pl. a következő ellenőrző lapot:

MIVEL VÉTKEZHETÜNK ISTEN ELLEN?

(Visszapillantás)

1. Általában mit tartasz legfontosabbnak ebben az egységben?

Mi ragadott meg az anyagban? ...

Mi tetszett munkamódszerünkben? ...

Mit tartasz hiányosnak? ...

2. Hogyan jellemezhetnéd élményeidet? Mi váltott ki benned örömet?...

Mi hagyott hidegen? ...

Mi keserített el? ...

3. Megfelelt-e a hely és időpont? Igen ... Nem...

Jobbat ajánlasz? ...

4. A tanulmányi órák közül melyik tetszett legjobban? ... Miért? ...

5. A szórakozás-listán melyik volt a legmegfelelőbb? ...

Mit hagynál el legszívesebben? ...

6. Képes voltál-e megvalósítani az előrelátott otthoni gyakorlatokat?

Igen ... Nem ... Miért nem? ...

Melyiket tartod legértékesebbnek? ...

7. Milyen volt a liturgia? Nagyszerű ... Kielégítő ... Gyenge ...

Mivel lehetne gazdagabbá tenni? ...

8. Meg vagy-e elégedve a csoportban uralkodó légkörrel?

Igen ... Nem ...

Különösen minek örülsz? ...

Mi zavar? ...

9. Megjegyzés a csoport javára: ...

A fenti ellenőrző lap mintául szolgál, miképpen fogalmazhatjuk meg saját írásbeli kiértékelési ívünket. Fontos, hogy legyenek kérdések a témakörrel kapcsolatban; mindenekelőtt az egyének érzelmeiről kérdezzünk, de a csoportban uralkodó hangulatot se tévesszük szem elől.

Ilyen írásbeli kiértékelést ajánlhatunk minden év végére és a csoport működésének lezárásakor is. Ha pl. három évre terveztük a családi csoport élettartamát, ennek leteltével kiértékeljük eddigi munkánkat, s úgy rekesztjük be azt. Ilyenkor nagyon fontos, hogy pontos útmutatást dolgozzon ki a csoport a családdegységek további életére: mit tegyen, hogyan éljen tovább a család, hogy az eddig összegyűjtött érték ne essen kútba? Erre ajánlhatjuk a következő űrlapot:

ÉVZÁRÓ KIÉRTÉKELEÉS

1. Meg vagy-e elégedve a családfürt munkájával? Igen ... Részben ... Nem ...

Mi ragadott meg? ...

Fő kifogásod? ...

2. Mit tanultál meg a csoport élete során? ...

Mellékes: ...

Fontos: ...

Legfontosabb: ...

3. Mi volt a legszebb élményed? ...

Más szép élményeid? ...

Mit szeretnél egész életedben gyakorolni abból, amit a csoportban megtanultál, átéltél? ...

Mit tartasz családotd számára a legfontosabb tanulságnak? ...

6. Melyik családi gyakorlatot szeretnéd megörökíteni? ...

7. Megjegyzés: ...

* * *

Egy-egy családfürt végleges berekesztése nem jelent kudarcot. Ugyanis a csoport egy időre vagy egy feladat elvégzésére keletkezett. Az idő letelt, a feladatot teljesítettük, a családi csoport felbomolhat. Előadódik ugyan, hogy csak egy évre terveztük családfürtünk életét azzal a céllal, hogy mélyebb élményeket biztosítsunk mindnyájunknak, de különösen bémálkozó fiataljainknak. Amikor a bémálás ünnepe után végleges búcsút kellene venni egymástól, a többi családtól, érezzük, hogy szükségünk van egymásra. Meghosszabbítjuk családfürtünk életét még egy vagy több évre is. Közös célunk lehet ennek a szentségnek további elmélyítése családjaink mindennapi életében vagy az eukarisztia feletti elmélyülés, vagy a szentmise mélyebb átélése stb., de a családok és családtagok közötti szeretet továbbfejlesztése is.

3. A családfürt tanterve

A családfürt tantervét készítse el maga a családi csoport. Ők ismerik legjobban saját igényeiket és szükségleteiket. Megbeszélhetik természetesen lelkipásztorukkal is. Emellett a csoportok tanterve nagyban különbözik a családfürt kitűzött céljától. Ha egymás szórakoztatására jönnek össze (ez is elképzelhető pl. időseknél), abban az esetben tantervük egyáltalán nem lesz, s ha mégis, akkor nagyon általános. Olyan esetekben, amikor a szülők és gyermekek vallásos nevelése a cél, a tantervet meghatározza az a tény, hogy egy szentségre készülnek-e, vagy pedig igyekeznek általában elmélyülni vallásukban. Ezekben az esetekben ajánlatos követni valamelyik tankönyv (lehetőleg az illető egyházmegye hittankönyve!) felépítését. Komoly szakkönyv alapján is haladhatunk előre, különösen akkor, ha az általános elmélyülés a célunk. Erre ajánlhatom: Jézus Krisztus tegnap és ma, Róma 1985; Életadó Lélek, Róma 1980; Rajz Mihály: Családunk katekizmusa, Szent István Társulat, Bp., 1983; Karl Rahner: A hit alapjai, Szent István Társulat, Bp., 1983; Előd István: Vallás és Egyház, Szent István Társulat, Bp., 1981; Király Ernő: A keresztyén élethivatás, Szent István Társulat, Bp., 1982 stb.

Amikor a családfürt célja elmélyíteni a kapcsolatot a család-egységek tagjai között, nagyon alaposan készítsük el tantervünket. Gyűjtünk össze minél több ismeretanyagot. Gondoljuk meg, melyek az alapkapsolataink a családban, s ezeket helyezzük terítékre gyűléseinken. Kellő anyagot szolgáltatnak a család kérdéseire: II. János Pál pápa Apostoli

buzdítása a keresztyén családokhoz, Szent István Társulat, Bp., 1982; G. és M. Albiven: Élet kettesben, OMC, Bécs 1978; T. Bovet: Felette nagy titok, OMC, Bécs 1983; Szeretettel boldogan, Szent István Társulat, Bp., 1980; Teleki Béla: A családi kör melege, Becse 1970. stb. Vannak-e szak-könyveink, amelyek tantervet is szolgáltatnak? Nyelvtérületünkön nemigen. Mégis megemlíthetők kettőt: Nem jó az embernek egyedül, Református sajtóosztály, Bp., 1981 és Teleki Béla: Sürgető feladat, Prugg Verlag, Eisenstadt 1985. Talán a Szentatya említett okmánya is számításba jöhetne.

A következőkben M.Sawin (1983, harmadik kiadás) nyomán részletesen rámutatunk egy tantervlehetőségre és az anyag kidolgozásának jelentősebb eljárás módjára.

a) A fejlődési tanterv

A fejlődési tantervet alkalmazhatjuk nemcsak gyermekeknél, hanem ifjakknál is. Figyelemmel kell lennünk a fejlődő személy igényeire és arra, hogyan elégíthetjük ki ezen szükségleteiket a családi és baráti kapcsolatok, élettapasztalatok. Számoljunk azzal is, milyen választ vált ki az adott személy fejlődési fokán a többiek befolyása, figyelmeztetése, nevelési eljárása és általában a környezet. A családfűrt hivatott erősíteni az egyéneket olyan érzelmek megtapasztalásában, amelyek korunkban háttérbe szorultak. Sawin szerint: Napjaink társadalmában legelhanyagoltabbak azok az élmények, amelyeket a kapcsolatok melegsége, az alkotókészség gyakorlása, a mindennapi humor és lelki elevenség táplálnának. Ezeket az élményeket segítheti vagy elnyomhatja a példaképek hatása, a megerősítés folyamata és a csoport szabálya. Éppen ezért: "A családi csoportok fejlődési tanterve előmozdítja a teljes 'én' tudatosságát, a 'többiek' tudatosítását a családrendszerben, a figyelmet arra is, hogyan működik Isten a családtagok kapcsolatában" – állapítja meg Sawin. Ész szerint a fejlődési tantervnek négy oszlopa lesz. Mindenik magában foglal 6-8 összevetelt majd egy kiértékelést.

"Családfűrtünk célja – mondja a 35 éves családanya, Erzsébet –, hogy rájöjjünk: miképpen élük át a családtagok saját családrendszerüket, mi az egyes családok erőssége és jó tulajdonsága, melyek gyöngeségei és rossz tulajdonságai. Szem előtt tartjuk azt is, melyek az egyes személyek kérdései, gondjai és érdeklődési körei. Ez mind nagyon fontos ugyanis, ha azt akarjuk, hogy a személyek és a családok tovább fejlődhessenek."

Az "én" tudatosítása témakör r é s z e g y s é g e i:

- Megerősíteni a személyt. Érezze, hogy értékes ember.
- Ráébresztetni testére, érzelmeire, gondolataira, szándékaira. Tudatosodjon az egyénben hite, feltételezése, elvárása, cselekedetének helyes vagy helytelen mivolta.
- Figyelmeztetni mindenkit arra, hogy ő egyed, sajátos valaki.
- Tudatosítani az egyénben, hogyan hatnak másokra, és milyenek kapcsolataik.

- Észrevetetni minden személlyel, mivel gazdagíthatja a csalárendszerét, hogyan teheti szebbé a családtagok kapcsolatát.
- Rádöbenteni minden résztvevőt, mennyire segíti őt csalárendszer.
- Bátorítani a tagokat, hogy ki merjék fejezni szeretetüket szóval, sőt cselekedettel is.

Ez a tantervrész tehát kb. hét összejövetelt igényel. Egy-egy összejövetelen csak egy résztéma kerül sorra, pl. Megerősíteni a személyt. Érezze, hogy értékes ember! Munka közben nagyon fontos, hogy minden résztvevő aktívan szerepeljen úgy, mint "beszélő", majd, mint "hallgató", de úgy is, mint "megfigyelő". Legyen ilyen a családfűrt munkamódszere. Így gyűjtjük össze:

- az értékes tapasztalatokat, amelyek segítenek gyerekeknek, ifjúnak és felnőtteknek egyaránt,
- az olyan észleléseket, amelyek támogatják a családi kapcsolatokat,
- az egyedek és családok sajátos szükségait a csoportban,
- az olyan benyomásokat, amelyek kihívóak és szembehelyezkedésre sarkallják a személyeket vagy a családot, esetleg az egész csoportot,
- az olyan élményeket, amelyek fejlődésbe lendítenek személyt és családot egyaránt,
- azokat a tapasztalatokat, amelyek megragadják a társakat, mint pl. a tizenévesek csoportját, az iskolásokat vagy a szülőket, vagy különösen hatnak az alcsoportokra, amilyenek pl. a fiúk, lányok, anyák, apák, feleségek, férjek.

Közben jelentősek a munka apró eljárásmódjai. Ide sorolhatnánk:

- Tárjunk a csoport elé eleven életpéldákat (nagy emberek, szentek).
- Hangozzon el minél több dicséret a személyek, résztvevők felé.
- Mondjunk el egymásról minél több jótulajdonságot.
- Írjunk vagy rajzoljunk egymásnak olyasmit, ami az illető személynek jólesik és megerősíti önbizalmában; ráébreszti arra, hogy szeretjük és elfogadjuk őt.
- Mondjuk ki egymásnak (hitves hitvesének, szülő gyermekének, gyermek szülőjének), hogy mennyire értékeljük a másikat s milyen fontos számunkra.
- Adjunk illetve készítsünk elismerő ajándékokat, kedveskedjenek a családtagok egymásnak, s figyeljék meg, hogyan teszik ugyanezt a másik család tagjai.
- Érintsük, simogassuk, öleljük meg a szeretett családtagot.
- Keressünk énekeket vagy verseket az emberi személy értékéről.
- Rögtönözve ünnepeljük meg a házasságkötési évfordulót vagy valamelyik családtag névnapját stb.

b) A "többiek" tudatosítása

Az adott tanterv következő főrésze a "többiek", a "másik" tudatosítása a családegységen belül. Arra segítjük egymást, hogy ráébredjünk a többi családtag értékére és szellemi szépségére. Ajánlhatjuk a következő altémákat:

- Hozzuk párhuzamba az egyik tag egyediségét a másik személy ugyanazon sajátosságával.

- Ismertessük és mélyítsük el a "másik" különlegességét.

- Éreztesük meg a másikra való "ráhangolódás" vagy együttérzés fontosságát.

- Értessük meg a "párbeszéd" és "társkapcsolat" művészetét. Ennél fontos szerepet kap a nyíltság, az egyenes válaszadás, a másik feleleteinek elfogadása stb.

- Fogadja el és erősítse meg az egyik a "másikat".

- Fogadja el mindenki a megerősítést és támaszt a "másiktól".

A találkozók munkamódszere is a tapasztalatok összegyűjtése és élményszerű kamatoztatása az egyes személyekben és a családokban egyaránt. Ennek eljárásmódja ugyanaz, mint az a) pontunknál. Apróbb módszertani "fogásaink" a következők lehetnek:

- Közöljük a "másikkal" (hitvessel, gyerekekkel, szülővel), hogy számunkra egyedülálló, rendkívüli személy.

- Próbáljuk beleélni magunkat a másik (anya, gyermek...) helyzetébe.

- Szerepeljük el családjunk szerkezetét, amint azt a Göczy család tette:

Fölsorakoztak úgy, hogy világosan kitűnt, ki kihez érzi magát közel állónak. Érdekes kép alakult ki. A hároméves kis Renáta átkarolta apja lábát. A hétéves Erzsike anyjához húzódott. Az asszony viszont egy méternyit eltávolodott férjétől. A 16 éves Géza legszívesebben kiment volna a teremből, mert olyan messze érezte magát a családtól. Illetve: "Engem senki sem ért meg ebben a családban" - mondta. Erre a családfűrt vezetője feltette a kérdést: Meg vagytok-e elégedve a család ilyen arculatával? Az egyhangú válasz: Nem! Hogyan szeretnétek érezni magatokat? - volt a következő kérdés. Göczyék újraformálták a család képét. A végeredmény? Körbeálltak, egymásba karolva. Mire a csoportvezető ismét kérdezett: Hogyan érhetitek ezt el? Megindult a családtagok találgatása, majd a többiek is hozzászóltak (A családstrukturát megjelölése a csoport előtt történt! Ők voltak a nézők.).

- Játshatunk társasjátékokat, mint a Ne mérgeledj, ember, Utazzunk a mennyországba stb.

- Erősítsük meg (dicsérjük meg, ismerjük el) a másikat írásban, szóban vagy gesztusokkal (érintés, simogatás).

- Énekeljünk, olvassunk fel elbeszéléseket, történeteket, idézeteket a másik személy (anya, gyermek...) közötti jó kapcsolatról, egymás kölcsönös megbecsüléséről.

c) A családrendszer megélése

A harmadik oszlopos témakörünk a családrendszer (Teleki 1985) tudatos megélése, miközben arra figyelünk, hogyan viselkedik az egyed a családban és miképpen befolyásolja egy-egy személy az egész családrendszert. Altémaként a következőket említhetjük:

- Értsük meg, hogy családunk teljesen egyedi, sajátos, más, mint a többi család.

- Vegyük észre, hogy minden egyes családtag befolyásolja és alakítja a családrendszert.

- Figyeljünk arra, hogyan működik a rendszer, és mi segíti növekedését.

- Próbáljuk felfedezni és megérteni családunk erejét és lehetőségeit.

- Ismerjük fel családunk gyengeségeit: Mi az, ami gátolja eredményesebb életét?

- Milyen magatartás felel meg a mi (keresztény) családunknak és milyen viselkedés idegenít el tőle?

- Családunk mindegyikünké. Hogyan mutatkozik ez meg?

Tantervünk e részénél is nagyjából ugyanazon munkamódszert és hasonló eljárásokat követhetünk, mint az előző részeknél. Sajátos eljárás módjaink lehetnének még:

- Jól figyeljük meg a másik család szerkezetének megjátszását (pl. Göczy család). Tanuljunk másoktól!

- Fogadjuk el más családok megjegyzéseit a saját családszerkezetünkkel kapcsolatban.

- Hasznos lehet, ha felvesszük családunk közös munkáját videoszalagra és ezt visszajátszva megtekintjük.

- Rajzolja le minden családtag, hogyan látja saját családját. - Érdekes Ibolya (5 éves) rajza. Édesapja fönnt áll a rajzlap felső sarkában, édesanyja egy nagy piros figura a kép közepén. Tőle távolabb kap helyet a két gyerek. Gézu (3 éves) ül a földön és játszik. Ibolya mosogat. Géza ültet is nagyobb, mint nénye. - Milyen a család szerkezete? - Úgy látszik, hogy egy uralkodó és mérges természetű anya terrorizál mindenkit, kivéve szemefényét, Gézucit. Az apának nem sok szava van, majdnem kiszorult a képből. Mindenképpen: Ibolya elnyomva érzi magát ebben a családban, sem az apja, sem az anyja nem oltalmazza őt. Anyjától fél. Úgy véli, hogy a kistestvér a minden. - Ezt a családképet, és minden egyes családképet beszéljünk meg, s ha hibára tapintott rá a rajz, keressük a kiutat.

- Kifejezheti a család tánccal vagy zenehallgatással is.

- A család lelki világa felfedhető tagjai álmodozásával, hangos fantáziálásával is. Ilyenkor minden családtag elmondja "álmaikat", hogy és mint

képzeli el a szép családi életet. A többiek odafigyelnek és végül elbeszélgetnek a hallottakról.

- Hatásos lehet a család közös imája vagy hangos elmélkedése. Ezzel is felszínre kerülnek "titkos" érzelmeink. A nyolcéves Emese pl. így imádkozott a családját: Mennyei Atya! Te nagyon szeretsz minket. Engem is szeretsz éppen úgy, mint ahogy anyu és apu szeretnek. Nem tudom, mi van velem. Én nem szeretem kistestvéremet, pedig ő nagyon szeret engem. Mindig örül, amikor az iskolából hazajövök. Néha sír, amikor elmegyek hazulról. Hiányzom neki. Én meg mindig ellenkezem vele, csipkedem, hogy sírjon. Azután meg azt hazudom, hogy nem is bántottam! Olyan rossz vagyok, mint néha apu. Ő is szereti csipkedni anyut. Bántja, ellenkezik vele. Néha anyu sírva kérdi: Miért ütöttél apádra? Add, Istenem, hogy szeressem kistestvéremet! - Ebből az imából is sokat megtudhatunk ennek a családnak szerkezetéről, a családtagok kapcsolatának minőségéről.

d) Isten emberi kapcsolatainkban

Következő témakörünk azt kutatja, hogyan működik Isten emberi kapcsolatainkban és a családrendszerben. Ennek tantervi részegységei a következők:

- Igyekszünk megtalálni Isten szeretetét a természetben.
- Megpróbáljuk megérteni, hogyan cselekszik Isten a körülöttünk élő személyek által. Rebeka pl. így nyilatkozik erről: Őszintén megvallva, érzem, hogy Isten mennyire szeret férjem és gyermekeim által. Sokszor látom, hogy férjem holtfáradt. De még ekkor is olyan emberfelettien figyelmes és gyöngéd hozzám. Ilyenkor mindig eszembe jut: Istenem, mennyire szeretsz engem! Amikor gyermekeim ragaszkodását élvezem, boldogan fohászlok: Atyám, milyen nagy a te szereteted, ha ezek a kicsinyek ennyire szeretnek!
- Begyakoroljuk továbbá azon lehetőségeket, ahogy a személy kifejezheti szeretetét Isten és embertársai iránt: ima, hála, szeretet érzülete, lelkendezés,... majd dicséret, elismerés, cirógatás, tekintet stb.
- Ráérzünk arra, hogy a világrend összekapcsol minket, de hibáinkkal a széthúzást és ellenségeskedést szíthatjuk.
- Minden ember Istené. Ezt az igazságot keressük a Szentírásban, az istentiszteletben, a csoport tagjainak egyéni vagy családi történelmében.
- Fürkésszük, hogyan élnek meg más személyek, más népek és kultúrák kapcsolatukat az Istennel.

Ezen tantervi egységek feldolgozása is a már jelzett úton történik.

A nagyobb teljesítményt segítik még az alábbi eljárások:

- Isten valós arcát keressük az emberi kapcsolatokban, mint a születés, a növekedés, szexualitás, halál és halál utáni élet jelét. Példás a 10 éves Imre filozófiája: Meghalt a nagypapa. Sírtunk! Nem azért, hogy meghalt. Azért, mert egy darabig, hosszú ideig nem láthatjuk majd. Szerettük és szeretjük. Ő is szeretett minket és szeret is. Amikor Pistának elmondtam ezt az isko-

lában, azt kérdezte: Hogyan szerethet, amikor meghalt. Ő azt gondolja, hogy a halál az mindennek a vége. No nem, Pista, mondtam, a halállal kezdődik életünk legszebb része. Legszebb és leghosszabb.

- Különösen kisgyermekes családoknál ajánlatos, hogy hitünk élményeit táncoljuk el, öntsük mozgásba. Igen eredeti, amikor a kicsinyek kezecskéikkel megmutatják pl., mennyire szeretik a Jóistent.

- Szerkesszünk imákat, himnuszokat, versikéket, írjuk át családunk nyelvére a Szentírás egyes eseteit, tanításait. Az egyik család pl. egyméteres kartonra írta ki Jn 15,12-t: "Ez az én parancsom: Szeressétek egymást, mint ahogy én szerettelek titeket!" Minden betűt egy másik családtag írt az öttagú családból. Az írástudatlan Emmácska is írt. Persze először külön papíron próbált. Majd a karton szabad részét virágokkal töltötték meg. Ezek voltak a család szeretetvirágai, amit szülők és gyermekek rajzoltak-ragasztottak.

- Sokat segíthet felnőtteknek és gyermeknek, ha szabadjára engedjük képzelő erőnket hitünk igazságaival kapcsolatban. Milyen szép dolgok villannak fel Jézusról, Máriáról, szentekről, mennyországról ilyenkor!

- A vallásos énekek közös éneklése is "közelebb hozza" az Istent.

Ha egy-egy módszertani egységet átdolgoztunk, a v i s s z a p i l l a n t á s r a és kiértékelésre fordítjuk a következő összejöveteleünket. Ilyenkor minden család, majd a családfürt közössége választ ad a következő kérdésekre:

- Fellépett-e minden összejövétel alkalmával mindenki, mint "beszélő", "hallgató" és "megfigyelő"?

- Elfogadta-e mindenki a másik hármas szerepét, vagy pedig valaki (főleg a felnőttek világából) nyomást gyakorolt és gátolta a többieket?

- Mit nem sikerült megvalósítani összejöveteleinken?

- Ki vonta ki magát a közös munkából?

Majd végigmegyünk a napirenden: gyakorlatok, feladatok. Megfelelt-e az előrelátott idő? Milyen volt az anyagfeldolgozás? Mit gyűjtöttünk össze? Elősegítette-e a légkör a tanulást? Mit kellene továbbfejleszteni, esetleg jobban kidolgozni?

No, de mi köze mindennek a családfürthöz? Mit segít mindebben a családi csoport? – kérdezhetné joggal valaki. Válaszoljon az egyik házaspár:

Árpád (37 éves mérnök): "Arra szeretnék választ adni, illetve fényt deríteni, hogyan termékenyíti meg témáinkat a családfürt. Meggyőződésem, hogy ugyanazt a témát átrághatjuk a család szűk keretében is, de a családfürt nagyobb mélységet, látószöveget, sőt több élményt is biztosít. Bőromön tapasztaltam, mennyit segít a családok baráti köre, hogy pl. észrevegyem a személyek és családok befolyását más személyekre és családokra. Üdvös, amikor látjuk, hogy egyes fogas kérdésekben az egyik-másik család már a megoldás ösvényét tapossa. Arról szólnom sem kell, mit jelent a hívő baráti család ebben a hitetlennek látszó világban. Támogatjuk, megerősítjük, tanítjuk egymást és közösen ünnepelünk. A családfürt biztonságérzetet ad, szeretetre lendít, határokat szab, bátorít és sarkall. Az elhatáro-

zások sem maradnak meddőök, mert együtt igyekszünk megvalósításukra. Egy szóval: a családfűrt biztosít arról, hogy egymással és Istennel való kapcsolatunkban növekedhessünk!"

Ildikó (34 éves titkárnő): "Ilyenkor, amikor férjem után kapok szót, lámpalázás leszek. Olyan okosan beszélt Árpád, én pedig fel fogok sülni. Majd kisegítesz, ugye – fordult férjéhez. A családfűrt munkatechnikája sokat segít családunknak. Minden fontos döntés előtt elvesznénk, s a családfűrtben mégis mi határozunk, de a csoport támogatásával. Valahogy a családunk döntései mögött is ott áll az egész családi csoport. A közös ünneplés, istentisztelet pedig magával ragad. Csoportunk gyűléseit misével zárjuk, ilyenkor a mennyországban vagyok. A többi család mindig példa előttünk. Sokat tanulunk tőlük. Saját helyzetünk kielemezésénél is sokat segítenek. Hiába, több szem, többet lát! Érdekes az is, hogy eleinte gátolja feloldódásunkat a sok személy jelenléte, de később az ellenkezőjét tapasztalja az ember. Amikor látod a többiek őszinte nyíltságát, ez magával ragad. Jó érzés, hogy egy cél felé haladunk, egy feladaton dolgozunk. Már az út elején bizonyosra vesszük, sikerül. A családfűrt azonkívül színezi családon belüli kapcsolatunkat. Még a kislányunk is (4 éves) repesve várja a hétfvéget, amikor összejövünk. Az egész délután boldogság, kacaj, öröm, vidámság. Élvezi az ember a testvércsaládok figyelmességét, szeretetét. Azt is megkönnyebbülve tapasztaljuk, hogy nemcsak a mi családunkban jelentkeznek feszültségek és megrázkódtatások. Az egész családfűrt ugyanazon cipőben jár! Sikerült, és fel sem sültém!"

A mondottakat kiegészíthetnénk azzal, hogy a családfűrt élethűbb helyzetet teremt. Szinte az egész társadalom megjelenik benne. A hit és az értékrendszer sokkal hatásosabb a baráti közösségben fiatalnál és felnőttél egyaránt. A családfűrtnél "megszólalnak" a testek (gesztusokkal, baráti közelséggel), megjelenik a szó és az írás is. Igazi közösség ez, amely viselkedést, emberi kapcsolatot, vallásos magatartást sugall. Talán azt mondhatjuk, hogy egy hegedű is eljátszhat egy fűgát, de amikor megszólal az egész zenekar, mégiscsak más az! A családfűrt egy ilyen zenekar. Ezenkívül vallási környezetet, közvéleményt teremt.

4. A családfűrt eljárásmodja és munkamódszere

a) Feszültségoldó eljárásmodok

A családfűrt eljárásmodjai és munkamódszerei olyan változatosak, mint amilyen sokréttű és sokszínű a családok csoportja. Egyesek számára ez nehézséget jelent. "Minek az a sokféle cirkusz – mondta valaki – nem lenne elég és sokkal jobb egy szép előadást tartani minden összejövetelen? Abból azután tanulhatna apraja-nagyja". Igaz, hogy korunkat jellemzi a szóáradat. Lassan szó-mérgezést kapunk. Ugyanakkor nem téveszthetjük szem elől, hogy a tanulás egyik, de nem a legfontosabb csatornája a szó. Más oktatási eljárásmodokat is kell alkalmaznunk a bázisközösségek továbbképzésében. Olyan csoportoknál viszont, ahol gyermekek is szerepelnek, mint a családfűrtökben, alkalmazkodnunk kell hozzájuk is. A felnőtt ember egyik fő

tanulásmódja a csoportmunka, hozzászólás és vita, míg a gyerekek főképp cselekvéssel és átéléssel tanulnak. Különösen fontos a felnőttek és gyermekek említett tanulási technikája, eljárásmódja akkor, amikor érzéseket és érzelmeket igyekszünk beépíteni magatartásukba. A családok nagyrészt észlelő és érző közösségek, még akkor is, ha érzelmeinket sokszor és értelmetlenül elfojtjuk: Fő az értelem! jelszóval. Nem is gondolunk arra, hogy ezzel félelmet és feszültséget viszünk családunk életébe. Hallgassuk meg, milyen ügyesen igyekszik Sándorék családi csoportja megoldani a közben-közben megjelenő feszültséget:

"Ne gondolják, hogy csak a családban üti fel fejét a nyavalya. Bizony a családfűrt sem mentes ettől. Erikával, feleségemmel vezetünk egy ilyen csoportot. Nem egyszer érezzük, hogy valami félelem, izgalom és feszültség ül a tagokon. Ilyenkor a résztvevők nyugtalanok, idegesen és sokszor hadarva beszélnek, kiabálnak vagy legalábbis úgy tűnik, mintha mindenki süketnek nézné a többieket, nem ritkán indokolatlanul nevetgélnek és kacarásznak. Amikor a feszültség nagyobb, az emberek arcbőre is megváltozik, vöröskés színt kölcsönöz. Ilyenkor keressük a feszültség kiváltó okát. Ez nagyon összetett. Az időjárás, zaj- vagy fényhatás, a szűkös hely vagy a túlfinom szobaberendezés, de egy kényesnek vélt (tabu)téma, egyik-másik csoporttag ügyetlensége stb. is lehet kiváltó tényező. Mit teszünk mi ilyenkor? Először is próbáljuk tudatosítani a csoport feszültségét és terütekre kerül annak esetleges oka, s közösen keressük a kiutat. Megoldást eredményezhet sokszor maga a tudatosítás: megbeszélés, családi történet elmondása, a tagok közötti kapcsolat megtárgyalása, tanúságtétel arról, hogyan oldja meg egyik-másik család az ilyen feszültségeket saját keretein belül, ima, illetve a feszültség Isten kezébe helyezése. Ezenkívül nagy segítséget jelenthet egy kiadós nevetés, jó humor vagy vicc, jól időzített ének, dal, idézet vagy szavalat. Annyit mondhatok: még mindig megoldottuk feszültségeinket, pedig már hároméves a csoportunk."

b) Más tanulási eljárásmódok

Persze, a feszültségoldó eljárásokon kívül egyéb tanulási lehetőségeket is alkalmazunk a családfűrtben. Felsorolhatunk itt néhány eljárást: Rajzol az egész család, vagy az egész csoport dolgozik egy nagy felület kifestésén, tervszerűen vagy mindenki magának. Különböző helyzeteket és szerepeket (anya- és apaszerep, szülő- és gyermekszerep, irányító és irányított szerep, gondozó és gondozott szerep stb.) játszhatunk el. Megjeleníthetjük a család légkörét vagy a családtagok közötti kapcsolatot (family sculpting), amiről már előbb szoltunk. Rövid beszámolókat vagy fogalmazványokat írhatunk hitigazságokról, emberi kapcsolatokról vagy éppen saját érzelmeinkről. Ritmikus mozdulatokkal vagy tánccal is kifejezhetjük a családon belüli viszonyokat, érzelmeket, de még a hitigazságokat is. Gondoljunk itt pl. a liturgikus táncre. Készíthetünk kollázst, összegyűjthetjük a család vagy az egész csoport véleményét egy festményről, hitigazságról, családi helyzetről. Kiegészíthetünk és a családunkra vagy a családfűrtre vonatkoztathatunk egy beindított elbeszélést, hasonlatot, mesét. Ugyancsak tehetjük a megkez-

dett mondatokkal. Kidolgozhatunk egy verset, dalt, ritmust, családi elbeszélést. Megtekinthetünk és kielemezhetünk diafilmeket vagy mozgófilmeket. Betanulhatunk új énekeket, dalokat, verseket és imákat. Készíthetünk családi szertartást pl. az étkezéssel, esti imával, a vasárnap családi megünneplésével kapcsolatban. Nyilvánosan szabadjára engedhetjük képzeletünket és álmodozhatunk a jó családi életéről, a mélyen hívő emberről pl. ilyen bekezdéssel: "Úgy képzelem el a szép családi életet..." vagy "A mélyen vallásos leány..." Természetesen alkalmazhatunk különböző csoportjátékokat és társalgási módokat is.

A különböző eljárasmódok alkalmazása is nehézségekbe ütközhet. Általában szeretjük a megszokottat és idegenkedünk az újtól. Különösen érvényes ez a felnőtt (negyvenen felüli emberre). Néha még a változást áhító fiatalságot is megzavarja vagy elbizonytalanítja egy-egy újabb tanulásmód. Balázsné így számol be családfürtjükről:

"Amikor megválasztott bennünket vezető családnak a családfürt, azon törtük fejünket, hogyan tehetnénk színesebb csoportunk életét, s mi módon lendíthetnénk tanulásunkon. Férjem az egyetemi könyvtárban dolgozik. Csoportdinamikával foglalkozó könyveket gyűjtöttünk. De amikor alkalmazni kezdtük a technikákat, megdöbbszünk. Az egyik házaspár keményen ellenezte. 'Ne játsszunk színházat!' – mondták szinte egyhangúlag. Különösen az apa és egyetemista fia hangoskodott. Pedig csak arról volt szó, hogy mindenki mondja el elvárásait és nyissa meg érzelmi zsilipjeit. Úgy gondolom, eléggé értelmesen bevezettem ezt az új tanulási eljárást. Hangsúlyoztam, hogy mindenki gondolja meg, mit szeretne átélni a hitvesétől, gyermek a szülőjétől stb. Kezdjük azzal, hogy: 'Akkor lennék boldog, ha feleségem...' vagy: 'Annak nagyon örülnék, ha édesanyám...' Ezután eresszük szabadjára képzeletünket és nyissuk meg szívünket. De amikor láttuk, hogy Irvinék ellene vannak, próbáltunk változtatni. Az 'álmodozás' ne történjék a csoport, hanem csak a családtagok előtt. Az ellenzék sajnos még tovább fegyverkezett. Azzal érveltek, hogy 'érzelmeink magánügyünk, egy intelligens ember az értelemre állítja be életét, az érzelmekből semmi hasznunk.' Beláttam, hogy egyedül nem lehetek faltörő kos. Szükségem van az egész csoport segítségére. Férjem kardoskodása mellett szintén eredménytelen maradt. Ekkor témát változtattunk: 'Az érzelmek szerepe a család életében!' – került napirendre. Egész sor érvet és 'miértet' gyűjtöttünk össze az érzelmek fontosságáról és azok kifejezésének hasznosságáról a családi életben. Nem fogják elhinni: Irvinék 25 érvet írtak fel az érzelmek javára. Férjemmel később megvitattuk, mi van ezekkel. Az apa és fia erősen racionális, értelmi típusok, akik érzelmeiket szívesen rejtegetik, de ők maguk is belátják azok alkotó és gyógyító szerepét."

A különböző tanulási eljárások alkalmazásakor segítségre lehetnek a következő kérdések:

- Megfelel-e a kiválasztott tanulási mód a gyermekek eddigi tapasztalatának? Illetve segíti-e továbbfejlődésüket vagy összezavarja azt?

- Támogatja-e ezen eljárás a gyermekeket és a serdülőt, hogy eddigi ismeretanyagára újabb és bővebb tudást építsen?

- A tanulási mód jelrendszere (szimbolikája) nem szélsőséges-e?

- Az adott eljárásmóddal karöltve jár-e bizonyos szellemi és testi tevékenység, hogy így a résztvevők testi-lelki előrehaladását szolgálhassa?

- Segíti-e ezen módszer a vallásos élet növekedését az egyedekben és a családokban egyaránt?

- Támogatja-e a csoportvezetőt a családfürt szolgáltatában?

Bizonyos, hogy sok esetben a gyakorlat mutatja meg a különböző tanulási eljárások helyességét. Egyes eljárásmódok teljesen újak, mások örökzöldek, ismét mások kihalnak és újraélednek. Az utóbbihoz tartoznak a:

c) Szertartások

Ernő, a 27 éves családapa ezekkel a szavakkal ismerteti: "Általában idegenkedünk a szertartásoktól. Benne van ez korunk levegőjében, pedig egyik legemberibb viselkedés a szertartásosság. Bizonyos magatartás begyakorlott formája. Mindenki tudja, hogy ilyen esetben mit kell tennie. Az ember szinte mindig szertartásosan viselkedik. Ha munkatársamnak fia született, tudom, mit kell tennem. Ha meghalt valakije, más magatartás a szertartásos. Előreléptetnek, nyugdíjaznak valakit, mindenütt ott van a szertartás. Azaz, a szertartásban tükröződnek a sajátos emberi kapcsolatok: a szeretet, bizalom, hit és jószág. Burkoltan vagy egészen kifejezetten minden szertartásban jelen van az Isten, s a vallás is. Azt is hiszem, nincs és nem is lehet közösségi élet szertartások nélkül. Így a család sem maradhat meg nélküle. Ezért családfürtünk egyik fő tanulási módszere a családi szertartások kialakítása vagy megelevenítése. Megelevenítést mondok azért, mert csoportunkban két nézet kristályosodott ki: Az egyik azt állítja, hogy a mai rohanó élet elveti a szertartásokat; a másik azt hangsúlyozza, hogy a szertartások örökzöldek. Egyben megegyezünk: szükségünk van családi ceremóniákra. Ahol van, folytassuk, ahol kiveszett, éllesszük újra. Igyekszünk tehát megalkotni saját szertartásainkat a családfürtben, a családtagok között pedig továbbvisszük, éljük. Érdekesek az étkezés előtt és utáni szertartásaink, és nem kevésbé megragadóak a vasárnapi, hétköznapi évfordulók, a kibékülés családi szertartásai. Nem várhatunk pontosan kidolgozott menetrendet, mert minden családnak ki kell alakítania a saját szertartásait. Illetve, a családfürtben gyakorolt ceremóniát 'sajátjává' teszi, hogy minden családtag vallhassa: Mi így ünnepeljük a vasárnapot, a névnapot, a házassági évfordulót stb., ez a mi ünnepünk!"

5. A családfürt vezetősége

A vezetőkre különböző szempontokból tekintünk. Napier-Gershenfeld (1973) beszél a vezető szerepéről a csoportban, V. Satir tárgyal ennek feladatáról egy-egy családtagban (1976, 16. kiadás) és M. Sawin ismerteti a vezető szerepét a családfürtben (1983, harmadik kiadás). Mindezek

alapvető művek számunkra. Hangsúlyozzuk, hogy a vezetés szerintünk nem parancsolgatás, hanem szolgálat: a család, a közösség kiszolgálása. Különböben könnyen megtörténik, hogy a "hivatalos" vezető beleütközik a helyzet vagy a feladatok kapcsán megjelent "vezetők hatalmába". Ezért jó, ha rendelkezünk egy "kivülálló" tekintéllyel, amit képviselhet a plébános vagy a káplán. Ők nagyszerűen összehangolhatják a családfürtben jelentkező erőviszonyokat, és helyükre tehetik a "vezetőket".

Az alábbiakban szöölünk a családfürt vezetőinek a szerepéről, a vezetők kiválasztásáról és képzéséről.

a) A vezetői szerep

A vezetői szerep sokféle. Beszélhetünk váltakozó, kijelölt és ki nem jelölt vezetőkről.

V á l t a k o z ó vezetővel rendelkezik az a családfürt, amelyben a hatalmat, tekintélyt és felelősséget a csoport minden tagja képviseli. A helyzet, téma vagy személyi adottságok szerint egyszer az egyik, máskor a másik személy "veszi kézbe" a csoport irányítását, jobban mondvá a munka egyengetését. Mivel azonban minden egyénnek más a "vezetési stílusa", a csoportnak minden összejövetelkor újra kell alkalmazkodnia, esetleg egyszerre több vezető is kiugrik, ami fölösleges feszültségekre adhat okot.

Ezért helyesebb, ha a csoport megválasztja magának a vezető házaspárt. Mekkora kitüntetés! Nem mondanám, inkább teher. Hallgassuk meg az egyik vezető házaspár "keserveit":

"Az ember – mondja a férj – mindig feszélyezett. Itt van a saját családod is: feleséged, gyerekeid. Próbálsz igazságosan viselkedni, de ki ne részesítené előnybe sajátjait? Különösen nehéz ez akkor, amikor tudom, hogy a feleségem milyen érzelmi hullámmáslal vergődik. Valahogy mindig nyomás alatt állsz: te vagy a vezér! De nem egyedül irányítasz: itt a feleség is ugyanazon feladatokkal és jogokkal. Néha úgy vagyok vele, mintha az egész csoport ellenem lenne."

"Én is jobban szeretném – mondja a feleség – ha csupán 'közlegény' lehetnék. Az egész családfürt gondja a nyakamban. Néha a saját családomé is túl sok. Rendszerint elveszítem a fejem, amikor a családfürt előtt levizsgáztatnak saját gyermekeim. Nem mondom, hogy rosszak, de néha nem értik meg, hogy nem ülhetnek mindig az ölemben. Esetenként fegyelmeztelenebbek, mint általában odahaza szokásuk. Ilyenkor aztán pirul a 'vezetőnő'"

Az sem ritka eset, hogy a vezetőket nem a csoport jelöli ki, hanem a plébánia, amelynek szárnyai alatt működik a családfürt. Ilyen esetben a lelkész szinte mindig a vezetők mögött áll, ami nagy előnyük. Másrészt viszont, ha a vezetők nem kedveltetik meg, nem fogadtatják el magukat a családfürttel, a csoport rendszerint széthull.

Ha a családfürtben egyáltalán nincs vezető, ez nem szokott komoly munkát eredményezni. Persze, ha a csoport célja a szórakozás és

kikapcsolódás, megélhet vezető nélkül. Egyébként is megjelenik valamiféle vezető. Az azután alapos kritikát kaphat: Minek tolakszik!?

A vezető személyiségétől függően különböző vezetői stílusokat különböztetünk meg. Egyesek irányítanak: az egész programot kezükben tartják, ellenőrzik menetét, s közbelépnek. Mások a ráhagyó stílust követik: a résztvevők vannak a középpontban, és tőlük függ (első-sorban) a munka menete és tempója. Az együttműködő típus igyekszik teljesen bevonni a csoport minden egyes tagját, mindenkinek legyen siker-élménye. Minden résztvevő joggal elmondhatja: Én csináltam! A megérő vezető stílus igyekszik támogatni a csoport minden egyes tagját úgy, hogy mindenki szüksége, igénye szerint kielégülést találjon.

A családfűrt vezetője különböző szerepeket tölt be. Néha a csoport edzője; gyakorlatoztatja a résztvevőket, máskor nevelő, aki igyekszik ismeretanyagot nyújtani és a helyes magatartást begyakoroltatni. Néha gyakorlatias ember lesz belőle. Máskor meg teológussá válik, aki mélyebben ismeri hitünk igazságait. Nem ritka a vezető prófétai szerepe, amikor segíti a résztvevőket, hogy megtalálják saját életük értelmét és családrendszerük célját.

b) A kiválasztás elvei

Melyek a vezetők kiválasztásának elvei? Erre a kérdésre főtisztelendő William így válaszolt:

"A családfűrtök vezetőinél arra kell ügyelni, hogy az illetők családi élete jó legyen. Az ilyeneknél minden remény megvan arra, hogy a szülői ügyességek birtokában vannak, és a kommunikálásban is jártasak. Enélkül ugyanis lehetetlen a harmonikus családi élet, de családi csoportot sem vezethetnek. Mindig talál az alapközösség ilyeneket. A kezdő házások között a fiatal házások családfűrtjének vezetésére éppúgy, mint az eléggé krízises átmeneti korban (40-50 év) élő családok számára, akiknél a hitvesek egyéni problémájához társul az ún. 'kiürülő fészék' tünete, amikor ugyanis a gyermekek nemcsak serdülnek, hanem kiházasodnak, férjhezmennek. Ugyanezt mondhatnám az idős házaspárok számára létesült családi csoportok vezetéséről is. Amit viszont be kell vallanom, hogy az asszonyok vállalkozóbbak. A férfiak leginkább 'kéretik' magukat. Gyakran gátolja őket a kultúránkra jellemző tévhit: A család melegsége, a családi élet összhangja az asszony dolga! Később azonban nagyon boldogok ők is ebben a munkában. Másik 'férfi-nehézség' abból ered, hogy itt, legalábbis bizonyos értelemben, egyházi bázisközösségről van szó. Az egyik férfi ki is mondta: Tudja, plébános úr, nem mozgok feszélyezetlenül az egyház berkeiben."

M. Sawin szerint a vezetők kiválasztásának folyamata magában foglalja:

- a jelöltek családi életének megfigyelését,
- olyan személyek folkeresését, akik készségesen szentelnek időt és energiát a családoknak,
- személyek támogatását,

- a jelöltek "inaskodását" már befutott csoportvezetők oldalán,
- annak biztosítását, hogy a vezetők bármikor és bármilyen kérdésben tanácsadóhoz fordulhassanak,
- a vezetők erkölcsi támogatását: bátorítással, elismeréssel, de anyagilag is munkájuk végzésében.

El lehet képzelni olyan vezető házaspárt, akik nem is tartoznak ugyanazon plébániai közösséghez, mint a többi családok. De talán mégis ideálisabb, ha földrajzilag és plébániaileg összetartoznak a családok.

Milyen adottságokkal rendelkezzék a csoportvezető? Talán a legfontosabb tulajdonsága: Értelmileg és érzelmileg legyen egészséges személy! Ezenkívül hasznos, ha rendelkezik az alábbi sajátosságokkal is:

- Használni fog neki és a csoportnak, ha már járatos a közösség irányításában: irodát vezetett, munkavezető a gyárban...
- Készségei a személyközi kapcsolatok ápolására kamatoztathatók.
- A nyíltság és a közlékenység is értékes.
- A melegség és a gondoskodás tulajdonsága sem megvetendő.
- Komoly karizma az, ha a vezető tudatában van saját értékrendjének, de képes elfogadni mások értékrendszerét is.
- Szerencsés az a csoport, amelynek vezetője – bár az egység felé irányít – elfogadja a személyek különbözőségét.
- A legképzettebb csoportvezető sem nélkülözheti az állandó készülést a családfürt összejöveteleire.

Olyan családfürtnél, amely tagjai közt fiatalabb házasságok, gyerekek és tizenévesek is vannak, ajánlatos:

- ha a csoportvezető érti a különböző generációk nyelvét,
- ha ismeri a különböző korosztályok sajátos problémaköreit,
- ha maga is kész fejlődni és változni.

Bár ideális, ha a családfürt vezetője házaspár: férj s feleség, mégsem ragaszkodhatunk ehhez mereven. Mindenképpen ajánlatos, hogy csoportunknak két irányítója legyen, s lehetőség szerint egy férfi és egy nő. Egy vegyes családi csoportban, ahol több generációs családok társultak, a vezető pár lehet pl. a nagypapa és leányunokája, aki már szintén felnőtt. Az elvált asszonyokból képződött családfürt vezetői lehetnek: egy édesanya és felnőtt fia. Az ilyen összetétel előnye az, hogy a vezetők férfi és női viselkedési mintát tükröznek, ugyanakkor olyan személyek, akiket a családi kapcsolat mellett igazi szeretet fűz össze. Ez az elem, szerintem, nélkülözhetetlen a családi csoportok vezetőinél.

Miért hangsúlyozom a "felnőtt" szót? A családi csoportok vezetői csak szexuálisan érett személyek lehetnek, akik uralják nemiségüket, akik már beépítették családi életükbe, vagy ha még magányos egyének – a családi élet felé irányítják azt. Ennek ellenére elképzelhető olyan "vezetőpár", ahol két nő (pl. özvegyasszony) vagy két férfi irányítja a csoportot, és

eredményesen. Ilyenkor is szükséges, hogy a két személyt meleg barátság kapcsolja össze.

Talán még ide kívánczik n é h á n y k é s z s é g, ami ékesítheti csoportvezetőinket:

- Vezetői stílusa legyen segítő: Segíti a csoport teljes beérését, ami munka közben valósul meg. Előmozdítja, hogy a csoport minden tagja tekintélyesnek és "erősnek" érezhesse magát.

- Ismerje a csoportdinamika és a családdinamika íratlan szabályait azzal, hogy szem előtt tartja a családok belső életének löktetését,

- az egyes családok hatását a csoportokra,

- a családi csoport befolyását a családegységekre,

- a vezető jelentőségét a csoportban,

- a hitvesek kapcsolatának visszatükröződését a csoport életében,

- a különböző alcsoportok (hitvesek, nők, férfiak, tizenévesek) ráhatását a családfürtre stb.

- Értsen az igényeknek megfelelő programok megszervezéséhez és levezetéséhez.

- Tudjon buzdítani és lelkesíteni, különösen akkor, ha a csoport valami új változás előtt áll (Érvényes ez az egyedekre is!).

- Értsen a "fordításhoz" is, azaz érezze meg, melyik bibliai szöveg alkalmas a családok vagy egyének tapasztalatainak kifejezésére vagy elmélyítésére.

- Ismerje föl az egyén hitének fejlődési fokát. Tartsa szem előtt szüntelen az emberi személy méltóságát a világmindenségben.

Nem várunk el mi túl sokat egy halandó embertől? Lehet, de az élet azt igazolja, hogy többre vagyunk képesek, mint gondolnánk. Persze, a csoportvezetőket képezni is kell.

c) A vezetők képzése

A vezetők képzése során alaposabban ismertetni kell a családfürt lényegét, szerepét és működését. Ez a gyakorlati képzés is, ami annyit jelent, hogy lehetőséget ad a vezetőjelölteknek, hogy kísérletezzenek, próbálkozzanak más szakavatott vezető irányítása mellett. Itt azután sok ügyességre is szert tehet az ember, olyanokra is, amire önmagát teljesen képtelennek tartja. Ilyenek pl. az emberi kapcsolatok egyengetése, a családon belüli érzelmi hullámmások megértése, a csoportmunka titkai, a tanulás és nevelés művészete, a hit életképes kifejezése stb. De a plébánosok aggodalmaskodhatnak: Hol találunk mi olyan szakembereket, akik így felkészítik családfürtjeink vezetőit? Lehet, hogy sehol. Ne is tegyük fel tehát így a kérdést. Inkább azt kérdezzük egyelőre: Hogyan képezhetünk laikus apostolokat? Íme, egy plébános vallomása, aki nagyszerű munkatársakat képzett családi csoportjai vezetésére:

"Amikor úgy éreztem, hogy megtaláltam a megfelelő párt, irodalmat vittem nekik a házasságról és a csoportmunkáról, s megkértem őket, hogy tanulmányozzák át és beszéljék meg kettesben. Ezután ismét meglátogattam a családot, (többször is!) és elbeszélgettem velük. Tulajdonképpen mindent megtárgyaltunk részletesen. A következő lépésként elvittem őket egy családfűrt összejöveteleire: nézzék meg, mi történik ott, tanuljanak a vezetőtől. Végül összehívtam néhány alkalommal az összes vezetőjelölteket, és megtárgyaltuk a családfűrtöt valamint a vezető feladatát és szerepét a családi csoportban. Én ugyan nem vehetek részt minden összejöveten, s más pap nincs a községemben. Egyedül nem győzőm a kb. 20 családfűrt ellátását, de biztosítom a vezetőket afelől, hogy ajtóm mindig nyitva számukra. Jönnek is problémáikkal. Vannak olyan esetek, amikor magam nem sokra megyek. Ilyenkor tanácsot kérek a 'jólmennő' vezetőktől. Ritka esetben pszichológus vagy pedagógus eligazítására van szükségünk. Én közvetítek."

Megvalósítható a gyakorlatban a családfűrt? Hallgassuk meg Ianonne Mercédesz és férje, József beszámolóját:

"1973-ban, a Jó Pásztor Plébánián kezdtük. Egy átfogó tervet készítettünk. Feltérképeztük az egész területet. A családokat a földrajzi közelség alapján gyűjtöttük össze. Így persze elég színes családfűrtök keletkeztek. Csak egyre vigyáztunk, hogy a gyereket nevelő családok egy-egy közösséget alkossanak. Gombamód nőttek a családfűrtök. Rövidesen egyetlen egy család sem maradt a plébániánkon, amely ne tartozna családi csoporthoz. Csoportjaink minden évben megválasztják a felelős családot. Ők szervezik meg a rendszeres összejöveteleket és ők felelnek az egész csoport gyerekseregének vallásos neveléséért. Együtt járnak ezek a családok liturgiára, hétvégezni, nyaralni, de különböző szórakozásokat is rendeznek maguknak. Szent Család napja a családi csoportok közös ünnepe. Csak látnád, milyen fölemelő ez az istentisztelet! A szomszédos plébániák is rákaptak. 1980-ban már 12 szomszédos plébánián működtek a családfűrtök. Ezek valósítják meg az Egyház evangéliumi vízióját" (Durka-Smith 1980)!

2.CSALÁDJÓLÉT-MODELL

Teljes nevén Lake Shore-i Családjólét-modell. Nagyon jó példa arra, hogyan jöhetnek létre családi alapközösségek. Tudományos alapozás és kutatás eredményeképpen indult. Keletkezését hosszútávlatú kutatás és kísérletezés előzte meg. Burges, Locke és Thomas (Stinnett 1982) felfigyeltek a h a g y o m á n y o s c s a l á d nehézségeire, amelyeket a II. világháború sodrában megváltozott életkörülmények termeltek ki. A hagyományos család ugyanis intézményes, szilárd, apajogú, tekintélyes és legalista. Más szóval: szerkezete rangfokozatos. Olyan mint egy kis üzem: igazgatóval, anyagi intézővel, kifizetővel, munkásokkal. Rendszerint az apa az igazgató, az anyja a család intézője, a gyerekeknek pedig a kifizető vagy az egyszerű munkás szerepe marad. Ezt a családtípust erősen támogatta a

rokonság. A rokonok családjai tulajdonképpen "egy nagy családot alkottak", amely az egyes családegységek tudásának, munkájának, anyagi biztonságának, érzelmi támaszának kincsestára. 3-4 rokoncsalád leginkább egy fedél alatt is élt, vagy legalább a szomszédságban. Mit jelentett ez a családegységnek? Hallgassunk meg egy vallomást:

"Nem könnyű az életem, mert férjem alkoholista. Többször a kétségbeesés környékez. Szerencsére ez nem tart sokáig. Rokonságom mind mellettem van. A férjem szülei és testvérei is mind engem pártolnak, mondhatnám: kényeztetnek. No, nem, nem mondják azt, hogy hagyjam ott. Ezt egyébként sem tenném meg, mert nem foszthatom meg gyermekeinket apjuktól. Másrészt, az én helyzetem is biztonságosabb. Anyagilag, de a barátság síkján is el vagyok látva, sőt halmozva. Ha hátat fordítanék uramnak, akit egyébként szeretek is, mert amikor józan, aranyember, mondom, ha hátat fordítanék neki, talán mindent elveszítenék. Olyan lennék, mint egy kivert kutya. Persze az is jól esik, hogy a család nagyon fékezi férjemet. Ha ők nem lennének, valószínűleg minden nap inna."

A hagyományos család sok problémáját megoldotta a régi nagycsalád, rokonság. Ha kellett, a család volt a kórház: betegeiket ápolták. A szükségesebb gyógyszerek is a család berkeiből kerültek elő. Különösen egyik-másik asszony igazi szakorvos volt. A nevelési problémákat is orvosolta a rokonság. Összefogtak, ha kellett a nagyszülők, nagynénik és nagybácsik, sógorok és sógornők: együtt dolgoztak, házaikat építették, közös volt bűjük és örömük.

A háború utáni elvárosiasodott, utazó és ipari társadalom kitermelte az új családtypust: a "m a g c s a l á d o t" vagy "sejtcsaládot". Rendszerében sokkal demokratikusabb mint az előző és szerkezete is rugalmasabb. Ugyanakkor teljesen bizonytalan, mint a világ, ami őt körülvéshi. Sokszor már a pusztá divat vagy közvélemény is tönkreteszi. Kívülről szinte semmi és senki sem támogatja. A szülők és gyerekek teljesen magukra vannak hagyva. A rokonság távol él. Ha valamelyik rokon földrajzi közelségben lakna is, érzelmileg teljes lehet az elidegenedés: mindenkinek megvan a maga baja! Így a magcsalád problémái, félelmei vagy megoldást találnak a családon belül, vagy szétfeszítik a család kereteit: széthullik a családrendszer. A döntések, anyagi gondok, érzelmi és nevelési nehézségek kizárólag a hitvesek vállára nehezedenek. Világítsa meg ezt egy nyilatkozat:

"Órületes sok bajunk van a gyerekekkel. Bajunk? Inkább bajom, mert férjem nem törődik vele. Talán nem is lenne gond, hogy nem érdeklí az ügy. Éppen az a nehézség, hogy még ő is engem gyaláz: Ráhagyta, elkényeztetted, minek kellett mindent megadnod neki! – ez a litániája. Nagyon kínlódom. Kisfiam a szemem fénye volt. Érte éltem. Benne láttam életem értelmét. Kisfiam!? Hm, 19 éves. A középiskolát nem fejezte be. Munkahelyén sehol sem felel meg. Iszik. Sőt, azt hiszem, kábítószereszik. Én megértem őt. Pici korában elszakadtunk minden gyökerünkől. Felköltöztünk a városba. Lakásunk egy nagy bérház. Se kert, se barátság. A szomszédokkal gyilkoljuk egymást. No, nem igaz. Vannak olyan lakótársaink is, akikkel békében megvagyunk. Amikor találkozunk a folyósón, illendően

köszöntjük egymást, de még a nevüket sem tudjuk tisztességesen. Mindketten dolgoztunk, a kicsi szobafogságra volt ítélve. Mihelyt képes volt rá, megszökött. Az utca nevelte. Amikor már éreztem, baj lesz, kértem, hogy inkább hozza fel barátait a lakásba. Ezzel azután elszabadult a pokol. Pedig én jót akartam. Honnét gondolhattam én, hogy pont az én egyetlen fiam züllik el?"

A kutatások szerint a magcsaládnak olyan készségekre van szüksége, amit a hagyományos család még nem nélkülözött. Ha ezeket nem sajátítja el, szinte menthetetlenül széthullik. Melyek ezek az ügyességek?

Először is a kommunikáció (Miller-Nunnally-Wackman 1975). Ha ki nem lépünk individualizmusunkból, ha nem keressük más családokkal a kapcsolatot, teljesen magára marad a magcsalád, nem lesz támasza. Biztos, hogy a család önállósága és meghitt bensőségessége sajátosos érték, de ha csak ezekre hagyatkozunk, elveszítjük őket: beszűkülünk, elszegényedünk, érzelmileg megfagyunk. Ettől a baráti családok menthetnek meg.

Nincs aki segítsen megoldani nehézségeinket, megunknak kell tehát megtanulni, hogyan oldhatjuk fel azokat (Mace 1976). Igaz, hogy már a hetvenes években beindultak a családterápiák. Pszichológusok és pszichiáterek segítik a hitveseket és általában a családokat feszültségeik megoldásában. Egy-egy terápia azonban évekig tart és temérdek pénzbe kerül. Ezért a szakemberek egy része kijelenti, hogy a terápia nem lehet a családi krízisek megoldásának elsődleges eszköze (Otto 1976, Guernsey 1977). A baráti családok sokkal inkább segítenek a feszültségek megelőzésében, de megoldásában is.

Korunk egyik fura meggyőződése, hogy a szex a boldogság kulcsa. Tápot ad ennek a felfogásnak a tv, a sajtó, s bizonyos fokig már a nevelés is. Pedig a szexualitás a családi élet egyik indítéka, támasza: egyik a sok közül. A házasság ebből a szempontból nem az esküvővel kezdődik: olyasvalami, ami növekszik, megvalósul. A családi élet éveit kellene hozzá (Masters-Johnson 1976). A szexualitás ugyanis sokkal több, mint a szex: az ember egész egyénisége, elvárásai, boldogságigénye. Ebben az értelemben is nagyfokú támasz a párok szexuális nevelésében a baráti családok csoportja.

1. A családjólét-modell születése

A családjólét-modellek általában segítik a családokat, hogy kapcsolataikat bensőségesebbé tegyék és ügyesebben oldják meg gondjaikat. Céljuk a hitvesek érzelmi és szexuális életének fejlesztése is. Ezzel erősítik a családokat és egyengetik a családtagok boldogságát. Hangsúlyozzák a családi csoportok szerepét mindenben. Természetesen a modellek is különbözőek. Az egyik (Demarest-Sexton-Sexton 1977) főszerepet ad a hitvesek más hitvesekkel való kapcsolatának. Ilyen csoportoknak általában tagsága is számosabb (40-50 család). A másik viszont (Mace 1976) a tapasztalatok

közlését tartja fontosnak a családi csoportban. Éppen ezért a családok száma sem haladhatja meg a 8-10-et csoportonként.

A családjólét-modellek vezetői (Hopkins et al. 1978) rendszerint olyan személyek, akik képesítést nyertek a családi tanácsadásra. Nem előadók és nem "tekintélyek", mint pl. a tanácsadók vagy terapisták, hanem aktív csoporttagok.

A Lake shore-i Családjólét-modelt egy házaspár fejlesztette ki: Preston M. Dyer szociológus és Genie H. Dyer pedagógusnő. Mindketten a Baylor Egyetemen (USA) dolgoznak. A családi csoportok "vezetéknevét" az a templom adta, amelyik lelki központja volt ennek a kezdeményezésnek. Ötven házaspár közreműködésével kísérletezték ki a modellt. A munka kezdete: 1976 ősz. 1980 őszéig teljesen kialakult a családjólét-modell szerkezete. Milyen cél vezette a tervezőket? Mondja el maga Dyrerné:

"Tulajdonképpen hármas célunk volt. Vagy inkább azzal kezdem, mi indított bennünket a kísérletező munkára. Férjemmel a Lake Shore-i templomba jártunk. Ez egy kis plébánia. Mindössze 500 hívővel. A város peremén. A hívek általában a középosztályhoz tartoznak és komoly képzettséggel rendelkeznek. Meglepett bennünket, hogy a válási arány közöttük is magas. Ez sugallta a megoldás keresését. Az első óhajunk tehát: létrehozni egy olyan programot, amely m i n d e n c s a l á d n a k j ó t t e s z. Ennek megfelelően a fő vezérelv: a nevelő tapasztalat. Mindegyikünk nevelésre szorul. Apraja és nagyja. Nehogy azt gondolják, hogy ezt én sütöttem ki, mert pedagógus vagyok. Mind az ötven családnak egyhangú meggyőződése és kérése: segíteni az önnevelésben, segíteni a nevelésben!

Mivel a válás problémája minden gondolkodó embert megráz, de minket keresztényeket különösen is érint, olyan tervet igyekeztünk kidolgozni, amely aránylag r ö v i d i d ő n b e l ü l h a t á s o s. Olyan utakat kerestünk tehát, amelyeket azonnal alkalmazhatunk, és amelyek rögtön segítik a növekvést a családokban.

A válások oka a hitvesek kapcsolatának megromlása. Ezért igyekeztünk olyan munkamódszert megalkotni, amely t a r t ó s j a v u l á s t h o z h a t a hitvesek és az egész családszerkezet kapcsolatában. A családszakértők kimutatták (Olson 1976, Hof-Miller 1981), hogy a gyorsan elért eredmények leginkább el is vesznek, amikor a családdal való foglalkozás megszűnik. Nekünk tehát olyan eljárásra van szükségünk, amely huzamosan összetartja és támogatja a családokat. Másrészt tudományosan bizonyított (Otto 1976), hogy a családok támogatásának főbb módszerei: a hétvégi lelkigyakorlat (weekend retreats), csoportos társ kapcsolati gyakorlatok (communication training), és a családi kiscsoportok (support groups). Kísérleti csoportjaink (50 család, csoportonként 8-10 család) megállapították, hogy a tartós eredményhez mindhárom eljárásra szükség van. Ezért modellünkbe beépítettük mind a három említett családtámogatási módszert."

Így született tehát meg a családjólét-modell, amely három építményből, fokozatból áll: kommunikációs gyakorlatok, lelkigyakorlat és családi kis-csoport.

Az említett három fokozat a fejlődés három különböző szintje, más és más szerkezet. A családok egymáshoz való viszonya is minden fejlődési fokon különbözik.

2. A kommunikáció-gyakorlat csoportja

A családjólét-modell ezzel indul: A plébánián vagy más megfelelő helyen kommunikációs gyakorlatokra gyűjtik össze az érdeklődő házasságokat. Ez rendszerint szombaton vagy vasárnap délután történik. Egy-egy összejövetel 2-3 óra hosszát tart. Lehetőleg öt párnál ne legyen több egyszerre. A lelkész abban az esetben vezesse ezen gyakorlatokat, ha külön képzésben részesült, egyébként bízza az irányítást egy alkalmas házaspárra. Maga is részt vehet, mint szellemi "adatbank".

Különböző kommunikációs programokkal találkozunk (Olson 1976, Guernsey 1977, Miller-Nunnally-Wackman 1975, Leville 1972). Természetesen bármelyik kézikönyvet választhatjuk alapul. A lényeg mindegyiknél ugyanaz. Miller-Nunnally-Wackman a következő tananyagot írja elő: Az öntudat és önbizalom fejlesztésének ügyességei. Hogyan tárgyalunk meg kényes ügyeket? Hogyan fogadjuk el és értékeljük különbözőségeinket? Tanuljunk meg hallgatni egymásra. Értékelj magadat és társadat.

Ezt az öt témakört gyakorolhatjuk öt délután, esetleg 10 egymást követő találkozáson vagy fölaprózhatjuk és átdolgozhatjuk még részletesebben.

Az alábbiakban ismertetjük részletesen Gregory T. Leville, a Family Service of Philadelphia igazgatójának eljárását. Minden házaspár hasznot meríthet belőle, aki szeretne többre jutni házasságában, függetlenül az életkortól vagy házassági összhangjuk állapotától.

a) Az első témakör: Hitvesi kapcsolat

Azoknak a kapcsolatformáknak a természetét és lefolyását elemzi, amelyek sajátságosak a házasságban. Célja: segíteni a hitveseket, hogy jobban megértsék és értékeljék házasságuk kommunikációs folyamatát, de a csoport vitái el is mélyíthetik a hitvesek kapcsolatának melegségét és intimizációját. Egyébként a következő altémákat tárgyaljuk meg:

1. **M i a k o m m u n i k á c i ó ?** Elméletileg meghatározni nem nehéz: Személyek közötti folyamat, eszme- és érzelemcseré, az üzenetek kölcsönös kicserélése. Kölcsönös: üzenetet küldünk és fogadunk el. Sajnos nem mindig ugyanaz a küldött üzenet, mint az elfogadott. Sokszor félreértjük egymást. Másértéket, mint amit a másik szavakkal, kézmozdulatokkal, arc-rándulással vagy szemvillanással üzen. Akkor lesz jó a hitvesek kommunikációja, ha a másik képes helyesen érteni a küldött üzenetet. Azt sem tévesztethetjük szem elől, hogy sok tényező (idő, hely, egészség, közérzet,

előítélet...) befolyásolja mind az üzenet küldését, mind elfogadását. Nagyon okosan tesszük, ha ezeket a hatásokat részletesen elemezzük, hogyan jelentkeznek a házasságban. Ugyanakkor azt sem feledhetjük el, hogy néha üzeneteink kétértelműek: egyet mond az eszünk és mást érez a szívünk. Vegyünk pl. egy esetet:

A férj állandóan túlórázik, mert a gyermekek "neveléséhez kell a pénz". Erre az asszony fátyolosan szomorkás hangon így válaszol: Megértetek, hogy mindig bennmaradsz az üzemből s nem is bánom. - Mit jelent ez a közlés? Belátom, hogy jó szándékkal maradsz el a családtól, de nagyon szeretném, ha velünk lennél legalább akkor, amikor a munkaidő letelik!!

2. **M i é r t h á z a s o d i k a z e m b e r ?** Nem az a lényeges, hogy tudós elméletekről tárgyaljunk. Fontos, hogy tudatosodjon, miért házasodtak össze a jelenlévő párok. Könnyen előfordul, hogy valaki ki akar bújni az egyenes válasz alól és általánosságba menekül: Társadalmi kényszerből kötnek házasságot az emberek! Ez a szokás! - Ilyen esetekben vissza kell rántani az illetőt a földre: mondjon erre egy példát! Az indítékok között bizonytalansággal, szerelem, társkeresés, félelem a magánytól és bizonytalanságtól, gyermek utáni vágy, anyagi biztonság, előzetes terheesség, szex stb. A csoportvezető házaspár sugallja a résztvevőknek, tárják fel véleményüket, ha szerelemből házasodtak, s mondják el, milyen következményekkel jár ez. Tegyük ezt minden indítéknál, ami házasságra készítetett.

3. **E s e t t a n u l m á n y .** Szerezzünk különböző szövegeket, amelyek helyes vagy helytelen kommunikációt tartalmaznak, s elemezzük azokat. Forrástul szolgálhatnak akár regények és elbeszélések, amelyek bizonyos családhi helyzeteket rajzolnak meg. Példának hozzuk a következőt:

Munkából fáradtan érkezik a férj. Felesége elmeséli, hogy bent járt a faluban és elment a gesztenyés bódé mellett stb. A férj megszakította, mert üzemi problémájáról szeretett volna beszélgetni. De az asszony visszatért: Olyan illatos volt a sült gesztenye! Erre a férj kirobbant: Akkor miért nem vettél magadnak!

A helyzet kiértékelésénél segíthetnek az alábbi kérdések:

- Megkívánta tényleg az asszony a gesztenyét?
- Világosan férje elé tárta, hogy szeretné, ha férje hozna vacsorára?
- Miért nem állt elő vágyával világosan? Miért nem kérte meg férjét?
- Amikor újra visszatért a gesztenyére, érthető volt, mit akar?
- Mit érezhetett, gondolhatott a férj, amikor felesége előhozakodott a gesztenyével? Mi dühítette fel?
- Tudnia kell a férjnek (feleségnek), mit akar hitvese akkor is, ha az nem mondja ki kívánságát?

Az ilyen elemzések fő célja, hogy rádöbentsük a hitveseket arra, hogy figyeljenek egymásra, s őszinték, nyíltak legyenek egymáshoz. Ne várják el a másiktól, hogy belásson lelkivilágukba.

4. **A k o m m u n i k á c i ó k ü l ö n b ö z ő ú t j a i v a l** azt akarjuk elérni, hogy annak minél több lehetséges módozata a társalgó asztalra

kerüljön. Tudatosítsuk tehát a házaspárokat, mi módon kommunikálnak: szóval, hanggal, bizonytalansággal, hallgatással, arckifejezéssel, ajakrezdüléssel, fogvicsorítással, pillantással, tekintettel vagy a másik tekintetének kerülésével, egymás érintésével, ajándékozással, testhelyeztetel, testmozdulattal, írásos megjegyzéssel stb.

5. **Kommunikációnk megválogatásánál** jó, ha tudatosodik bennünk, miért igyekszünk valamit közölni hitvesünkkel, de azt is próbáljuk előre látni, milyen választ vált ki belőle üzenetünk módja. Ezzel kapcsolatban vizsgálják felül a hitvesek:

- Miért óhajtom ezt tudatni hitvesemmel? Az ok kézenfekvő vagy rejtett. Több alapja is lehet szándékomnak. Néha a vágyam: "Őszinte akarok lenni!"

- Nem más, mint hitvesem támadása, büntetése. "Nem akarom őt megbántani" - jelentheti: Védem magam a megbántástól.

- A kommunikáció hogyan hat hitvesemre, reám, mit tesz kapcsolatainkkal?

- Mennyire fontos a közlésre szánt téma, tárgy a következményeivel szemben? Érdemes-e valamit közölni, ha előreláthatóan veszélyeztetni hitvesi életünket?

6. **A helyes kommunikáció feltételei** a következők:

- Szükséges a hallgatás. Ez a magatartás elővételezi alázatos beismerését annak, hogy tévedhetek, nincs mindig igazam. Hasznosak tehát hitvesem szavai, gondolatai.

- Nélkülözhetetlen a hitves iránti szeretet, gondoskodás. Ha ugyanis ez hiányzik, miért figyelnél rá? Esetleg félelemből.

- Kíváncsi a válasz. A kommunikáció kétirányú út. Ha a felelet elmarad, egyirányúvá válik, illetve megszűnik a kapcsolat lehetősége. Minek is tárnék fel valakinek valamit, ha úgysem válaszol rá?

- Szükségszerű az érthető világosság. Kötelességed világosan érthető üzenetet adni, ekkor lesz jogod arra, hogy a másik megértсен.

- Elkerülhetetlen a bizalom. Bízom a másikban, hogy nem akart megbántani és vigyázok arra, hogy ne bántsam.

Ezeket a pontokat konkrét példákon vegyük szemügyre a házások.

Az eszmecsere útján tanulunk, amikor a fenti hat pont alapján vizsgáljuk a hitvesi kommunikációt. Kettőjük jó kapcsolata lesz az alapja a családi jó légkörnek és a gyermekekkel való helyes és kielégítő kommunikációnak is.

A fenti pontok tárgyalását feloszthatjuk több estére. Az estét **közléssel** zárjuk. Ez abban áll, hogy felszólítjuk a jelenlévő férjet és feleséget, mondjon el két dolgot a közösség előtt, amit szeret hitvesében. A házastárs válaszoljon erre. A többiek is hozzáfűzhetnek valami megjegyzést. Ez a felszólítás a közlésre sokszor fejfájást okoz a csoportvezetőknek. Különösen a férfiak nehezen nyílnak meg mások előtt. Bátorításra van szükségük.

Egyébként a közlés különböző módon történhet:

- Sorban. Felszólítod a férjet, hogy mondjon két dolgot, ami tetszik feleségénél. Az asszony válaszként közölje, hogyan érinti őt ez a kijelentés.

Majd ő nyilvánítja ki a két tulajdonságot, amiért kedveli férjét, s ez válaszol. Következnek a többi hitvesek ugyanígy.

- Először a férjek "közölnék" sorjában, majd a feleségek ismét sorban adják meg válaszukat a hallottakra.

- A feleségek "közölnék" sorjában, a férjek pedig ezután válaszolnak.

b) A második témakör: Veszekedés a családban

A veszekedésnek különböző típusaira mutatunk rá. Milyen vitamódot jellemezhetünk "becstelen" címkével? Kiindulási pontunk a hitvesek tapasztalata, a családi élet színtere. Milyen átabota viták fordulnak elő családjainkban? Ezzel igyekszünk segíteni a hitveseket, hogy tudatosodjon bennük: Hogyan fejezi ki a férj és feleség haragját és ellenségeskedését? Munkamódszerünk lehet: Minden házaspár készítsen egy listát, amelyen feltüntet 10 "becstelen" veszekedésmódot. Ezt ismertetik a többiekkel. A táblára felírjuk mindazokat a veszekedési eljárásmodokat, amelyeket a párok észrevettek. Elkészül tehát egy igen hosszú "bűnlajstrom". Minden egyes veszekedésmódot próbáljunk közösen kielemezni.

Az anyagot úgy is feldolgozhatjuk, hogy a csoportvezető család felolvassa a hitvesi "becstelen" viták alábbi lehetőségeit, és minden változatot megvitálgatnak:

1. Amikor semmibe vesszük a hitvest: Az egyik érvel vagy vitába kezd, erre a másik kimegy, témát vált vagy egyszerűen nem hajlandó tárgyalni a dologról. - Két következménye van: Rendszerint a falra másztatja a másikat és növeli a dühét vagy csalódottságát. Hitvese eljárása megérteti vele: Arra sem vagy méltó, hogy vitázzam veled. Másrészt ez a viselkedés nem engedi meg, hogy a másik fölénybe kerüljön. Tudomására adja: "Majd, ha lehülsz és úgy viselkedsz, mint egy felnőtt, beszélgethetünk!"

2. Amikor fölényeskedünk: "Engedek a béke vagy a gyerekek kedvéért!" Jól kitaposott út, hogy hitvesedre húzd a vizeslepedőt. Különösen akkor használjuk, amikor ráébredünk: tévedtem, ha tovább folytatom, én leszek a vesztes! Ezzel az eljárással erősíthetem saját fölényemet és az erkölcsi győzelem érzetét. A másikat megbántom és igazságtalanul megalázom. A valóságban pedig: szégyenletesen megfutamodtam!

3. Amikor a z "i g a z s á g o n" lovagolunk: Saját jogaimat hangsúlyozom, megfélemlítve hitvesem jogairól. Különösen akkor alkalmazzuk, ha hibáztunk, vagy éppen nincsen kedvünk elfogadni a hitves jogait. Bejáratott útjai: 1. "Mégfájdul a fejem", "beteget színlelek", mert most éppen nem kívánom a nemi életet. 2. Bundát vagy valami más komoly kiadást követelek javamra, hogy hitvesem jóltervezett költségvetését megzavarjam, 3. Megjártsom a "vértanút", "Mindig nekem kell engednem; én húzom a rövidebbet" stb.

4. Amikor "k e t t ő n k k ö z ö s s é g é t" hangsúlyozzuk: Minden időnket és tevékenységünket beosztom úgy, hogy a hitvesnek ne lehessen "magánélete", ne törődhesen magával.

5. Amikor mindig nyíltak és határozottak "vagyunk". Hangsúlyozott elveink: Nem fojthatom el érzelmeimet, ki vele! Kifejezésre kell juttatni nézeteimet, hadd tudják! Például ha nem tetszik feleséged ruhája, főztje, szokása..., közöld vele nyíltan, határozottan. Nagyon alkalmas azonban ez arra is, hogy hitvesedet megbántsd, megzavard, te pedig "nagy fiú" leszel, aki (könyörtelen!) híve a családi nyíltságnak és határozottságnak.

6. Amikor a "teljes őszinteséget" hangsúlyozzuk, az őszinteség rabjaivá válhatunk. Ha igazunk van, vagy legalábbis úgy véljük, megteszünk mindent, hogy hitvesünk belássa és érezze saját tévedését. Ilyenkor azonban könnyen mellőzük az érzelmeket, csak a tényeket emlegetjük. Az eljárás savanyú gyümölcssei: a) Teljesen összezavar mindenkit, aki igyekszik a tárgyilagosságra. b) Képesse tesz, hogy fölényben érezd magad s ezt még igazold is az "őszinteséggel".

7. Amikor krónikusan "feledékenyek" vagyunk. Nagy ígéreteket teszel és segítséget ajánlsz hitvesednek, de mindig megfeledekezel róla. Általában az ilyen személy nagyon ellenséges élettársához és bünteti őt magatartásával, de elrejtőzik az emberi esendőség maszkja mögé.

8. Amikor lekötelezően "segítőkésszek" vagyunk. Felkutatod hitvesed gyöngéit, sólyomként vadászod tévedéseit, csak hogy segítségére siethess és tanácsaiddal halmozhasd el (gyötörd!) őt. Közben a "jó szándék" vezet: "tudatosítani" próbálsz hitvesedet, hadd lássa, milyen ő. Azt is kötelességednek tartod, segítsd párod előrehaladását. A valóságban viszont elérheted azt, hogy hitvesed önbizalma teljesen meginog, esetleg büntudatosítsd teszed, mert "nem képes megfelelő élettársra válni".

9. Amikor gyermekeinket fegyverként használjuk. Szembehelyezkedsz hitvesed tekintélyével gyermekeid előtt (és párod háta mögött!), ismerteted gyermekeiddel élettársad gyöngéit, s hátrányosan összehasonlítgatod őt más felnőttekkel. Parázs vitába kezdesz a gyerekek előtt, kritizálsz élettársad magatartását gyermekeitekkel szemben... Titkos célod: a másik megalázása, lehetetlenné tévése! Mit érsz el? Valószínűleg leépítetted a "szülő" tekintélyét (a sajátodat is!), és elhidegítetted kettőtök kapcsolatát.

10. Amikor a szexet használjuk fegyverként. Támadod hitvesed férfiasságát, nőiességét, aprólékosan hasonlítgatod őt más férfiekhez, feleségekhez. Beszuggerálsz, hogy abnormális, rideg, szexuálisan túlfűtött. Kitalálsz betegséget; fejfájást és hasonló indokokat, ami miatt szükséged van, illetve nem élhetsz szexuális életet, de a célod az, hogy te urald a helyzetet. Éppen ezért "játszol" hitveseddel: udvarolsz, izgatsz, kértéltmű jeleket adsz, majd visszautasítod, elveted közeledését. Az eredmény: összezavarod, elbizonytalanítod. Egyszóval: elrontod szexuális kapcsolatokat.

A tárgyalási, tanulási időt ismét "közlés" zárja. Mondja el nyíltan minden hitves: élettársának milyen magatartása érezteti vele különösen, hogy szeretett, értékelt és kíváncsi. Irányítsuk közben a résztvevőket, hogy legyenek nagyon konkrétak: esetleg példával is szolgáljanak.

c) Harmadik témakör: A hitvesek vitáinak megoldása

Értelmezzük a házasságban megjelenő feszültségeket. Keressük előidéző okaikat és igyekezzünk előre látni következményeiket. Célunk, hogy a párok megértsék a harag és konfliktus szövevényeit életünkben, és sajátítsák el a megoldás néhány irányelvét. A csoportos megbeszélésre előrelátott kérdéseink a következők:

1. **Hasznos vagy káros a vita** és összetűzés a házasságban? Mondják el a hitvesek saját tapasztalataikat. Általános megállapításokkal, mint pl. "hasznos", "káros" nem elégedhetünk meg. Vezessük rá a hitveseket annak felismerésére, mikor káros és mikor nem egy-egy családi vita. Mik annak a kellei, hogy az összetűzés ne váljon mindent elsöprő viharra?

2. **Hogyan segítheti egy konfliktus a hitvesek kapcsolatának fejlődését?** Illetve hogyan árthat a veszekedés? A hitvesek közötti vita lehet hasznos vagy káros. Sok tényezőtől függ kimenetele. A csoportvezető serkentse a házaspárokat, hogy gyakorlatukból hozakodjanak elő olyan esetekkel, amikor a szócsata jó eredményt hozott, de olyanokat is ismertessenek, amikor összetűzésük keserű gyümölcsöt termett. Próbáljuk felkutatni az okokat, amelyek jóra vagy rosszra fordítják konfliktusaink kimenetelét. Közben megvitathatunk néhány gondolatot:

- Az összetűzés, amellyel haragunknak adunk szelepet, csökkentheti a személyek belső feszültségét és kapcsolatunk ridegségét. Segítheti az illetőt, hogy életében kevesebb legyen a hazugság, beképzeltség és mesterkélttség. Leépítheti a hitvesek büntudatát. Fokozhatja kölcsönös becsületességüket, már azzal is, hogy tudomására juttatja a partnernek, hogyan érint viselkedése. Igazolja azt, hogy van közük egymáshoz. Pl. az anyós védelmébe vette az igazságtalanul bántalmazott menyét. A fiatalasszony így szól: Hagyja csak anya, legalább tudom, hogy van férjem. Kisegíti a párokat, hogy kevesebbet "játszanak" egymással.

- Amikor a **gyerekek is szemtanúi** a szülők összetűzésének, ez általában félelemmel és feszültséggel tölti el őket, de segítségükre de hasznukra is lehet:

Hogy valóságosabb képet alkossanak az életről és a házasságról.

Hogy megtanulják kifejezni érzelmeiket, és az adódó viszályokat alkotóan oldják meg (Persze, ha a szülőknél ezt így látják.).

- Meg kell tárgyalnunk az indulatosság kérdését: hogyan érezzük magunkban ezt a feszültséget, mi ennek az erkölcsi értéke?

3. **Melyek a hitvesek közötti feszültségek okai?** Nem szükséges egy tanulmányt elemezni, sokkal gyakorlatiasabb, ha a hitvesek hozakodnak elő tapasztalataikkal. A mindennapi élet milyen okokat szolgáltat az összeütközésre? A cél ugyanis a tudatosítás. Egyébként a tárgyalást több módon is levezethetjük. Megkérdezhetjük pl. a jelenlévőket, tapasztalatuk szerint min veszekszenek a házastársak: pénzen, szexen, rokonságon, gyerekeken? De kereshetjük közösen a viták mélyebb okát is, mint pl. annak

az igénye, hogy mindig igazam legyen, annak a szüksége, hogy másokat vagy a helyzetet uraljam, a megbecsülés hiányának érzete, tényleges igazságtalanság stb.

Gyökössy Endre alapján (Nem jó az embernek egyedül, Bp., 1981) az alábbi okokat is a házások elé tárhatjuk:

- **K é t f e j ű h á z a s s á g.** A családi otthon a hatalmi versengés színtere. Mindkettő ragaszkodik a végső döntés jogához. Bizonyos értelemben vívóállásban élnek rövid fegyverszünetekkel. A "bocsáss meg" hiánycikk. Egyikük sem képes "megalázkodni". Tipikus példa: Meglátogattam egy családot. Jól állnak. Két szép nagyfiúk van. Úgy éreztem magam, mint egy csatamezőn. Ha az asszony valamit ajánlott, a férj az ellenkezőt javasolta, ha viszont a férj szólt, az asszonynak okvetlenül közbe kellett avatkoznia. Azt vártam, mikor kapnak hajba. Amikor kiléptem otthonukból, mintha kő esett volna le szívemről!

- Ennek ellentéte a **k é t s z í v - h á z a s s á g.** Mindketten túl puhák. Kapitány és kormány nélküli hajó az otthonuk. Teljes a bizonytalanság. Éppen ez okoz feszültséget. Nem dörge delmes ugyan, de megfekszi a gyomrot.

- **A f e j é s s z í v h e l y c s e r é j e.** Idézzünk egy levélből: Amikor orvostanhallgatóként először hallottam házasságlelektani előadást, megbotránkoztam azon, hogy a "jó házasságban a férfi a fej, a nő inkább a szív". Még a nyomatékos "inkább" sem nyugtatott meg. Majd hozzámementem a csupaszív Árpádhoz. Eleinte élveztem, hogy mindent rámhagyott. Később fárasztott. Gyerekünk megszületése után úgy éreztem: két fiam van; egy kicsi és egy nagy. Ma már halálosan fáraszt, hogy minden döntést és gondot rám hagy a férjem. A felelősséget is rám hárítja. Fiával kapcsolatban is csupán az én helyettesem, nem apa. Úgy érzem, betelt a pohár.

- **A házasság t e s t i o l d a l a e l n y o m o t t.** Úgy érzi az ember, mintha nem is egy férfi és egy nő élnének egy fedél alatt. Lehet, hogy minden ragyog a lakásban, de hiányzik a meleg otthon jellege, a két nem közötti izgató és boldogító feszültség. Ezért a férfi egyre gyakrabban házon kívül van, "dolgozik" a családért, az asszony pedig minden este halálosan fáradt a takarítástól. Veszély: A "kapuzárás" rémülete könnyen kiugrasztja valamelyiküket a családból. Jobb esetben besavanyodnak; negyvenévesen úgy élnek egymás mellett, mint két "testetlen" öreg.

- Ennek ellentéte a **s z e x u a l i t á s t ű l é r t é k e l é s e.** A hitvesek központi és legfontosabb ügye a szex. Technikákat tanulnak, mindig valami újjal próbálkoznak, állandóan izgatják egymást. Az ilyen házasság veszélye, hogy elhanyagolják a szellemi kapcsolatot, a társalgást, az egymás iránti érdeklődést..., vagy egyikük-másikuk egy harmadik hatósugarába kerül.

- **Korunk betegsége: a házasság s z e l l e m é n e k l e b e c s ű l é s e.** Dolgoznak, gyűjtenek, szeretkeznek, csak szabad idejük ne legyen. Még szerencse, hogy van tévé. Nem muszáj egymást nézniük, egymással unalmasan elbeszélgetniük. Pedig milyen ragyogó élvezet lehetne közösen olvasni egy regényt, verset, megbeszélni egy színdarabot, megnézni és

megvitatni egy kiállítást, koncertet, szót váltani az evangéliumról, elveinkről, tisztázni az élet és halál értelmét stb.

- Komoly nehézségeket okozhat mai "modern" környezetünk. Nézzünk egy esetet: Eljön hozzám egy asszony a rendelőbe. Sírva panaszolja, hogy neki el kell válnia. Miért? Férje néha csúnyán berúg, elissza a fizetését. Hazatámozog és lefekszik. Szeretik egymást, méghozzá nagyon. De az asszonyok azt mondogatják: Ezzel az emberrel nem mész semmire. Mindig alacsony társadalmi szinten maradsz. Különben is a mai modern nő, az elvált asszony. – Boldogan távozott, mert szakembertől hallotta, hogy nem kell elválnia, sőt álljon ellen a közvéleménynek!

4. Hogyan fejezhetik ki az emberek mérgüket, haragjukat? Sokat segíthet a tárgyalás közben mindaz, amit mondunk a kommunikációról. Célunk, hogy minden személy jobban megismerje érzelmi reagáló készségét, illetve önmagát, de ugyanakkor hitvesét is. A táblára kerülnek az érzelem kifejezésének következő módjai: Határozottan kimondjuk, hogy mérgesek vagyunk, kevésbé épületes viszont, ha ordítunk egymásra, megütjük a másikat, tárgyakat verünk földhöz, de ide tartozik még az elhallgatás, sétára indulás egyedül, a vállalt sikertelenségek, a feledékenység. Nem ritkán fordul elő, hogy a mérgünket átvisszük más tárgyra: Felhúztak az üzemben, s otthon adom ki a mérgem. Mindezeket a kifejezőmódokat maguknak a házasoknak kell kimondaniuk, mert az ő életük a lelőhely.

5. Melyek a konfliktus megoldásának lehetőségei? Próbáljuk megfogalmazni ezen irányelveket a házások ajánlatai alapján. Ezek az ajánlatok tapasztalataikból nőjének ki. Ha szófukarok lennének, felolvashatjuk és egyenként megvitathatjuk az itt felsorakoztatott irányelveket:

- Kerüljük a "becstelen" vitákat, amiről előbb szóltunk.
- Összpontosítsunk a kommunikációra.
- Tartsd tiszteletben a másik jogát, hogy különbözhesen tőlünk.
- Vegyük tudomásul a másik érzékenységet.
- Próbáld megfogalmazni, tulajdonképpen mi is bánt, illetve mit akarsz elérni hitvesednél, és csak azután "szállj vitába".
- Légy őszinte magadhoz a kérdés fontosságával kapcsolatban.
- Adj magadnak és párodnak időt, hogy "leheljétek". Néha sokat használnak, ha egyet alszunk rá.
- Hallotam egy érdekes veszekedési módot: Fogd a hitvesed kezét, nézz a szemébe, és úgy mondd el panaszodat, kifogásodat!

Ezen tárgykörünket is "közlés" kövesse. Minden jelenlevő mondja el, mi tetszik neki az ő házasságában. Ennek célja, hogy a párok jobban betekintehessenek saját kapcsolatukba.

Megkérhetjük a csoporttagokat, mindenki tárjon fel egy ügyet, amiért bocsánatot szeretne kérni hitvesétől.

Az is sokat használhat, ha felszólítjuk a párokat, ismertessék, hogyan kérnek egymástól bocsánatot, illetve hogyan békülnek ki egymással.

d) Negyedik témakör: Szerepek, cél, és a pénz!

Talán a legtöbb családi feszültséget a pénz, az anyagiak körüli viták okozzák. Ugyanakkor a családi élet mély értelmet ad sok ember életének. Másrészt napjaink egyik fő feladata, hogy a hitvesek olyan szerepköröket építsenek ki és valósítsanak meg saját otthonukban, amelyek megnyugvást eredményeznek. Erről a három térről tárgyalunk egy-két, néha több összefüggéssel. Tárgykörünket hat pont, illetve kérdés köré fűzhetjük:

1. **Mi befolyásolja és mi alakítja a személy szerepét a házasságban?** Kérdésünk tulajdonképpen a következő: Hogyan értelmezi magát a férj, illetve a feleség a családban? Mit vár el a másiktól, hogy "önarcképe", egyéni szerepe megvalósulhasson?

A kérdés megválaszolásához ismerni kell:

- A családi h á t t e r e t. Ezért mindenki mondja el a csoportban, milyen családi körben nevelkedett. Mit tanult szüleitől? Mit módosított abból saját házasságában? Ugyanis a kiskorunkban megtanult, ellesett apa-anya szerep kísért. Leginkább ugyanazt próbáljuk megvalósítani, s ez komoly problémát jelenthet az egyén számára, ha ez nem sikerül. Ugyanakkor érthető, hogy nem lehet egy az egyben lemásolni gyermekkorunk családi körét, mert más környezetben és más személyekkel élünk. Lehetőleg időzzünk el egy egész délután ennél a sorsdöntő pontnál. Segítsük a hitveseket abban, hogy kritikusak legyenek önmagukhoz.

- Életünk következő nagyon fontos tényezője a k u l t ú r a: nemzeti hovatartozás és hagyományok, amelyek között ringott a bölcsőnk. Próbáljuk elmélyíteni, megérteni ezen tényezők hatását a párok életére. Hozakodjanak elő konkrét esetekkel.

- A szórakoztató és közvéleményt formáló e s z k ö z ö k (tévé, rádió, film, irodalom stb.) szintén fontosak, és nagymértékben befolyásolnak bennünket. Hogyan teszi vita tárgyává ezt a pontot egy csoportvezető?

Példa ez esetben a tévé. Először arról beszélgetünk, milyen adásokat néznek rendszeresen, s miért éppen azokat? Majd felteszem a kérdést: Milyennek mutatja be a tévé a sikeres férfit, férjet, apát? Milyen a tévé, nő, feleség- és anyaképe? Milyen képet szuggerál a családról? Elfogadhatóak-e ezek a szerepek és képek emberi és keresztény szempontból? A legfontosabbnak tartom, hogy megbeszéljük: Hogyan határozza meg az én gondolkodásomat a családról, élettársról a tévé?

- A v a l l á s olyan tényező, amit nem mellőzhetünk. Tudományos felmérések (Greeley 1980) szerint a fiatal katolikusok házassága "nagyon kielégítő" mind a férj, mind a feleség számára. Minél vallásosabb egy pár (mindketten!), annál boldogabbak házasságukban. Érdekes az a megállapítás, hogy a szentségi házasságban élők szexuális kielégültsége is magasabb fokú, mint az esküvő nélkül együttélőké. Ugyanakkor a vallásosság (vallási gyakorlatok!) segítik a krízisekkel küzdőket. Ha valakinek gyermekkorában meleg vallásos élményei voltak, most jobban ki tudja fejezni szeretetét, és a házasságban könnyebben eléri a szexuális kielégülést is. A

mélyen vallásos családokat hitük sarkallja a társadalmi és karitatív tevékenységre. Az imádkozó családok boldogsága kétszer akkora, mint azoké, akik soha sem, esetleg ritkán imádkoznak.

Fontos tehát, hogy a tárgyalás során világossá váljon, hogyan hatnak ezen tényezők az egyének önmaguk iránti érzelmeire és elvárásaira, s milyen álláspontra vezetik őket hitvesükkel kapcsolatban.

2. M i h a t á r o z z a m e g a családtagok szerepét, azaz a "ki-mit-tesz" viselkedést? Erről így számol be egy asszony:

"A táblára egész sor tényezőt írtunk fel, ami meghatározhatja a férj, feleség vagy a szülők szerepkörét. Nehéz feladatra vállalkoztam, de megpróbálok röviden beszámolni.

Nagyon fontosnak tartottuk azt az igazságot, hogy minden ember egyéniség! Ismerje fel, milyen adottságai vannak, melyek a kedvtelése, mi az, amit szeret, és mi az, amitől idegenkedik? Az sem mellékes azonban, hogy milyen az értékrendünk, mert eszerint mérlegeljük nemcsak az életet általában, hanem a házasságot is. Jó, ha felismerjük igényeinket: az egyik szereti kezelni a pénzt, a másik élvezzi az autózást, a harmadik belefeledkezik a sütés-főzésbe.

Persze, nem lehetünk alvajárók. Az adott helyzetre érzékenyen kell reagálnunk. Ez pedig rugalmasságot követel. Így ugyanis megtörténik, hogy a hitvesek megegyeztek bizonyos szereposztásban, kinek mi a feladata. Nagyszerűen érzik magukat, de közbejön valami. Erre az alkalomra tehát szerepet kell cserélniük. Vegyünk egy nagyon egyszerű példát:

A családban rendszerint az asszony eteti a kisbabát. Valami miatt azonban nem elérhető. Annyira rugalmasnak kell lennie a férjnek, hogy képes legyen vállalni felesége szerepét, és megeteti kicsinyüket.

Megállapítottuk pl. azt, hogy az idő és erőnlét is sorsdöntő. Az, hogy mi lesz a feleség szerepe a családban, függ idejétől is. Ha odahaza dolgozik, ő végzi a házimunkát. Viszont ha házon kívül is foglalt, férjével együtt tartják rendben a lakást. Vagy ha az asszony gyöngye, beteges, akkor is. A férjnek sokkal több munkát kell vállalnia a házban, mint amikor felesége csattanó egészségszéknek örvend.

Nem nagyon dicsekszem vele, de azt is megállapítottuk, hogy minket, asszonyokat nagyon befolyásol a közvélemény: Mit mondanak a faluban, mit szólnak a szomszédasszonyok? Szerencse, ha erre is felfigyelünk. A közvélemény ugyanis nem mindig jó tanácsadó."

Helyes gondolatok, de levezethetjük a megbeszélést úgy is, hogy próbáljuk megállapítani: általában mit tesznek a férjek és mi tartozik az asszonyokra. Amikor a férjek felsorolták, mit tartanak kötelességüknek, szóljanak hozzá az asszonyok: Mit helyeselnek, mit szeretnének változtatni? Ezután nyilatkozzanak az asszonyok saját szerepükről, s mondják meg a férjek: Mivel értenek egyet, s mi a kifogásuk.

Ugyanezt a módszert, eljárást alkalmazhatjuk a következő kérdésnél: Miben döntenek a férjek, és miben döntenek a feleségek?

3. Hogyan illenek bele a g y e r m e k k a férj-feleség kapcsolatba? Mi az első: a hitvesi-e, vagy a szülő-gyermek kapcsolat? Lehet, hogy kicsit férfi szemmel, de így látja csoportmunkájuk eredményét a férj:

"Sokszor azt halljuk, hogy meg kell teremteni a hitvesi kapcsolat és a szülő-gyermek kapcsolat összhangját. Csoportunkban megállapítottuk, hogy ez csak olyan értelemben lehetséges, ha a férj-feleség viszony elsőbbséget élvez. Meggyőződésünk ugyanis, hogy nem lehet nevelő a szülő-gyermek kapcsolat, ha a szülők érzelmileg már elváltak. Csak akkor leszünk képesek harmonikusan nevelni gyermekeinket, ha nemcsak szerelmünk szülőttei ők, hanem szerelmünkön táplálkoznak most is. Ha viszont vagy a férj vagy a feleség előnyben részesíti a gyermekeket, beléjük temetkezik, elveszíti hitvesét, mint nevelő társát. Sőt a gyerekek ilyenkor hitvespótlékká válhatnak. Ugyanakkor sok áldozattal jár a gyermeknevelés. Ha én boldog vagyok, mint férj, nincs az az áldozat, amit meg ne tennék nemcsak feleségemért, hanem gyermekeimért is. Emellett, ha egymásra támaszkodunk, ez a támasz megmarad akkor is, amikor gyermekeink kirepülnek. De ha a gyerekekre támaszkodtam, mi lesz, ha ők eltávoznak a családból!?"

Mindenképpen tárgyaljuk meg a családi csoportban: minek adunk elsőbbséget. Hitvesi mivoltunknak vagy a szülői szerepünknek? Ebben segíthetnek a következő kérdések:

- Mi marad hitvesi kapcsolatunkból, ha majd gyermekeinket kiházásítottuk?

- Mit tegyünk, hogy házasságunk eleven, kielégítő és bensőséges kapcsolat maradjon?

- Mi teszi házasságunkat üres kagylóvá, pusztá szerződéssé?

- Hogyan éleszthetjük fel még az elhalt kapcsolatot most, amikor gyermekeink ránk szorulnak?

4. M i a j e l e n t ő s é g e a p é n z n e k a házasságban? A pénz tulajdonképpen eszköz egy magasabb cél elérésére. Persze nem minden házasságban van ez így. Az egyik csoportban megállapították, hogy a pénz:

- Az önállóság és függetlenség biztosítója. Ezért törekszenek sokan, hogy különkasszás legyen a férj, és külön a feleség, sőt a gyerekek is. Igen gyakori jelenség ez önző társadalmunkban.

- Az ellenőrzés garanciája: Kezemben a pénz, enyém a hatalom!

- Visszafizetés módja. A férj elissza a fizetését, kegyesen megengedi tehát, hogy ennek fejében a feleség kezelje a kasszát.

- A kegynyerés eszköze: Hitvány embernek tartom önmagam, magamhoz kötöm tehát az asszonyt azzal, hogy rábírom pénzünket.

- A szeretet és gondoskodás kifejezője. Azzal mutatom meg, mennyire bízom, mennyire szeretem hitvesemet, hogy kezébe teszem anyagi biztonságomat, rá bízom a pénzkezelést.

- Az önértet biztosítója. Mindig kitömött pénztárcával jár, mert ez adja meg neki az érzést: vagyok én is valaki!

Természetesen a pénznek ezenkívül még nagyon sok szerepe lehet. Így válhat például a kötelesség eszközévé. Szüleim segítségére szorulnak, támogatást ők. A hitvesek saját életükből és tapasztalatukból hozzák elő mindazokat a változatokat, amire és ahogyan használják az emberek a pénzt.

5. A "pénzkérdés" lehetséges okai a családban? Sokszor vita támad a pénz körül. Melyek ennek a feszültségnek főbb kiváltó okai? Az egyik csoportvezető válasza:

"Vasárnap délutánra készültünk férjemmel. Családi csoportunk találkozik, és a pénz körüli huzavonáról beszélgetünk. Nem fogunk előadást tartani, de fel kell készülni. Ha a párok nehezen nyilatkoznának, be kell ugyanunka legalább félíggész 'receptekkel'. Mi tehát a pénz körüli hercehurca következő okaira mutathatunk rá: 1. Egyes családok sokat akarnak. Elképzeléseik irreálisak. Lépést szeretnének tartani a multimilliomosokkal. Persze, hogy ez nem megy. Emiatt aztán vádaskodnak, marják egymást. Csatatérre változtatják otthonukat. 2. A személyek éretlensége is sok baj forrása lehet. Az érett ember ugyanis féken tartja vágyait és igényeit. Valahogy tudja, mire számíthat. Az éretlen vágyai kimeríthetetlenek. Annyira költekezik, hogy gazdaságilag fennakad a család. 3. Talán még a családi tervek hiánya is éretlenségünk jele. Egyes hitvesek élete teljesen sorsszerű: ahogy esik, úgy puffan. Ezért, ha van pénz, kutya-macska tortát eszik, a hónap végén pedig koplálnak. 4. Kelepce a modern életstílus is. Vehetsz fel kölcsönt, vásárolhatsz részlettörlesztésre. Így aztán egyesek annyira eladósodnak, hogy egyszerűen nem bírják kifizetni, belebuknak. 5. A közvélemény rovására írhatjuk a következő vitaforrást: a gyors meggazdagodás vágyát. A kétvétes házások már azon keseregnak, sőt veszekszenek, miért nem olyan gazdagok, mint pl. a 30 éve házas nagynéniek. - Férjemmel tehát megállapodtunk, hogy a csoportmunka megindítására ez az öt vitapont elégséges lesz."

Szerintem beszélgethetünk még a kölcsönkért pénzről is. Kölcsönt ad egyikünk családtagja, pl. férjed bátyja vagy szülei. Mennyi probléma származhat ebből: Az enyémekek segítenek, de a tieid nem! No, azok is csak azért adnak, hogy kamatostól kapják vissza!

Ezenkívül az "idegesség" is komoly okot szolgáltathat a költekezésre. Vegyük pl. a feleséget, aki hetedhét országból hívja fel telefonon édesanyját, hogy kipanaszolhassa magát. Mennyi vita származik azután a magas telefonköltségekből. De figyeljünk fel magunkra: Nagyon sok férfi és nő szenvedélyesen vásárol, amikor ideges vagy feszült a lelki világa. Egyesek sokat esznek, mert idegesek, mások viszont ilyenkor sokat költenek, még-hozzá fölőselegesen. Ezt követi azután a "családi leszámolás": Hova költötted azt a temérdek pénzt? Miért vásároltál össze már megint annyi kacatot?

Bizony, nem egyszer az értelmes költekezés is vitát okozhat. Gondoljunk pl. arra, hogy a hitvesek értékrendje nem egyezik. Az egyik szorgalmazza a pihenést és nyaralást, a másik pénzkidobásnak veszi. Kötelességként támogatja egyikük a templomot és karitatív munkát végez, de párja a szemére veti: "esztelen kiadás". Az egyik törődik gyermekei kultúréletével: könyveket vásárol, múzeumokat látogat; hitvese viszont azzal vádolja,

hogyan dobálja a pénzt. Példa lehet még a gondos háziasszony, aki meleg otthont akar biztosítani családjának, de ehhez pénz is kell. Nincs ugyanis megitt családi fészek, megfelelő lakás és berendezés nélkül. Ugyanakkor megnyit szenvedhet az ilyen feleség az értetlen férjtől, aki "igénytelen": Mire való ez a nagy flanc! – mondja.

6. Ki hozza a pénzügyi döntéseket? Egyáltalán nem mellékes kérdés a család jóléte érdekében. Persze recept nincs. Ha azt hajtogatnánk, hogy az a helyes, ha a férj dönt, ugyanabba a hibába esnénk, mintha erősítenénk: a végső elhatározás az asszony dolga. Tulajdonképpen visszanyarodunk a "ki-mit-tesz" (témakörünk 2. pontja) kérdéshez. A tárgyalás során az ott kifejtett elvekre támaszkodhatunk. Ugyanakkor azt is megtehetjük, hogy ezen összejevetel(ek)et felhasználjuk a visszapillantásra és kiértékelésre. Próbáljuk összegyűjteni mindazt, amit témakörünk feldolgozása alatt megtanultunk. Élethű anyagot hordunk így össze.

Végül ismét "közlés" következik. Szólítsuk fel a jelenlévőket, hogy mindenki mondjon el egy esetet, problémamegoldást, tapasztalatot vagy éppenséggel időszakot, amikor különlegesen közel érezte magát hitveséhez. Keressük közösen ennek okát, és vonjuk le a tanulságot.

e) Ötödik témakör: A hitvesek bensőséges (intim) kapcsolata

Tulajdonképpen a házasság lelkével foglalkozunk, az intimitással. Mi az értelme és jelentősége? Mik a főbb buktatói és milyen alapokon nyugszik? Sok altémát érintünk, mint pl. a kommunikáció, időtöltés, hűség és szexualitás, de mindezt a bensőséges hitvesi kapcsolat szempontjából vizsgáljuk. A hitvesek elé tárhatjuk a következő kérdéseket:

1. Mik a hitvesek intimitásának buktatói? A kérdés nagyon összetett, ezért nagy körütekintéssel kezeljük. Az egyik asszony saját élettapasztalata alapján így vall:

"Bensőséges kapcsolatunkat tulajdonképpen az időhiány zavarja meg. Olyan rohanó világban élünk. Irigyljük azokat a párokat, akik egy üzemben dolgoznak, milyen jó nekik, még a munkahelyen is találkozhatnak. Mi igen szerencsétlenek vagyunk. Én az első, férjem pedig a második váltásban dolgozik. Ezzel majdnem lehetetlenné vált életünk. Szinte csak hétvégeken találkozzunk. Naponta néhány percre látjuk egymást. Ha a hétvéget nem szentelnénk teljesen és kizárólagosan egymásnak, valószínűleg teljesen értelmetlenné lenne házasságunk. Így összetart bennünket hitünk és a hétvége. Milyen szomorú lehet azoknak a házassálete, akik közül az egyik vidéken dolgozik?! Ezzel vigasztaljuk egymást. Teljesen embertelen az az állapot."

Minden bizonnyal komoly tehetétel az együtt töltött idő rövidege, de talán még nehezebb ott a helyzet, ahol hiányzik a kölcsönös bizalom. Milyen házasság az, ahol a hitvesek féltékenykednek, gyanakszanak egymásra? Meglepő viszont, hogy olyan hitvesek is, akik iparosok vagy földművesek, szintén igen kevés időt töltenek együtt. Mintha menekülnének egymástól? Belevesznek a mindennap apró-cseprő gondjaiba.

Furcsának tűnhet, de valószínűleg a g y e r m e k e k is lehetnek akadályai a hitvesi bensőséges kapcsolatnak. Persze ez nem szükségszerű, de az életben mégis igen gyakori. Hányszor látjuk, hogy az apa kisajátítja kislányát és rajta cuppantja el a feleségének kijáró csókjait. Az anya férj-pótlóként kezeli kisfiát, előtte tárja föl bizalmasan gondjait és bajait.

Az is megesik, hogy a hitveseknek túl n a g y a z e l v á r á s a: A feleség azt szeretné, ha férje reggeltől estig őt babusgatná, vagy a férj akkor érezné jól magát, ha felesége mindig körülötte forgolódna, róla gondoskodna. Ilyen és hasonló elvárások csalódáshoz vezetnek.

A hitvesek közé állhat, ha valamelyikük nem képes elfogadni azt, ami egyébként normális, sőt szükségszerű. Azt ugyanis, hogy a másik gondoskodásában, érzeleml világában, ízlésében, elvárásaiban stb. m á s : Nem készültünk egy kaptafára!

Sok házaspár esetében elidegíti kapcsolatukat a f é l e l e m . Attól félnek, hogy a nagy "bizalmaskodás" önállóságuk, szabadságuk rovására megy.

Nagyon ajánlatos lenne, ha a családi csoport tagjai előállnának még más megtapasztalt buktatókkal is.

2. M i t t e h e t a f é r j é s f e l e s é g , hogy megőrizze kapcsolatuk bájának és regényességének elevenségét? Kapcsolatuk varázsa a házasság érzelmétől függ. Át kell tehát lépniük "értelmük korlátait". Bizony ez sokszor nem sikerül. Idézzük pl. azt a férjet, aki teljes meggyőződéssel hangsúlyozza: "Tudhatja feleségem, hogy szeretem, mert érte dolgozom, mindenben támogatom!" Értelmes és logikus beszéd, de a házasságban elképesztően bután hangozhat! A házasság több, mint pusztán logika: az egész ember, tehát az érzelem dolga is. Minden hitvesnek szüksége van érzelmi bizonyosságra. Az ölelés, cirógatás, csók, simogató tekintet szükséges jelei szeretetünknek. A szavakról nem feledkezhetünk meg.

A házasság egyik lelkigyakorlatán történt. Reggelihez készülődtünk. Oda áll férje mellé az egyik asszony, felnéz rá, és majdnem rimánkodva kérdi hangosan: Szeretsz? Túlvilági boldogság öntötte el a háromgyermekes anya arcát, amikor férje, mindannyiunk füle hallatára kimondta: P e s z e , hogy szeretlek. Még többet is tett: homlokra csókolta feleségét. Intimitás!

Nagyon szükséges tehát, hogy a hitvesek ráébredjenek: kapcsolatuk melegségét és meghittségét ápolni kell! Hogyan? Mondják el a családi csoport tagjai eddigi tapasztalatukat: Hogyan fejezik ki egymás iránti gyöngédségüket? Próbáljanak feltárni újabb lehetőségeket is. Közben segíthetnek az alábbi javaslatok:

- Sétáljanak együtt rendszeresen, vagy, ha jobban tetszik, autózzanak.
- Néha töltsenek egy-egy éjszakát idegenben: rokonoknál, motelben...
- Járjanak együtt szórakozni!
- Nyilvánosság előtt is dicsérjék egymást, nyilatkozzanak elismerőleg saját hitvesük szépségéről, vonzásáról, bájáról, ügyességéről...
- Soha se mondják: Bizony a jó feleség az... Már bizony a jó férj az... Ne hasonlítgassák hitvesüket más személyekkel, legalábbis hátrányosan ne!

Az egyik csoportban a férfiak a következő "csokrot" gyűjtötték össze, amivel bensőségebbé tehetik feleségükkel való kapcsolatukat:

- Találj minél több alkalmat, hogy virágot ajándékozz feleségednek.
- Ne mellőzd az apró és olcsó ajándékokat, amelyekkel meglepheted őt.
- Feleséged kedvenc dalainak lemeze vagy magnószalaga is szép ajándék.

- Néha ír neki egy-két szerelmes szót.
- Hívd fel telefonon, amikor nem is gondol rá. Csak azért, hogy megmondd neki: Szeretlek, hiányollak!
- Légy kedves, megértő és nagylelkű.
- Tanulj meg néhány jó és új viccet, hogy felvidámitsd hitvesedet.
- Csókold meg feleségedet alkamasint mások előtt is.

- Ne feledkezzél meg arról, hogy legalább vasárnap és ünnepen ismered el, hogy jól áll rajta a ruha, tetszik neked!

S vajon a feleségek? Hogyan őrizhetik és ápolhatják az intimitást? Íme erre is egy füzér:

- Dicskedj szomszédaid előtt, hogy boldog vagy házasságodban. Ez visszajut férjed fülébe. Jól esik majd neki.
- Enyhe illatszert használj, akkor is, ha nem szándékoztok kimenni.
- Ügyelj arra, hogy háziruhád izléses legyen.
- Kerülj minden túskességet, és ne légy a panaszok "kincstárává".
- Gyakran mondd meg férjednek, hogy csodálsz, büszke vagy rá.
- Légy csábító férjedhez. Símulj hozzá, karolj bele, hajtsd vállára fejedet alkalmilag a nyilvánosság előtt is.

Természetes, hogy a hitvesek imádkoznak egymásért, igyekeznek a vallásgyakorlatot kapcsolatuk "melegítésére" is használni. Sokat tehet ezen a téren a közös zárandoklat, közös szentáldozás, amikor egyszerre gyónnak stb. Gondoljunk Greeley tudományos kutatásainak említett eredményeire, miszerint a mély vallásosság is gazdagítja a hitvesek érzelmi kapcsolatát.

3. **Mi a szexuális élet értelme?** Nehéz kérdés. De próbáljuk meg kimondani a csoporttagok meggyőződését. Ha esetleg nehezen menne a kitérülködés, felolvashatnánk az egyik családi csoport összegyűjtött gondolatait azzal, hogy a jelenlévők szóljanak hozzá, mondják el; miben elfogadható, de fejezzék ki kritikájukat is. Az esetleges jegyzék a következő: A szexuális élet kifejezi:

- Szükségem van reád, nem tudok nélküled élni.
- Szeretlek, te vagy életem napja: meleget és életet jelentesz számomra.
- Vágyom arra, hogy gyermekünk legyen. Ő lenne szerelmünk koronája.
- Igyekszem jól érezni magam veled, de úgy, hogy neked is örömet szerezzek.
- Szeretnélek megerősíteni és megvigasztalni.
- Közelségem akarom kifejezésre juttatni.

- *Megjutalmazlak, ezzel honorálom jószágodat.*

A szexuális élet továbbá kifejezheti: "Megbocsátottam", illetve "Bocsáss meg!"

Természetesen a szerelmi életnek lehetnek árnyoldalai, pl. amikor csupán a szenvedélyeknek nyitunk szelepet, ha a másikat megalázom, kihasználom vagy csak "használok", de akkor is, ha csupán versengésünk kifejezője: "Vagyok én is olyan, mint te!"

Két dolgot jó lenne elérnünk: 1. Segítsük a hitveseket, hogy legyőzzék a természetes idegenkedést: A szexről nem beszélünk! 2. Tudatosítsuk bennük, hogyan tehetik szebbé szexuális életüket.

4. **M i k o r k i e g y e n s ú l y o z o t t** szexuálisan egy személy? – Sok oldalról közelíthető meg a kérdés. Ne keressünk általánosan elfogadható meghatározást. Talán többet ártana, mint használna. Adjunk a hitveseknek inkább kapaszkodókat, amelyek segítségével felülvizsgálhatják saját szexualitásukat. Szolgáljon mindez segítségül gyermekeink szexuális neveléséhez is. Először ők maguk mondják ki véleményüket. Munka közben segíthet az egyik családi csoport végeredménye. A londoni családi alapközösség megállapította, hogy a szexuálisan éret ember az, aki:

- Elfogadta önmagát, mint férfit, illetve mint nőt. Boldog, hogy éppen annak született, ami.

- Rendelkezik alapismeretekkel saját nemével kapcsolatban, de a másneműekről is.

- Nem feszélyezett saját nembéliekkel, de az ellenkező nem tagjai előtt sem "dermed meg".

- Alkalomadtán könnyedén tárgyal a szexuális kérdésről, de nem ez a fő témája.

- Képes megfelelően szabályozni és irányítani érzelmeit.

- Alkalmas arra, hogy szeressen és elfogadja a másik szeretetét.

Érdemes lenne megbeszélni azt is, mi a vallás szerepe a szexualitásukban. Hogyan néz az Isten erre az emberi lehetőségeinkre?

Ha nem is tartozik szigorúan a hitvesek kölcsönös kapcsolatára, mégis megtárgyalhatjuk a következőket:

5. **A jó szexuális nevelés a l a p j a i t.** Ez a kérdés szinte természetes következménye, vagy folytatása az előbbinek. A következőképpen járhatunk el:

A csoportvezető megkérdezheti a párokat, mit tehetünk, hogy gyermekeink szexuálisan kiegyensúlyozott emberekké legyenek? Mondja el minden pár, mit tesznek ők ebbe az irányba. Kérdezhetjük továbbá: Hogyan világosíthatjuk fel gyermekeinket a szexualitásról? A hitvesek visszaemlékeznek arra a szexuális nevelésre, amit ők kaptak. Rádöbbenhetnek arra is, hogyan befolyásolja egykori neveltetésük jelen szexuális életüket. Hasznos lehet két házaspár vallomása:

Bernadett és Csaba: "Szerintünk talán a legfontosabb, hogy tudatában éljünk saját érzelmeinknek, képesek legyünk felfigyelni a másik érzelmeire,

és helyesen válaszoljunk arra. A mi szemünkben több, mint szex: tulajdonképpen minden ember alapmagatartása, érzelmi nyitottsága, érzékenysége mások iránt, ez a szexualitás. Mindenkihez úgy viszonyulok, mint férfi, illetve mint nő. Fontosnak tartjuk tehát, hogy gyermekeinket képesítsük az eleven, kiegyensúlyozott és értelmes emberi kapcsolatra mindenkivel szemben. Ezzel segítjük őket, hogy ismerjék fel saját érzelmeiket: harag, öröm, gyönyör, vágyódás a másik ember (társ, pajtás, szülő) után. Segítjük őket, hogy érzelmeiket mérsékeltesen fejezzék ki: a fékre mindig szükség van.

Felhívjuk figyelmüket mások érzelmeire: Látod, milyen szomorú ez a néni. Őcsinek fáj, amit mondtál... Segítsük őket, hogy megosszák érzelmeiket, sőt együttérezzenek másokkal! Kislányunk éppen 12 éves. Sokat beszélgetünk társkereső érzelmeiről: Mit jelent ez? Miért van ez? Mi ennek az értelme?"

Felhasználhatjuk Ildikó és Árpád közlését is:

"Ne értsenek félre: nem akarjuk azt mondani, hogy a szexualitás pusztán testi valóság. Hangsúlyozzuk emberi mivoltát. Sajnos azonban azt tapasztaljuk, hogy testi vonását vagy túlhangsúlyozzuk, vagy elnyomjuk. Mi úgy próbáljuk megvédeni gyermekeinket a divatos "pánszexualitástól", hogy ráneveljük őket: Az emberi test tiszteletreméltó! A szexuális nevelés velejárója az érzékenység, tudatosság. Mit vált ki bennem az, amikor valaki megérint? A test örömei szépek. Isten ajándékai. Életünket hivatottak ízesíteni, de nem lehetünk rabjaikká. Az ölelés, csók, simogatás, kézfogás..., a szeretet testi jelei. Olyan egyszerű testi kapcsolat is, mint pl. amikor egymás mellett ülünk, vagy szembenézünk egymással. Már ez is kifejezheti: szeretlek, értékellek, kívánlak. Persze tanúskodhat arról is, hogy: gyűlöllek, megvetlek... Azt is elmondhatja: Zavarsz, de eltűrlek."

Nagyon fontos, hogy a gyermeknevelés során tisztázzuk gyermekeink fogalmait a nemi szervekkel, funkcióikkal, testünkkel és érzelmeinkkel kapcsolatban. Ne az utcán szedje fel a dolgok neveit, hallja azoknak tiszta formáját tőlünk. A szexuális érés folyamat, így a szexuális nevelés is. Ha a gyerek kérdez, korához mérve válasza érdemes. De ne várjuk meg kérdéseit. Legalábbis a serdülés korára készítsük őket elő! Talán megjegyezhetnénk:

- A legkisebb gyermek is már szexuális lény.
- A szexuális érés nem csak fiziológiai folyamat, szociális és pszichológiai esemény, amely nagyban függ a családi élettől.
- Ha a gyermek nem kérdez a családi életéről, kérdezze őt a szülő, hogy meggyőződjön arról, nincsenek-e téves ismeretei, nem fojtja-e el tudásvágyát?
- A családi kör meghittsége biztosíték, hogy a szexualitás ne tűnjék "állatias gorombaságnak".

Ide tartozik még egy fontos tudnivaló. Szexualitásunk felelősség! Gyermekeinket neveljük tehát mindenben felelősségteljes egyénékké. Talán úgy érjük el ezt legkönnyebben, ha segítjük őket felelősségteljes válsztásra és

döntésre önmagukkal, de különösen más személyekkel kapcsolatban. Felelünk egymásért. Ez is szexuális nevelés.

Ezen témakörünket is "közléssel" rekesztjük be. Felkérhetjük a hitveseket, mondják el, hogyan fejezik ki a mindennapi életben hitvesük iránti szeretetüket, érzelmeiket. Ha ez nehézkesen menne: nyilatkozzanak, mit tartanak helyesnek ezen a téren? Mit tapasztaltak általában? Mit láttak másoknál?

f) Hatodik témakör: Szexuális bensőségesség (intimitás)

Célunk fokozni a hitvesek szexuális bensőségességét, de ugyanakkor szeretnénk elérni, hogy a párok négy szemközt tovább folytassák ezt a témát. Ha viszont a csoport nyilvános vitát igényel, beindíthatjuk azzal, hogy aki vállalkozik, nyilatkozzék: Mivel mélyíthetik el a hitvesek szexuális kapcsolatukat? Azt is megkérdezhetjük, mely eljárásokat találtak különösen kielégítőnek. Esetleg egy szexualitással foglalkozó könyv idevágó részét felolvashatjuk, majd a csoport megvitathatja a hallottakat. Erre a célra ajánlhatom T. Bovet: Felette nagy titok. Könyv a házasságról c. művét (OMC, Bécs 1983, 39-50. o., A szerelmi egyesülés technikája, A külső körülményekről, A szerelmi egyesülés akadályai).

Ismét "közléssel" fejezzük be tárgykörünket. Megkérjük a hitveseket, fogják meg egymás kezét és úgy mondják el: Miért szeretik egymást? Mit szeretnek legjobban a másikban? Mikor szeretik legjobban a hitvesüket?

Helyes lenne, ha minden személy elmondaná, mit kapott az összejövetelek során, ami az ő életét és hitvesével való kapcsolatát bearanyozza.

Megjegyzés: A csoportvezetőknek nem könnyű a helyzetük. Nem parancsolhatnak, csak kérhetnek, bátoríthatnak és segíthetnek. Komoly kérdésük lehet: Hogyan serkentjük a tárgyalást?! Az egyik gyakorlott csoportvezető így fogalmazza meg válaszáat:

"Fontos az, hogy ne vesítsd el a fejed. Nem te vagy a világ megváltója, habár tőled is függ családi csoportod eredményes működése. Ezért mindig arra ösztönözd a résztvevőket, hogy:

- *Legyenek nagyon konkrétak. Mondjanak minél több példát az életből, lehetőleg saját életükből.*

- *Amikor egy vélemény elhangzott, kérd, hogy más is szóljon hozzá: Van-e más vélemény is?*

- *Arra is felszólíthatod a résztvevőket, adjanak választ az elhangzottakra.*

- *A bátorítás jele, amikor szótlanul bólogatsz a beszélő felé, rákérdezel: Te mit szólsz hozzá? vagy kijelented: Úgy érzem, Katalin szeretne mondani valamit!*

- *Ha megakadna a társalgás, ismertess egy alkalmas és témába vágó helyzetet, s felszólítod társaidat: bírálják el a dolgot!*

- *Néha összegezd az elhangzottakat. Különösen, ha több szempont, több tárgy is felmerült.*

- *Felkérhetsz valakit, mondja el röviden, miről is szóltunk eddig.*

Ilyen és hasonló módszerrel lendületes lesz a csoport munkája.

S ú l y o s k é r d é s lehet az is: Mit tegyek, ha zsákutcába vagy mellékvágányra fut a beszélgetés? Vagy egyenesen ártalmas légkör kezd elhatalmasodni? Esetleg a résztvevők között nézeteltérésre kerül sor? A válasz egyszerű: Ilyenkor valamelyik vezető lépjen közbe. Persze ezt könnyű mondani. De mit tegyen? Íme mit tehetne:

- *Szakítsd félbe a társalgást, és tereld vissza a témára: "Sajnálom, de kicsit eltértünk, tulajdonképpen arról beszélünk, hogy..."*

- *Összegezz és általánosíts, majd kezdj bele a következő pontba.*

- *Foglald össze az alkotó nyilatkozatokat, s tedd fel a kérdést: Ki szeretne még hozzászólni ehhez?*

3. A családjólét lelkigyakorlatai

A kommunikáció-gyakorlat csoportjának vége felé ismertetjük a házasságokkal a családjólét lelkigyakorlatának lehetőségét, mint hitvesi boldogságuk szorgalmazásának második lépcsőjét. Az ilyen lelkigyakorlat rendszerint hétvégeken történik teljes ellátással és éjjeli szállással. A gyerekeket is magukkal vihetik, de róluk nevelők gondoskodnak, míg folyik a szülők munkája. Alkalmilag az értelmesebb gyerekeket is bevonhatják. Így tehát ez a munkaszint átmenetet képez a hitvesekkel való foglalkozás és a teljes család felkarolása között. A fő munkamódszer itt is a párbeszéd, vita, közlés.

A csoportmunka ö t s z a b á l y a érvényesül: 1. A házaspárok teljesen szabadon vesznek részt, azaz tetszés szerint, többé-kevésbé működnek közre. Kijelenthetik, hogy egyes témákról nem hajlandók tárgyalni a közösség, csoport előtt. 2. A szembehelyezkedés, mások hibáinak kielemezése, problémái fölötti töprengés csak akkor lehetséges, ha az illető, akiről szó van, azt megengedi. 3. A megbeszélések során különösen értékes a tapasztalatra épülő közlés, majd az érzelmek kifejezései, az "én úgy gondolom, hogy..." viszont nagyon, de nagyon mellékes! 4. A pap úgy van jelen, mint lelki támasz, és tudásbank. A lelkigyakorlatot ugyanis a házaspárok végzik, a kegyelmet és az élményeket is főképp ők közvetítik. 5. Az igazi irányító a vezető házaspár. Ők kezdik a megbeszéléseket és a közléseket is ők indítják be azzal, hogy maguk nyílnak meg, saját tapasztalataikat mondják el.

A lelkigyakorlat h á r m a s c é l j a : 1. Vizsgálják felül a házaspárok saját házasságukat. Vegyék észre, hol is állnak, milyen is ez a házastársi kapcsolat. 2. Ismerjék fel azt a haladást, amit már eddig elértek és közösen állapítsák meg azt az irányt, amerre szeretnének fejlődni a jövőben. 3. Tanulják meg az együttműködés és problémáik megoldásának újabb ügyességeit és lehetőségeit.

Az alábbiakban a hitvesek lelkigyakorlatának három sajátos módjára mutatunk rá:

a) Általános lelkigyakorlat

Magyar szakirodalmunkban Teleki B. jelentette meg a lelkigyakorlat ezen módját (Békési és tb. 1985). Ennek két válfaját találjuk:

Hétvégi lelkigyakorlat. Célja: A keresztyén öntudat fokozása (L. Im. 155-161). Az Apostol szavaival kifejezve: Tegyetek mindig minél többet az Úr ügyéért, hiszen tudjátok, hogy az Úrért való fáradozástok nem hiábavaló (1Kor 15,58).

A házások csoportja már p é n t e k e s t e összejön. A rövid ismerkedés után (Mindenki elmondja magáról azt, amit szeretne, hogy a többiek tudjanak róla!) az I s t e n j ő s á g á r ó l beszélget a csoport. A párok közlik, miben tapasztalták Isten irántuk való jóságát. Tegyük ezt nagyon konkrétan. Esetekre mutassanak rá, mondják el a történeteket. A pihenés alatt minden pár tudatosítsa ismét, mennyire jó hozzájuk az Isten.

A s z o m b a t i n a p témaköre az é l e t é r t e l m e. Négy ülést tartunk. Fénypontja a liturgia, amikor az Úr asztala körül találkozunk. Ajánlatos, hogy a pap az evangélium után néhány bevezető szót szójjon és minden pár illetve minden jelenlévő egészítse ki azt saját élményei kincstárából. A Hívek könyörgésénél is mondjon mindenki saját fohászt!

Az első közös csoportmunka az é l e t c é l r ő l szójjon általában. Mottója Ady verse lehet:

Mert Isten az élet igazsága

Parancsa ez: mindenki éljen.

Parancsa ez: mindenki örüljön.

Parancsa ez: örömgylkos féljen.

Természetesen építhetjük tárgyalásunkat a szeretet témájára is: Életünk értelme, hogy szeressük Istent és szeressük egymást (Mt 22,34-40).

Lényeges az, hogy mondjuk el, hogyan élünk Isten- és emberszereteten.

Második csoportmunkánk az e l r o n t o t t é l e t e t vizsgálja. A bűnt úgy mutatja be bevezetőjében a pap vagy házaspár, mint Istennel és emberrel (hitvessel, családdal) való kapcsolatunk megrontóját. Ezután elmondják a hitvesek, hogyan élük át a bűnt mindennapjaikban, a családban. Melyek a leggyakrabban előforduló hibáink a házáséletben?

A harmadik csoportmunkánk az ú j j á s z ü l e t e t t e m b e r e l foglalkozik. Krisztus nemcsak megbocsátja bűneinket (Jn 20,19-23), hanem erőt is nyújt a szentségekkel (gyónás, áldozás!). Beszélgessünk el arról, hogyan éljük át a szentgyónást és a szentáldozást? Különösen arról valljanak a párok, mit jelent a gyónás és áldozás kettejük kapcsolatában. Hogyan gyűjtenek erőt a szentségekből?

Szombaton este vacsora után v i s s z a p i l l a n t u n k a nap eseményeire. Mit tanultunk meg ma kettőnk kapcsolatáról? Hogyan tehetjük Istennel és egymással való viszonyunkat szebbé? Bizalmasan mondják el a párok, mit

köszönnek különösen a másoknak. Esetleg írhatnak is egymásnak kis levelet. Talán az is használ, ha írásban lefektetik: A mai nap hatására milyenek lesznek ezután? Mik a megvalósításra váró terveik?

A v a s á r n a p témái "Úton az örök haza felé" cím alá csoportosíthatók. A szentmisét különösen ünnepélyesen szervezzük meg. Legyen ez a családok miséje. Vegyék ki részüket a szülők és gyermekek egyaránt. Az evangélium felolvasását dramatizálhatjuk. Hallgassunk meg erről egy beszámolót:

Gábor (14 éves): "Én annyit mondhatok, hogy nagyon érdekes mise volt az. Már szombaton este megbeszéltük a tisztelendővel, hogy ki mit csinál. Összeszedtük a gyermekeket. Kiosztottuk a szerepeket: egyik Lázár, a másik Márta, a harmadik Mária. Egy másik fiú Júdás. No, meg én voltam a Jézus. Körülálltuk az oltárt. Vagyis először kivonultunk az evangéliumra a sekrestyéből. A kisebbek kezükben hozták a vizet, bort, kéztörölő ruhát, tálcát. A nagyobbak a kelyhet, kis tálcát az ostyával, aztán meg a kelyhet a kisostyákkal. A plébános atya vitte az evangéliumos könyvet. Amikor odaértünk az oltárhoz, meghajoltunk és körülálltuk. A pap olvasta az evangéliumot. Mindegyikünk meghajolt, amikor róla volt szó. Olyan érdekes volt. Mások szoktunk kuncogni a mise alatt, de most senkinek sem jutott eszébe. Szóval klassz volt, csak az a kár, hogy ilyent a templomunkban soha sem csinálunk." (Az evangélium szövege: Jézus Lázár otthonában – Jn 12,1-8)

Abban is megegyezhetünk, hogy a misén együtt marad a család. Nem különítjük el a szülőktől gyermekeiket, ahogy plébániatemplomainkban egyes helyeken még szokás.

Első megbeszélésünkön szólunk a K r i s z t u s - k ö v e t é s r ől. Nagyon szépen fejezi ki ezt Kalkuttai Teréz anyja:

"Adni kell, mindent odaadni: munkát, erőt, életet, pénzt, ruhát és kenyeret, könnyet és mosolyt, simogatást és jószándékot, jóakaratot, imát, egészséget, melegséget, élő hitet...Szeretetet adni, adni, s érte semmit sem kívánni!"

Milyen egyszerű feladata ez a szülőknek, hitveseknek. Beszéljük meg, hogyan valósíthatjuk meg mindennapjainkban.

A második összejeövetelünkön J é z u s p é l d á j a ragyog fel: Hogyan tette egész életét az Atya kezébe? Keressük közösen az utakat, hogyan követhetjük őt ebben.

B e f e j e z é s ü l pillantsunk vissza hétvégi lelkigyakorlatunkra. Mindenki válaszoljon négy kérdésre: 1. Hogyan éltem azt ezt a lelkigyakorlatot? 2. Milyen kegyelmekben részesített Isten a megbeszélések során? 3. Különösen mit vár el tőlem az Úr? 4. Hogyan fogom módosítani életstílusomat, hogy az jobban megfeleljen Isten akaratának, és hatásosabban szolgálja családom boldogságát?

H á r o m n a p o s l e l k i g y a k o r l a t. Célja: Isten képmására alakulni! (vö. im. 188-199. o.) Tulajdonképpen három teljes napról van szó. Alkalmas idő: háromnapos állami ünnep, hosszabb ünnepi munkaszünet és a nyári szabadság.

A gyülekezés előestéjén az ismerkedés után a családi élet s z e n t m i v o l t á r ó l tárgyalunk. Miben és hogyan szent a család? Saját tapasztalataink mellett Jézus példája vezet.

A z e l s ő n a p beszélünk az i s t e n k é p ű e m b e r r ő l. Először persze azt tisztázzuk: K i n e k e m a z I s t e n? Számoljon be erről mindenki. Ne elégedjen meg azonban a vezető pap és házaspár az általános képpel: Teremtőnk, Atyánk, Megváltónk... Igyekezzenek leszűrni a beszédből: Mit jelent ez számára? Hogyan éli ezt át? Arra is válaszoljon minden személy: Hol érzi Isten szeretetét saját életében és házasságában?

Megbeszélésünk második témája: S z e r e s s ű k e g y m á s t I s t e n s z í v é v e ! A család a szeretet gyakorlótere és iskolája (vö. LG 35). Erre kaptunk parancsot és ez keresztény mivoltunk lényege (vö. Mt. 22,34,40). Alaposan vitassuk meg, hogyan szerethetem hitvesemet, gyermekeimet, önmagam, rokonságomat, házastársam rokonait s nem utolsósorban Istent.

Harmadik szempontunk a f é r j é s a p a kiléte. Hallgassuk meg, mit tartanak a férfiak az igazi férfiről, valódi férfiről és a jó apáról. Mondják el az asszonyok: milyen a jó férj, a jó apa. Hívjuk be a gyerekeket is, még a kicsiket is, s adjunk nekik lehetőséget, hogy elmondhassák, milyen szerintük a jó férj, és milyen a jó apa.

A helyes n ő , f e l e s é g - é s a n y a k é p e t külön alkalommal tűzzük napirendre. Ugyanúgy járunk el, mint az előző alkalommal. Szóaltassuk meg ismét a gyerekeket is.

Az első nap estéjén tekintsünk vissza közösen: értékeljük ki napunkat. A hitvesek ezután tegyék meg kettesben is, saját szobájukban, és készítsenek jegyzetet maguknak.

A m á s o d i k n a p tulajdonképpen a c s a l á d i k a p c s o l a t o k n a k v a n s z e n t e l v e. Először a m e l e g h i t v e s i k a p c s o l a t m i b e n l é t é r ő beszélgetünk. Enélkül nincs boldog családi élet. Mindenki nyilatkozzon, miben látja jónak és szépnek kettőjük viszonyát. A nagyobb (iskolás!) gyerekeinket hívjuk be, s azok mondják el: Mi a szép szüleik egymás iránti szeretetében?

Második csoportmunkánkat a s z ű l ő k é s g y e r m e k e i k viszonyának szenteljük. A kisebb gyerekeket is bevonhatjuk (3 éves kortól). Akik még nem érték el az iskoláskort, rajzolják le, hogyan szeretik egymást a családban, vagy mit jelent nekik a család.

Következő alkalommal beszélgetünk a családi problémákról: a b ű n r ő l a c s a l á d b a n. Ahogy a hitvesek nyilatkoznak, felírhatjuk a táblára a bűnök listáját. Diákjaink is mondják el, mi bántja őket a családban, de arról is szóljanak, mivel rontják ők a család légkörét.

Végül beszámolunk a b ű n b á n a t k i n c s é r ő l. Először is arról szóljon minden családtag (kicsik és nagyok), hogyan gyakoroljuk a bűnbánatot és megbocsátást a családban.

A h a r m a d i k n a p a közös növekedésről elmélkedünk: e g y ű t t a z ü d v ö s s é g f e l é !

Először arról számoljanak be a családok, mennyire haladtak a hitszerinti életben, sikerül-e eredményesebben vezetni a család életét a tökéletesebb felé. Pontosan mutassanak rá, miben haladtak.

Második összefoglalásunk az emberi kettősségről, inkább a megváltás gyümölcseiről szól. Jézus szenvedett és feltámadott. Hogyan viseljük el mi szenvedéseinket, gyerekeink betegségeit...? Mennyire van jelen családjuk életében az örök élet hite és reménye? Beszámolnak a nagyobb gyerekek is: Mit jelent számukra Jézus szenvedése és feltámadása. A kisebb gyerekek rajzolják le Jézus szenvedésének valamelyik jelenetét, s melléje a feltámadást is!

Élet a szeretetben a harmadik csoportülésünk témája. Nyilatkozzanak arról, mit tesznek igazi szeretetből a családban: vállalják gyermekeiket, ima, mise, áldozás stb. Arra is térjenek ki, hogyan mutathatják jobban szeretetüket egymás iránt. A kisgyerekek rajzolják le a családot: minden családtagot egy képre. Nagyon árulkodó ábrákat találunk: valamelyik családtag kimaradt, egyik gyerek uralja a képet (nagyobb szüleinél is!), a szülő túlságosan kicsi figura a családban stb. Úgy éli át a gyerek, ahogy lerajzolta. Helyes, ha a szülők elgondolkodnak kisgyermekük rajzain.

Negyedik elmélkedésként találjuk az említett könyvben: A család a világ jó pásztor! Beszélgessen a család arról, mit tesz más családok, más személyek javára. Igaz, önzetlen szeretetből. Nyilatkozzanak még az egész kicsi gyerekek is, akik képesek beszélni.

A befejező elmélkedés vissza pillantás. Tartalmasan fogalmazza meg ezt Juhász Gyula költőnk:

*"Jó volt, Uram, az égető szén,
Amelytől ajkam és a lelkem
Hirdette, mily acél a törvény
A szívben és a végtelenben.*

*Most új az ajkam és a lelkem,
S így állok én vígan előtted,
S téged dalollak a jelenben,
S benned látom a jövőket.
(Új szövetség)*

Számoljon be mindenki érzelmeiről, a kegyelmekről és terveiről.

b) Irányított lelkigyakorlatok

- Ajánlhatjuk a házasoknak, hogy vegyenek részt irányított lelkigyakorlaton. Különösen Amerikában, de már Európában is elterjedt a lelkigyakorlatozás ezen módja. A pap általános irányelveket ad, és naponta egyszer elbeszélget a lelkigyakorlatozóval (rendszerint négy szemközt). A lelkigyakorlatozó átgondolja egész életvitelét, magatartását és Isten tervének megfelelőbb életstílust keres.

Alkalmas ez az elmélyülési forma a hitvesek kapcsolatának ellenőrzésére és szépítésére, valamint az Istenhez való viszonyulás és a család boldogságának fokozására is. Részletesen csak azért nem tárgyaljuk, mert minden egyes ilyen lelkigyakorlat teljesen más. Munkamódszere, tárgya színezete függ a lelkigyakorlat irányítójától és a lelkigyakorlat végzőjétől egyaránt. Annyit ajánlok azonban, hogy ha ezt az utat választjuk a hitvesi élet megszentelésére az Istennel való négy szemközt tárgyalás mellett, beszéljék meg a témákat a hitvesek (férj és feleség) egymással is, s tartsanak tanácskozást a vezetővel hatszemközt!

c) Vízke (hétké) lelkigyakorlat

A hétké lelkigyakorlatoknak bőséges irodalma van (A. Bosco 1972, Gallagher 1976 és 1977). 1947-ben vette kezdetét Chicagóban. Vázlatunk Antoinette Bosco könyve nyomán készült. Charles Gallagher, a hétké lelkigyakorlatok nagy híve, így jellemzi e művet: "A mozgalom szívét képezi az egyházi rend és a házasság szentségeinek közreműködése. A papok és a házaspárok egyaránt hozzájárulnak az eredményhez azzal, hogy kifejezik szeretetüket. Ebből a közlésből és egymás kölcsönös megerősítéséből indul meg a keresztény szeretet új növekedése."

Mi tehát a c é l j a a hitvesek hétké lelkigyakorlatának, amit gyakran (weekend) víkendnek neveznek? János és Patrícia így válaszolnak:

"A víkend kezdetén azt közölték velünk, hogy ez a lelkigyakorlat tulajdonképpen a jó keresztény házasságnak megfelelő kommunikáció eszköze. Most, amikor több év után visszatekintünk, kijelentjük: igazuk volt! Az ígértet beteljesedett várakozásunkon felül. Azóta is állandóan megújul a mindennapi életben házasságunk szentsége."

Hogyan néz ki a hétké lelkigyakorlat, s mi a gyümölcse? Mondják meg Marianna és Jakab:

"A weekend előtt is jó volt a házasságunk. De azóta közelebb érezzük magunkat egymáshoz és az Istenhez, mint bármikor azelőtt. Házasságunk új értelmet kapott. Sokkal jobban megismerjük egymást, és kölcsönös szeretetünk is állandóan növekszik annak alapján, amit ott megtanultunk."

A víkend tehát nem ugyanaz, mint amiről beszéltünk az 1. a) pontban. Ott egy sajátos lelkigyakorlatról volt szó, amit hétkégen tarthatunk. Itt egy gyökeresen más változatát élhetjük át.

A víkend menetét igyekszünk lépésről-lépésre követni úgy, ahogy ezt világszerte gyakorolják.

P é n t e k e n e s t e kezdődik. Széles mosollyal köszönti az érkező házaspárokat a vezető pap és házaspár. A pap maga is elvégezte már a víkendet, a házaspár ugyancsak. Felkészültek tehát arra, hogy a hétké lelkigyakorlat élményeibe és gazdagító tapasztalataiba bevezessenek másokat is.

Az első és maradandó élmény a v e n d é g s z e r e t e t. A b e v e z e t é s este 8-kor kezdődik egy pohár borral és falatozással. A társaság színes.

Több korosztály és különböző társadalmi szintű házaspár verődhet össze. Nem szükséges, hogy érdeklődési és problémakörük azonos legyen, mint az általam kidolgozott hétvégi lelkigyakorlatoknál. Ugyanakkor itt házaspárok vannak jelen, nem úgy, mint az 1. a) pontban említett lelkigyakorlaton, ahol a gyerekeknek is jelen kell lenniük.

Miután bemutatkoztak egymásnak, talán idegesen és bizonytalankodva kezdik a társalgást: miért is jöttek, mit várnak el, milyen problémák terhelik tarsolyukat? Lassan világossá válik, hogy a férfiek legnagyobb része csak a feleség kedvéért jelent meg. "Megmondtam – hangsúlyozza az egyik –, ha már víkendre megyünk, akkor legszívesebben táborba megyek, ahol halászhathunk és szórakozhatunk, de hát ő nem tágított!" Az asszonyok szívevágya: együtt lenni a férjjel, távol mindenkitől. "Tulajdonképpen csak szombaton és vasárnap van férjem, de csak akkor, ha nincs futballmeccs" – halljuk a szinte általános panaszt. "Nem tudunk zöld ágra vergődni a gyerekekkel, eljöttünk, hogy rendbe szedjük magunkat!" – jelentik ki sokan.

Az étkezést, a szombat esti "szünetet" és az imádságra szánt időt közösen és "csoportmunkában" töltik. "Egyébként – közli a vezető pár – a víkend a férj és a feleség személyes ügye. Lehetőséget nyújt, hogy egymást jobban megismerjék. Segíti őket abban, hogy egymást jobban megértsék és teljesebben elfogadják. A víkend folyamán semmit sem kell 'csinálni', most élni kell."

Miután a jég megtört, a párok átvonulnak a nagyterembe. A középen és körben székek. A sarokban kis konyha: keksz, kávéfőző, teafőző áll a vendégek rendelkezésére. A falakat zászlók, feliratok díszítik: Az öröm a bennünk lakó Isten visszhangja! A tegnapi virágok, a mai gyümölcsök! Életünket irányítják azok, akik szeretnek minket, de azok is, akik megtagadták tőlünk szeretetüket! Szeretni valakit azt jelenti: segíteni őt, hogy éljen és meghívni a növekedésre! A szeretetben eltöltött nap, az igazán átélt nap! – Ilyen jelszavak várnak a házasokra az előadóteremben. Itt találunk még egy táblát. A székeken: ceruza és egy-egy jegyzetfüzet magánhasználatra. Még el sem helyezkedett a csoport, s a vezetők közlik: M u n k a m ó d s z e r ü n k az útbaigazító előadásokból áll, ezután következik a magábaszállás időszaka vagy a párok beszélgetése kettesben. A füzetbe jegyzik fel saját érzelmeiket, amelyeket a magányos tépelődés ébreszt. A párbeszédkor mindenki átadja jegyzeteit hitvesének! Miután figyelmesen átolvasták egymás följegyzéseit, megkezdik a párbeszédet!

Mi a különbség a szóbeli közlés és az írásbeli között? A Whelan házaspár így magyarázza meg: "A szóbeli közlésnél a szabadságod kötött, a párbeszéd gátolt. Míg az egyik beszél, a másik félig hallgatja, mert már készül a válasza. Az írással szabadon kifejezheted magad. Nem szakít félbe senki. Eleinte ugyan nehezen megy, mert senki sem tanított meg minket, hogyan fejezzük ki becsülettel érzelmeinket. Hiányoznak még a szavak is. Ezenkívül a beszéddel azt állítjuk: 'Én úgy érzem...', de mi következik? 'Úgy érzem, hogy te ... Úgy érzem, hogy neked kellene...' Tulajdonképpen hazudunk. Azzal kezdjük, hogy 'érezem', de hitvesünk feletti ítélkezéssel folytatjuk. A víkend ez megszűnik. Itt arról kell vallani, amit tényleg érzünk: boldog-

ságról, szeretetről, örömről, bánatról, elkeseredésről, haragról. Egyszóval arról, ami benned van".

"Mi – folytatják a vezetők – semmit sem végezhetünk el helyettetek. Nincsenek csodaszereink. Minden ismertetés után felíratunk néhány kérdést. Segíteni fognak az önmaguk feltárásában és felfedezésében".

A ma esti k é r d é s e k: Miért jöttünk ide? Mi boldogít? Mi teszi széppé házasságomat?

Ezután ismertetik a holnapi programot: Reggeli 8 órakor. A szombati első konferencia 9-kor. Fél nyolckor szentmise, aki akar, részt vehet. Szép jó éjszakát kívánnak egymásnak. Minden hálószoza ajtaján egy kis zászló szívvél, vagy a "Szeretet!" szóval. A szobában egy csokor rózsza és egy szál gyertya.

S z o m b a t o n kezdődik a t a l á l k o z á s önmagunkkal. Sorsdöntő lépés. A vezető házaspár vázolja az önismeret jelentőségét: nélküle képtelen az ember rátalálni a másikra. Csak az, aki megtalálta önmagát, képes feljes önmagát adni a házasságban – közli. Majd Ignác Lepp pappszichológus, A lét kommunikálása c. könyvéből idézheti a következő részleteket:

"A modern élet eltávolít az emberközi kapcsolatokból mindent, ami bensőségekre és személyességre vall. Személytelenek a társalgások. De az emberi szív belső vágya a közvetlen és személyes kapcsolat. Ha ez nem sikerül, felüti fejét a szomorkásság, kesergés, rettegés és neurózis..."

"Annak érdekében, hogy felfedezzem önmagam, leginkább fizikailag is, de morálisan is, mindig el kell szakadnom az evilági környezettől..."

"A magány felfedi az ember belső énjét, és ez serkenti a másik személlyel való közösségre..."

Ezután a résztvevők elvonulnak, és "keresik" önmagukat.

S e g í t ő k é r d é s e k: Mit tartasz magadról? Ki vagy te? Mi szokott mérgesíteni? Melyik magatartásod mérgesít másokat a környezetedben?

Ezután kerül nagyító alá a h á z a s s á g h e l y z e t e modern világunkban. A vezető házaspár ismertetheti az elképesztő statisztikai adatokat a válásról és következményeiről, a gyermekek keserves helyzetéről a felborult családokban stb.

Tulajdonképpen arról van itt szó, ami a házasság "rákfenéje", mély szakadékot terem a hitvesek között. Megjelenik ez már akkor, amikor még a testek közel állnak egymáshoz, de a lelkek már távolodnak: a békés egymásmellett-élés idején! Amikor még anyagilag egyeznek, de szellemileg már két világ. Tulajdonképpen csak "félíg-házasok"! A víkend gazdag anyagtárából ide kívánczozik:

"Fontos, hogy észrevegyük: a mai házások komoly kísértésben vannak. Egymás iránti hűségük olyan nehézségekbe ütközik, amiről az előző generációk nem is álmodtak. Mindez bele van ágyazva az életbe és korszellembe..."

"A házasság nehézségei nem jelentik a szeretet halálát. De próbára teszik. Az aranyat a tűzben olvasztják, a szerelem a krízishelyzetekben bizonyít..."

"Lehet, hogy elérted önzésed plafonját, de ez semmiképpen sem jelenti, hogy felemelkedtél a szeretet magaslatára..."

"A szeretet folytatólagos teremtés ... Hasonlít a fényhez, amely eloszlatja városaink sötétjét. Ha az áramszolgáltatás megáll, koromsötét nehezedik a házakra..."

Így jutunk el a "szeretet három fejlődési alapfokához: képzelgés, kijózanító csalódás majd az öröm!"

A k é p z e l g é s fázisát mindenki ismeri. A másik személy délibábos fényben ragyog: vitéz, hős, varázsló, aki boldoggá tesz vagy megtestesült kedvesség és jóság, angyali szépség. Minden pazar, fény, remény, álmom, élvezet, de csak a köde.

Ezt követi a k e s e r ú k i j ó z a n o d á s: a feddhetetlen szízi boldogság csak álmom! Szenvedés és csalódás ragadja meg az embert, amikor rádöbben:

- "Nem az vagyok, amit magamról gondoltam. – Ő sem az, akinek képzeltem. – Kölcsönös kapcsolatunk megvalósítása sokkal nehezebb, mint ahogy elképzeltük!"

Egyszerűen, a házaspárok átélik ezen a fejlődési fokon, hogy szerelmük pislogó lámpa, egy-egy pillanatra sötétben hagyja őket... A sötétben mindegyikük bebújik a saját vermébe: munkájába, gyermekeinek nevelésébe, jogaiba, kötelezettségeibe...

Ha azonban sikeresen túlhaladják ezt a fokot, az "új bor" várja őket: a g y ö n y ö r, a b é k e, a z ö r ö m. A szeretet harmadik fokán: "Az egyén nem úgy tekint hitvesére, mint egy 'megszállt' területre, amit ki kell használni, hanem mint a szülőföldre, amit érdemes művelni és szeretni... Rádöbbennek, hogy a szeretet nem az önzés zárt köre, ahol vagy az uralkodási vágy, vagy az erő győz, hanem olyan rugó, amely megismerteti a másikat, mint olyant, aki pótolhatatlan... A szexet helyettesítheti valami más, de semmi sem pótolhatja a szeretetet! Ezzel fogadjuk el a másikat olyannak, amilyen, önmagáért, és nem azért, amije van... Párbeszéddé válik most a szerelmük, miközben felfedezik Istent egymásban... Ez a szeretet már nem abban rejlik, hogy egymásra néznek, hanem tekintetük közös irányba mutat... A házastársak két rózsa ugyanazon vázában. Élvezik ugyanazt a fényt, helyet, vizet... Csak akkor lesznek teljesen egyek, ha egy gyökerük lesz... Három dologra van szükségük a biztos szerelemhez: Én, Te és az Isten!"

Az ülés végeredménye a házások párbeszéde. K é r d é s e i k: Mi a "lelki válás"? A "lelki válás" milyen tünetei jelentkeznek házasságodban?

A következő ülés megtanítja a hitveseket: B í z z u n k egymásban!

Sokat beszélnek a házások egymáshoz, de az igazi párbeszéd hiányzik a legtöbb családból. Meglepő. Az egyik újság rovatvezetője írja: "Ha ki kellene emelnem azt, ami a legfontosabb a boldog házassághoz, azt mondanám, hogy ez a kommunikálás képessége és gyakorlása!"

Mik a p á r b e s z é d g á t j a i? Amikor csupán szalmát csépelünk. Kétértelműség; játszunk a másikkal. De talán a leg súlyosabb akadály a

párbeszédnek, ha attól zárkózunk el, hogy feltárjuk önmagunkat a másiknak. Talán attól való félelmünkben, hogy visszaél vele, megvet érte, kinevet, megsért, félreért. Márpedig ha a hitvesek nem bíznak egymásban, soha sem találkozhatnak a bensőséges (intim) gondolat, vágy, aggodás és álmok szintjén. A bizalom hiánya emel falat a személy köré, amellyel oltalmat nyer a csalódástól, az esetleges csalódástól, fájdalomtól... De megbénítja a párbeszéd és kommunikáció lehetőségeit.

Kérdések: Mi a bizalom szerepe a házasságban? Mennyire bízunk egymásban? Hogyan dialogizálunk? Milyen a kommunikációnk?

No, jó, mondhatja valaki, de eddig a házaspár irányította a lelkigyakorlatot! Mi a p a p szerepe? Kérdezzük meg erről az egyik ismert vikend vezető papot, páter Heinent:

"A jelenlétem nyújt biztonságot. Kapocs vagyok a földi és égi valóság között. Nem zárkózom el a csoporttól, mert baráti kezem ki van nyújtva feléjük. Mindenki rendelkezésére állok, bármely kérdésről szívesen tárgyalok. Ha igényli valaki, tanácsot adok. Nem, nem én vagyok a vezető. A vezetés a házaspár dolga. A hétvégi lelkigyakorlatot is velük készítettem elő, közösen. A szentírási és teológiai ismereteimre mindig szükség van. Ezzel támogatom a vezető házaspárt. Igyekszem példát adni, mit jelent meghallgatni másokat. Ugyanakkor egy csöpp humort viszek a csoportba. A négy szemközi vagy hatszemközi beszélgetésre készen állok. No, persze a liturgiát is együtt ünneplem a csoporttal."

Mit jelentett ez a nap? Talán legjobban kifejezi az a férj, aki szívesebben ment volna táborozni. A vacsora előtt nyilvánosan megvallotta: "Szeretném, ha tudnátok: nagyon örülök, hogy nem táborozni mentünk!"

Szombaton este a megbeszélt időben ismét találkozik a csoport a fogadósobában s z ó r a k o z á s r a . Pohárcsengés és falatozás mellett mélyül a barátság. Majd a vezető házaspár az asztalra terít egy ív papírt. Nagybetűkkel felírják: AZ EGYSEG... Felkérlik a résztvevőket, mindenki vegye ki a részét: Rajzoljon vagy írjon fel valamit a kartonra erről a témáról. Lassan megjelenik teljes színkeverésben a k ö z ö s mű: összefogott kéz, egymásba olvadt pár... És a betűk: AZ EGYSEG $1 + 1 = 1$, Egyesülés, Egy akaraton, Több, mint önmagam, Egység, ami nem engedi, hogy elmondhassuk: összetörtem!...

Szívélyes jó éjszakát kívánva egymásnak, a párok szobáikba vonulnak, hogy megbeszéljék még egyszer, mi is történt ma, mit is éltek át, mire is döbrentek rá. Komolyan fáradoznak azon, hogy a maszkok lehulljanak, hogy az önvédelem és önzés leszálljon a trónjáról, a betanult "játékok", amelyek a szeretet rovására voltak, végleg megszűnjenek. Mindketten legyenek végre azok, amik. Ezzel adnak nagy lehetőséget a szeretetnek! Bizonny van, aki az egész éjszakáját munkával tölti.

V a s á r n a p az első konferencián mégis mosolygó arcokat látunk, miközben a házasságot, mint k o m m u n i k á c i ó s j e l e t , mint szentséget mutatja be a vezető házaspár. A hitveseket Isten a szeretet élvonalába állítja. Ez azt jelenti: Mivel szeretlek, te vagy Isten szeretetének jele, kifejező-

dése. Az a szeretet, amit élnek a hitvesek, nem más, mint maga az Isten: Isten működik kettőjükben, Isten terem általuk, Isten alkot munkánkkal! A szeretet Isten jelenlétének jele. Kölcsönös szerelmünk Istenbe kapcsol, általunk szeret az Isten. Ez teszi a házasságot kommunikációs jellé, szentséggé. Ezután egy kérdőívet kap mindenki. 75 perc áll rendelkezésre. Minden résztvevő maga tölti ki. Ezután 75 perc alatt megbeszéli mindenki saját válaszait hitvesével. Válaszait? Inkább a szavak mögött rejlő érzelmeit!

A kérdések lehetnek a következők:

1. Milyen gyermekkori emlékeid befolyásolják életedet?
2. Hogyan befolyásolják ezek az életedet és a házasságodat?
3. Miként határozzák meg szüleiddel való kapcsolatodat?
4. Hogyan befolyásolják ezen emlékek viszonyodat gyermekeidhez?
5. Gyermekkori élményeid kapcsán hogyan látod hitvesed kapcsolatát szüleidhez?
6. Hogyan ítéled meg hitvesed kapcsolatát gyermekeitekhez?
7. Milyen emlékek maradnak meg gyermekeidben rólad 20 év múlva?
8. Gyermekeid mostani élményei hogyan alakítják majd unokáidat?
9. Milyen jelentőségű az, hogy ismerteted gyermekeiddel a velük kapcsolatos élményeidet?
10. Milyen hitves szeretnéd lenni? Mi segítené ebben?
11. Milyen szülő szeretnéd lenni? Hogyan érheted azt el?
12. Hogyan lehetnél eredményes szülő?
13. Mindig neked kell igazadnak lenni, amikor gyermekeiddel tárgyalasz?
14. Melyek jellemző hibáid, mikor gyermekeidet hallgatod?
15. Hogyan válaszolsz gyermekeidnek?
16. Megfigyeled-e gyermekeid testbeszédét, testüknek jelzéseit?
17. Megengeded-e, hogy gyermekeid megérintsenek?
18. Hitvesedhez való viszonyod hogyan hat ki arra, miként figyelsz gyermekeidre?
19. Mit jelent számodra az, hogy "gyermekeim"? Önmagadra gondolsz?
20. Mi történik, ha a gyermekek vannak a család központjában, nem pedig a hitvesi kapcsolat?
21. Hogyan élnek át benneteket a gyerekek, mint két egyedet, vagy mint egy párt?
22. Mi tesz téged hitvessé? Mivel leszel szülővé?
23. Hogyan lehetsz életadó szülő? Hogyan válsz ennek ellenkezőjévé?
24. A család döntéseit a család hozza-e megbeszélés után?
25. Milyen a kapcsolatod tizenéveseiddel? (L. Gallagher 1976).

A szokásos ötven kérdést itt kissé lerövidítettük. A kérdések összeállításakor felhasználhatjuk még a fent ismertetett víkendanyagot és Gallagher 1977-ben megjelent *Éljenek a szülők!* c. könyvét.

A vikend utolsó konferenciája a nyílt és apostoli családról szól. A házasság missziós küldetés is. Minden családban kiépülnek azok az utak, amelyeken megélik a keresztyény és felebaráti szeretetet Istenért. Félre kell tenni az önzést, hogy javainkkal gazdagítsunk más családokat (1. GS 48).

Így leszünk tükre az evangéliumnak.

Kérdések az egyéni gondolkodásra és a hitvesi párbeszédre: Hogyan lehet családom más családok javára? Hogyan szolgálhatjuk a társadalmat? Milyen tevékenységünkkel erősíthetjük egyházunkat?

Végül is a párok visszavonulnak, és elkészítik életük tervrajzát. A hitvesek közös megegyezés alapján leírják önmaguknak: mit fedeztek fel a lelkigyakorlat során? Mire helyeznek ezután nagyobb hangsúlyt életükben?

Az ünnepi istentisztelet után igazi barátokként búcsúznak el a párok. Persze a vikend nem végződött be, most kezdődik mindannak megvalósítása, amire ráébredtek és amit elhatároztak. Ebben segíteni fogja őket nemcsak a közös ima, a mindennapi 10 perc is. Ezt olyan beszélgetésben fogják tölteni, amit itt tanultak. Erre kötelezték is magukat! Legtöbb esetben azonban havonta ismét találkoznak egy félnapra és évente is összejönnek egy-egy közös lelkigyakorlatra. Tulajdonképpen megalakult a családi alapközösség, csoport.

Minden családi lelkigyakorlat másodlagos célja ugyanis éppen ez: létrehozni a családi csoportokat.

4. A családjólét-modell csoportjai

A családi lelkigyakorlatok végén a lelkigyakorlat vezetői felkínálják azt a lehetőséget, hogy a résztvevők családi csoportokat alkossanak és ezek a családok egymást szellemiekben és anyagiakban egyaránt támogassák. Más szóval, megalakítják a családjólét csoportjait azzal a céllal, hogy a lelkigyakorlaton tanultakat a hónapok múlásával is gyakorolják a családi közösség támogatásával. Ezáltal az elsajátított készségeket mindig elevenen tartják, sőt a hitvesi és a családok baráti kapcsolatának növekedését is biztosítják. Ebben a munkában már a teljes család részt vesz a gyerekekkel egyetemben.

Azok a családok, akik erre hajlandók, egy megállapodást szerkesztenek, amiben rögzítik: családi csoportjuk összejöveteleinek időszakát (havonta egyszer, havonta kétszer vagy hetente), az összejövetel helyét (ugyanazon családnál, mindig egy másik család otthonában, a plébánián). Megválasztják a vezető családot, aki az összejövetel előtt értesíti a tagcsaládokat, előkészíti az anyagot, kapcsolatot tart a lekésszel stb.

a) A családjólét csoportjainak rendeltetése

A családjólét csoportja olyan, mint egy nagycsalád, családok baráti köre. A tagok gyakran találkoznak a mindennapi életben, de "hivatalos"

családi összejöveleteiket is szorgalmasan látogatják. Kölcsönösen támogatják egymást, segítenek egymáson, értékeikkel gazdagítják a többi családokat. Tág családi rendszert képeznek, melynek a gyermekek is alkotó elemei.

"Hivatalos" összejöveleteik témáiról majd később szólunk. Az egyéb szolgálatokról pedig így nyilatkozik egyik csoporttag:

"Családjóléti csoportunk többet jelent, mint a testvér vagy nagyszülő. Habár igazságtalan lennék, ha az ő közreműködésüket lebecsülném. De a baráti családok közelebb kerülnek egymáshoz. Legalábbis én így tapasztalom. Egymás gyerekeire vigyázunk. Néha egész napra vagy hosszabb időre is elvállaljuk a "baráti" család gyerekeit vagy gyerekeit. Nincs olyan házassági vagy családi probléma, amit meg ne beszélénk. Ha megszorulunk, csak egy telefonhívás hiányzik, máris itt a segítség. Milyen megnyugtató, amikor elmondjuk egymásnak hitvesi vagy szülői tapasztalatainkat. Mennyit tanulunk egymástól. Számtalanszor takarítjuk egymás házát. Néha építkezünk is. Szociális vagy plébániai munkákra is közösen jelentkezőnk. Ha valaki a csoport felnőtt tagjai közül munka nélkül marad, mint a méhkas, úgy zúdul fel a csoport. Mindenki munkát keres az illető számára. Néhány nap alatt néha több munkalehetőséget is felhajtunk. Ha valamelyik tag-családban a háziasszony beteg, föl váltva gondoskodunk a család étkezéséről. Csak az érti meg, aki megtapasztalta, hogy mit jelent a családjóléti csoport, de még milyen hatással van gyermekeinkre! A gyerekek között is barátság alakul ki. Mekkora megnyugvás tudni: gyerekem nem az utcán szedi fel barátait. Nagyszerű házasságok is jöhetnek így létre. Mi rendszerint egy helyen nyaralunk. Közös a szállítás, a gond, az öröm."

Eszerint tehát a családjólét csoportja olyan hatékony eszköz, amely segít a családoknak életük nehézségeinek megoldásában, meleg, baráti, emberi kapcsolatokat biztosít felnőtteknek és gyerekeknek. Az embertelen elidegenedés órájában bensőséges, egymást szívvel-lélekkel támogató baráti kört teremt. Az emberi kapcsolatok ridegségének nyomában jóró vallási elidegenedés helyébe vallási közösséget (community of faith) állít. Amit régen a társadalmi és vallási keretek biztosítottak, azt most garantálja a családjóléti csoport.

b) A családjólét csoportjainak terjedése

Valaki kifogásolhatja, hogy ez t u d o m á n y o s a n k i k í s é r l e t e z e t t . Tehát mesterkéltnéltebb forma, amit követ magából a mindennapok hullámszája. A tapasztalat azonban mást mutat. Amerikában, Európában, sőt világszerte terjednek a családi csoportok, ilyen vagy olyan változatban. Kelet-Afrikában a püspöki karok szorgalmazzák a Kis Keresztény Közösségek (SCC) létrejöttét. Ezek tulajdonképpen az önálló, önnevelő és önfenntartó helyi egyházakat alkotják. Zaire fővárosában, Kinshasában így mutatja be a Szent Mária Magdolna plébániát a közösség laikus vezetője: "Tizennégy aktív családi alapközösségünk van. Még nem tagja minden hívő a bázisközösségeknek, de ezek a csoportok képezik az egyház magvát. Egyébként több ezer SCC működik Zaire-ban".

A Fülöp-szigetek püspökei mind elsőbbséget adnak a családi kisközösségeknek a lelkipásztorkodásban. 1978-ban kezdték őket életre hívni, s ma már 2.000 közösség 100.000 családot foglal magába. "A kisközösségek – mondta Labayen püspök – olyan mélyen fogják meghatározni az Egyház életét, mint a szerzetesrendek elterjedése tette: a bencések az 5. sz.-tól a középkorig, vagy a jezsuiták és más apostoli szerzetek a 16. sz.-tól napjainkig" (vö. Pro Mundi Vita 2/1985).

c) A családjólét csoportjainak életrehívása

Papjaink kérdezhetik: H o g y a n i n d í t s a m be a családjólét csoportjait plébániámon? Ismerem a választ: Szervezzek lelkigyakorlatokat családoknak! De nem lehetne ezt leegyszerűsíteni? Tudom, mit akarok, hát mindjárt kezdem is. Hallgassuk meg Niall O'Brien missziós atyát a Fülöp-szigetéről:

"1975-ben lettem Tabugon plébánosa. A városban és a környező falvakon kb. 16.000 ember él. Néhány bennszülött pappal tervet készítettünk. Tulajdonképpen átvettem azt a módszert, amit ők már eredményesen kiviteleztek a saját plébániáikon. Céloom 'a teljes emberi fejlődés', ahogy azt VI. Pál pápa megkövetelte a Populorum progressio c. okmányban és 'az átfogó evangelizáció', amit az Evangelii nuntiandi-ban mutat be. Ezt a keresztény alapközösségekkel érhetjük el. Harminc családot fogtam össze egy-egy közösségbe. Feladatuk az, hogy olyan keresztény életet éljenek, mint az őskeresztények (ApCsel 2 és 4). Ö t j e l l e m z ő j e van az ilyen közösségeknek: 1. A közlés. Időt, vagyon, talentumokat: mindent meg kell osztaniuk egymás között. Senki sem lehet éhes vagy beteg, hogy a többiek ne sietnének segítségére. 2. A párbeszéd. A nehézségekkel kéz a kézben kell szembe szállniuk. Nem oldhatja meg azokat más helyettük. Beszéljék meg a problémák okait, tárgyaljanak a szükséges eszközökről. 3. Igazságtalanság nem lehet a közösségben. Minden jogtalanságot: uzsorát, erőszakot stb. úzzenek messze a csoporttól. 4. Kiengesztelődés. Nem könnyű ebben a világban. De a megbocsátás keresztény erény. Enélkül nem lehet melegség, bensőségeség és együttérzés a másikkal. Mit ér a pusztai igazság és a rideg szeretet? 5. Közös ima. Az imádság hozza össze a híveket a feltámadt Krisztussal. De az előző jelzők is mind fontosak, mert nélkülük a keresztény közösség az imacsoport szintjére sülyedne. Persze mindehhez hozzátartozik kihangsúlyozottan még négy tulajdonság: A közösség legyen katolikus! Foglalkozzon és gondoskodjon más helyi vagy nemzeti közösségekről, érezze magát egynek ezekkel, sőt az egész világ minden keresztény közösségével! Hogyan szedtem össze az embereket? Azt hiszem, minden kultúrának és vidéknek megvan a maga módszere. Miután többször is nekilendültünk majd megtorpanunk, ma már 60 eleven csoportunk működik."

"A liturgia – folytatja a pásztor – nagyon is központi helyre került. Például a keresztelés nyilvános elkötelezettség lett Krisztus mellett. A gonosz elleni fogadalomba beiktattuk a vidékünkön szokásos bűnök megtagadását: Lemondasz-e a földrablásról? Kész vagy-e védelmezni saját jogai-

dat? Kész vagy-e síkraszállni embertársaid jogaiért? stb. A házasságkötés is közösségi ünnep az előrelátott napon. Minden pár jegyesképzőt végzett."

"Vidéünk 12 plébániája egy nagy közösség – mondja O'Brien. Rendszeresen összegyövünk és megtárgyaljuk a lekipásztorkodást. Plébániáinkat is csoport vezeti: a pap és a jeles hívek közösen készítik és kivitelezik a terveket. Nagy plébániáinkat 7 mini-plébániára osztottuk. Mindegyik élén egy önkéntes laikus áll. A pap és a hét laikus vezető képezik a plébániánk központi szervét. Néha van nehézségük velem, mert minket, papokat úgy neveltek, hogy nehezen adjuk ki kezünk ből a hatalmat. Az Egyházközségi Képviselő Testületet a hatvan családi csoport vezetői alkotják. Minden hónapban összegyövünk velük és ők hozzák meg mindenben a döntést. Érthető, hisz ők élnek a néppel! Mit csinál a pap? – kérdezheti valaki. Felügyel a mini-plébániákra, egyengeti növekedésüket és kapcsolatban tartja őket a nagyobb katolikus közösséggel" (vö. Pro Mundi Vita 2/1984).

d) A családjólét csoportjainak témái

Égető kérdés: Milyen témákat dolgozzon fel a családjóléti csoport? A válasz a csoporttól függ. Vitassák meg azt, a m i é p p e n l e g s z ü k s é g e s e b b . Nem írhatunk elő egy légből kapott tantervet, mert ez esetleg nem felel meg az adott családi csoport igényeinek. Természetesen felhasználhatunk megfelelő irodalmat. Ajánlhatjuk a következő kiadványokat:

- A család vallásos tudatának elmélyítésére: 1. Király Ernő: A keresztyén élethivatás, 1982. 2. Előd István: Vallás és Egyház, 1981. 3. Karl Rahner: A hit alapjai, 1983. (Mindhárom a Szent István Társulat kiadásában). 4. Boros László könyvei közül különösen A közöttünk élő Isten-t, Az emberben fölényhajtó Isten-t, és a Reményből élünk köteteket ajánljuk (a Szolgálat mellékleteként jelentek meg.) 5. Ugyancsak ennél a kiadónál látott napvilágot Órsy László Boldogok a keresők c. könyve. 6. Jól használhatjuk Belon Gellért zsebkönyvét (Jézus lelkuete), amit a Szent István Társulat jelentetett meg 1984-ben. 7. Emellett a Szentírás és a II. Vatikáni Zsinat okmányai kifogyhatatlan kincsbányáink. Érdeklődni lehet utánuk a Szent István Társulatnál, Budapesten.

- A család sajátos kérdéseit tárgyalják nyelvtérletünkön pl.: 1. Nem jó az embernek egyedül, Református Sajtóosztály, Budapest 1981. 2. A Teológia c. magyarországi folyóirat 2. sz. 1984-ből. 3. Szeretetlen – boldogan, Szent István Társulat, Budapest 1980. 4. Az OMC bécsi kiadónál megjelent: Élet kettesben (1978), A testben való ember (1981), Felette nagy titok (1983), 5. A Szolgálat kiadványai közül ajánlhatom: Szolgálat 62.sz 1984-ből és Sürgető feladat (1985) c. munkákat.

Mégis hogyan nézne ki egy előre kidolgozott "tanterv"? És hogyan zajlik le egy ilyen összegyövetel? Mindkét kérdésre hozunk egy példát Cathy Chestotól (Southberry) a FIRE (Family Intergenerational Religious Education = Többsnemzedékes vallásos nevelés a családban) alapítójának 1983-ban kidolgozott, de tudomásunk szerint a mai napig még közzé nem tett könyvéből.

- JÉZUS KRISZTUS ÁLTAL SZÓL HOZZÁNK AZ ISTEN

1. Kicsoda Jézus?

a) Valóságos ember.

b) Igazi próféta. Nem fogadták el kortársai, amint a többi prófétát sem.

c) Jézus életének sok olyan részlete van, amelyet nehezen értünk meg napjainkban. Fontos tehát, hogy az evangéliumot alaposan olvassuk.

Az összejövetel célja: Segíteni a családokat, hogy úgy lássák Jézust, mint kortársat! Önmagunkat arra kell ránevelnünk, hogy a családi élet minden helyzetében kérdezzük: MIT TENNE MOST JÉZUS?

2. Jézus tanítványainak hív meg minket.

a) Jézus elfogad minket olyanoknak, amilyenek vagyunk..

b) Ez világos az első tanítványok meghívásából. Példák: Péter, Nátánél, Márta, a samáriai asszony a kútnál...

c) Jézus elvárja tőlünk, hogy másokat is hozzá vezessünk. András hívja Pétert (Jn 1,35-42), Fülöp értesíti Jézusról Nátánélt (Jn 1,43-46).

Célunk: Ráébreszteni a családokat, hogy kötelességük segíteni egymást!

3. Jézus példabeszédekben tanít.

a) A példabeszéd minden kornak szól az Istenről és a keresztény életéről.

- Tékozló fiú (Lk 15). Milyen atyánk az Isten? Milyen a magatartásunk a bűnösökhöz?

- Az irgalmas szamaritánus (Lk 10,30-37). Ki a felebarátunk?

- A szegény Lázár (Lk 16,19-31). Mit teszek a szegényekért?

- Hűtlen intéző (Lk 16,1-9). Hogyan gazdálkodsز kapott javaiddal?

A csoportvita célja: Vegyék észre a családok, hogy Jézus erkölcsi tanításának veleje: szeresd Istent és szeresd embertársadat! Készítsünk példabeszédet saját életünkről!

4. Jézus imádkozni tanít.

a) A Miatyánk az ima példája (Lk 11,1-4).

b) Legyen álhatatos az imánk (Lk 11,5-8).

c) Isten mindig meghallgat (Lk 11,9-13).

A megbeszélés célja: Tanuljanak meg a családok imádkozni!

- ÁBRAHÁM MEGHÍVÁSA (Egy családjóléti csoport találkozója).

Célkitűzés:

Az Ószövetségben számtalanszor találkozunk egy-egy személy meghívásával egy különleges feladatra. Ezzel kiválasztott lesz az illető. Ma az első kiválasztottal találkozunk, és igyekszünk megtapasztalni, mit is jelent az, amikor az Úr valakit hív, mint Ábrahámot.

Az anyag előkészítése:

Idegen földre megyünk képzeletben. Nagyon vissza ott a helyzet (Itt ismertetjük egy háborúzó ország helyzetét!) Minden család kap egy asztalt, ceruzát, papírt, annak az országnak a térképét, Bibliát.

Bevezetés:

Minden család mondjon egy imát. Beszéljen a világban jelenlévő kegyetlenségekről, rosszról: éhínség, háború, természeti csapások...

Tapasztalat: Ha te lennél az Isten, és látnád, hogy a világ mindig rosszabb, mit gondolsz, hogyan változtathatnád meg? (Mindenki, a gyerekek is, mondják el véleményüket!)

Ha te nem vagy képes megváltoztatni a gonosz világot, talán mégis van erre lehetőség. Háttha az Isten valakit erre kiválasztott?

Most megszólal a magzó: "Kedves X Csoport! Előttünk az N ország térképe. Nagy ott az öldöklés, felfordulás, senki sem ismeri ki magát. Teljes a bizonytalanság. Minden itt jelen levő családot felszólítok: menjen le N országba. Ott híresek lesznek. Hogy mikor, az bizonytalan. Útközben ne várjanak újabb utasítást, csak menjenek! Bátran előre, biztat a jövő!"

Ezután a családok másfél órát dolgoznak: terveznek, menjen ne menjenek. Ha mennek, hogyan és mit fognak ott csinálni. Különösen fontos, hogy megjegyezzék, milyen érzelmek jelentkeztek közben a családtagokban: Az agyam lázasan lüktet, utazási lázam van. A szívem kalimpál, szomorú, annyi szépet itt kell hagynunk, és nem tudjuk, hogyan is utazunk majd...

A csoportnak (családnak) kell meghoznia a döntést, mennek vagy maradnak. Mindenki szava egyenértékű.

Miután a döntést meghozták, vizsgálják felül az alábbi kérdéseket:

- Mit és hogyan segíthet egy család egy ilyen kilátástalan helyzetben?
- Hogyan szerezhetik meg az ott lakók szimpátiáját?
- Ki lesz a vezető és a közvetítő? Milyen tulajdonságai legyenek?
- Lehetséges-e az, hogy éppen a te családot teremt békét a világon?
- Zavarna-e téged, ha ez nem történik meg a te életedben? Úgy fogsz élni, mint egy szegény telepes, menekült.

Ekkor következik a nagy csoport munkája. Minden család beszámol eredményéről és érzelmeiről az úttal és megbízatással kapcsolatban.

Kifejtés:

Kb. 2.000 évvel Jézus előtt egy embernek ilyen furcsa küldetése volt. Ki volt ez a személy? (Ábrahám) Felolvassuk a Ter 12,1-8-at, majd egészen röviden elmondjuk Ábrahám meghívásának történetét: Isten szövetséget kötött vele, fiút ígért neki. Ezek közül Ábrahám csak ennek a fiúnak, Izsáknak születését érte meg. Egész életét hitben töltötte. A héber nép ősatya és példaképe volt, sorsa azt példázta, hogy ők is hitben éljenek és tudatában legyenek választottságuknak.

Minket is arra hívott Isten, hogy mint Ábrahám, a hitből éljünk. Ma megtapasztaltuk, hogy ez nem könnyű feladat. De Jézus előttünk járt, és utat készített nekünk. Hívásunkat a keresztségben kaptuk. Azóta, Péter szavai szerint: "Ti azonban választott nemzetség, királyi papság, szent nem-

zet, tulajdonul lefoglalt nép vagytok, hogy annak dicsőségét hirdessétek, aki a sötétségből csodálatos világosságra hívott meg titeket" (1Pét 2,9).

Itt megbeszéljük, mit is tehetnek családjaink ebben az irányban.

Zárókönyörgés:

A nagyteremben eloltjuk a villanyt. Az asztal (oltárasztal) közepén ég egy gyertya, mellette szenteltvízzel telt edény. A vezető házaspár minden családot néven szólít: "N.N. család, meghívott titeket az Isten. Megáld benneteket és neveteket is áldássá teszi". Erre a szülők odalépnek a szenteltvízhez, keresztet vetnek. Ugyanezt teszik nagyobb gyermekeik is.

Ekkor a jelenlevők megkapják mai összejövetelük jelképét, pl. egy kis ágkeresztet vagy egy darab kartont, amelyre rá van ragasztva egy mustármag, s fel van írva a család vezetékneve: N.N. Amikor a pap vagy a vezető család egyik tagja átadja az "emlékjelt", így szól: "Menj, és hittel válaszolj az Úr hívó szavára! Válasz: Ámen!

A vezetők megismétlik az összejövetel vezérgondolatát: Isten emberileg lehetetlen feladatra küldte Ábrahámot. A keresztségben minket is megbízott, hogy a hit emberei legyünk. Ha nagyon egyedül érezzük magunkat, gondoljuk meg, Istennel mindig "többségben" vagyunk!

Ezután elénekelünk egy éneket, vagy szentmisével zárjuk találkozónkat.

Végül minden család kap "házi feladatot". Egy lapot a következőkkel:

- Ábrahámról sok ismertetést hoz a Biblia. Minden este mondjon el valaki a családtagok közül sorban egy-egy eseményt Ábrahámról. Ha a gyerekek kicsik, meséljék el az eseményeket maguk a szülők. A jelesebb esetek lelőhelyei: Ter 12,1-9; 12.10-20, 14,17-24; 15,1-21; 18,1-15; 18,16-33; 19,1-29; 21,1-21...

- Isten megváltoztatta Ábrahám nevét, új értelmet adott neki. Nézz utána, mit jelent minden családtag keresztnéve.

- Meghívásunk helye a keresztelezés. Mondd el gyermekeidnek keresztelezésük eseményét. Vidd el őket keresztelezésük templomába!

- FigyeljeteK arra, mikor hív benneteket Isten. A következő összejövetelünkKor majd elmondotok egy ilyen esetet.

3. CSALÁDTALÁLKOZÓ

A családi csoportok sajátos formája jól kidolgozott programmal és szemléltető munkamódszerrel. Európai (spanyol) eredetű, de Amerikában nyert teljes formát. Talán éppen ezért van jelentős pedagógiai értéke. Neve-li a hitveseket és a gyermekeket egyaránt. Olyan találkozó ez, ahol felfedezik egymást a hitvesek. Emberileg és keresztyény módon egymásra találnak a testvérek.

1. A családtalálkozó rövid története

A családi csoport kifejlődését (H. Otto 1976, G. Calvo 1977) világviszonylatban kell szemlélnünk. Tervezői főtisztelendő Gabriel Calvo és a

Keresztény Családmozgalom házaspárjai. Ernesto így mutatja be az indulást:

"A Keresztény Családmozgalom ülésein mindinkább világossá vált a modern család nehéz helyzete. Nem elégedhettünk meg azzal, hogy öreg-asszonyok módjára siránkozunk. Ez egyébként sem keresztény magatartás. Segítenünk kell! Meg kell akadályoznunk a családok széthullását. Sőt növelnünk kell a jó keresztény családok boldogságszintjét! Hónapokon át főtt a fejünk: hogyan? Eldöntöttük tehát, hogy olyan családi csoportot hozunk létre, amely a hitvesek kölcsönös kapcsolatát elmélyíti és bensőségesebbé teszi. Így alakult meg a Hitvestalálkozó Barcelonában (Spanyolország), 1965-ben."

Nem maradt meg hitvestalálkozóknak, de spanyol csoportnak sem.

1984. május 21-én a következő interjút készítettem P. Dr. Russel Sloun jezsuita atyával a Fordham Egyetemen New Yorkban:

T.B.: Hogyan lett a Hitvestalálkozóból Családtalálkozó?

Sloun: Tulajdonképpen már a Hitvestalálkozó lelke, ft. Gabriel Calvo belátta, hogy nem elégedhetünk meg azzal, hogy a hitvesekkel foglalkozunk. A Hitvestalálkozó hatósugarát ki kell terjeszteni minden családtagra. Amikor ezután a családi csoport átkerült Amerikába, összetalálkozott a rendszerelmélettel. Ezen tudományos felfogás szakemberei bizonygatják, hogy a család problémáinál minden családtag tényező. A családi élet boldogságát is mindannyian együtt alkotják. Szerepe van ebben még a csecsemőnek is. Így azután teljesen beérett az a gondolat, hogy az eredményes családmentés hatékony eszköze lehet a Családtalálkozó, ahol minden család minden tagja kölcsönösen hat egymás növekedésére és nagyobb boldogságfokára.

T.B.: Hogyan vert gyökeret ez a családi csoport Amerikában?

Sloun: A Keresztény Családmozgalom kongresszust tartott az USA-ban, 1967-ben, Indianában a Notre Dame Egyetemen. Rádöbrentünk arra, hogy a Hitvestalálkozó (Marriage Encounter) sokat segíthet az amerikai családoknak is. Munkamódszerüket is kielégítőnek találtuk: személyi elmélyülés és elmélkedés, hitvesi párbeszéd, az érzelmek kölcsönös feltárása kifejezett közlés formájában stb. A hétvégek (weekend) és a családnapiak (Family Days) is praktikusaknak látszottak. Elhatároztuk tehát, hogy meghonosítjuk Amerika földjén is.

T.B.: Calvoék terve szerint milyen témákat dolgoznak fel a hitvesek?

Sloun: Az igazság az, hogy a hétvégek témakörét közösen dolgoztuk ki. Tulajdonképpen kétféle hétvégről beszélhetünk: hitvesek és családok hétvégéről. A kettő között a különbség az, hogy az előbbinél csak hitvesek, azaz házaspárok vannak jelen, míg az utóbbit együtt végzik az összes családtagok: szülők és gyermekek. A témákat viszont komoly lélektani ismeretek alapján dolgoztuk ki.

Mivel a családi élet egyik rákfenéje a családban élő személyek éretlensége (pszichikai és szociális!), ezért helyeztük első helyre az önismeretet. Hétvégeink első pontja tehát az önismeret elmélyítése önvizsgálat útján.

T.B.: Hogyan valósítható meg ez gyermekekkel?

Sloun: Természetesen le kell szállni a gyermekek szintjére. A házaspárokkal általában nincs probléma. Megértik az önismeret fontosságát, és nagyon hálásak, ha ebben segítségre lelnek. Ugyanezt mondhatom a felnövekvő fiatalokról vagy tizenévesekről is. Rendkívül érdekli őket egyéniségük fejlődése. A kisiskolások vagy óvodások már nem lelkesednek ennyire a témáért. Náluk egyszerűsíteni kell, de nem maradhatnak ki ők sem. Velük inkább csoportmunkát alkalmazunk: Milyen vagyok? Erről számol be mindenki.

T.B.: Melyek következő témaköreik?

Sloun: Nagyon fontosnak tartjuk lélektanilag a család belső szerkezetének ismeretét. Ezért a következőkben bemutatjuk és megtárgyaljuk a család és házasság helyes emberi és keresztény felépítését, valamint jó működésének hatásos rugóit. Ezután a család szociális minőségét helyezzük reflektor fénybe. Beszélünk a hitvesek kölcsönös viszonyáról, majd a szülő-, gyermek- és testvércapcsolatról.

T.B.: Mi a vallás és keresztény hitünk szerepe a családi életben?

Sloun: Kimondhatatlanul nagy. Tudatos vagy kevésbé tudatos vallási szálak nélkül majdnem elképzelhetetlen a harmonikus családi élet. Éppen ezért a negyedik témakörünk: Isten terve a családdal és Isten helye a keresztény családban.

Mivel azonban nagyon fontos a vallási lét társadalmi vetülete, ötödik témakörünk az Egyház és a házasság kölcsönös kapcsolatát tudatosítja. Ebből a szempontból értékelhető a hatodik témakör is: A hitvesek és a család apostoli sorsa a mindennapi életben és a társadalomban.

T.B.: Papjainkat bizonynyal érdekelné az is, hogyan jön létre egy-egy családi csoport (Csoporttalálkozó).

Sloun: Aránylag egyszerűen. Azok a hitvesek, akik részt vesznek a házaspároknak tervezett víkendek, rendszerint kapcsolatban maradnak. A plébánosok ugyanis leggyakrabban több párt küldenek ugyanazon plébániáról. Az is előfordul, hogy minden résztvevő egyazon egyházi közösség tagja. Ilyenkor már a hitvesek víkendjén megalakulnak a párok baráti csoportjai. A lelkigyakorlatos házban megismerkednek és összehoznak. Ezután is kapcsolatban maradnak. Legtöbbször már a lelkigyakorlat végén csatlakoznak valamelyik családi csoporthoz, vagy ha több ilyen család van jelen egy területen, külön Családtalálkozót alkotnak. A családoknak rendezett hétvégén már egy-egy családi csoport (Családtalálkozó) vesz részt. Természetesen szeretettel várják azon családokat is, amelyek még nem tartoznak egy Családtalálkozóhoz sem.

T.B.: Nem nehézkes az összehangolódás, ha egy család utólag csatlakozik a Családtalálkozóhoz? Ha pl. négy család már hónapok óta összetartozik, az ötödik család befogadása komoly nehézségeket okozhat a csoportban, de az illető család is beilleszkedési problémákkal találja szembe magát?

Sloun: Teljesen igaz. Ezzel számolni kell. Éppen ezért helyesebb, ha a családtagok egyszerre lépnek közösségre, csoportba.

T.B.: A hétvégek mellett van még más nevelési és önnevelési eszköze is a Családtalálkozónak?

Sloun: Természetesen. Nem is egy. Különösen fontosnak tartom a "Családi napokat". A Családtalálkozó minden tagcsaládja rendszeres időközben megbeszélést tart, amelyen aktívan vesz részt az adott család minden egyes tagja. Ugyancsak előrelátott időszakonként tart az egész csoport családi napot.

T.B.: Mondhatjuk-e tehát, hogy a Családtalálkozó tipikus amerikai családcsoporthoz tartozik?

Sloun: Csak annyiban, hogy az amerikai pszichológia és pedagógia erősen hat a családcsoporthoz. Talán még az is igaz, hogy a Családtalálkozó Amerikából indult világhódító útjára. Más szóval: a Családtalálkozó nemzetközi. Az USA-ban van egy nemzeti és egy nemzetközi központja. Igen elterjedt Amerikán kívül Kanadában, a Fülöp-szigeteken, Tajvanban, Dél-Amerika országaiban, Új-Zélandon, Indiában, de ismert Jugoszláviában és másfelé is.

A Családtalálkozó nemzetközi az ökumenizmus értelmében is. A protestáns és zsidó családok is szívesen élnek ilyen közösségekben.

Általában ismertetjük a Családtalálkozó két alaptevékenységét, a családhétvégeket és a családnapokat.

2. Családhétvégek

A Családtalálkozók hétvégi összejövetelei olyan légkört és környezetet biztosítanak, ahol a családtagok összpontosítanak önmagukra, egymásra, és kiértékelhetik saját családi életüket. Különösen segítségükre vannak ebben a különböző közös tevékenységek. Nagyon lendít rajtuk az is, hogy megfigyelhetik más családok viselkedését és válaszait a különböző ingerekre. Nem kisebb jelentőségű a közreműködés alkalmi más családokkal.

Hallgassuk meg, hogyan jellemzi a Maier család a családhétvégeket:

"A Családhétvég rendszerint pénteken este kezdődik, és vasárnap délután ér véget a szentmise ünneplésével. Mi történik közben? Rengeteg. Rövid előadásokat, bevezetéseket hallunk, mozgófilmet és diafilmet nézünk, családi tevékenységeket és vitákat szervezünk, de nem hiányzik a játék és a sport sem.

Sokan kérdezik: Ki vehet részt a családhétvégén? Minden család, kivétel nélkül. Persze idejekorán kell jelentkezni, hogy helyet kapjunk, mert a létszám korlátozott. Nagy tömeggel ugyanis nem lehet dolgozni. Arra is kellene ügyelni, hogy a családunknak megfelelő hétvégre jelentkezünk. Rendeznek ugyanis hétvégeket kisgyerekes, iskolásgyermekes, serdülőkkel rendelkező családoknak. Az is nagyon izgalmas, ha nem a "megfelelő" csoporthoz társulunk.

Többen kérdezték már tőlünk: Mi az eredménye az ilyen összejöveteleknek? Tapasztalatból mondhatjuk: minden családhétvége után sokkal közelebb érezzük magunkat egymáshoz. Kis mennyországgá válik család-

dunk. Elmélyül a kölcsönös megértés. Megdöbrent az, hogy mennyire megváltozott serdülő gyermekünk az első hétvég után. Azelőtt korának megfelelően dobálózott a szavakkal; agresszív volt. Azóta megértő, szívélyes. No, persze, az sincs kizárva, hogy mi is sokat változtunk. Lehet, hogy azelőtt sokkal több okot szolgáltatunk kemény magatartásához. S talán a legfontosabb, hogy a hétvégek megkönnyítik a szeretet kifejezését.

Egyszerűen mondhatjuk, hogy a Családhétvégek pezsztik a családok belső érzelmi vérkeringését."

Az alábbiakban a Byington házaspár kézikönyve (1976) alapján mutatjuk be a Családhétvégek munkáját.

a) Teendők a Családhétvégek előtt

Legalább két-három hónappal a Családhétvég előtt készítsük el a bevezető beszédet. Közben szem előtt kell tartani, hogy a beszédek célja: ráhangolni a családokat a különböző családi foglalkozásokra. A hétvégek célja ugyanis a családon belül valósul meg a családtagok közös tevékenységei során. Éppen ezért a bevezető előadások csupán ismertető. Ugyanakkor nem válhatnak személytelen eszmefuttatásokká. Ezért az előadó szője bele saját életét, hozzon minél több példát.

Szükséges tehát, hogy a Családhétvégek plébániai munkacsoportja felossza a tennivalót: melyik család, milyen beszédet vállal. Adjunk időt az előkészületre. Egy hónappal a rendezvény előtt ismét találkozik a munkacsoport, és mindenki "megtartja" saját előadását a többiek előtt. Ezek persze kielemezik. Az utolsó hetek tehát a javítgatást célozzák.

Jóelőre válasszuk ki az összejövetel helyét. Szükséges a nagy előadóterem. Egy másik szolgálja a szórakozást és az esetleges teremsportot. Ugyanakkor álljon minden család rendelkezésére egy-egy kényelmes helyiség (itt végzik tevékenységeiket és itt is alusznak).

A rendezésnél ügyeljünk arra, hogy mindenkinek jusson egy-egy kényelmes szék. Minden családnak szánjunk külön asztalt. Emellett szükségünk van egy nagy munkaasztalra. Ezen történnek a bemutatások.

Fordítsunk gondot a megfelelő időpont megválasztására. Lehetőleg ne ütközzön a családok más elfoglaltságával. Persze ideális dátum nem létezik. Döntsünk a legmegfelelőbb mellett.

Legkésőbb két hónappal a Családhétvég kezdete előtt küldjük szét az értesítő: levélként, a plébánia közlönyében, esetleg kitehetjük az újságos asztalra a templomban, vagy kifüggeszthetjük a hirdető táblára. Az értesítő röviden és velősen közölje a Családhétvég célját, idejét, helyét és a jelentkezés módját. Hol érdeklődhetnek? Pontos cím és telefon. Az egész nem lehet hosszabb egy oldalnál. Körülbelül így nézhet ki:

CSALÁDHÉTVEG

Munkánk, az iskola és a barátok hatása elidegeníthet bennünket családunktól. A CSALÁDHÉTVEG kisegít ebből a nehézségből, és közelebb hozza egymáshoz a családtagokat.

Megrendezési helye: Tótfalu, Lelkigyakorlatos ház. Időpont: 1989. augusztus 30-szeptember 1. Pénteken este kezdődik és vasárnap délután ér véget szentmisével. Közben alkotóan, izgalmasan és szórakoztatóan telik az idő: előadások, vetítések, családi tevékenységek, megbeszélések, szórakozási lehetőségek váltják egymást. Mivel a család az egész idő alatt együtt marad, lehetőség adódik arra, hogy növekedjen bensőséges kapcsolatunk, jobban megértsük egymást.

Helyszűke miatt azok részesülnek előnyben, akik hamarabb jelentkeznek. Ajánljuk, hogy erre a családi hétvégre lehetőleg óvodás (iskolás stb.) gyermekekkel rendelkező családok jöjjenek, természetesen az egész család, tehát a gyermekek is.

Ha fejleszteni akarod családi otthonod melegségét és boldogságát, ebben igyekszik segíteni a Családhétvégé! Jelentkezésed küld: (Pontos cím!).

Érdeklődhetsz: (A plébánia címe és telefonja)

(A megbízott személy címe és telefonja)

A családhétvéget persze úgy is megrendezhetjük, hogy a plébánián tartjuk a napközi foglalatosságokat, éjszakára viszont hazatérnek otthonaikba a családok. Ilyenkor azonban ügyeljünk arra, hogy a plébánia épülete megfelelhessen minden jogos igénynek!

Esetleg az értesítő alsó részére kigépelhetjük a jelentkezési lapot, amit az érdeklődő kitölt, levág és postára ad. Körülbelül ilyen formában:

Jelentkezési lap a Családhétvégre

Családnév:-----

Férj/feleség neve:-----

Község:-----

Utca-házzám:-----

Gyermekek neve és kora:-

Vallás:-----

Telefon:-----

Plébánia:-----

Jelöld, ha most ugyan nem vehetsz részt a Családhétvégén, de más alkalommal szívesen jönnél (-----).

Van-e a családnak vagy valamelyik családtagnak külön igénye?-----

A részvétel díja-----. Megérkezésünkkor fizetjük ki.

A Családhétvégé helyének címe:-----

A jelentkező aláírása:---

A jelentkező ívet kérjük mihamarabb megküldeni jelzett címünkre!

Ha a családokat vendéglátó családoknál helyeznénk el a plébánia területén, ügveljünk, hogy két héttel a találkozó előtt minden vendégcsaládnak meglegyen a vendéglátója.

Az utolsó hónapban szerezzük be a megfelelő filmekeket a vetítéshez. Ezek lehetőleg vallásos tartalmúak vagy a családi élettel kapcsolatosak legyenek. Ne csak szórakoztassanak, neveljenek is. Természetesen felhasználhatjuk a diafilmeket pl. a S. Paul sorozatból, mozgófilmek közül megfelelnek a Zefirelli-féle Jézus életének egyes tekersei. Talán nehezebben beszerezhetők, de nagyon jól alkalmazhatók az alábbi 16 mm-es filmek: "Families" (NYU Film Library, 26 Washington Place, New York, N.Y. 10003), "Families" (Perennial Education Inc., 1825 Willow Rd., Northfield, III. 60093). A személyiség fejlődésével kapcsolatosak viszont: I'm the Only Me! (Encyclopedia Britannica Educational Corp., 180 E. post Rd, White Plains, N.Y. 10601) és a Hallo, Up There! (Learning Corp. of America, 1350 Avenue of the Americas, New York, N.Y. 10019).

Ajánlatos, hogy a plébániáknak küldjünk egy-egy meghívó plakátot, amit ezek kifüggesztenének a hirdetőtáblákra. Arra is megkérhetjük a lelkészeket, hogy tegyék közzé a találkozót plébániai közlönyeikben. Esetleg rövid szöveggel is szolgálhatunk.

Miután a jelentkezések befutottak, készítsük el a "családok szerszámosládáját". Helyet kap egy megfelelő nagyságú dobozban mindaz, amire a Családhétvég során a családnak szüksége lesz: minden családtag neve feltűzhető táblácskán (ezt viselnék, míg a hétvége tart!), személyenkint 9 színes kartonpapír, öt színesceruza, egy-egy m piros, sárga, fekete és barna fonal, öt pálcika, egy kréta.

Értesítsük a jelentkezőket, hogy bekerültek a résztvevők névsorába és kérjük meg őket, személyi dolgaik mellett hozzanak magukkal: néhány ollót és zsebkést, egy-egy írószerszámot, jegyzetfüzetet (minden családtag-nak egyet), ragasztószalagot, néhány régi képeslapot, és mindazt, amit még a szervezők szükségesnek tartanak.

b) A Családhétvégek lefolyása

Péntek este: Miután minden bejelentett család megérkezett (7-8 óra körül, esetleg korábban), következik az ISTEN HOZOTT! Azaz a főrendező köszönti az egybegyűlteket és bemutatja a vezető munkacsoport tagjait. Megköszöni: a családok minden tagja meghozta a maga áldozatát, hogy eljöhessenek. Ezután minden résztvevő egyenként feláll és bemutatkozik. Az is lehet, hogy minden családból egy valaki mutatkozik be és ő mutatja be a saját családjá tagjait. Terepszemlét tartanak: az irányító bemutatja a helyet minden szükséges teremmel és felkéri a családokat, hogy minden családtag igyekezzék minél több időt tölteni a saját családjában a hétvége során. Ismerteti a Családhétvég napirendjét, munkamódszerét, szól az étkezésekről és szünetekről. Ha a családok kint laknak vendéglátóiknál, az előadó-teremben kapnak két kis asztalt. Ez ideiglenes otthonuk: rendezzék be. Napközben itt tartózkodnak és dolgoznak. Itt találják

"szerszámosládájukat" és itt helyezik el mindazt, amit magukkal hoztak a "munkára". A "szerszámosládára" írják fel nagybetűkkel családnevüket, hogy minden résztvevő láthassa.

Ezután KEZDETÉT VESZI A HÉTVÉGE. Rövid filmet néznek meg a családi életéről, majd megtárgyalják a látottakat: Mit láttunk? Mit tesznek a családok? Hogyan él a család?... Tárgyalásunk rövid összefoglalója: a családtagok segítik egymást, dolgoznak és szórakoznak együtt, néha vitáznak és döntéseket hoznak. Legerősebb érzésük: együvé tartozunk! Mi is az érzelem? Mindaz, ami mosolyra, nevetésre, sírásra, énekre, ölelésre, csókolásra... serkent. Az érzelem soha sem jó és soha sem rossz. Az érzelem egyszerűen létezik. Ugyanakkor az érzelmeim azok, amik engem "énné" tesznek.

Ezután a családok elkészítik a "C s a l á d a z o n o s s á g v á z á t". Mindenki megrajzolja önmagát az ideiglenes otthonuk mögötti falon vagy táblán lévő kartonon. De úgy, hogy minden családtag, az egész család ráférjen. Az asztalon is elkészíthetik családjuk vázlatos rajzát s utána felragaszthatják az asztal mögötti falra. A munka kb. 20 percig tart, közben halk zene szól. Ha valamelyik családtag hamarabb elkészülne, ajánljuk nekik, hogy több díszet vigyenek be rajzukba: az otthoni kutyát, macskát, papagájt stb. is berajzolhatják.

Ezután a családok elkészítik a saját "SZERETNÉM-NEM SZERETNÉM!" táblázatukat. A vezető röviden ismerteti, miről is van szó. Feladat: a következő kartonra mindenki írja fel, mit szeretne illetve mi tetszene neki a hétvégén és mi az, amit nem szeretne átélni. Így két oszlop alakul ki a kartonon: 1. SZERETEM, 2. NEM SZERETEM! Történhet úgy is, hogy már előre összeállított ívet osztunk ki a SZERETEM és a NEM SZERETEM feltüntetett igényekkel, ahol látszik, általában mi tetszik és mi nem tetszik az embereknek a Családhétféteken. Ez persze csupán segédeszköz lehet a család egyéni munkájához. Ezután megbeszéljük az igényeket! Pl. "Szeretném kellemesen eltölteni az időt", vagy "Szeretném, ha boldogan mehetnék haza vasárnap délután!" Hányan egyeznek ezzel? A begyűjtött és megbeszélt kívánságok megjelennek a táblán. Majd ugyanígy tárgyalunk a "Nem szeretném" igényekről is. A táblán feltüntetett "SZERETNÉM!" és "NEM SZERETNÉM!" egy két mondatát minden egyes résztvevő aláírja neve kezdőbetűjével. Ezzel jelzi részvételi szándéka komolyságát. Végül közös esti imát mondunk, majd jó éjszakát kívánunk egymásnak.

S z o m b a t d é l e l ő t t : halk zene fogadja a gyülekezőket. Az előadás előtt (kb. fél kilenc) kiosztjuk az éneklapokat. Olyan éneket énekelünk, amely a szeretetről, családról, boldogságról szól. Lehetőleg a Szent vagy Uram, vagy az ifjúsági füzetekből.

A délelőtti program a család egyes t a g j a i n a k f o n t o s s á g á t hangsúlyozza. Bevezetőül felhasználhatunk egy filmet (pl. I'm the Only Me!), esetleg rövid előadásban kifejtjük, hogy minden ember egyedülálló jelentőségű, sajátos személyiség. Minden egyes családtag színezi a család légkörét. Nélküle nem lenne ugyanaz a család, mint ami most. Ennél

a pontnál jó szolgálatot tehet Dr. Gyökössy Endre: Magunkról magunknak c. könyve (Budapest 1978) vagy Adrian van Kaam: On Being Yourself. Reflections on Spirituality and Originality (Dimension Books, Denville, New Jersey, 1972) műve. Az is nagyon érdekes lehet, ha a vezető sorban megy mindenkihez és megkérdi, miben tartja magát különösnek, és mit nyert vele a családja! Az előadás váza lehet a következő is:

A.) Valamiben mindannyian egyformák vagyunk

1. Külsőleg: a) Arc – mindegyikünknek van arca, b) Haj – mindenkinek van haja, c) Kéz, láb stb. – ezek a végtagjaink.

2. Belsőleg: a) Érzelmek – minden ember érez, b) Képességek – mindenkinek vannak adottságai, c) Elképzelések – senkinek sem üres a feje.

B.) Valamiben mindenki egyedülálló

1. Testileg: a) Arc – mindenkinek más az arca, b) Haj – színben, hosszban és minőségben is különbözik, c) Kezek, lábak stb. – lehet rövid, kövér, vékony, hosszú, nagy, kicsi... személytől függően.

2. Lelkileg: a) Érzelmek – boldog, borongós, békés, ahány ember, annyi alaphang, b) Képességek – az egyik nagyszerűen énekel, a másik kecsesen táncol, a harmadik gyönyörűen fest, a negyedik ért a technikához,... c) Elképzelés szerint is mindegyikünk más, mindenki másképp gondolkodik.

C.) Mindenki sajáttagos része családjának

1. Nélküle más lenne a család,

2. Mindenki hozzájárul a családszerkezet és a családi légkör formálásához.

A bevezető előadást kérdés-felelet vagy párbeszéd formában is levezethetjük. Feltehetjük a kérdést: Kinek van arca, keze, lába... Volt-e már valaki szomorú, boldog, mérges? Ez annyit jelent, hogy egyformák vagyunk?... Miben vagyunk egyformák?... Miben különbözünk?... Ki szereti legjobban a csokoládés fagyaltot? Kinek kedvence a vaníliás fagyalt?... Ki játszik zongorán?... Ki pontos?... Nézzünk csak a "Családazonosság vázára". Tedd kezed a te nevedre. Ha te nem lennél ott, ugyanaz lenne családodtok?...

Következik családonkint a "HURRÁ!" kiáltás. A vezető felszólít külön-külön minden családot: Ebben a családban kiáltson mindenki HURRÁ-t, aki úgy véli, ő más, mint a többiek.

Ézután elővesszük az otthonról hozott jegyzetfüzetünket. Egyik üres oldalra felírja mindenki saját családtagjainak nevét egymás alá úgy, hogy ő az első. Ézután mindenki arra gondol, mennyire különös mindegyikünk. A saját nevünkhöz odaírjuk egyik speciális jellemvonásunkat. Ézután ránézünk családunk minden egyes tagjára, és meggondoljuk, miben különös ő. Mi az, amiben kitűnik a családban, melyik az a tulajdonsága, amivel egyikünk sem rendelkezik? Mit veszítenénk, ha ő nem lenne a családban? Lehet, hogy eddig nem is gondoltunk erre. Így minden egyes családtag neve mellé odakerül egyéni sajátossága. Szóval is kifejezhetjük azt. Pl. Erzsí mindig meghallgat; Mária együttérez az állatokkal; Pál megneveltet...

Ezután minden családtag átolvassa a többi megjegyzéseit.

Ekkor minden jelenlévő elkészíti az "ÉN TASAK"-ját úgy, hogy két író-gép papírt ragaszt össze, mint egy tasakot. Kívülről felírja rá mindenki: Olyan különös vagyok! Itt tárolja mindazt, amit ő készített. Ezt magával viszi haza, mint írott emléket. Az első, ami belekerül, a jegyzetfüzet első lapja a családtagok neveivel és különleges tulajdonságaival.

Ezután tízperces szünetet tartunk.

A következő napirendi pontot féltizenegy körül énekkel kezdjük, s be-melegítéssel folytatjuk. Villámszemlét tartunk a kérdésről, ki mit tenne: "Ha boldogságot érez és boldogsága egészen világos előtte?" Majd témánkhoz kanyarodunk: A z é l e t ü n k e t b e f o l y á s o l ó t é n y e z ő k!

Milyen vagyok? Hogyan viselkedem másokkal szemben? Milyen a hitvesi magatartásom? Hogyan bánok gyermekeimmel? Milyen gyermek, testvér vagyok? Függ ez körülményeimtől és környezetemtől! A bevezető előadás főbb pontjai:

A.) A k ü l s ő v i l á g b e f o l y á s o l j a egymáshoz való magatartásunkat.

1.) Hitvesi viselkedésünket tanultuk:

a) saját szüleinktől, b) más felnőttektől, hitvesektől, c) tájékoztatási eszközöktől (tv, nóták, filmek, újságok) stb.

2.) Szülői magatartásunkat f o r m á l t u k : a) saját szüleink példája láttán, b) más szülőktől tanulva, c) a tájékoztatási eszközök hatására (tv, nóták, filmek, lapok) stb.

3.) Gyermeki viselkedésünk s z a b á l y z ó i :

a) a tájékoztatási eszközök (tv, filmek, újságok, dalok), b) szüleink és barátaink szülei, c) társaink (idősebb és fiatalabb gyerekek).

Ezeket a gondolatokat akár előadásként, akár beszélgetés formájában is tálalhatjuk. Minden jelenlévő hitves gondolkodjon pl. azon, mi a hasonlóság hitvesi kapcsolata és szülei kölcsönös viszonya között. Mit tanult tehát saját szüleitől? Mondja el, mire jött rá. Amikor édesapja hazajött a munkából és köszöntés után a szülők megcsókolták egymást, majd a gyerekeket is, ezt teszi ő is?

A gyermekeinkkel való bánásmódunkat is befolyásolják nagyszüleink és szüleink. Tiltották, hogy meztláb szaladgáljunk, én is rászólok gyermekeimre, hogy viseljenek lábbelit.

Más szülők magatartása is befolyásol. Gyermekének pl. drága nyaralást biztosított a szomszédom. Én is azon vitázom hitvesemmel, hogy tegyük ugyancsak lehetővé gyermekünknek kétheti pihenést a tengeren.

A hitvesek és szülők mondjanak el minél több példát életükből!

A gyermekekkel is ugyanígy járhatunk el. A tévében látják, hogy egy család hajókirándulásra megy, benne is felébred a vágy: hajókézni! Ezt követeli szüleitől. Mit láttak tehát a filmen, amit elvártak szüleiktől? Mesélik ezt el a gyerekek. De egymástól is tanulnak. Pl. lopva cigarettáznak. Beszélgessünk velük arról, mi jót és mi rosszat tanulnak el egymástól?

A következő lépésnél arra irányítjuk a beszélgetést, **m e n n y i d ő t t ő l t ü n k e g y ü t t**. Bizony vannak olyan helyzetek, amelyeket nem irányíthatunk, de nagyon sokszor teljesen tőlünk függ, mivel töltjük időnket. Felhasználható gondolatok:

A.) **A m a i v i l á g** körülményeinek hatása

1.) **N i n c s h a t a l m u n k b a n** és nem irányíthatjuk teljesen az együtt töltött időt: a) az apa és anya hivatalos munkája miatt, b) a házi és házkörűli munkák is lekötnek, c) a gyerekeknek is van kötelező foglalkozása: iskola, házi feladat...

2.) **D e m a r a d m é g i d ő n k**, amivel **s z a b a d o n r e n d e l k e z ü n k**: együttlétre fordíthatjuk (közös szórakozás, beszélgetés, családi programok), b) egyéni kedvteléssel töltjük ki (sportrendezvények, tánc, torna, klubtevékenységek), c) a közösségnek szenteljük (plébániai önkéntes munka, plébániai beszélgetés)

A fentieket ismét előtárhatjuk előadás vagy megbeszélés formájában.

Ezután **f i l m e t n é z ü n k** a családi életéről, ahol az együtt töltött idő gazdagságát vagy ennek hiányát bemutatják (pl. Rat Race, We Have to Make the Time). Majd megbeszéljük a látottakat az alábbi gondolatok fényében:

Sokszor így néz ki a család élete. Mi benne a szép? Mi a zavaró? Néha **ű z** valami: gyorsan, gyorsabban... Melyek az együtt töltött idő előnyei?...

Ezután mindenki megkapja az **"ÉLETEM"** űrlapot, amelyen a következő kijelentéseket találjuk:

- *Életemet teljesen a családnak szentelem*-----
- *Hitvesemet rendkívül szeretem*-----
- *Gyermekeim társaságát élvezem*-----
- *Öröm számomra, amikor szüleimmel lehetek*-----
- *Testvéreimért mindenre kész vagyok*-----
- *Nagyon hiányzik, ha valamelyik családtag távol van*-----
- *Munkám teljesen leköt*-----
- *Nem jut idő a hitvesemre*-----
- *Nem sok figyelmet szentelek gyermekeimnek*-----
- *Legtöbbet a szórakozásra gondolok*-----
- *Nagyon élvezem a sportot*-----
- *Beleveszek a könyvolvasásba*-----
- *Mindennél fontosabb a jó film*-----

5-10 perc alatt minden résztvevő átolvassa az űrlapot s "Igen", "Nem" vagy "Néha" választ ad minden kijelentésre aszerint, hogy milyen helyet foglal el életében az a mondat. Ezután kicsit átnézi saját válaszait, előveszi jegyzetfüzetét és kiírja magának azt, ami leginkább elvonja őt a családtól. Esetleg ki is egészítheti a mondatok sorát. A jegyzetfüzet most felhasznált lapját elraktározza tasakjában, mert ez olyan tét, amin gondolkodni kell a Családhétvég után is.

Majd tovább lépünk. Összehasonlítjuk jelen életünket azzal, amilyen-
nek lennie kellene. Néhány kérdés segíthet:

1. Megelégszem-e a kevesebbrel?
2. A családon kívül keresem önmagam megvalósítását?
3. Nem túlozunk-e mindabban a jóban, amit teszünk?
4. Úgy élek-e, ahogyan a társadalom elvárja tőlem?
5. Megfelel-e ez az életstílus saját igényeimnek?

Konkrétan. Amikor életedet szemléled, az-e, aminek lennie kellene, vagy ami lehetne? A családon kívül keresed-e életed példaképeit? Aszerint értékeled-e magad, mennyire illesz bele társaid körébe? Annyi jót teszel, hogy belefáradsz? Azt teszed, amit a világ jónak ítél? Életed minden percét kitöltöd valami jóval és okossal? Amikor itt, ott és amott ügyeskedsz, azért teszed, hogy önmagadnak tetsszél vagy valaki másnak? Ki az a személy, akinek kedvében igyekszel járni? Ott él a családban vagy nem?

A közös válaszkérés után á l m o d o z n i k e z d ü n k : közösen keres-
sük, hogyan lehetne szebb családi életünk. "Álmainkat" segítik e kérdések:

1. Hogyan kerülhetnénk közelebb családunk tagjaihoz?
2. Mi lenne, ha többet beszélnél arról, amit fontosnak tartasz?
3. Miként fékezhetnéd magad, hogy ne rohanj annyit?
5. Hogyan lehetne a családi étkezés "bearanyozott idő"?
6. Megpróbálsz olyan kedves lenni családod tagjaihoz, mint barátaid-
hoz, ismerőseidhez és munkatársaidhoz?

Az egyik Családhétvégen ezek az elhatározások születtek meg:

1. Ezután többet beszélgetek családommal arról, amit fontosnak tartok!
2. Minden szabad estémet családommal töltöm. Ez fontosabb lesz számomra, mint hogy kimenjek és valami mással töltsen időmet!

3. Vacsoránál megtárgyaljuk, mi történt a nap folyamán!

4. Szeretnék ezután kevesebbet rohanni!

5. Úgy bánok családommal, mint legjobb barátommal!

Ekkor megkérjük a résztvevőket: Csukják be szemüket, és nagyon komolyan gondoljanak arra, amit javítani szeretnének családjukban.

Az é r z e l m i k ö z e l s é g jelentőségéről is szólnunk kell. Rendkívül fontos, hogy a családtagok érezzék is, hogy közel vannak egymáshoz. Talán egy mesével segíthetünk (kérjük, hogy a családtagok olyan közel üljenek egymáshoz, ahogy lehet!): A selyemnyuszi és a bőrló meséje. A nyuszi új, puha. A ló pedig bőrből készült, úgy néz ki, mint egy barna póniló. A nyuszi még ifjú, de a ló már öreg, tapasztalt. Ezért a bőrló okosabb, mint a selyemnyuszi. Egy más mellett ülnek, senki sincs közülükben. Gyerekek sem zavarják őket, így elbeszélgethetnek. Mivel játékszerek, a nyuszi arról beszél, hogyan lehetne igazi, eleven kisnyúl. Az öreg bőrló megértően bólogat: Igen, igen jó lenne, de az a fontos, hogy mi most egymás mellett vagyunk! Ugye, milyen jó? A nyuszi szeme felcsillan: Igen! Olyan jó így egymás mellett! (Margery Williams: Velveteen Rabbit, Avon Books)

Nagyon élvezetes lehet, ha a mesét bábszínjátékként adjuk elő.

A családok szorosan egymás mellett ülve vitassák meg egymás között a mese jelentését saját családjukra vonatkozólag.

Ezt követi az EMLÉKEZZÜNK pont. A vezető elmondhat egy eseményt a saját életéből, amikor nagyon közel érezte magát családjához. Majd megkéri a jelenlévőket, emlékezzen vissza mindenki olyan esetekre, amikor nagyon közel érezte magát családjához. És készítsen el mindenki valamit, ami erre az esetre emlékezteti. (Az egyik kisfiú lerajzolta magát apja nyakában ülve!)

Miután elkészültünk a "művünkkel", 10 perc áll rendelkezésre, hogy meghallgassunk néhány esetet belőle. Az egyik édesanya mondta el a következőt:

(Rajza: egy autó az úton. Tele utasokkal!) Nyaraltunk. Messze voltunk otthonunktól. Autóztunk. Férjem vezetett és mindannyian szívből énekeltünk. Nem hiányzott sem a lakás, sem a kényelem, semmi. Olyan boldog voltam! Éreztem: egy szív és egy lélek vagyunk!

Tíz perces szünetet tartunk, s 12 óra körül énekkel tereljük össze a résztvevőket a 3. délelőtti tevékenységre, amit ezekkel a szavakkal körvonalazhatunk: **K ö z e l s é g a s z e r e t e t m e l e g á g y a !** Bevezető pontok:

A.) A közelség nem tervezett ideje (események, szórakozás...)

1. Mi rejtett a közelség mélyén? a) Olyan reálisak voltunk egymáshoz (pl. a mese, vagy valamelyik elmondott eset), b) Reálisak akkor vagyunk egymáshoz, ha szeretjük egymást.

B.) Hogyan tervezhetjük be a közelséget?

1. A szeretet választásra épül. 2. A szeretet előbbre visz.

Megtárgyaljuk élményeinket: Ha szeretjük egymást, nemde, közelebb érezzük magunkat a másikhoz? Ha szeretetből teszünk valamit a másiknak, olyan közel kerülünk hozzá! Milyen közel vagyunk a családunkhoz? Tőlünk is függ! Elhatároztad, közel akarsz kerülni hitvesedhez, szülődhöz, gyermekedhez? Várnod kell valami eseményre? Nem! Szeresd őt! Mutasd meg, hogy szereted!

Folytassunk "észturnát" a szeretet cselekedeteiről a családban. Írjuk fel a szeretet tipikus kifejező jeleit a táblára. Esetleg körbeadhatunk egy ilyen témájú jegyzéket. Valaki hangosan felolvashatja, s közben kielemezhetjük. Gyűjtsünk össze minél több változatot. Az egyik kisfiú így vallott:

"A szeretet cselekedetének tartom, amikor kishúgom küszködik a házi feladattal és én segítek neki! Még az is a szeretet cselekedete, amikor apuka minden este ágyunk szélére ül és mesél nekünk. Én azt gondolom, hogy az is szeretet, amikor anyuka szépen kivasalja az ingemet!"

Az óvodás Erika pedig ezt mondotta: "A szeretet cselekedete, amikor én vasárnap korán felkelek, de apuék még alszanak. Én nem ébresztem fel őket, csak csendben játszom!"

Ezután a T a l á l d k i játék következik. Minden egyes családban leírja valaki a családtagok nevét külön kis papírra és összehajtja, hogy ne lehessen

látni a nevet. Ezután mindenki húz egy papírt. Ha a saját nevét kapná, azt azonnal visszacsúsztatja. Ezután kicsit gondolkodunk. Felidézzünk egy valóságos eseményt, amiből látjuk, hogy az az illető, akinek nevét kihúztuk, szeret minket. Előveszem jegyzetfüzetem és leírom vagy lerajzolom az esetet, de nem említem a személyt. Miután mindannyian elkészültünk, minden családtag felolvassa történetét, illetve megmutatja rajzát családi körének. A családtagok mindegyike megpróbálja kitalálni, kiről van szó, de egyelőre nem szabad elárulni, melyik válasz a helyes. Miután sorra felolvasták esetüket vagy megmutatták rajzukat, mindenki bevallja, kire gondolt, ki az illető.

Míg a családok dolgoznak, amint más alkalommal is, halkan szól a zene. Ez a foglalatosság 10 + 10 percet vesz igénybe.

Ezután ebédelünk. Lehetőleg röviden. Esetleg a megbeszélés szerint, csupán szendvicseket eszünk. Az ebéd során a család együtt marad és lehetőleg a Családhétvég eseményeiről és témáiról szóljanak egymásnak. Esetleg olyasmivel is előállhatnak, ami nagyon kívánczít belőlük, de eddig nem volt alkalmuk közölni egymással. Ugyanakkor azt is eldönthetik, hogy teljesen csöndben esznek. Az étkezés is alkotó része a Családhétvégnek, segít abban, hogy élvezessük egymás társaságát. Ebéd alatt szólhat a zene.

Félóra játékidő. A szervezők különböző játéklehetőségeket javasolnak. A játékokat a család együtt végzi. A szülők nem különülhetnek el a gyerekektől! Az viszont ajánlatos, hogy néhány család együtt játsszon. A játék módját és színhelyét plakátra írva függesszük ki a falra, hogy mindenki áttekinthesse. Néhányat ismertetünk.

K a c s i n t g a t ó . Szobában is játszhatjuk. Ahány résztvevő van, annyi apró papírt dobunk egy edénybe, de egyik papírra X betűt írunk. Aki ezt húzza ki, az lesz a kacsintgató. Akire rákacsint, az kezeit hátrateszi és kijelenti: Kiestem!. De nem árulhatja el, ki a kacsintgató. A többiek találgatni kezdenek. Aki tévesen tippelt, szintén kiesett.

"K o r o n g v e t é s". Csak a szabadban, esetleg nagyteremben játszható. Mindenki kap egy papírtányért. Megjelöli, hogy felismerhesse. Ekkor mindenki eldobja tányérját. Akié legmesszebbre került, az a győztes.

N é m a j á t é k . A résztvevők két csoportra oszlanak. Egyik az "előadók", másik a "megfejtők" csoportja. Az előadók megbeszélnek egy foglalkozást és megmondják annak utolsó betűjét, pl. "s" (orvos). Ezután minden előadó valamit tesz, ami pl. az orvosra jellemző, de mindez némán történik. A megfejtők csoportja megpróbálja kitalálni, milyen foglalkozásról van szó. De csak egyszer szólhatnak, az vagy sikerült, vagy veszítettek.

Ü l ő s d i . A játékosok két csoportra oszlanak és szembe állnak egymással. Mindkét csoport kap egy széket. A játékot egy jelre kezdik. Az első leül a székre, előrenyújtott kezeit és lábait egyszerre összeüti, gyorsan feláll és átadja a széket a szomszédjának. Ő maga hátat fordít a vele szemben állónak. A szék így jár sorba. Amikor kiér a sor végére és már a csoportban mindenki háttal áll, a széket gyorsan kézről-kézre adják vissza az elsőnek, aki gyorsan leül. Az a csoport nyer, akinek első játékosa hamarabb leült.

M a d á r u g r á s . Kijelölnek egy távolabbi célpontot (vonalat húznak). A résztvevők rajtvonalat alkotnak. Mindenki kap két darab újságpapírt. Maga elé teszi az egyiket és két lábbal ráugrik, majd maga elé teszi a másikat és ráugrik, visszafordul a háta mögötti papírért és ismét maga elé teszi és két lábbal ráugrik. Ezt teszik, míg az első személy célba nem ér.

L a b d á z á s . Háttal állva egy papírkosárnak, mindenki háromszor dobhat egy kis labdát a kosárba, majd tovább adja a labdát a következőnek.

S z o m b a t d é l u t á n : Programunkat énekekkel kezdjük, majd összefoglaljuk délelőtti munkánk csattanóját: **A SZERETET JELZI ÉS MEGTEREMTI A CSALÁDTAGOK KÖZÖSSÉGÉT!** Szeretjük-e egymást vagy sem, tőlünk függ! Persze a közelségnek vannak gátjai is. A családi közelség gátjairól töprengünk. Ezek lehetnek:

1. **K r i t i z á l á s .** Talán a leggyakoribb szakadék a családtagok között. Néha áttörhetetlen falat emel közéjük. Különbséget kell tenni a kritizálás és a figyelmeztetés között. Ha a szülő rászól a gyerekekre: Ne mosd együtt a fekete harisnyát a fehérrel! Ez figyelmeztetés. Ugyancsak figyelmeztetés, ha azt mondjuk: Ideje, hogy kitakarítsd a szobádat! vagy: Készülj a misére, mert elkésel. A figyelmeztetés és intés szükséges, néha elkerülhetetlen.

Mi tehát a kritizálás? Amikor vádló ujjunkat emeljük valakire. Így hangozhat: "Hálátlan gyerek vagy!" "Mi, ez a szoba ki van takarítva? Szégyelld magad, te lusta fráter!" Vagy képzeljük el, hogy éjfél után érkezett haza a lányunk, s a virrasztó, aggódó szülő megkérdezi, hol volt, miért késett, amire ezt a váaszt kapja: "Mit kérdezed mindig, hol voltam, mihelyt beteszem a lábam? Borzalmasan unalmas vagy!" Mi ez? Figyelmeztetés vagy kritizálás?

2. **E l l e n s é g e s k e d é s .** Szándékos bántalmazása, sértegetése a másíknak. Nem ritka madár a családban. Valami miatt begyemben van a másík. Forr bennem a bosszú. Várom az alkalmat, mikor fizethetek vissza. A homokozóban játszik a kistestvér. Várat épít. Az idősebb lesi. Amikor elkészült a mű, végigrohan a homokon és tönkreteszi a kicsi örömet, sikerélményét. A felnőttek világában sem ritka ez a jelenet. Megbántott a férjem, vagy egyszerűen nem volt hozzám olyan, ahogyan szerettem volna. Nem szólok hozzá, vagy gorombán és sértően viselkedem vele szemben.

3. **T i s z t e l t l e n s é g .** Nem adjuk meg a másíknak azt a tiszteletet, amit magunknak kívánunk. Nem vagyunk tekintettel másokra és nem tartjuk szem előtt érzelmeiket. Vegyünk egy példát: Emese naplót vezet. Elsős gimnazista. Édesanyja nagyon kíváncsi és kutat leánya naplója után. Megtalálja és elolvassa. Vajon szeretné-e, ha az ő naplójába valaki beleolvassna? – kérdzem. No, az teljesen más! Mi felnőttek nem avatkozhatunk bele mások belső világába, de Emese még gyerek! – hangzik a válasz. És mit érezhet Emese, ha megtudja a dolgot? – Kiskorúsítanak, nem szeretnek, nem becsülnék, belegázolnak életembe!

4. **F ő n ö k ö s k ö d é s .** Egy családtag kemény kézzel igyekszik mindenkit "kézben tartani", ellenőrizni. Játssza a főnököt! Megnyilvánulhat úgy is, hogy egyedül azt tartja jónak, amit ő tesz. Pedig ugyanazt a dolgot többféleképpen is megtehetjük. Gondoljunk pl. az anyós-meny vitákra.

Megtörténhet, hogy csak akkor tartok a másikkal, ha akaratom szerint cselekszik. Néha egészen finoman, addig hízeleg pl. a feleség, míg a férj be nem adja a derekát, és úgy tesz, ahogy az asszony akarja. A férjnél és apánál keményebb a játék: "Addig míg az én kenyereimet eszed, nem pofázol!" – Barátságot érzek olyan személyhez, aki nyakadba akar ülni?

5. G y a n a k v á s . Gyakori jelenség a családban, hogy rosszat sejtünk a másiktól. Az asszony jót főzött. Férje kedvenc ételét. Nem hagyta, hogy az ember segítkezzen. Kérte, üljön a szobában és nézze a tévét. Végül asztalhoz ültek. "Tehát – mondja a férj – milyen rossz hírt tartogatsz számomra? Mire készítettél fel?" Alaptalanul gyanította tehát, hogy hitvese nem szeretetből kedveskedik neki, hanem valamit így akar kisajtolni belőle.

6. V e s z e k e d é s . Ebben szakértő a legtöbb ember. Néha meg is üjtük egymást. Gondoljunk a testvérek veszekedéseire, amikor egymás haját tépik. Gyakoribb viszont a szócsata. "Ne merj többé ruháimhoz nyúlni!" – mérgeskedik Mária húgára. – Mindig összeturkálod". "Ki törődik a te koszos rongyaiddal?" – vág vissza Ibolya. "Ha nem érdekelnek ruháim, távozz közelemből, ne is lássalak!" – zárja le fölényesen Mária a vitát. – Veszekedés? Bizony! Megfeledkeztek magukról és nagyon eltértek a tárgytól. A "ruha" helyét a kölcsönös gyűlölet foglalta el. Ilyen a veszekedés!

7. N e m t ö r ő d ö m s é g . Úgy cselekszünk, mintha semmi közünk sem lenne egymáshoz. Mindennapos hiba a családban. A gyerek kivirágozva érkezik. "Apu – fordul lelkendezve a tévét néző apjához – kitűnőt kaptam matekból". "Jól van" – hangzik a nemtörődöm válasz. "Matekból ez az első kitűnőm!" – dicsekszik a diák. "Huj-ha, nézd ezt a szögletet!" – szól az apa. "Megmutassam a füzetemet? – erősködik tovább a gyerek. "Jó, de ne most" – utasítja vissza a szülő. – Hány válfaja van ennek a nemtörődömségnek?!

8. Ö n z é s . Van-e a földi halandók között olyan, aki nem önző? A gyerekek a legnagyobb darabot, a legszebb gyümölcsöt maguknak hapolják. A felnőtt is a saját kényelmét keresi. Hányszor zavarjuk ki gyermekünket utcára, mert "nem hagy békét", pedig szüleivel szeretne társalogni.

A gátaokról szóló rövid bevezetést megtárgyalhatjuk egyszerű előadás formájában. Hasznosabb lenne talán valami szemléltetést alkalmazni. Így pl. minden szeretetgátló magatartáshoz készítsünk egy-egy papírdobozt. Felírjuk az adott hiba nevét: 1. Kritizálás,... 8. Önzés. Miközben a kritizálás hibájáról beszélünk, látható helyre kihelyezzük a dobozt az 1. "Kritizálás" felirattal, majd így építjük közénk és hallgatóink közé a válaszfalat. Ezzel érzékeltetjük, hogy ezek a hibák elválasztanak. Ugyanakkor azt is megtehetjük, hogy amikor egy-egy "gátról" beszélünk, azt a dobozt helyezzük egy-egy családba, a családtagok közé.

Ezután megkérjük a családokat, minden egyes család írja össze a családban előforduló "gátakat". Tehetik ezt közösen, csoportmunkával, de az is hasznos lehet, ha minden családtag maga készíti el a családban megjelenő "gátak" névsorát, s azután összehasonlítja a többi családtagok jegyzetével. Így alakul ki a családi "gát-jegyzet". Két-három percig nézze a család ezt a jegyzetet. Majd mindenki írja be füzetébe azokat a "gátakat",

amelyek nála leggyakoribbak. Ezt őrizze meg magának emlékeztetőnek, tegye tasakjába.

Ötperces szünet következik.

Ezután beszélgetünk a "gátakat" áthidaló megoldásokról. Egyszerűen csoportmunka formájában próbáljuk összegyűjteni ezeket a tulajdonságokat. Megkérhetjük e jelenlévőket, hogy minden család tárgyalja meg a családon belül a kérdést és készítsen egy "erényjegyzéket", amit aztán ismertet a többi családokkal. Persze, rövid előadás formájában is találhatjuk ezen erényeket. Ebben az esetben ismét ajánlom, hogy készítsenek elő 9 kartondobozt, s mindegyikre írják fel az erény nevét. Amikor azt az erényt ismertetjük, helyezzük a dobozt az előadó és a hallgatóság közé, de úgy, hogy híd alakuljon ki a végén, ne pedig fal! A családi szeretet elmélyítését szolgálják különösen a következő erények:

1. E l i s m e r é s . A kritizálás ellensúlyozója. Egy eset: János tanítja serdülő fiát autót vezetni. Gábor igen ideges, és kapkod. Az apa nyugtatja: "Csak nyugalom, menni fog!" Persze a gyerek sok hibát követ el. Ezt nem hagyhatja a szülő szó nélkül. "Próbáld egy kicsit enyhébbre kezelni a féket" – inti az apa. Egy-egy sikeres fékezés után pedig: "Nagyszerű! Ez már egészen jó volt!" Az óra leteltével: "No, Gábor, kifáradtál? – kérdezi János. Ugye, érzed magad is, hogy ma sokat tanultál? Én meg vagyok veled elégedve!"

2. M e g é r t é s , a másik teljes elfogadása. Két testvér lehetősége. Mátyás megígérte öccsének, Gyulának, hogy kölcsönadja focipaját vasárnap délutánra. Gyula boldog, de Mátyás megkéri, hogy szombaton este kísérje el az esti mozielőadásra. Gyula vonakodik. Szívesen menne korábban ágyba, mert holnap nagy és nehéz napja lesz a pályán. Mátyás választhat. Kimondhatja: Ha nem tartasz velem, nincs cipő. Ha viszont azt akarja, hogy öccse és közöttük erősödjön és elmélyüljön a kapcsolat, akkor megértő lesz!

3. M e g b o c s á t á s . Jézus, mint életünk alapkövét állítja elénk a szüntelen megbocsátást. Naponta nem hétszer, hanem hetvenhétszer bocsássunk meg egymásnak (Mt 18,21-22). Béla figyelmen kívül hagyta Irénke babáját. Irénkének elszorult a szíve. Könnye is kicsordult. Legszívesebben nekiment volna Bélának. Nem tette, mert arra gondolt, hátha nem akarta. Igaza is volt, mert Béla azonnal felugrott, és megnézte, mi volt alatta. Amikor látta, hogy néne játékszere, mantedgette magát: Ne haragudj, Irénke, nem akartam! Irénke kész volt a megbocsátásra.

4. Ö n z e t l e n s é g . Az önzés ellenszere. Pl. vacsorázik a család. Kacsasült maradt délről. Az apa is és a fia is szeretik a combot. De csak egy van. Az apa: Imre, mit szeretnél, combját vagy mellehúsát? Imre jól tudta, hogy apja is inkább fogyasztaná a combot. "Amelyiket ideadod? szívesen megesezem a mellét" – válaszolja. Az apa végül is a combot hagyta fiának.

5. Ö r ö m . Az élet méze. A férj boldogan jön haza munkájából. "Képzeld, sikerült két jegyet szereznem estére a Nabukóra!" "Bravó, csuda jó lesz!" – válaszol lelkesedve a feleség. Mennyire közel hoz minket egymáshoz, ha megosztjuk örömeinket!

6. **F i g y e l m e s s é g**. Nagyon fontos, hogy ne csak halljuk egymást, hanem figyeljünk és hallgassunk egymásra. Ebben az értelemben is érdemes: Hallgatni arany! – Az asszony fészkelődik székében. Mondani szeretne valamit, de férje újságot olvas. "Van valami érdekes az újságban?" – kérdezi. Ha a férje nem figyel rá, akkor ennyit válaszol: "Semmi különös!" De, ha odafigyel feleségére, akkor felolvas néhány címet, sőt leteszi az újságot és megkérdezi hitvesét: "Nem lenne jó, ha beszélgetnénk?"

7. **B i z a l o m**. Talán mondhatjuk, hogy az ellenségeskedéssel szembenálló erény. Persze a gyanakvás ellenpólusa is. Bízunk egymásban, remélem, hogy a másik jó szándékkal cselekszik. Mint minden erénynél, erre is találunk megfelelő példát, mert könnyebben megértik hallgatóink a tartalmát példán keresztül.

8. **T i s z t e l e t**. A tisztetlenség ellenpólusa. Az ikertestvérek azonos számú ruhát viseltek. Iván szerette volna kölcsön venni Péter pulóverét. "Biztosan beleegyeznek!" – gondolta. Máskor is el szokták cserélni ruháikat. Igen ám, de Péter éppen nincs idehaza. "Nem veszem el akkor sem az övét, megvárom, míg hazajön" – döntött Iván. Ez a kölcsönös tisztelet jele.

Nagyon hasznos lehet, ha minden család megállapítja, mely erényekben bővelkedik és melyeket kellene még gyakorolni. Ugyanezt tegye minden résztvevő. Sőt, jegyzetfüzetébe jegyezze be az általa leggyakrabban használt néhány erényt, és ezt a lapot is raktározza el tasakjában.

Ezután harmincperces kávészünet következik. Közben szól a zene.

Énekel toborozunk a következő napirendi pontra. Ez pedig: "I l l e n d ő s é g ? – 100 százalékos jószág!" Kb. 3 óra.

Elbeszélgethetünk a családokkal, mit tartanak illendőnek a családban, majd tovább lépünk. Az illendőség megtartása nem elég, törekednünk kell a 100 százalékos jószágra. Hogyan értik ezt? Hogyan valósíthatnák meg? Rövid előadás vázlataként álljanak itt a következő sorok:

A.) Kilencedik gát lehetne, ami magában véve jó, az "i l l e n d ő s é g".

1. Az illendőség l é n y e g e: adok és kapok. A teljes igazságosság, ami sajnos lehetetlen, sőt zavaró ott, ahol az emberek szeretik egymást.

2. Kidolgozták a z i l l e n d ő s é g k ó d e x é t:

a) Illik, ha én ágyba megyek, jöjjön ő is, b) ha én mosogatok, ő törülgessen. c) Illik, hogy ne tegye ő sem azt, amit én nem tettem (nem tettem), amikor olyan idős voltam, mint ő. d) Illik, ha ő megüt, visszaüthessem, e) illik, ha én őszinte voltam, legyen ő is közlékeny. f) Illik, hogy legalább lefektesse a gyerekeket, ha már én egész nap foglalkoztam velük. g) Mivel egész nap a hivatalban vagyok, illik, hogy békében hagyjanak, amikor hazaérek. h) Megnéztél egy tévé-műsort, illik, hogy most a kedvem szerint nézhessem. i) Mivel dolgozom és hétköznapi munkáim korán kelek, illendő, hogy hétféteken tovább aludhassam. j) Ha már valami munkát végeztem a ház körül, illendő, hogy szüleim megjutalmazzanak (elmehezzek, ahová tetszik, vegyenek valamit, amit akarok...).

3. Az illendőség könnyen kicsinyességghez vezet és önzővé tesz.

B.) Más az Isten terve. Azt akarja, hogy 100 százalékosan i g y e k e z ü n k i g a z s á g o s a k lenni. Példa a napszámások esete (vö. Mt 20). A jó gazda nem az érdemek szerint fizet, hanem szíve hűségéből teszi a jót.

1. Az illendőség ellenpólusa tehát a 100 százalékos jóság.

2. A jóság több, mint az "adok-kapok", "teszek-fizetsz". A jóság a szív bőségének kiáradása. Lényegében több, mint az illendőség: a) pl. a napszámások esete, akik egy órát fáradtak, s mégis egész napi díjat kaptak, b) Jézus is megmutatja, mit jelent jónak lenni: teljesen adja magát.

C.) H o g y a n g y a k o r o l h a t j u k a 100 százalékos jóságot? Nem könnyű. Próbáljuk meg így: az egyik családtag külön papírkákra felírja mindenki nevét a családban. Egy kalapban összekeverjük és mindenki húz egy cédulát. Ha saját nevét húzza, visszatesszi. Feladata, hogy ahhoz, kinek a nevét kapta, egész a vacsoráig nagyon kedves legyen, de úgy, hogy senki se tudja: ki kinek a nevét húzta a családból. Ez titok! A kis cédulát is őrizzük meg tasakunkban.

Ó a t e "v á l a s z t o t t a d" . Ugyncsak írjunk le néhány eseményt választottunkkal kapcsolatban jegyzetfüzetünk lapjára. Válaszoljunk öt kérdésre vele kapcsolatban: 1. Mikor érezted, hogy szeret téged a te "választottad" (akinek a nevét kihúztad!)? Erre az óvodás Emőke lerajzolta, hogyan várja őt nénye, hogy együtt menjenek haza az óvodától. 2. Milyen tulajdonságai vannak a te "választottadnak"? Az egyik édesanya válasza: "Választottam nagyon megértő és mindig az élet napsütéses oldalát nézi. Megkönnyebbülök, ha beszélek vele". 3. Mihez ért "választottad" jobban, mint bárki a családban? A kisiskolás Bandi ezt írta: "Mindenkinél jobban tud főzni az én választottam!" 4. Milyen különleges dolgot tett érted a "választottad"? Az egyik gyerek válasza: "Mielőtt lefekszem, keresztes író homlokomra és megcsókol". 5. Mikor éreztél különleges barátságot "választottad iránt"? Az egyik férfi így vallott: "Mindig melegség ömlik el szívemen, amikor hazaérek és köszöntjük egymást!"

D.) Záró gondolatok, amit k ö z ö s e n tárgyalunk meg:

1. Isten hív, hogy terve szerint éljünk. Mit jelent ez a családban?

2. Milyen lehetőségeink vannak, hogy Isten tervét megvalósítsuk?

A C.) pont válaszait mindenki őrizze meg magának és rejtse el tasakjában. Este, lefekvés előtt megmutathatja "választottjának".

Hátra van még az, hogy "választottunknak" készítsünk valami k ü l ö n l e g e s ajándékot. Erre szánunk 20 percet. Közben szól a zene. A különleges ajándék azonban csak akkor lehet, hogy egy műanyag tasakban elférjen. Ilyen pl. rajz, levelezőlap, ragasztott kézimunka stb.

Négy óra után következik az e s t i p r o g r a m . Ha a családok más családoknál vannak elszállásolva, esti programjukat ott tartják. Vacsorával kezdődik. Közben csak a Családhétvég eseményeiről szabad beszélgetni. Utána társasjáték következik. Majd minden család elkülönül. Ekkor mutatjuk meg feljegyzéseinket, adjuk át az ajándékot "választottunknak". Erről egy kicsit beszélgetünk. Ezután újra a közösen találkozunk. Szentírást olvasunk, imádkozunk és egy személy áldást mond lefekvés előtt.

Vasárnap délelőtt: Mondanom sem kell, hogy a családok közös és hálálkodó imájával kezdjük a napot. Majd az első munkaülésen tárgyaljuk: "Nyíltságot a családi érzékre". Bizonyos az, hogy minden családban jelen van a szeretet, de sokszor háttérbe szorul. Ezért van nagy szükségünk a kiengesztelődésre. Ezt a gondolatmenetet az alábbi vázlat szerint fejtegethetjük:

A.) Lényeges a teljes önátadás.

1. Ismertetjük az áldozatkészséget, mint a szeretet ismervét pl. Saint Exupery Kis herceg elbeszélése alapján. Az tesz bennünket boldoggá, ha másokat boldogítunk.

2. "Szeressétek egymást! Amint én szerettelek titeket, úgy szeressétek egymást ti is. Arról ismerje meg mindenki, hogy tanítványaim vagytok, hogy szeretettel vagytok egymás iránt" (Jn 13,34-35). Hogyan valósíthatja meg Urunk parancsát a család? Konkrétan, mit tegyünk?

B.) Utalunk tegnapi tapasztalatainkra, amikor pl. igyekeztünk **v a l a m i j ó t t e n n i** "választottunkkal". Ez is egyik útja, hogy Jézus parancsa teljesüljön.

1. Mikor és hogyan lehetünk áldozatkészek?

2. Hogyan szerethetjük egymást úgy, amint Krisztus szeret minket?

3. Mi történik, amikor felszabadulunk és nem méricskéljük a szeretetünket, nem játszuk az "adok, ha megérdemled" játékot?

4. Kezdetnek nagyon jó, ha egyszerűen elhatározzuk: Szeretni akarjuk egymást!

C.) Minden család megtárgyalja nyíltságát a kölcsönös szeretetre.

1. Hogyan jelentkezik a melegség, szeretet és biztonság a családban: a) Apa és anya között? b) Az anya és gyermekei kapcsolatában? c) Az apa viszonyulásában a gyerekekhez? d) A testvéri kapcsolatban?

2. Az önzetlen szeretet teszi egységessé családunkat.

D.) Mától **t e l j e s e b b c s a l á d i é l e t e t** élhetünk. Kezdjük!

1. Itt az idő, most vagy soha! Ha holnapra halasztjuk, az a holnap talán soha sem érkezik meg. **B.)** Mindenki méltó a szeretetre.

E.) A kezdéshez azonban szükséges a **k i e n g e s z t e l ő d é s**. Miért?

1. A múlt sebei kísértenek. Sokszor nevetséges kicsinységek okozták a sértést, de a fájdalom marad. Talán csak azzal bántottad meg a másikat, hogy eltörted kedvenc virágcserepét. De a sértés az már nem "csak!"

2. Megbocsátásra szorulunk, ez a gyógyulás útja. A megbocsátásnak két feltétele van: a) Kérjük egymástól bocsánatot. Röviden és világosan: Bocsáss meg! b) Bocsássunk meg egymásnak azonnal és mondjuk is ki: Megbocsátok!

Ezt követi a **k i e n g e s z t e l ő d é s m e g é l é s e**. Mindenki bocsánatot kér saját családja tagjaitól, és mindenki megbocsát minden hozzátartozójának! Hogyan?

A.) A családtagok kört alkotva összefogózkodnak és hangosan mondják: Bocsássatok meg, hogy nem szerettelek benneteket eléggé!

B.) Ezt követően minden családtag bocsánatkérő levélkét ír családjá minden tagjának. A kis Erika levele: "Apu, kérlek bocsáss meg, mert néha nem figyeltem arra, amit mondtál". Fontos, hogy az ilyen levélkében szerepeljen a "Kérlek, bocsáss meg!" és a "Sajnálom!"

C.) Ekkor a családtagok átadják levelüket a címzetteknek és átveszik az illetőtől a nekik szánt sort.

D.) Miután a leveleket kicseréltük, minden egyes család ismét kört alkot. Átölelve egymást, énekelhetik:

Uralkodjál közöttünk,
Ó, szépséges Jézusunk,
Nyugodjál meg mibennünk,
Édességes Jézusunk. (SzVU 282)

Mivel új családdá lettünk, ismét lerajzoljuk közösen a saját családunkat, amint már azt tegnap megtettük. Végül tízperces szünetet tartunk.

11 óratájt megkezdjük a következő napirendi pontot: Családunk s z o k á s a i témával.

Először megbeszéljük, mit is értünk családi szokáson. Olyan gyakorlatokra gondolunk, amit a család ismét. Soroljunk fel minél több meglévő családi szokást. Esetleg felírhatjuk őket a táblára is. Ezután újabb családi szokásokat ajánlunk. Ilyenek például:

1. C s a l á d i ó r a . Ápolni kell a család megszerzett melegségét, szeretetét és boldogságát.

Hetente egy "órara" (ez persze több óra is lehet) összeül a család. Ezalatt olyan gyakorlatokat végez, amit a Családtalálkozó során megtanultunk. Mindig a családtagok választják meg az adott "óra" témáját, igényeiknek és szükségüknek megfelelően. Jelentősebb pontok lehetnek:

A.) Kiengesztelőzés, mint családunk öntudatának ébrentartója.

B.) A generációs különbség megértése a családban (Mások a gyerekek és mások a fiatalok, de a felnőttek is eltérőek!

C.) egyes családi szokások tisztázása, mint pl. a családi óra, napi szokásaink (ima, ének, szórakozás...), vasárnapi gyakorlat (közös szentmise, rokonlátogatás...), karácsonyi hagyományok...

D.) Családi dialógus, miközben megbeszéljük az otthonunkban történeteket a mi?, miért?, hogyan? kérdések alapján. Mit tartunk elfogadhatónak, mit vetünk el, és miért tesszük azt? Hogyan javíthatnánk ki a téves viselkedésformákat?

E.) Közös szórakozás: ének, játék, kirándulás stb.

F.) Közös ájtatosságok: imák, szentírásolvasás...

G.) Nem mellékes a családi tervek elkészítése: Mikor, mit fogunk tenni? Hogyan élhetünk, mint példás keresztény család? Miként vehetünk részt plébániai közösségünk életében?

2. **Ünnepi szokások.** Fontos a család szokásrendje: hogyan ünnepeljük meg a vasárnapot és vallási ünnepeket (úrnapija, áldozócsütörtök stb.). Gondolni kell a karácsonyi és húsvéti szokásokra, de ne feledjük el a családtagok névnapjának, házassági évfordulónak stb. megünneplését sem.

Emőke így beszél karácsonyi terveikről: Elhatároztuk, hogy ezután minden karácsonyra közösen készítünk családi betlehemet. Szépet és nagyot. Meghívjuk a nagymamáékat is, hogy velünk örüljenek ennek a szép napnak.

Géza is elárulja, mit terveztek húsvétra: Mivel húsvét Jézus föltámasztásának ünnepe, elhatároztuk, hogy a szentmisén kívül, amikor jó az idő, kirándulunk, hogy megszemléljük a természet "feltámadását".

A hétvég munkáját folytatjuk:

Üres lapokat osztunk ki és mindenki lerajzolja "családfáját", ami nem más, mint egy fa annyi ággal, amennyi taggal rendelkezik a család. Minden ágra rajzolunk egy jelképet. Azt próbáljuk érzékeltetni, amit az ággal meghatározott személy hozzáad a család gazdagabb és szebb életéhez.

A 13 éves Csaba családfája így néz ki: A törzsön olvashatjuk a család nevét, mind az öt ágon egy-egyét. Az apa-ágon két fület láthatunk, ami annyit jelent, hogy "édesapa mindig meghallgat bennünket". Az anya-ágon egy madár áll. Ezzel fejezi ki Csaba, hogy édesanyja olyan, mint a békegalamb. Amikor összevesznek, ő kibékíti őket. Hogyan jellemezte Csaba önmagát? Az öt jelképező ágon egy nevető arc látható. Szeretné, ha általa mindig boldog lenne a család, ő vinne mosolyt a családba. Ibolyát jelképező ágon két kézfejet láthatunk, mert ez a leány nagyon szorgalmas és mindig kész segíteni. Géza ágán egy seprűt találunk. Szívesen segít a takarításnál.

Vasárnap délután: Az ebéd utáni szünetben, illetve a szentmise előtt minden család meggondolja, mi lesz az ő családjának ebben a szentmisében. Csakis abból választhatják, amivel a Családhétfégen foglalkoztak. Ilyen jelképes adományuk lehet pl. a "családfa", valami az "én-tasakom"-ból, egy közösen elkészített rajz stb.

Közvetlen a szentmise előtt össze foglalta a vezető a Családhétfégek munkáját a következő vázlat alapján:

A.) A Családhétfég főbb céljai, hogy

1. minden családtag tudatára ébredjen saját fontosságának a családban,
2. mindenki átélje, hogy a család közösség, egységet alkot.

B.) A család célja: hasonlítson Krisztushoz. Erről így tanít az Apostol:

1. "Mi ugyanis mindnyájan egy Lélekben egy testté lettünk a keresztségben: akár zsidók, akár pogányok, akár rabszolgák, akár szabadok. Mindannyiunkat egy Lélek itatott át. Mert a test nem egyetlen tagból áll, hanem sokból" (1Kor 12,13-14). Mindenki tehát Krisztus testének tagja, legyen magányos vagy házas, éljen családban vagy családon kívül.

2. De a család különös módon Krisztus teste, szinte természetadta példája a Krisztust szeretők közösségének.

C.) Családi kötelességünk tehát, hogy minél jobb példaképeivé legyünk a szeretetben megélt egységnek. Így figyelmeztet erre Pál:

"A testben ne támadjon meghasonlás, hanem a tagok törődjenek egymással. Ha szenved az egyik tag, valamennyi együtt szenved vele, s ha tiszteltben van része az egyik tagnak, mindegyik örül vele. – Ti Krisztusnak teste vagytok, s egyenkint tagjai" (1Kor 12,25-27).

1.) Ebben gyakoroltuk magunkat a Családhétvégen, megosztottuk bajainkat és örömeinket, hogy mindinkább egy test lehessünk.

2.) A megtanultakat folytatnunk kell. Ebben segítenek a "családi órák", tudatosítanak és elmélyítik a családtagok kölcsönös szeretetét, egymás iránti érzékenységét és egységét.

A Családhétvég ünnepélyes szentmisével zárul.

3. Családnapi

a) A családnapiokról általában

A családtalálkozó egyik nagyon fontos munkamódszere a családnapi megrendezése. Irodalomként Betty Lechner két kötete szolgál (1977).

A családnapi az időtartam szerint is különböző változatai vannak. Ingényelhet egy telje naptári napot, de alkalmmal megelégedhetünk a délutánnal és estével, esetenként pedig csak egy kiadós est a "családnapi".

A résztvevők szempontjából is különféle a családnapi. Több családnapi hat-hét vagy ennél több család vesz részt, az egyes családnapi viszont egyetlen család rendezi meg rendszerint saját otthonában s egyedül az adott család tagjainak részvételével. Ennek azután ismét két változatról számolunk majd be aszerint, hogy a családnapi stílusában vagy a szokásos heti család estként rendezik-e.

A családnapi válfajainak lényege az előre kitűzött vezérelv. Ilyen pl. az Isten velünk létének tudatosítása, odafigyelés az érzelmeinkre és azoknak alkotó kifejezése, a személyek megerősítése saját szerepükben, a családtagok kapcsolatának fölmelegítése stb. Mindez teljes összhangban a családnapi általános céljával: növekedjenek a családtagok a kölcsönös szeretetben és az istenszeretben.

Az egyéni gyakorlatok és foglalatosságok, csoportmunkák valamint a különböző szintű – egyéni, társas, családi és családközi – tapasztalatok képezik a családnapi alapvető munkamódszerét.

Egyes családnapi napirendje tulajdonképpen kicsinyített mása a családhétvégek időbeosztásának: 1. Ismerkedés, kötetlen bemelegítés. Ha több család van jelen, köszöntés és bemutatkozás, 2. Ismertetjük és feldolgozzuk napi vezérelvünket illetve témánkat. 3. Fénycsávát vetünk az adott téma vagy elv megvalósításának akadályaira a családban (családokban) és gyakoroljuk elhárításuk lehetőségeit, 4. A családi megbocsátás és kiengesztelés szertartása és 5. Az összejövetel berekesztése.

Amennyiben többcsaládos az összejövetel, okosan tesszük, ha előre megválogatjuk a résztvevőket: akik már tapasztalatokkal rendelkeznek a

személyi, hitvesi és családi fejlődés terén, vagyis elvégeztek legalább egy családthértvéget; fiú- és leánygyermekes családok; családok tizenéves és fiatalabb gyermekekkel; akik szeretnék más családok szolgálatába állni.

A családnapiok általános irányelvei:

- Ki hívja össze a családnapiot?

a) A többszalados családnapi már előre bejelentett rendezvény, rendszerint a plébánia szervezésében, de a Zsinat után tarthatja a hitoktató, egyházi képviselő testületi tag vagy bármelyik keresztyén család.

b) Az egyszalados családnapi megrendezheti a plébánia, de rendszerint az adott család szervezi önállóan. Általában a szülők javasolják, de bármely családtag kérheti a családnapi magtartását. A témakört szinte mindig a családtagok kölcsönös megállapodása diktálja.

c) A családest általában minden héten az előre megbeszélrt időben kap helyet a családban a családtagok indítványozására. A témakört mindig a család élete dobja felszínre.

- A családnapiok magatartásra vonatkozó elvei? – a) Mindenki egyenjogú, a legkisebb gyermeket sem hurroghatjuk le. b) Amit mond a személy, tegye azt becsületes őszinteséggel. c) Amekkora a szólásjogunk, ugyanakkora a kötelességünk, hogy figyelmesen hallgassunk, míg a másik beszél. d) Tiszteletben kell tartani mások érzelmeit és óvatosan bánjunk velük.

- A családnapiok céljai: a) A megbeszélés és tervezés ideje. A mellébeszélést vagy szalmacséplést fékezzük. b) A végkövetkeztetések és elhatározások csakis a családtagok kölcsönös megállapodása kapcsán szülehetnek.

b) Többszalados családnapi

A Brooksék elhatározták, hogy a hónap utolsó szombat délutánjára családnapi hívják össze a plébánia nagytermébe az öt ismerős illetve "rokon" családot. Kidolgozták a munkatervet:

12-kor a férj köszönti az egybegyűlteket és bemutatja a munkatervet.

12,30-kor a feleség kifejti, hogy mindannyian együvé tartoznak, összefűzi őket a szeretet Istenének Lelke. Ezután minden család beszámol arról, mi is történt otthonukban az utolsó összejövétel (családnapi) óta. Különös figyelmet szentelnek annak, hogyan valósították meg a múltlavi jó feltételt.

13,30-kor következik a "Szeretlek és elfogadlak, amilyen vagy!" témakör.

14,30-kor a családok szórakoznak és uzsonnáznak.

15,30-kor a "Mit szeretnél mondani nekem" programpont következik.

17-kor közös vacsora.

17,45-kor: "Kérlek, bocsáss meg!"

18,30-kor istentisztelet (vagy szentmise, ha a káplán is jelen lehet!).

19,30-kor búcsúzkodás.

Donell asszony vezette le a "Szeretlek és elfogadlak, amilyen vagy!" pontot. Ezt mondotta: "Az önbizalom magas foka nagyon

fontos minden családtag fejlődése szempontjából. Annak van önbizalma, aki megelégedett önmagával. Ez viszont sokban függ attól, hogyan bánnak a család többi tagjai az illetővel. Mindenki hat a másikra, azáltal: a) amit mond szavakkal vagy jelekkel, b) amint kifejezi, mi tetszik és mi nem tetszik a másik személyében vagy viselkedésében, c) midőn egyáltalán nem reagál, levegőnek veszi a másikat, d) amikor elismerőleg nyilatkozik a másik sikeréről, e) ahogy mérgelődik és kritizálja a másikat.

Persze, hogy – folytatja – szeretik egymást a családtagok. Sajnos, mégsem értékeljük eléggé a családot, ami Isten ajándéka. Minden családtag fontos és gazdagítja családi körünket. De elég időt szentelünk-e egymásnak? Tudnunk kell, hogy minden család különleges. A miénk pl. azért, mert férjem rendkívül odaadó: jó férj és jó édesapa. János viszont vicceivel és huncutkodásaival megneveltet minket. Emese és Marika, a két kisiker, hangossá teszi a lakást játékuikkal és kacagásukkal. Nekem pedig az a boldogító "feladatom", hogy szeressem mind a négyüket.

Egymás önbizalmát azonban – mondja tovább Donellné – táplálni kell. Szükségem van családom minden tagjának segítségére. Egyik módja ennek, ha elismerjük a másik adottságait, talentumait és eredményeit. Világosan kimondjuk, mit szeretünk benne. Nagy baj lenne, ha bármelyik családtag azt érezné: 'Én semmit sem számítok! Semmit sem érek!'

Önbizalmunkat növeli a 'Szeretlek és elfogadlak, amilyen vagy' pont".

Ezután felszólítja a családokat, *k e z d j e n e k m u n k á b a*. Mindenki vesz egy levélpapírt és annyi kört rajzol rá, ahány tagja van a családjának. A körökbe kerül mindenkinek a neve. A kör egyik oldalára feltüntet két tulajdonságot, amit szeret abban a személyben, a másik oldalára pedig feljegyez két dolgot, amiért csodálja azt az illetőt.

Mónika pl. ezt jegyezte meg az édesapját jelző kör mellé:

Jobbról: Szeretem; 1. Gondoskodik rólam, 2. figyelmesen meghallgat.

Balról: Csodálom; 1. Szépen kimeszelte a garázst, 2. jó teniszező.

Donellné arra is figyelmeztette a résztvevőket, hogy a lap közepére rajzoljanak be egy nagyobb kört és abba írják be: ISTEN –, mert Isten a család lelke. Feljegyezhetik azt is, miért szeretik különösen abban a családban az Istent és mit csodálnak legjobban Istennél.

Ezt követi az egyes családok *k ö z ö s t e v é k e n y s é g e*, ami abban áll, hogy minden családtag közli, mit szeret és mit csodál a másiknál. A 9 éves Géza így fordult húgához, a hét éves Dorottyához: "Dorottya, szeretlek, mert szépen játszol velem!" "Szívesen játszom veled!" – válaszolta Dorottya.

Miután mindenki elmondta, amit rajzlapja tartalmaz, Donellné közös munkára szólította fel a családokat, miközben mindenki beszámolt: 1. Milyen érzelmek uralkodtak családjukban e tevékenység során? 2. Mivel segíthetem én családom tagjai önbizalmának növekedését?

Ezt a napirendi pontot levezethetjük másképpen is.

Felszólítjuk a családokat, beszéljenek azon kincsekről és talentumokról, melyek jelen vannak egy-egy adott családban. Ha ugyanis mások előtt

elismerőleg nyilatkozunk hitvesünkről, szülőnkről és gyermekünkről, ezzel fokozzuk az illető önbizalmát, de az egész család önértékelését is emeljük.

Ezután tegyük szövé, hogyan éli át a család, ha egyik családtag hiányzik: Mit éreznek az otthonmaradottak? Mit érez a családból kiszakadt? Hogyan próbálunk kapcsolatban maradni?...

Esetleg felszólíthatjuk a résztvevőket: készítsen minden család önmagáról jelképet és ismertesse, magyarázza meg jelentését a többi családok előtt.

A Smidt család szimbóluma, amit közös erővel készítettek el a családtagok, egy nagy sátor ezzel a felirattal: Smidt kávézó. Jelentését így értelmezte a 17 éves fiú, Gábor: "Azért választottuk a sátort családjunk jelképeként, mert mindannyian szeretjük a természetet, kirándulást. Sokszor alszunk sátortáborban. A felirattal viszont azt akartuk kifejezni, hogy vendégszeretők vagyunk. Boldogság számunkra, ha látogató érkezik. Még a legkisebb, a kis Emma (ötéves) is mindig a vendégek körül legyeskedik, nekik kedveskedik és udvarol."

Ezek után a családok lazítanak. Lehetőleg valami közös családi szórakozást iktatunk be, ahol vagy minden jelenlevő család együtt sportol, játszik, rajzol, tudásversenyt tart..., vagy a családok egységenként szórakozással töltik el a pihenésre szánt időt.

A "M i t s z e r e t n é l m o n d a n i n e k e m ?" programpontnál a Freedman házaspár elnökölt.

Freedman úr ezzel vezette be a napirendi pontot:

"Joe Luft és Harry Ingham tanulmányozták a személyi kapcsolatokat. Megállapításukat Johari ablaknak nevezték el. Az általuk megrajzolt vázlat úgy néz ki, mint egy négyfiókos ablak. Megfigyeléseik lényege az, hogy másképp látjuk önmagunkat, mint ahogyan mások vélekednek rólunk."

Fölkerül a táblára a Johari ablak.

Az "A" fiókban ezt olvashatjuk: Önmagamnak része, amit ismerek, és családom tagjai is tudnak róla!"

A "B" ablakfiókban ezt látjuk: "Önmagamnak része, amit családom tagjai világosan látnak, de előttem rejtett!"

A "C" fiók felirata: "Önmagamnak része, ami előttem világos, de családom tagjai nem tudnak róla!"

A "D" ablakfiókba ez van beírva: "Önmagamnak része, amiről senkinek sincs fogalma!"

Ezután Freedmanné veszi át a szót: "Minél nagyobb az "A" ablakfiók, azaz minél többet tud önmagáról minden egyes családtag és minél többet tudnak egymásról a családtagok, annál közelebb kerülnek egymáshoz. Az önismeret segíti, ha családjunk tagjai közlik velünk, hogyan látnak minket és hogyan értékeli cselekedeteinket. Ezt gyakoroltuk előző programpon-tunkban, amikor arról tárgyaltunk, miért szeretem családom tagjait és miért vagyok büszke az egyes személyekre családomban.

Néha – folytatja Freedmanné – egyes családtagok viselkedése zavarja a család életét. Fontos ilyenkor, ha közöljük az illetővel, miben szeretnénk,

ha megváltozna. Persze kérdezzük meg tőle azt is, miben segíthet a család, hogy ez a változás megtörténhessen.

Ma tehát – indítja be a munkát Freedmanné – mindenki gondolja meg, mit szeretne a másik családtagnak (mindegyiknek külön-külön!) mondani, illetve mire szeretné megkérni. Kérését írja le úgy, hogy minden családtag számára jusson egy-egy füzetlap. A lapokat adjuk át az érdekelteknek. Miután minden családtag megkapta a neki szánt füzetlapokat a többiektől, beszélje meg a család saját körében a "kívánságok" jogosságát és a kért változások lehetőségeit. Arra is gondoljanak, hogy egy-egy családtag csak akkor képes megváltozni, ha a többiek mindannyian segítik őt abban."

Utolsó mozzanatként arra kérte a családokat, hogy számoljanak be a közösség előtt, hogyan élték át a családnapi napirendjének ezen pontját: Vajon hozzájárult-e a "Mit szeretnél nekem mondani?" tevékenység ahhoz, hogy a család bensőséges melegségét megzavaró gátakat elhárítsuk?

Átdolgozhatjuk ezen témakörünket másmódon is. Egymás megismerését nemcsak az segíti, ha a családtagok "jelzik" érzelmeiket és észrevételeiket egy-egy személy tulajdonságaival és viselkedésével szemben.

Én ma is segíthetem családom tagjait, hogy jobban megismerhessenek. Hogyan? Elsősorban, ha beszélek magamról, érzelmeimről. Közlöm velük, hogyan látom saját magamat. Föltárom belső világomat családom tagjai előtt. Növelhetem tehát a "Johari ablak" "A" fiókját és kisebbíthetem a "C" fiókot, amikor elmondok olyasmit, amit még sohasem tártam fel családom előtt.

De tulajdonképpen miért titkolózunk egymás előtt? Mindennek van oka. Ebben az esetben lehet az, hogy félünk: Mit szólnak majd, ha megtudják rólam ezt?!

Gondolja meg mindenki: Mit titkoltam el családom tagjai elől? Miért?

Emőke pl. bevallja, hogy ő törte ki János játékautójának kerekét. Miért titkolta ezt eddig? "Féltem – mondja – hogy kikapok!"

Én törtem le a tévé gombját – közli Árpád. Azért nem mondtam meg mindjárt, mert édesanya Zsuzsát szidta le helyettem. Ha már ő úgy is kikapott, gondoltam, minek jelentkezzem én.

Esetleg arra bátorítjuk a családok tagjait, tegyék fel egymásnak azokat a kérdéseiket, amelyeket eddig nem mertek feltenni, mert féltek a következményektől.

Ezzel a gyakorlattal segítjük az őszinteség meggyökeresedését a családokban. Arról beszéljessünk a végén: Hogy élték át családjaink a családnapi ezen szakaszát? Hogyan őrizhetjük meg az őszinteség és nyíltság szellemét?

A témakör unalmas lehet a 3-6 éveseknek, ezeket csoportba gyűjthetjük és egy felnőtt vagy egy-két nagyfiú, nagylány foglalkozhat velük. Hogyan?

1. Játshatnak velük a szabadban: szaladnak, lovaznak, bújócskáznak...

2. Beleélhetik magukat a kicsik valamilyen állat szerepébe és utánóztatják azt tetszés szerint: kutyát, majmot stb.

3. Rajzolják le, mit szeretnének csinálni a családban.

4. Tanítsanak meg egy éneket, amivel megörvendeztetik szüleiket (Lehet ez vallásos vagy világi, de ajánlom, hogy a szeretettel, szülőkkkel, családdal legyen kapcsolatos!)

5. Rajzolják le apjukat, anyjukat és testvéreiket. Minden gyerek mondja el, miért szereti szüleit és testvéreit.

6. Készítsünk (ollózzunk ki, ragasszunk össze, fessünk ki...) valamit, amivel megörvendeztetheti a gyermek szüleit és testvéreit.

A "K é r l e k , b o c s á s s m e g !" téma megbeszélését a Franzen házaspár irányította.

Franzenné:

"Célunk a megbocsátás és kiengesztelődés. Bocsássunk meg egymásnak és kérjünk bocsánatot egymástól. Mindez egy-egy családon belül zajlik le. Érdekeltek tehát a saját családom tagjai.

Szeretjük egymást a családban – folytatja Franzen asszony. De néha megfelelkezünk a szeretetről, legalábbis háttérbe szorul. Valamilyen meg nem oldott feszültség eltávolít minket egymástól. Gyermkeinktől megköveteljük, hogy kérjenek bocsánatot, de sokszor üresjárat ez. Néha a bocsánatkérés csak az előny kicsikarását szolgálja. Imre bocsánatot kért anyjától a feleselésért, mire anyja megengedte, hogy játszani menjen barátaival. Bizonyos, hogy Imre célja nem a kiengesztelés volt, hanem a kimenő megszerzése!

Ha rosszat tettem – mondja Franzenné – ismerjem be a rosszat és kérjek őszintén bocsánatot. A megbocsátáshoz persze két emberre van szükségünk: az egyik bocsánatot kér, a másik megbocsát. A napokban pl. így kértem bocsánatot lányomtól: 'Bocsáss meg nekem, Gizikém, azért, hogy letorkolltalak, mielőtt meghallgattam volna a felsorakoztatott tényeidet!' 'Igen, anyu, megbocsátok!' – felelte lányom.

Az a hivatásunk – fejtegeti tovább – hogy a családban, mint szerető személyek éljünk. A bocsánatkérés és megbocsátás szeretetünk elmélyítését segíti!"

Ezen a helyen megkérhetjük a jelenlévő családokat, mondják el, hogyan történik náluk a bocsánatkérés és megbocsátás.

Ezután Franzen úr veszi át a szót és levezeti a k i e n g e s z t e l ő d é s s z e r t a r t á s á t . Felszólítja a jelenlevőket:

1. Minden család alkosson önálló kört. A családtagok ne nézzenek egymásra: csukják le szemüket vagy szegezzék tekintetüket a földre míg a 41. (esetleg a 130.) zsoltárt olvasom.

2. Fölállunk a körben, hátat fordítva egymásnak, karbatesszük kezünk, és figyelünk, míg felolvasom: "Uram, Istenem! Előtted állok karbatett kézzel és távol szereteteimtől. Karbatett kezem azt fejezi ki, hogy magammal törődöm. Vagy talán nem? Fegyelmezett vagyok. Vagy mégsem? Karbatett kezem jelzi: önző vagyok, magamba zárkóztam. Nem vagyok hajlandó odafordulni másokhoz és megbocsátani!"

3. Most nyissuk ki szemünket – szólítja fel a jelenlevőket Franzen úr – karjainkat szabadítsuk fel, forduljunk egymással szembe és fogjunk kezét (a két mellett állónak nyujtod kezedet). "Urunk, ezzel a kézfogással arra hívsz meg, hogy szeressük egymást. Minden családtagunk Isten útja. Arra segít, hogy kiszabaduljunk önzésünkből és szeretetben éljünk".

Végül leülnek a családok és a családon belül megbeszélik, hogyan élték át a kiengesztelődés szertartását.

Más kiengesztelés-módot is választhatunk: minden személy papírt, ceruzát vesz elő és feljegyzi magának, ki ellen vétett a családban. Ez néhány percig tart. Ekkor a család legidősebb tagjától kezdve mindenki bocsánatot kér és megbocsát. Az Illés családban így zajlott le a kiengesztelődés:

"Anyu – mondja a férj – bocsáss meg azért, hogy többször, amikor hazahérltem és te tájékoztatni akartál a család állapotáról, sokszor idegesen másra tereltem a szót." "István, megbocsátok!" – válaszol a feleség.

"János – kérte Ilona bátyját – bocsáss meg, hogy sokszor mérgeztettelek azzal, hogy kérés nélkül elvittem a kerékpárodát". "Ilonkám, megbocsátok szívből! De te is bocsáss meg nekem, hogy amikor kérted a kerékpárom, nem szívesen adtam oda. "Szívből megbocsátok neked" – válaszolt a lány.

Végül a közönség előtt elmondjuk a szertartás alatt szerzett élményeinket: Mit tanultunk meg ebben a napirendi pontban? Hogyan tartja fenn a kiengesztelődés családunk légkörének melegségét?

Családnapunkat szentmisével zárjuk.

c) Egycsaládos családnap

A családhétvégek bármely programját vagy támakörét feldogozhatjuk vagy beépíthetjük mind az egycsaládos, mind a többcsaládos családnapba. Az ott feltüntetett anyag különösen akkor lesz hasznos, ha egy egész napra tervezzük a családnapot.

Az egycsaládos családnap l é n y e g e, hogy egyetlen egy család a vezető és a vezetett, illetve minden az adott család otthonában vagy az általuk lefoglalt teremben történik.

Gurdunék rendszeresen tartanak családnapokat. Gurdunné így nyilatkozik: "Házasságkötésünk előtt már kiscsoportban voltunk. Az együttjárás során megállapodtunk abban is, hogy minden hónapban tartunk egy legkevesebb egész délutánt igénylő családnapot, de hetente tartunk egy-egy estét igénylő családnapot is. Tízéve házások vagyunk, de azóta álljuk szavunkat. Most is, amikor már négy gyermekünk van. Gyermkeink is részt vesznek a családnapban.

Hogyan néz ki ez a gyakorlatban? – Nehéz felelni, mert szinte minden családnapunk más. Nagyon meghatározza családunk aktuális helyzete, a családtagok igénye stb.

A havi családnapunkat szinte mindig összekötjük egy kirándulással. Ez egynapos program az utazással. De kb. fele időt komoly munkában töltjük. Meglátogatunk egy várat. Aztán kimegyünk a szabadba és folyik a munka.

A heti családnapot szinte mindig otthon rendezzük meg a késődélutáni órákban. Témánknak megfelelően – miben előre megállapodtunk – meghívjuk pl. a nagymamát vagy gyermekeink valamelyik pajtását, de arra ügyelünk, hogy 2-3 idegennél (aki nem tartozik családtagjainkhoz) ne legyen több az ilyen családi eseményen".

Két változatát ismerjük tehát az egycsaládos családnaphoz: 1. Egy egész napot vagy legkevesebb félnapot igénylő és 2. Egy estét igénylő családnaphoz.

ca) Félnapot igénylő családnaphoz

Megrendezhetjük tetszés szerint de. vagy du. Legalább 3 program-pontot foglaljon magában arányosan elosztva. A témakörök között tartunk kis szünetet, amit lehetőleg közös játékkal, szórakozással, sporttal töltünk ki. Példaként álljon itt az Éri család terve.

Az első program-pontot "Itt vagyunk"-nak nevezhetnénk.

Éri úr ezzel vezeti be a témát:

"Közülünk mindenkinek vannak igényei. Ezen igények közül legtöbb a családban eléggé ki. Ilyen igények pl.: akarom, hogy szeressenek, meghallgassanak, engedjenek szóhoz stb. Nagyon fontos igényünk, hogy beletartozzunk a családba, érezhessük, elfogad minket a család. Sokszor ugyanazok az igényeink, de másképp igyekszünk megvalósítani: az egyikünk szereti, ha ránézünk és úgy hallgatjuk meg; a másik viszont igényli, hogy megfogjuk a kezét, amikor reá figyelünk. Az egyiknek jólesik, hogy megismerjük, a másiknak elég, ha megmondjuk neki, hogy szeretjük őt.

Nagyon fontos – folytatja Éri úr –, hogy egymás igényeit minél jobban felismerjük és úgy válaszoljunk meg, ahogy az neki legjobban megfelel. Ezzel növekszik családi körünk melege, közelebb kerülünk egymáshoz, mindannyian boldogabbak leszünk".

Ériné papírt és ceruzát oszt ki a családtagok között és felszólítja őket: "Mindenki gondoljon arra, milyen igényei vannak családjának tagjainak éppen most. Azaz mire van szüksége minden egyes személynek. Írja fel a papírra az illető nevét, és alá az igényét. Ne feledd ki önmagadat sem!"

A nyolcéves Marikának a lapján ezt olvashatjuk: APU: Bátorítani kell, mert nehéz a munkája. ANYU: Szeretné, ha segítenék neki a lakásban. MARIKA: Jó lenne, ha minden este megcsókolnátok, mielőtt elalszom! JÁNOS: Meg kell dicsérni, jó fiú, segít nekem!

A család megbeszéli a feljegyzett igényeket. Az apa felolvassa: szerinte mik a családtagok igényei. Erre minden érdekelt nyilatkozik: élethű-e a meglátás. Így történik minden családtagnál.

Ezután Ériné arra kéri családja tagjait, gondolják meg, hogyan válaszolhatnának helyesen ezekre az igényekre.

Ériné ezt jegyezte saját neve alá: Igényem – Segítségem nekem a házi munkában. Igényem kifejezése – Kérlek, János, segíts nekem holnap az ebéd elkészítésénél!

Ezután a család megbeszéli a "válaszokat" az egyes személyek igényeire, egészen aprólékosan.

Ezután erdőszemlére kerekedik fel a család (kinn a szabadban tartják a családnapot!).

Ugyanezt a témát átdolgozhatjuk úgy is, hogy elképzeljük: újságot készítünk családukra. Az újságban mindenkinek figyelmet szentelünk. Minden családtag ír az apa, az anya, és minden egyes gyermek igényéről, mintha egy tényleges újságban tájékoztatna. Kiillózhat és beragaszthat megfelelő képeket, sokatmondó szövegrészeket.

Miután mindegyikünk elkészítette a saját "faliújságját" a családról, közösen átnézzük és kielemezzük azt.

Ilyen családi újságot (faliújságot) készíthetünk rendszeresen (hetente), vagy csupán alkalmilag. Elővehetjük ezt az eljárást szinte minden családi témakör feldolgozásánál.

A következő napirendi pont: "A j ó s á g k i á r a d á s a !" Az egyes családtagok egyéni karizmájáról tanúskodik, mellyel gazdagítják a családi közösséget. Felhívást is tartalmaz, hogy ezt a jó tulajdonságot másokkal is éreztesse a családtagokon kívül: rokonokkal, szomszédokkal.

Ériné ezzel indítja be a munkát:

"Családuk lelke a jóság. Ezt ünnepelnünk kell és meg kell osztanunk egymással. A jóság másképp jelentkezik családuk egyes tagjaiban, mert mindenben van valami különleges adomány, Isten különös ajándéka. Egyikünk különösen kedves, másikunk rendkívül szorgalmas stb.

Ma – folytatja Ériné – megpróbáljuk megállapítani és méltányolni minden családtag sajátos jóságát, amivel szebbé teszi családi életünket. Addig, míg egy személy, pl. apu jóságáról beszélünk, ő átmegy a másik szobába, hogy szabadon tárgyalhassunk róla. Majd, amikor reám kerül a sor, én megyek ki stb.

Amikor azonban – mondja tovább – megállapítjuk, miben áll egy családtagunk különös jósága (kedves, türelmes, megértő...), akkor megbeszéljük azt is, mivel jutalmazhatnánk meg, milyen kitüntetést készíthetnénk el) neki. Tisztázzuk azt is, ki adja át majd a kitüntetést. Ezek a kitüntetések egyszerű dolgok lesznek, amiket most fogunk elkészíteni".

Ezután megindult a munka. A családapa átment a nappaliba és újságot vett elő, míg a többiek tárgyaltak legfontosabb érényéről. Utána következtek a többi családtagok.

Az eredmény: APU – Bátran ráhagyatkozhatunk! ANYU – Odaadóan szeret! JÁNOS – Segítőkéz! MÁRIA – Adakozó.

Ériék jutalmai a következők (miután ki is dolgozták őket):

Éri úrnak: Levelezőlapról kivágott várkép, föléje ragasztottak egy kézzel megrajzolt lobogó szívet. A szívbe ezt a feliratot írták: EROS VÁRUNK!

Érinének: Rajz kartonlapon. Szíven korona. A koronában felirat: SZERETET KIRÁLYNŐJE!

János: Újságból kivágott kép. Két fiú barátként öleli át egymást. Kartonra ragasztva, felső részén felirat: JÓ BARÁT!

Mária: Két kéz kenyeret tart. Rajz egy nagy szívben. A szív felső részében a jutalom illetve díj neve: NAGY ADAKOZÓ!

Miután elkészültek a "díjak", Éri úr felszólítja az előre megbízottakat egyenkint, adják át a díjakat az érdemes személyeknek pár szó kíséretében. Miután egy családtag átvette az elismerő jutalmat, mindenki mond neki egy-egy buzdító mondatot, hogyan értékesítheti a kitüntetett azon képességeit, amiért most elismerésben részesült. Vegyük példának Marikát, akinek János nyújtja át a kitüntetést:

"Családunk – mondja János – kitüntetett téged a Nagy Adakozó díjjal. Elismerjük, hogy olyan kislány vagy, aki gondol ránk, szívesen megosztod, ha valamit kapsz, segítesz. Szeretünk, mert sokat teszel, hogy szép legyen az életünk, és kérünk, ezt a jótulajdonságodat oszd meg másokkal is!"

A többiek így buzdítják Marikát:

Apu: "Imádkozom érted, hogy mindig kedves leány maradj!"

Anya: "Arra szeretnék kérni, hogy légy kedves a szomszédainkhoz is!"

Természetesen ezt a napirendi pontot más módszerrel is feldolgozhatjuk. Például úgy, hogy füzetlapokat osztunk ki. Ezen tüntessen fel mindenki néhány (legalább annyit, ahány családtag van!) tulajdonságot, ami táplálja a szeretetet családjukban. Azt jelölje meg mindenki, melyik családtag, melyik tulajdonságban tűnik ki különösen. Végül elbeszélgetünk erről.

Azt is megtehetjük, hogy egy erényjegyzéket osztunk ki. Mindenki írja oda egy-egy erény mellé annak a személynek a nevét, aki különösebben gyakorolja azt a családtagok közül. Majd az eredményt megbeszéljük.

Ilyen erényjegyzék például:

BIZALOM, amivel elfogadom, hogy más a te véleményed.

DICSÉRET, amikor szememmel, fülemmel, ajkammal méltányolom viselkedésedet.

RÁFIGYELÉS, azaz érted vagyok itt.

ADAKOZÁS, ami az enyém, az a tied is.

MEGBOCSÁTÁS, azaz akkor is szeretlek, ha fáj, amit tettél vagy mondtál.

VENDÉGSZERETET, örülök, hogy veled lehetek.

BÁTORÍTÁS, ne félj, csak előre.

BECSÜLETESSÉG, amikor nyílt és őszinte vagy.

SZERETET, megmutatom és kimondom, hogy szeretlek.

ELISMERÉS, nyíltan elfogadom mások jó tulajdonságait és tetteit.

CSODÁLAT, kifejezem azt, hogy a másik szép, okos, erős és jó.

SEGÍTÉS, szívesen osztozom mások gondjaiban.

ÖRÖM, amivel másokat is boldoggá tehetek.

Ezután ismét kikapcsolódás következik. Lehetőleg a szabadban játszik valamit a család.

Utolsó témapontunk e családnapi folyamán a "Béküljünk ki!"

Ériék a társalgó kisasztalára egy deszkát helyeztek, erre egy fém szemeteskannát, melléje négy doboz gyufát. Majd Ériné bevezette a programot:

"Táplálékra szükségünk van, de nem eszünk meg mindent. Eldobjuk a szemetes kannába a burgonya héját, a csibe belét stb. Ezenkívül vannak veszélyes dolgok, mint pl. a mérgesgomba. Ezeket nem esszük meg, mert megbetegednénk, elrontanánk a gyomrunkat, és nem éreznénk jól magunkat. Bizony – folytatja – sokszor történik családjában is valami, ami megmérgezi otthonunk légkörét és egyikünk-másikunk nem jól érzi magát a családban. Miért? Mert megbántotta őt valaki.

Most – fejezi be Ériné – mindenki vesz papírt és ceruzát. Felírja, ki és mivel bántotta meg, mi fáj neki. Egyszóval mindent, ami miatt nem érzi jól magát otthon. Ezt a papírt azután elégetjük, s ezzel megszabadulunk a méregtől, megbocsátunk egymásnak, szeretjük egymást."

Ezután szorgos írás következik, s miután mindannyian elkészültek, ki-k felolvassa jegyzékét. Ekkor Éri úr imát mond:

"Urunk és Istenünk! Te megparancsoltad, hogy szeressük egymást. Mi akarjuk is, de néha nem sikerül. Megbántjuk és megszorítjuk a másikat. Bocsáss meg nekünk, és segíts, hogy szívből megbocsássunk mindenkinek, aki megbántott." Majd kérdezi:

"Megbocsátottatok-e egymásnak a Jézus Krisztus nevében?"

Mind válaszolnak: "Szívből megbocsátottunk!"

Ekkor mindenki bedobja a szemeteskannába a sérelmeit tartalmazó papírt. Majd négy égő gyufaszállal lobbantják lángra a négy papírszeletet.

Ezután egymást megcsókolják. Körben állva a tűz körül, kezeiket összefogva (kört alkotva) elmondják a Miatyánkot.

A kibékülés szertartásának más módjai közül vegyünk még egyet:

Körbeüljük az asztalt és gyertyát gyújtunk, majd leoltjuk a villanyt. Mindenki arra gondol, ami a legjobban fáj neki: sértés, megalázás. Körülbelül öt percnyi gondolkodás után mindenki leírja saját bánatát, sérelmét.

Ezután valaki a családból felolvassa az imát:

"Istenünk, mindenikünk hord magában egy terhet. Ezt most a Te kezébe helyezzük. Gyógyítsd meg sebeinket, és add, hogy megújuljon egészségünk és szeretetünk irántad és egymás iránt". Mind: Amen.

Erre minden személy (egyenként) a gyertya fölé emeli jegyzetét és mondja: "Uram, a fájdalom betege vagyok! Szükségem van reád, és szükségem van a családom minden tagjára, hogy meggyógyulhassak!"

Most mindenki előterjeszti azt, amit éppen akar: Egyik elmondja bánatát és szíve fájdalmat, a másik bocsánatot kér attól, akit megszo-

morított, a harmadik imádkozik hangosan... Egyszóval mindenki mond vagy tesz valamit, ami éppen alkalmasnak tűnik neki.

Végül a kiengesztelődés és a megbocsátás valamilyen jelét adjuk egymásnak: kezet fogunk, megcsókoljuk vagy átöleljük egymást.

cb) Egy estét igénylő családnapi

Az egy-két óra hosszát tartó foglalatzkodás – közös családi program.

Egy-egy est lehet rendszeres: hetente egyszer, kétszer, de a l k a l m i is. A rendszeres esteknek megszokott, folyamatos a témaköre. Például a családi élet eseményeiről tárgyalunk. Ilyenkor kiragadhatunk egy-egy programpontot a már tárgyalt családhétvég vagy családnapi témaköréből. Viszont az is megtörténhet, hogy a család hitének elmélyítését szolgálja a rendszeres családest. Sorra vesszük a hitigazságokat. Kézikönyvként használjuk a magyarországi vagy bácskai hittankönyveinket. Az utóbbiak közül különösen alkalmasnak tartom a Lélek erejével (1979), Isten üzenete népéhez (1981) és Jézus Krisztus (1982) című szabadkai füzeteket.

Az alkalmi témákat pedig a családi és egyházi év ünnepei szolgáltatják. Ennél a legjobb kézikönyv maga az esemény és a Szentírás.

Az alábbiakban bemutatunk két hittantémát (rendszeres estre): Isten a családban, és Jézust várjuk. Majd ismertetünk két alkalmi témát: Családi ünnep és Névnapi címszók alatt.

Az "Isten a családban!" est célja tudatosítani Isten eleven jelenlétét otthonunkban. Az est elméleti része így folyhat le: Az egyik családtag bevezetőt mond:

"Isten beletartozik családunkba. Mondhatjuk, hogy Isten-központú család vagyunk. Ezért jár az egész család misére, de ezt bizonyítja rendszeres imádságunk is. Egyházunk szent időszakait (húsvét, advent, nagyböjt...) megünnepeljük."

Egy másik családtag szólhat az ima jelentőségéről:

"Természetesen mindig imádkozunk, de ha bajba kerülünk, imánk hatványozódik. Ilyenkor jobban érezzük, hogy Isten velünk van. És ugyanakkor közelebb is kerülünk egymáshoz. (Itt jó elmondani egy esetet!)

Ezután a családtagok kitöltik, megválaszolják az alábbi kérdőívet:

1. Melyik volt első Isten-élményed? 2. Írj le két-három esetet, amikor érezted Isten közelségét. 3. Mi volt legutóbbi Isten-élményed? 4. Szerinted mikor állt családod legközelebb Istenhez?

5. Hogyan fejezhetné ki családunk jobban, hogy Istenhez tartozunk?

Ezután mindenki ismerteti saját válaszait a család többi tagjával, és megbeszéli azokat. Majd ismét egyedi munkába fognak, hogy elkészítsék a közös, alkalmi családi imát. Mindenki válaszol a következő kérdésekre:

1. Szeretném Istent magasztalni, mert Ő... 2. Szeretnék Istennek hálát adni, mert... 3. Istentől bocsánatot kérek, mert... 4. Kérem Istentől, hogy... 5. Bízom Istenben, mert...

Végül a családtagok ismertetik saját tervüket, és mindenki szíve vágyát beépítik a közös imába, amit a szokásos módon végeznek. Szenteltvíz hín-téssel vagy valamelyik szülő áldásával zárjuk az estét.

A "J é z u s t v á r j u k!" est célja tudatosítani, hogy Jézus, illetve az Isten velünk van az emberekben.

Felolvassuk a Szentírásból (Lk 2,1-7) Jézus születésének eseményét, és körülbelül tíz percet beszélgetünk róla. Különösen az fontos, hogy megvála-szoljuk gyermekeink kérdéseit.

Ezután megemlítjük, hogy Jézus ma is közöttünk van az emberekben. Erre valamelyik nagyobb gyerekekkel felolvastatjuk Jézus szavát: "Amit e leg-kisebb testvéreim közül eggyel is tettetek, velem tettétek" (Mt 25,31-40).

Ezen gondolkodjunk egy kicsit. Majd mindenki képzelje el a környeze-tünkben élő Istent, illetve Jézust. Ebben segíthet a következő kérdőív:

1. Szabadon képzelj el Jézust olyan idősnek, ahogy tetszik. Hány éves tehát az általad elképzelt Úr? 2. Hol tölti idejét? Hol tartózkodik? (Azonosíthatod Jézust bárkivel a szomszédságban vagy rokonságban!) 3. Mire költi pénzét? Mit vásárol? 4. Mit eszik? 5. Mit dolgozik? 6. Mije (birtoka) van? Kik a barátai? 7. Szívesen olvas(sa)... 8. Milyen csoportba, klubba tartozik? 9. Mivel szórakozik? 10. Kik az ellenségei ma? 11. Mikor érezné jól magát a mi családukbán?

Az írni még nem tudó gyermekek ez idő alatt rajzolják le Istent vagy Jézust, ahogy velük játszik, eszik, sétál stb.

Megtárgyaljuk elképzeléseinket Jézusról, Istenről. Különösen arra összpontosítunk, mely személyek juttatják eszünkbe Istent környeze-tünkből. Hogyan mutathatjuk meg ezeknek, hogy szeretjük Jézust bennük? Milyen jelképeket találunk lakásunkban, amelyek Jézusra emlékeztetnek (feszület, szentkép...)? Hogyan fejezhetjük ki általuk szeretetünket Isten iránt? Mit kellene megvalósítani otthonunkban, hogy Istent közelebb érez-zük magunkhoz?

Esténket szokásos imával vagy valamelyik karácsonyi énekkel zárhatjuk.

A "C s a l á d i ü n n e p!" jelenthet bármilyen családi összejevetelt: vasárnapot, ünnepnapot, vendégséget stb. Fontos az, hogy az egész család együtt legyen, s ezt az együttlétet ünnepi hangulatba akarják öltöztetni. Együtt tervezünk, csinálunk valamit úgy, hogy mindenki felelős a felme-leggedésért, a család vidám légköréért.

A közös tervezés fontos kérdései:

1. Hogyan lehet eredményes ez a mi családi ünnepünk? 2. Mit tehetünk, ami mindenkit boldoggá tesz a családban? 3. Hogyan ékesíthetnénk fel lakásunkat vagy legalább egy szobát, hogy ezzel is fokozzuk az ünnepi hangulatot? 4. Mit falatozunk, mit iszunk ünneplés közben? 5. Mivel örvendeztetjük meg egymást? Milyen ajándékot készítünk, ami kapcsolatos lesz az ünneppele?

Egyik ilyen alkalmi ünnepünk a "N é v n a p".

Beszélhetünk családukb névnapjáról, de egy-egy családtagéről is.

Ha az egyes családtagok névnapját ünnepeljük (Ágnes jan. 21-én, István aug. 20-án pl.), ajánlatos az illető szent életrajzát feldolgozni közösen, s közben különös hangsúlyt helyezünk annak erényeire. Tiszteletére rajzot, kézimunkát készítünk, imát szerkesztünk. Esetenként azt is megtehetjük, hogy szabadjára engedjük fantáziánkat, s minden családtag azt részletezi: Ha szent Ágnes most élne, akkor ilyen lenne..., ezt csinálná...! Majd a végén összeegyeztetjük elképzeléseinket.

A névnap sajátos megünneplése lehet, ha meglátogatjuk a védszent környékünkön lévő templomát, s az ott található képek, emlékek alapján rendezünk a templomkertben vagy a közeli parkban (persze lehet az autóban vagy éppen otthon is) megbeszélést.

Nagyon érdekes névnap "műsor" lehet a beleélés: Ha én lennék Szent István, mit tennék, hogyan viselkednék? Az eredményt megtárgyaljuk és kiemeljük, mit valósíthatunk meg abból, ami a fantáziánkban megszületett.

Névnapot ünnepelhetünk úgy is, hogy előszedjük az ünnepelt keresztelei képeit, és beszélünk a keresztelek jelentőségéről: Isten gyermekei lettünk. Mit jelent ez?

Ebben a kérdésben segítségünkre siet a Szentírás. Kiinduló szöveggént használhatjuk az értesítést Jézus megkeresztelkedéséről (Mk 1,9-11), ahol olvassuk: "Te vagy az én szeretett Fiam, benned telik kedvem". De tárgyalásra alkalmas a Jézus megvallásáról (Mk 8,34-38), a főparancsról (Mk 12,28-34), az irgalmas szamaritánusról (Lk 10,30-37), a talentumokról (Mt 25,14-30), a szőlőtőről (Jn 15,1-8) szóló szöveg is.

Minden családtag gondolja meg:

1. Hogyan értem ezt a szentírási szöveget? Mit akar ez mondani? 2. Miképpen lehetne ugyanezt mai körülményeinkhez mértén kifejezni? 3. A tanításra mi lenne a helyes magatartásom, válaszom?

Ajánlatos, hogy évente néhányszor (házasságkötés évfordulóján, valamelyik szülő névnapján) tartsuk meg a család névnapját is. Példaként hozom itt a Printz család ünnepét.

Printz úr ezzel vezeti be a témát:

"Nagyon fontos, hogy valahova tartozunk. Még az állatok is igénylik ezt. Gondoljunk a Mircire (macska), amikor a tegnap kizavartam, mert torkoskodott. Milyen keservesen nyávogott!

A valahová tartozás – folytatja – legjobban a családban valósul meg. Itt egymáshoz tartozunk. Egymáséi vagyunk. Ezt fejezi ki közös nevünk: a Printz család.

Amikor összeházasodtunk, akkor lett ez a név mindkettőnk neve: anyué és én enyém. Ahogy ti születtetek, úgy kaptátok meg szintén összetartozásunk eme jelét. Lakásunkat is Printz-lakásnak nevezzük, mert itt élnek azok, akik a Printz család tagjai. Mi mindannyian egyek vagyunk."

Ekkor Printzné munkára szólítja fel családját. Dolgozza ki a család jelképét, jelvényét. Közös erővel elkészül a terv: Otágú csillag, közepében a vezetőknév – Printz. Ebből a 10 cm átmérőjű jelvényből öt darabot

készítettek, mert a család öttagú. Egyébként ezért lett a csillag is ötágú. Ekkor Printzné feltűzi minden családtag mellére a csillagot, s közben mondja: "Ibolyám, örülök, hogy családomnak tagja vagy!" Az anya mellére az apa tűzi fel a csillagot hasonló szavak kíséretében.

Ezután közös erővel készítik el a "családfát" jó nagy kartonpapíron: fa-törzs, benne a család vezetékeve. A törzsből két vastag ág nőtt ki, ezekben a két szülő keresztnéve. Ezekből újabb három kis ág a gyerekek nevével.

Egyéni foglalkozás következik. Mindenki gondolkodik azon, mi teszi a családot eggyé (közös név, szeretet, közös életvitel stb). majd az eredményt megbeszélik.

Imával vagy énekkel zárhatjuk családunk névünnepét.

d) Heti családdest

A családi otthon melegéhez elkerülhetetlenül szükséges, hogy a családtagok legalább hetente összeüljenek, és tárgyaljanak eredményeikről, sikerikről, de a családi légkörről: összhangról és összetűzésekről is. Ezt szolgálja a heti családdest. Kitűnő irodalom ehhez Thomas Gordon (1982).

A heti családdest c é l j e mindig oktató-nevelő és problémamegoldó. De nézzük, miről is van szó. Beszéljen egy szülő:

"Az utolsó héten felborult a család rendje. Vacsoraidő alatt. Valami izgalmas tévéadás volt az oka. A gyerekek tányérjukkal kezükben kuporogtak a képernyő előtt. Páromat és engem is zavart ez a jelenség. Miért?

1. Szerettem volna meghallgatni gyermekeinket vacsora közben és szépen elbeszélgetni. A vacsorát mindig a családom közös tevékenységének tartottam. Zavart, hogy ez most megszűnt.

2. Feleségem is kizökkent, nem tudta, mikor hozhatja az ételt. Gondban volt amiatt, hogy a gyermekek ettek is, meg nem is.

3. Ha rászorítottuk a gyerekeket, hogy az asztalnál egyenek, mérgelődtek, sírtak: elment az étvágyuk. De ha megengedtük, hogy a tévé előtt egyenek, az sem volt evés. A film után, ahány tányér, annyi fele hevert a szőnyegen.

Gyermekeink problémája pedig – mondja az édesapa – az volt, hogy a program nagyon érdekelte őket. Amikor belemelegedtek, mi beszóltunk: Kész a vacsora, asztalhoz! Ezt állapítottuk meg ugyanis a családi esten. Ekkor közösen néztünk megoldás után. Ajánlatok:

1. Kezdődjön a vacsora pontosan, s a vacsora előtt nincs tévézés.

2. Két nap hetente este dolgoztam. Feleségem ajánlotta, hogy ilyenkor lehet a vacsora a tévéműsor előtt, s utána nézhetik a gyermekek az adást.

3. Az egyik gyerek nagylelkűen felajánlotta, hogy hétközben ne is nézzünk televíziót. Ezt persze nem fogadhattuk el, mert feleségemmel tudtuk, hogy az ilyen elhatározás tarthatatlan.

4. Maguk a gyerekek is jónak látták, ha lecsökkentik a tévézést heti két estére.

Családestünk eredménye – zárja beszámolóját a férfi – igen kellemes: A gyerekek is elégedettek. Különben esténként beszélgetünk, szórakozunk. A gyerekek tanulnak és idejében ágyba mennek. Nem kell vitatkozni, mert ebben megegyeztünk. Családunkban a tévügy megszűnt."

Mi történt tehát? Hogyan is zajlott le a heti családest? A következő pontokba sűrítetjük:

1. Meghatározták a problémát. Ha oktató családestről van szó, akkor világosan kimondjuk a témát.

2. Keresték a megoldási lehetőségeket. Oktató családest esetén próbálkozunk a hitigazság alkalmazásával. Mindenki elmondja, hogyan képzei el ezt az igazságot családunk életében.

3. Kiértékeltek a megoldási, alkalmazási lehetőségeket.

4. Közösen választották ki a mindenkit kielégítő, megnyugtató és alkalmazható lehetőséget.

5. Eldöntötték, hogyan ágyazzák be ezt az elhatározást a család életébe.

Mit jelent: "Meghatározni a családest témáját"?

Komoly kísértés a szülő számára, hogy "önállóan", a gyermekek bevonása nélkül jelölje ki a témákat vagy akár a problémákat. Egyszerűen kimondja: "Márpedig ez így van, illetve így lesz!" Persze abba a hibába is beleeshet, hogy visszavonul, mindent a család többi tagjára bíz. Falusi hasonlattal élve: A lovak közé dobja a gyeplőt.

Mi történik a gyerekekkel ilyenkor? A kisgyermek és kisiskolások képtelenek megérteni a felnőtt ember logikáját. Elfojtott igényeik erőszakos magatartást váltanak ki, még a serdülőkben is, amikor érzelmileg érintettek.

Máskor a gyermekeink már ismerik azokat a tényeket, igazságokat és problémákat, s egyszerűen ellenállnak annak, hogy az ismert dolgokon rágódjanak. Ez különösen serdülőinket kísérti.

Sokszor a szülő hozakodik elő a ténnyel vagy ismeretanyaggal, mielőtt hallaná a család többi tagjainak igényeit, nehézségeit és érdeklődési körét. Ha most a szülő lekezeli gyermekeit, megerősítheti kisebbségi érzetüket: "Ti semmit sem tudtok, majd én megmondom nektek!" Az az érzésük támad: annyira buták, hogy terveik sem lehetnek, érdeklődési körük is nulla. A szülőt így élik át: "Csak én értek hozzá!" Nem csoda, ha az ilyen szülő legjobb szándéka is falra hányt borsó.

A téma meghatározásában (1) nyitottnak kell lennünk minden családtag felé, és (2) oda kell figyelnünk minden családtagra.

A mások felé nyitott ember lelkülete, de szavai is így jellemezhetők:

- Miről szeretnél te hallani vagy beszélgetni?
- Nagyon érdekel a te véleményed ebben az ügyben.
- Mit érzel te ezzel kapcsolatban?
- Szeretnél-e többet mondani erről?

Más szóval: érdekel a másik személy gondolata, érzelme és érdeke.

Elsősorban a szülő legyen a nyitottság példaképe gyermekei számára!

Mit jelent o d a f i g y e l n i a másakra? Egy példával világítanánk meg.
A gyerek ridegen kijelenti: "Nem is megyek el holnap Pista születésnapjára!"

Ha most a szülő nekiesne: "Dehogyan nem!", "Nem szégyelled magad, jóbarátodat megveted!", "Bizony én elmennék, jó kis társaság lesz ott!" – kíváncsi-e a gyerek mindeyre?. Aligha. A szülő pedig azt mutatja meg, hogy nem tud hallgatni gyermekére.

Ha viszont szándékomban van meghallgatni gyermekemet, érdeklődve fordulok hozzá:

"Úgy érzem, mintha valami baj lenne Pistával".

Erre a gyerek valószínűleg folytatja. Esetleg így:

"Utálom, ez a baj. Rossz barát!"

Ha ismét oktatgatnám: "Nem szabad gyűlölnöd senkit, mi keresztények vagyunk!" "Menj el hozzá és béküljetek ki!" "Kis taknyosok, már veszekszenek!" – mire vezetnének ezen "bölcst" megjegyzések? Esetleg befognák a gyerek száját, vagy még jobban elkeserítenék őt.

Ezért inkább érdeklődöm az ügy iránt:

"Tényleg gyűlölöd őt, úgy gondolod, hogy nem rendes veled szemben?"

Jó úton járunk s a gyerek valószínűleg kimondja gyűlölete okát: "Ige-en! Mindig mást akar játszani, mint én!"

Mit jelent: "K e r e s s ü k a z a l k a l m a z á s vagy probléma-megoldás lehetőségét"?

A szülő ezen a ponton is gátolhatja a munkát. Saját tapasztalataira építve kész megoldásokat ad: "Csináljuk így, tegyük ezt, mert..." Ezzel aztán előidézhetjük a gyermek megmerevedését. Elveszíti illetve nem gyakorolhatja kezdeményező képességét, nem kísérletezhet.

A felnőtt ember kötelessége tehát:

- Engedjük, hogy gyermekeink legalább néhány alkalmazási vagy probléma-megoldási ajánlatot tegyenek, mielőtt mi előállnánk a sajátunkkal.

- Nem várhatjuk azonban, hogy gyermekeink mindig megtalálják a helyes utat, nekünk is legyenek elképzeléseink, terveink. Minél kisebb a gyerek, annál több függ tőlünk.

- Ne kezdjük el a megoldások kiértékelését, míg több lehetőség nem áll előttünk. Nagyon fontos, hogy gyermekeinket megtanítsuk dönteni.

- Bármilyen butának is tűnne gyermekünk hozzászólása, ennél a pontnál el kell azt fogadni, mint egy ajánlott lehetőséget.

A közös megoldáskeresésre, figyeljünk meg egy egyszerű esetet:

A(pa) dolgozósobájában intézi ügyeit, amikor bejön a négyéves I(mre).

I: Apu, nem építenél nekem egy házat a kockákból?

A: Azt hiszem, nekem most saját munkámat kell elvégeznem.

I: Légy szíves, csak egy házat, jó!?

A: Nem érzed jól magad, ha egyedül kell játszani?

I: Nem!

A: Szeretnéd, ha veled lennék?

I: Igen!

A: De én most nem szívesen játszani. Van-e valami ajánlatod?

I: Talán dolgozhatnál az én szobámban.

A: Hm, de itt vannak a könyveim és irataim, meg a kényelmes íróasztalom.

I: (Töprengés után!) Segítesz áthozni kockáimat a te szobádba?

A: Ebben a szobában szeretnél csöndben játszani, míg én nyugodtan dolgozom?

I: Igen, igen!

A: Rendben, hozzuk a kockáidat.

Esetünk már fényt vet a "Lehetőségek kiértékelésére" is. A szülő itt sem eshet abba a hibába, hogy maga döntsön, ő találja egyedül az erkölcsi vagy vallási ítéletet, döntést. Ehelyett próbáljuk meg:

- Kitapogatni gyermekeink érveinek alapjait: Mit, miért akarnak.

- Segítsük, hogy maguk döbbenjenek rá a helyes megoldásra.

- Készségesen fogadjuk el a leggyakorlatiasabb megoldást, még akkor is, ha mi kényelmesebbet szerettünk volna (Lásd a fenti esetet!).

Példánk arra is szolgálhat, hogy meglássuk: a szülőnek joga és kötelessége meríteni saját tudásából, tapasztalataiból és képviselnie kell saját érdekeit is. Az apa nem ment át gyermeke szobájába, ahol képtelen lett volna végezni sürgős munkáját, de gyermekét sem zavarta ki.

Ebből a szempontból a következő szabályokat szögezhetnénk le:

- Mondja ki a szülő nézeteit és érzelmeit.

- Ne várjuk, hogy gyermekeink egyből elfogadják érveinket.

- Vita esetén fejtsük ki alaposabban álláspontunkat, amiről tudjuk, hogy helyes. (Különösen, ha a gyerekek által felhozottakat elfogadhatatlannak tartjuk, mint pl. az apa, aki most nem játszhat gyermekével!)

- Figyeljünk azonban gyermekeink magatartására, amit érvelésünk kivált bennük.

Próbáljuk levezetni feszültségeiket. (Az apa észrevette, hogy gyermeke unatkozik vagy fél egyedül!)

- Ha gyermekünk elképzelése problémát okoz, ezt világosan közöljük. (Az apa nem tárgított: neki dolgoznia kell, ezért nem játszhat!) Ugyanakkor engedjük meg, hogy a gyermek kihúzzon minket és önmagát is a csávából.

A család békéje szempontjából lényeges a "K ö z ö s v á l a s z t á s!" Nagyon fontos, hogy világos legyen: mit és miért választunk. Ugyancsak érthetővé kell tenni, hogy bizonyos lehetőségeket miért szorítottunk háttérbe. Csak abban az esetben várhatunk melegebb fogadtatást, ha senki sem érzi a családtagok közül, hogy az ő elképzeléseit megfontolás nélkül vetették el.

Természetesen az elejtett véleményeket és ajánlatokat sem bélyegezzük meg. Így lehet a közös választás felszabadító.

A családdest ötödik pontja: "Az alkalmazás meghatározása". Ennél a munkánál jelentős a szülők szerepe. Miben rejlik ez?

A szülő az első és elsőrangú példakép. Ha témánk alkalmazását a szülő hiúsítja meg, akkor minden szép szó kútba esett.

Talán a második fő feladatunk, hogy gyermekeink tanácsadói legyünk. Ehhez elkerülhetetlen, hogy jól ismerjük az ügyet vagy anyagot, hitigazságot, amit alkalmazunk. Nem tanácsolhatok valakit olyan dologban, melyben magam is járatlan vagyok.

A tanácsadáshoz szükséges még a teljes bizalom légköre. Először is a szülő bízson gyermekeiben. Feltételezze róluk, hogy mindig a jószándék vezeti őket, még akkor is, amikor valami félresikerül, hibáznak.

Elfogadják és kamatoztatják-e gyermekeink a család felkínált értékeit, bízzuk rájuk. Éreztesük velük, hogy ez tőlük függ s ezért ők a felelősek. Az ő javukról van ugyanis szó. Nekik lesz jobb, ha családi értékeinket beépítik életükbe.

Elkerülhetetlen lehet azonban az alkalmazás változtatása. Ha kicsit jobban figyelnénk életvitelünket, megdöbbszennénk, mennyiszer változtatjuk feltételeinket és elhatározásainkat. Ne tegyük ezt ok nélkül, de ne legyünk rabjai sem saját elhatározásainknak. Maradjunk rugalmasak. Amikor észreveszem, hogy a család döntése kivitelezhetetlen, beszéljük meg a helyzetet és változtassunk, keressünk alkalmasabb megoldást.

Így pl. megegyezett a család, hogy a két gyerek mosogat el vacsora után, hogy a szülők szabadok legyenek. Egy hétig minden jól ment. De azután Ibolyának mindig valami baja támadt, amikor rajta volt a sor. Erre a család ismét összeült. Beszélgetésük során világos lett: Ibolya gyöngének éri magát, hogy az edényeket berakja a mosogatóba, attól fél, hogy eltöri valamelyiket. Más félelme is volt: nem szeretett egyedül maradni a konyhában! Változtatni kellett tehát. Az eredmény: Apja segít neki berakodni a mosogatóba, de a kipakolást maga Ibolya fogja végezni.

Sok szülő fél a családdestektől: Nem fog az menni nálunk! Súlyosak a mi problémáink, veszekedés lesz a megbeszélés vége! Esetleg bevezethetjük a vallási témák tárgyalását hetente, mert ez semleges terület, de családi feszültségeinket nem tűzhetjük napirendre! – aggályoskodnak egyesek.

Megdöbbszennő és meglepő, hogy mindazok a családok, ahol már rendszeresen megtartják a heti családdesteket, nagyon megelégedettek. Eleinte ugyan majd minden családban voltak bizonytalanságok, mert minden kezdet nehéz. Később azonban annyira belejöttek, hogy a legkilátástalanabb nehézségeket is megoldják a családdestekkel.

AJÁNLOTT IRODALOM

- M. és G. Abiven: Élet kettesben. Tanácsok a sikeres házasságlethez. OMC, Bécs 1978.
- András I.: Az egyházi kisközösségek. Katolikus Szemle, 1980, 149-158.
- A társadalmi beilleszkedési zavarok Magyarországon. I-II. k. Budapest 1984.
- Az Egyház a mai világban. Zsinati Bizottság, Róma 1967.
- Bangó J.: A mai magyar család a szociológiai kutatások fényében. Katolikus Szemle, Róma 3/1984. 219-227.o.
- Berki S.: Családban élni: Szövetség vagy verseny? Mozgó Világ 1/1983. 96-101.o.
- A. Bosco: Marriage Encounter. The Rediscovery of Love. Abbey Press, St. Mainrad, Indiana 1972.
- S. Box (All. Ed.): Psychotherapy With Families. An Analytic Approach. Routledge and Kagan, London-Boston-Henley 1981.
- J. and M. Byington: The Family Weekend Experience. Team Manual. Sadlier, New York-Chicago-Los Angeles 1976.
- Charter of the Rights of the Family. Origins NC Documentary Service, December 15, 1983. 461-465.o.
- S.B. Clark: Building Christian Communities, Ave Maria Press, Notre Dame, Indiana 1972.
- Y. Congar: This Church that I Love. Dimension Books, Denville-New Jersey 1969.
- D. Curran: Traits of a Healthy Family. Winston Press 1983.
- R. Currier: The Future Parish. Sunday Visitors, Huntington, Ind. 1971.
- Család és házasság a mai magyar társadalomban. Közgazdasági és jogi kiadó. Budapest 1969.
- Cserháti J.: Az egyházi kisközösségek teológiája. Vigilia 3/1981. 145-153.o.
- M. Delespesse: The Church Community. Leaven and Life-Style. Center of St. Paul University, Ottawa 1969.
- D. Demarest - J. and M. Sexton: Marriage Encounter. St. Paul, Carilon 1977.
- G. Durka - J. Smith (Ed.): Family Ministry. Winston Press, Oak Grove, Mineapolis 1980.
- W. Eggel: Gemeinsam Bibel lesen. Innsbruck 1978.
- Egymásra uszulva... Beszélgetés B. Gáspár Judith pszichológussal. Mozgó Világ 4/1983. 86-89.o.
- Ehegruppen, END. München.
- Fekete Gy.: Élünk magunknak? Budapest 1979.
- E. Eubank: The Concepts of Sociology. Boston 1932.
- Fekete Gy.: Ingatag családok, maradandó családi életforma. Mozgó Világ 10/1983. 3-10.o.
- Fekete Gy.: Maradandó-e a család? Mozgó Világ 9/1982. 3-11.o.
- Fodor K.: Családok egymás között. Népművelési Propaganda Iroda, Budapest 1979.
- Ch. Gallagher: Love is a Couple. Image Books, Garden City, New York 1976.
- Ch. Gallagher: Love Takes Greatness. Sadlier, New York 1977.
- Galvács A.: A család csapdája. Mozgó Világ 2/1983. 82-84.o.
- W.I. Goode: The Family. Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey 1964.
- Th. Gordon: P.E.T. in Action. Bantam Books, Toronto-New York-Sydney 1982/7.
- A. Greeley: The Young Catholic Family. Thomas Moore Press, Chicago 1980.
- Gubi M.: Szerepcsere. Mozgó Világ 11/1982. 86-92.o.
- B. Guerney: Relationship Enrichment. Jassey Bass, San Francisco 1977.
- J. Gusic: Roditelji veliki graditelj. Zagreb 1975.
- Handbuch der Religionspädagogik. I-III. Benzinger 1973-1974-1975.
- J.A. Hardegger (Hrsg.): Handbuch der Elternbildung. I-II, Benzinger, Einsiedeln-Zürich-Köln 1966.
- R.G. Hinkley: Gruppenbehandlung in der Psychotherapie. Zürich 1954.
- W.M. Hollander - M.S. Hegreness: Gruppentherapie mit Eltern. Praxis der Kinderpsychologie. 4.Jg. 1955.
- L. Hof - W.R. Miller: Marriage Enrichment. R.J. Brady, Bowly (Maryland) 1981.
- L.D. and P. Hopkins - D. and V. Mace: Toward Better Marriages. Association of Couples for Marriage Enrichment. Winston-Salem 1978.
- II. János Pál pápa Apostoli buzdítása a keresztény családokhoz. Szent István Társulat, Budapest 1982.
- S.L. Jones: Family Therapy. A Comparison of Approaches, R.J. Brody, Bowie (MA) 1980.

- Kereszténység és közösség. TKK, Róma 1981.
- J. Kern: The Theology of Marriage. Sched and Word, New York 1964.
- C. Kirkpatrick: The Family as Process and Institution. The Ronald Press, New York 1963.
- R.J. Kleiner: Basisgemeinden in der Kirche. Styria, Graz-Wien-Köln 1976.
- E. Klinger - R. Zerfass (Hrsg.): Die Basisgemeinden ein Schritt auf dem Weg zur Kirche des Konzils. Echter Vrlg, Würzburg 1984.
- H. Latke: Soziale Arbeit und Erziehung. Ihre Ziele, Methoden und psychologischen Grundlagen. Freiburg 1955.
- B. Lechner: Manual for Family Days. I-II B. National Marriage Encounter 1977.
- G.T. Leville: Making Marriage Work. An Enrichment Program. Paraclete, New York-Paramus 1972.
- Lőcsei F.: A tradicionális magyar család sorsa századunk második felében. Mozgó Világ 3/1983. 105-113.o.
- Ch. Lubich: Eljűk az igét. Róma 1980.
- Ch. Lubich: Ha tüzet gyűjtanánk. Róma 1972.
- Ch. Lubich: That All Men Be One. Origins and Life of the Focolare Movement. New City Press, London-New York-Hong Kong-Manila-Melbourne 1977/4.
- D. and V. Mace: Marriage Enrichment in the Church. Braadman Press, Nashville 1976.
- Marosi I.: A közösségben élő Egyház. Vigilia 7/1982.
- Th.M. Martin: Christian Family Values. Paulist Press, New York-Ramsey 1984.
- W. Masters - V. Johnson: Human Sexual Response, Little Brown, Boston 1976.
- S. Miller - E.W. Nunnally - D.B. Wackman: Alive and Aware. Interpersonal Communication Programs. Minneapolis 1975.
- M.R. Monett: How Prayer Works in Latin America's Base Communities and How it Can Be Adopted to the US. Praying 3/1984.
- F. Monfort: A szeretet hite. OMC, Bécs 1979.
- R.W. Napier - M.K. Gershenfeld: Groups: Theory and Experience. Houghton Mifflin, Boston 1973.
- J.R. Neil - D.P. Knishern (Ed.): From Psyche to System. The Evolving Therapy of Carl Whitaker. The Guilford Press, New York-London 1982.
- Nyíri T.: Közösség és vallásosság. Teológia 1/1980.
- D. Olson: Treating Relationships. Graphic Publishing, Lake Mille 1976.
- H. Otto (Ed.): Marriage and Family Enrichment, New Perspectives and Programs. Parthenon Press, Nashville (TE) 1976.
- V. Platz (Hrsg.): Ehe- und Familienpastoral. Konkrete Aufgaben und spirituelle Grundlegung. Butzon-Bercker, Kevelaer 1977.
- Pro mundi vita (Folyóirat) 2/1984 és 2/1985.
- K. Rahner: Bázisközösségek. Teológia 3/1981. 188-190.o.
- H. Schiller: Gruppenpädagogik als Method der Sozialarbeit. Wiesbaden-Biebriah 1963.
- W. Saris: Toward a Liwing Church. Family and Community Catechesis. Collins Lit. Publ. London 1980.
- V. Satir: Peoplemaking. Science and Behavior Books, Palo Alto (CA) 1976.
- M. Sawin: Family Enrichment with Family Clusters. Judson Press, Valley Forge (PA) 1983/3.
- N. Stinnett, All. (Ed.): Family Strengths 4. Positive Support Systems. University of Nebraska Press, Lincoln-London 1982.
- Szabó F. (All.): Személy, házasság és család. Róma 1988.
- Szolgálat (Folyóirat) 26/1975. 29/1976. 62/1984.
- Szen nay A.: Az Egyház újraélése a közösségekben. Vigilia 67/1981. 367-376.o.
- Szen nay A. - Tomka F.: Egyházi kisközösségek. Teológia 2/1977. 118-123.o.
- Teológia (Folyóirat) 6/1977. és 3/1980.
- D.M. Thomas: Family Life and the Church. A Manual for Leaders/Participants. Paulist Press, New York-Ramsey-Toronto 1979.
- Szilágyi V.: A házasság jövője - avagy a jövő házasságai. Minerva, Budapest 1978.
- Weissgerber J. (Izd.): Ljubav u obitelji. Zadatak i radost. Zagreb 1974.
- J.D. Whitehead: Community of Faith. New York 1982.
- D. Wilkerson: Parents on Trial. Why Kids Go Wrong - Or Right? Publishers, New York 1968.
- D. Wilkerson: The Cross and the Switchblade. Pyramid Books, New York 1967.

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezető	3
----------	---

I. rész: KÖZÖSSÉGBEN ÉL AZ EGYHÁZ

<i>1. AZ EGYHÁZ ÚJ ALAPSEJTJEI</i>	5
1. Egyházunk új lehetőségei: közösségek	6
a) Érték- és hitvilágunkat a környezet formálja	7
b) A közösség a szervezet alappillére	8
c) Nem várhatjuk el, hogy az egész társadalom keresztény legyen	9
2. A keresztény alapközösségek mibenléte	11
a) Mi a különbség a keresztény alapközösségek és az egyéb csoportok között?	13
b) Mi tehát a keresztény alapközösség?	16
c) Hogyan alakíthatunk keresztény alapközösségeket?	17
3. A keresztény alapközösségek célkitűzései	18
a) A keresztény alapközösség elevensége és céltudatossága közötti kapcsolat	19
b) A keresztény alapközösség célja és az Egyház elevensége közötti kapcsolat	20
c) A megújulás útja	20
d) Hogyan építhetjük be a keresztény alapközösségeket Egyházunk életébe?	21
4. A keresztény alapközösségek vezetősége	23
a) A keresztény alapközösségek és a vezetőstílus	24
b) A tevékenységformák és az alapközösségek kölcsönhatása	26
c) A keresztény alapközösségek megfelelő vezetője	26
d) Hogyan képezzünk vezetőket?	27

2. KERESZTÉNY CSALÁDI ALAPKÖZÖSSÉGEK	29
1. A családi alapközösségek áttekintése	30
a) Európai családi alapközösségek	31
b) Amerikai családi alapközösségek	33
c) A keresztény családok alapközösségeinek munkamódszere	35
2. A család szerepe az ember egyensúlyának megteremtésében	40
a) Egyensúlyt biztosít a család gyermekeinknek	40
b) A családi kör szerepe a felnőttek támogatásában	45
c) A család jogai	48
3. A család konkrét helyzete	50
a) A család típusváltozásai és az időhiány jelensége	51
b) Versengés vagy szeretet a nemek között?	53
c) A családi válságok okai	57
4. Kísérletek a család jólétéért	59
a) A házasság- és családügyi osztály	60
b) A családi klub	60

II. rész: EGYHÁZUNK ÉLETÉNEK LÜKTETÉSE

1. CSALÁDFÜRTÖK	63
1. A családfürt célja	64
a) A családfürt célja	64
b) A családfürt fogalma	64
c) A családfürt témakörei	65
d) A családfürt munkamódszere	66
2. A családfürt keletkezése és ténykedése	68
a) A családfürt keletkezése	68

b) A családfűrt működési szintjei	70
c) A családfűrt működésének kiértékelése	74
3. A családfűrt tanterve	76
a) A fejlődési tanterv	77
b) A "többiek" tudatosítása	79
c) A csalárendszer megélése	80
d) Isten emberi kapcsolatainkban	81
4. A családfűrt eljárás módja és munkamódszere	83
a) Feszültségoldó eljárás módok	83
b) Más tanulási eljárás módok	84
c) Szertartások	86
5. A családfűrt vezetősége	86
a) A vezetői szerep	87
b) A kiválasztás elvei	88
c) A vezetők képzése	90
2. CSALÁDJÓLÉT-MODELL	91
1. A családjólét-modell születése	93
2. A kommunikáció-gyakorlat csoportja	95
a) Az első témakör: Hitvesi kapcsolat	95
b) A második témakör: Veszekedés a családban	98
c) A harmadik témakör: A hitvesek vitáinak megoldása	100
d) Negyedik témakör: Szerepek, cél és pénz	103
e) Ötödik témakör: A hitvesek bensőséges kapcsolata	107
f) Hatodik témakör: Szexuális bensőségesség	112
3. A családjólét lelkigyakorlatai	113
a) Általános lelkigyakorlat	114
b) Irányított lelkigyakorlat	117
c) Víkend (hétvégi) lelkigyakorlat	118
4. A családjólét-modell csoportjai	124
a) A családjólét csoportjainak rendeltetése	124
b) A családjólét csoportjainak terjedése	125

c) A családjólét csoportjainak életbehívása	126
d) A családjólét csoportjainak témái	127
3. CSALÁDTALÁLKOZÓ	130
<i>1. A családtalálkozó rövid története</i>	<i>130</i>
<i>2. A Családhétvégek</i>	<i>133</i>
a) Teendők a családhétvégek előtt	134
b) Családhétvégek lefolyása	136
<i>3. Családnapok</i>	<i>152</i>
a) A családnapokról általában	152
b) Többcsaládos családnap	153
c) Egycsaládos családnap	158
d) Heti családdest	166
AJÁNLOTT IRODALOM	171

